

I
1250

T. 1250.

№ 276

WIRON KIELIOPPI

Suomalaisille,

toimittanut

J. H. H. H. H.

HELLENKÄ.

Printed by the Helsinki Press, Helsinki, Finland.

1900.

N° 276.

Eesti
Kirjanduse
Selts.

WIRON KIELIOPPI

Suomalaisille,

koelmoinut

J. KROHN.

HELSINGISSÄ,

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa,

1872.

WIRON KEELTOPPI

Sihtasutus

1972

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

N. 168

ARHIIVIS

Sihtasutus Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu

1972

Esipuhe.

Sen perästä kun proessori Ahlqvist niiltä, jotka filosofian kandidaatti-tutkinnoissa korkeampaa arvosanaa suomen kielessä haluavat, alkoi viron kielen tuntemista vaatia, on Suomalaisille sovitettu viron kielioppi tullut kipeäksi tarpeeksi. Sillä Ahrens'in, itsessään kyllä ansiollisesta, teoksesta ei Suomalainen voi muuten kuin suurella vaivalla ja pitkällisellä tutkimuksella päästä selvään tietoon molempien kielten yhtäläisyydestä ja eroavaisuudesta. Siitä syystä pidin useampia luku-kausia akademiallisissa luennoissani selityksiä näistä asioista ja päätin viimein, useampain kuulijain kehoituksesta, toimittaa ne painoon. Alkuaan oli aikomus tarkemmin puhua ainosti niistä kohdista, jotka Ahrens'issa ovat meille erittäin vaikeat ymmärtää, nimittäin ääni-opista ynnä deklinationi- ja konjugationi-järjestelmästä. Muissa kohdin arvelin pää-asiallisesti vaan viitata Ahrens'iin. Mutta työtä tehdessä veti halu yhä edemmäksi, niin että täten viimein täydellisen, vertailevaisen viron kieli-opin koe on syntynyt. Tämmöinen työ, voidaksensa tulla kaikin puolin kelvolliseksi, olisi vaatinut syvää viron puhekielen tuntemista; sillä meidän heimolaistemme kirjakieli on valitettavasti vielä niin kovin kirjava ja epäsäännöllinen ettei siihen ole paljon luottamista. Taikkapa myös olisi pitänyt odottaa akademikko Wiedemann'in tekeillä olevaa kielioppia. Mutta kun tämän pian tapahtuvasta valmistumisesta ei vielä ole toivoa, täytyi minun, kun täytyikin, omin turvin ryhtyä työhöni. Tällä tavoin on siihen epäilemättä,

sen tunnen kyllä, mahtanut pujahtaa paljon ja pahojakin hai-
rauksia sekahan. Mutta kuitenkin, kaikitenkin uskallan laskea
kyhäykseni virheineen, päivineen maailman teille ulos, luot-
taen siihen ettei „yrittänyttä laiteta“ ja että se yhtähyvin on
oleva joksikin helpoitukseksi niille, jotka meidän sisarkieltämme
tutkia tahtovat.

Lähteinä olen varsinkin käyttänyt Ahrens'in kielioppia,
Wiedemann'in sanakirjaa ja Rosenplänter'in Beiträge zur gen.
Kentniss der ehstnischen Sprache. Mutta paitsi sitä on minulla
myös ollut onni saada runsaita ja tärkeitä tietoja erittäin akade-
mikko Wiedemann'ilta ynnä myös tohtori Kreutzwald'ilta sekä
kymnaasin-opettaja Hurt'ilta, joiden ystävällisestä avusta tässä
kannan sulimmat kiitokset.

Kirjan painon kustantamisesta saan kiittää Keis. Aleks.
Yliopistoa.

Kiiskilässä Elok. 28 p. 1872.

J. Krohn.

Johdatus.

Ahrens kieliopissaan *) sanoo viron kielen suomen kielen tyttäreksi. Syynä tähän erhetykseen oli epäilemättä se seikka että viron kieli on kadottanut muutamia meillä löytyviä muotoja esim. *essivin*, *possessiviset pronomen-liitteet ynnä koncessivin*, että sanain alusta *h* enimmäiten on kulunut pois, samaten vokaalit sekä *n* sanain lopusta, ja *h* sekä vokaali sangen usein sanain keskestäkin. Helppo on käsittää kuinka hän, vertaillaessaan näitä katkonaisia muotoja meidän kielen täyteläisempiin, vokaalisempiin, tuli siihen päätökseen että muka viron kieli vaan olisi kulunut, lyhennyttä suomea. Mutta, jos asian tarkemmin tutkimme, niin havaitsemme vironkin kielessä koko joukon vanhempia, täyteläisempiä muotoja, jotka suomi jo on kadottanut. Tämmöisiä ovat esim.: 1) *tš*-ääni *š*:n sijassa useammissa kolmetavuisissa *š*-päätteisissä nomineissa ynnä myös muutamissa *ije*-päätteisissä, onomatopietisissa verbeissä esim. *näljatše* = nälkäisen,

---

*) Ahrens'in kielioppi kajoo ainoasti Räävelin murretta, joka käsittääkin enimmäen osan Viron kansaa. Tarton ja Veron murteet ovat tämän kanssa monin suhtein yhtäläiset, vaan eriävät kuitenkin sangen tärkeissä ja monissa seikoissa. Tässä kirjassa niin-ikään on viron-kiielellä tarkoitettu Räävelin murretta yksistään, ainoata, jolla on vähän runsaampi kirjallisuus.

pööratje = nurinaisen, wäritjen l. wärijen = värisen, färitjen l. färigen = meluan (vert. Kalev:ssa karehdin). 2) Konsonantti semmoisissa sanoissa kuin abraš = hauras, tebr = teiri l. teeri, puđr = puuro, joka meillä on vokaaliksi pehmennyt. 3) D lyhyttävuisissa adjektiveissa, joiden päate meillä on ea esim. pime = pimeä, gen. pimedä. 4) Samaten d tai t monissa meillä uš-päätteisissä substantiveissa, jotka ovat adjektiveista tahi verbeistä johdetut esim. arğduš = arkuus, fadėduš = kateus, fiuzatuš = kiusaus, foguduš = kokous. 5) Vanha ni-päätteinen terminativi-sija, josta suomessa vaan on joku ainoa jälki tallella, niinkuin sanoissa finne, tänne, minne. 6) Monikon tunnusmerkkinä on yleiseen d tai t, joka meillä, paitsi nominativissa ja joskus genitivissä, on pehmennyt i:ksi esim. hărgadel = härjillä. 7) D:n ja t:n säilyminen partitivissa paljon yleisemmin kuin meillä esim. emandat = emäntää (emännätä), herrat = herraa, varsinkin partikeleissa esim. naljataza = leikkiänsä l. leikillänsä, aigudaza = aikojansa l. aikaiseen. 8) Illativin päate je, joka virossa on yleisin. 9) Adjektivein sijasta käytetään vielä monesti substantivein kasus-sijoja esim. ühes klaafist firštus = lasisessa kirstussa. 10) Imperfektin päate fi, joka virossa on yleisin, i ainoasti harvinainen. 11) Konditionalin päate ffi, meillä jo ifi:ksi pehmennyt. 12) D:n säilyminen infinitivissä paljon yleisemmin kuin meillä esim. pidada = pitää, leppida = leppyä, kõrwetada = korventaa. 13) D:n säilyminen passivin preteritin participion yksikön nominativissa esim. loetud = luettu.

Vertailevainen katsahdus näihin vanhoihin muotoihin, jotka toisessa ja toisessa kielessä ovat tallella, näyttää kohta että suomi on vokaalit säilyttänyt, viro puolestaan konsonantit. Tämä seikka juuri antaakin

meille selvän käsityksen molempien kielten todellisesta suhteesta keskenänsä.

Suomen kielen *) murteet, näet, jakauvat kahteen suureen päähaaraan, hämäläiseen (jämiläiseen) ja karjalaiseen, joiden merkillisin eroitus juuri on se että edellinen konsonantteja, jälkimäinen vokaaleja ja diftongeja rakastaa.

1) Hämäläis-murteissa konsonanttein pehmennys on vaillinainen tai peräti olematon. Esim. Liiv. jaal-gad = jalat, Veps. tahton, Vatj. nahgatta, Viroksi abifš, Turun rantamurteella orgoš, Viipurin luoteisella rantamurteella lampiisša, niittyillä. Karjalaiset sitä vastoin pehmentävät konsonantteja, jopa perikarjalaisissa seuduissa jättävät f:n pois š:n ja t:n perästä, niinkuin useimmat esimerkit Kalevalassa näyttävät esim. fešellä = keskellä. Vielä yleisemmin pehmennetään t poisheittämällä esim. paasša = padassa, lehšša = leh-dossa.

2) Samat murteet (paitsi Viipurin) sallivat kaksi konsonanttia sanain aluissa esim. pšaffari, jota ei Karjalainen koskaan suvaitse.

3) Kaikki tyyni heittävät pois loppuvokaalit, varsinkin päätteistä, muutamat enemmän, muutamat vähemmin. Karjalainen sitä vastoin enimmäkseen säilyttää loppuvokaalit.

4) Useimmissa heissä saavat konsonantit vielä suuremman ylivallan siitä että lyhyt vokaali sanan keskestä katoaa. Esim. Liiv. ütlišt = juttelivat, Veps. lähtfeš = lähteessä, Vir. fatlaš = kattilassa, Tur. ran-

---

*) Tieteellisesti käsittää suomen kieli paljon avaramman alan kuin valtiollisesti ja kirjallisesti. Suomi, Karjalan kieli, Wepsä, Watja, Viron molemmat päämurteet, Liivin kieli ovat vaan sen eri-murteita.

tam. Zaaffa = Jaakkola, Wiip. rantam. entjeltää = entisellään. Tämöistä keskiheittoa viljelee Karjalainen ainoasti siinä suhteessa että e hylätään essivissä, concessivissa ja aktivin toisessa participiossa esim. uunna, tullen, fiipisjyt, purrut, joissa tapauksissa, kumma kyllä, puhtaammat hämäläis-murteet supistamatta sanovat uutena l. uudena, tulenen, fiipisnyt l. fiipisenud, purnud.

5) Hämäläis-murteet mielemmiin käyttävät lyhyitä vokaaleja, Karjalaiset pitkiä, edelliset enimmiten eivät tunne diftongeja *uo, yō, ie*, joissa paino on jälkimäisessä äänessä; Karjalaiset muuttavat paitsi sitä vielä pitkät vokaalit diftongeiksi *oa, eä, uo, ie*, jopa perikarjalaisilla seuduilla liittävät vierekkäin eri tavuissa seisovat lyhyetkin vokaalit samallaisiksi diftongeiksi.

6) Karjalaiset pistävät puoli-vokaaleja väliin, kun kaksi konsonanttia seuraa peräkkäin esim. *jal(a)mi* = salmi. Näitä ei Hämäläis-murteet tunne melkein yhtään.

Tärkeimmät muut eroitukset hämäläis- ja karjalais-murteitten välillä ovat seuraavat:*)

7) Vokaali-sointu eli harmonia on useimmista hämäläis-murteista kokonaan taikka osaksi kadonnut.

8) Monikon genitivi muodostuu enimmiten hämäläis-murteissa päätteellä *ten*, karjalaisissa päätteellä *ien* (alkuaan *iten*) esim. *hewoŝten* ja *hewoŝien*, *ŝifain* (sikatien) ja *ŝifojen*.

---

*) Prov. Ahlqvist on tämän Suomen kielen murteitten jaon ensiksi keksinyt ja Vatjan kieliopissa tuonut useimmat tunnusmerkit esiin. Minä olen ne tässä uudestaan luetellut, varsinkin siitä syystä kun arvelen löytäneeni muutamia tunnusmerkkejä lisää. Superlativin olen jättänyt pois, sillä se löytyy Wepsässä sekä Turun murteessa ja onpa yksi jälki virossakin säilynyt. Sitä vastaan se peräti puuttuu sekä Tverin että Suojärven Karjalaisilta.

9) Illativissa on hämäläis-murteissa tavallisesti *je*, Karjalaisilla *h*.

10) Adessivin, allativin, inessivin ja abessivin päätteet ovat hämäläis-murteissa enimmäen yhdellä konsonantilla, karjalaisissa kahdella.

11) Possessivisia pronomen-liitteitä hämäläis-murteissa harvoin käytetään, enimmäen vaan reflexivisten pronominein jatkeena tai partikeleissa.

12) Imperfektin päätteenä hämäläis - murteissa enimmäen on *fi*, karjalaisissa *i*.

13) Liittosanoja muodostaessaan hämäläis-murteet mielemmiin käyttävät genitiiviä, karjalaiset nominativia.

Lause-opillisiakin eroituksia näkyy löytyvän useampia, mutta siinä suhteessa ovat murteet vielä kovin paljon tutkimatta, että uskaltaisi varmoja päätöksiä tehdä.

Suomen kirjakielen tuntija kohta on havaitseva että se useimmissa kohdissa, vaikka myös hämäläisillä aineilla sekoitettu, sopii karjalaisen murrehaaran edustajaksi. Tämä kirja on toiselta puolen todistava että sen *sisar*, ei *tytär*, viron kieli edustaa hämäläisen murrehaaran tärkeimpiä omituisuuksia. Siinä seikassa onkin juuri syy miksi viron kielen tunteminen on niin tähdellinen jokaiselle suomen kielen tutkijalle. Ainoasti molempia vertailemalla voi hän saada selvän käsityksen meidän kielellemme alkuperäisestä muodosta.

Aivan puhtaana, sekaantumattomana toisella päämurteella ei ole kuitenkaan vironkaan kieli säilynyt, yhtä vähän kuin suomi. Eroitus on vaan se että meidän kirjakielessä molempien murrehaarojen omituisuudet enimmäen ovat tasoittaneet toinen toistansa ja sulauneet yhteen, virossa sitä vastaan ne seisovat

aivan jyrkkänä rinnakkain. Perihämäläisen pehmene-
mättömyyden rinnalla nähdään aivan perikarjalaistakin
konsonanttein pehmennystä esim. $leze = lesken$, $paas = padassa$, $lefel = lehdellä$. Infinitivinkin δ katoaa
joskus ykstavuisista vartaloista, jonka perästä edellä-
käyvä oo (suom. uo) Karjalan tavalla muuttuu $uu:ksi$,
 $öö$ (suom. yo) $üü:ksi$ esim. $luua = luoda$, $lüua = lyödä$.
Samoin myös $wia = viedä$, jossa sanassa kuitenkin
diftongin muutos käypi läpi koko konjugationin esim.
 $wiin = vien$. — Perihämäläisten lyhennettyin difton-
gein ja pitkäin vokaalein rinnalla nähdään perikarja-
laiset diftongimuodot $pea = pää$, $teal = täällä$. Monin
seuduin kuuluu vielä lisäksi myös semmoisia kuin
 $mca = maa$. — Perihämäläisen keskivokaalin heiton
rinnalla kuuluu perikarjalainen puolivokaali l scheva.
— Karjalan tapaisia omituisuuksia virossa ovat vielä
yksinkertaisen $b:n$, $d:n$, $g:n$ koveneminen kaksinker-
taiseksi $pp:ksi$, $tt:ksi$, $ff:ksi$ illativissa lyhyen vokaalin
perästä esim. $tuba = tupa$, ill. $tuppa$, $föda = sota$, ill.
 $fötta$, $pagu = pako$, illat. $paflu$. — Samoin vielä ken-
ties muljeeraus.

Suomen kielen murteet sopisi myös toisellakin
tavalla jakaa paitsi läntiseen l hämäläiseen ja itäiseen l
karjalaiseen haaraan. Muutamissa suhteissa, vaikkei
juuri monissa, on näet eri tapa pohjoisilla, eri ete-
läisillä murteilla, huolimatta siitä ovatko hämäläisiä
vai karjalaisia. Näissäkin seisovat suomi ja viro vas-
takkain, edellinen pohjoisten, jälkimäinen eteläisten
murteitten edustajana. Merkillisimmät eroitukset ovat:
1) Eteläiset viljelevät pehmeitä, pohjoiset kovia kon-
sonantti-ääniä esim. $tuba = tupa$, $jögi = joki$, $partd =$
 $parta$. 2) Eteläisissä ovat $yllä$ jo mainitut konsonant-
tiset muodot niinkuin $tedr$, $puDr$ säilyneet, useammassa

kuitenkin enemmän kuin Räävelin virossa. 3) E muuttuu mielellään epäselväksi õ :ksi (Karjalaisilla o :ksi) esim. virossa $\text{põld} = \text{pelto}$. 4) Z -ääni, vastaava sak-salaista sanassa leife , venäläistä з .

Toisia omituisuuksia on virolla yhteiseen muuttamien likempäin naapureinsa kanssa. Niin esimerkiksi se ei voi erottaa adessivia ja allativia, vaan on molemmilla, samoin kuin myös Venäjän Karjalassa, Inkerissä sekä Turun rantamurteessa, samat päätteet la l. le , joita sekaisin käytetään. — Liivin ja vatjan kanssa yhteinen on yllä jo mainittu h :n vihaaminen. — Vatjan kanssa yhteinen on n:n katoaminen š:n edessä esim. $\text{ešimäne} = \text{ensimäinen}$, $\text{füüš} = \text{kynsi}$.

Omituiset virolle yksistään ovat esimerkiksi seuraavat seikat 1) Yllä jo mainitut vanhat monikon sekä konditionalin muodot ynnä Terminativi-sija. 2) Vartaloin loppu- o:n muuttuminen u:ksi , loppu- ü:n i:ksi esim. $\text{fatšun} = \text{katson}$, $\text{fäbi} = \text{käpy}$. 3) Š:n muuttuminen e:ksi diftongeissa ai , oi , joka on sangen yleinen. Esim. $\text{poeg} = \text{poika}$, $\text{laew} = \text{laiva}$. 4) Lyhyen i:n sanan alkutavussa muuttuminen e:ksi , u:n o:ksi , ü:n õ:ksi , koska ne konsonantin pois pehmettyä tulisivat toisen vokaalin kanssa rinnoin, esim. $\text{rıda} = \text{rivi}$, g. rea , $\text{tuba} = \text{tupa}$, g. toa , $\text{füzi} = \text{sysi}$, g. šöe . 5) Üš -päätteisten abstraktisten substantivein taivutus vartalolla uze esim. $\text{šowaduš} = \text{kovuus}$, $\text{g. šowaduže} = \text{kovuuden}$. 6) Tiheään käytetyt pienennys-muodot monikon partitivissa esim. $\text{püüziš} = \text{pyitä}$, $\text{lippufiš} = \text{lippuja}$, $\text{šeppišiš} = \text{kepejä}$. 7) D:n ja b:n väliin pistäminen semmoisissa sanoissa kuin $\text{füünar} = \text{kyynärä}$, $\text{g. füündra} = \text{kyynärän}$, šamnal $\text{g. šambla} = \text{sammalen}$.

Viimeeksi vielä mainittakoon se omituisuus viron kielessä että se sisältää tavattoman paljon *erehdys-*

muotoja s. o. *muotoja*, jotka ovat syntyneet useampain muotoin päällekkäin mättämisellä, kun alkumuodon merkitys oli unohtunut. Semmoisia esim. ovat 1) Partitivista johdetut illativit *merde*, *lunde* (ikään kuin *mer-tään*, *luntaan*) semmoisista sanoista kuin *meri*, *lumi*. 2) *Gi*-(kin l. *kaan*)-liitteellä varustettuina pronominein taivutus, jossa sijapäätteen saa mieltään myöten lisätä vartaloon tahi liitteesen esim. *üheſtti* l. *ühegiſt* = yhdestäkin. 3) Adverbimuodot semmoiset kuin *istu-liſte* (*istua*-sti), *ſenniſſ* (*siihen*-ksi), *eſiteſſ* (*ensittäin*-ksi), *ſoguniſte* (*kokona*-sti). 4) Participioin taivutus karitivisina adjektiveina, esim. *waſitu* = *valittu* g. *waſituma*, *haſwetu* = *halveksittu* g. *haſwetuma*. Likeistä sukua näiden kanssa on myös useampain muotojen jähmettyminen taipumattomiksi esim. preteritin participion, negativisen sanan, joita kumpiakin vielä pari sataa vuotta takaperin taivuteltiin. Muutenkin on viron kielessä paljon säännötöntä, järjestyksetöntä, joka tekee sen kieliopin sangen sekavaksi ja vaikeaksi. Täytyy säätää paljon enemmän sääntöjä kuin suomessa ja niistä säännöistä poikkeavia sanoja vilskuu kuitenkin summattomasti. Suomen kielen rakennus on, kemiallista vertausta käyttäakseni, muodostunut hiljaisella, rauhallisella kiteytymisellä eli kristalliutumisella; viron kielessä sitä vastoin on kiteytyminen nähtävästi ollut yhäti häiritty. Siitä syystä ilahuttavat edellisen muodot tutkijan mieltä ihanalla säännöllisyydellään; jälkimmäisessä törroittää vanhoja muotoja uudempain keskeltä, vieraita aineita näkyy jokapaikassa, kaikki on sekaisin, ylös-alaisin viskattu, temmattu ja revitty. Viron kieli-paralla on silminnähtävästi ollut sama koh-talo kuin meidän poloisilla Virolais-veljillämme; mo-lemmat ovat yhä olleet sodan jaloissa ja sorron alla.

I. Ääni-oppi.

A. Ääntämistapa.

§ 1. Meidän Suomalaisten mielestämme on viron ääntämistapa pehmeä ja epäselvä.

§ 2. Pehmeiden vaikuttavat seuraavat omituisuudet:

a) Virolainen ylimalkaan ääntää f , p , t -äänit yhtä astetta pehmeämmin kuin me.

1) Meidän yksinkertainen f , p , t kuuluu vokaalin tai $l:n$, $m:n$, $n:n$, $r:n$ perästä $g:lle$, $b:lle$, $d:lle$. Esim. *tegema* = tekemään, *taigen* = taikina, *wigle* = vikla, *lagrits* = lakritsi, *halg* = halko, *fangur* = kankuri, *arg* = arka; *tiib* = siipi, *abaja* = apaja, *fubl* = kupla, *fobr* = vaahto (vert. kopru Kalevalassa), *halb* = halpa, *fumb* kumpi; *pada* = pata, *tedr* = teeri l. tetri, *ladw* = latva, *feeld* = kielto, *andur* = antura, *faewand* = kaivanto.

Sitä vastoin säilyy f pehmenemättä $h:n$, $s:n$ ja $t:n$, t samoin $h:n$ sekä $s:n$, vaan p yksistään $s:n$ perästä. Esim. *nahf* = nahka, *fäsf* = käsky, *pitf* = pitkä, *leht* = lehti, *rist* = risti, *wispeldan* = vispilöitsen.

Muistutus. Tämän mukaan on taiputus- sekä johtopäätteillä kaksinainen muoto, pehmeä ja kova. Esim. *olgu* = olkoon, *pangu* = pankoon, *purgu* = purkoon, *föögu* = syököön, *pidagu* = pitäköön; *olbi* = oltiin, *pandi* = pantiin; *fuuлда* = kuulla (meilläkin paikoittain: kuulta), *ömmelда* = ommella; *wähendada* = vähentää; *merb* = merta, *tuld* = tulta, *und* = unta, *maad* = maata; *laduđe* = latojen, *armulifude* = armollisten, *tiitarde* = tytärten, *fämmalde* = kämmenten.

Sitä vastoin *teřfu* = tehköö, *peřfu* = pesköö, *andfu* = antakoon, *petřfu* = pettäköö; *kallıstan* = kallistan, *kannuřt* = kannusta, *kannuřte* = kannusten.

Poikkeuksia. 1) Monikon genitivissä pysyy kuitenkin *t* kovana kolmitavuisissa sanoissa vokaalin perästä, koska korko sen edellistä tavua tapaa, Esim. *jumalate* = jumalain, *noorifute* = nuorikkoin. Samoin kaksitavuisissa sanoissa *l:n*, *u:n*, *r:n* perästä, kun ensimmäisessä tavussa on diftongi taikka pitkä vokaali. Esim. *feerte* = kielten, *foerte* = koirien, *feinte* = seinien. — 2) Yksikön partitivin *t* on kova kolmitavuisissa sekä vokaalin että *l:n*, *u:n*, *r:n* perästä. Esim. *jumalat* = jumalata, *kannelt* = kannelta, *tütart* = tytärtä. Kakstavuisissa on sen laita sama kuin genitivin kaksitavuisissa. Esim. *feeft* = kieltä, *niint* = niintä, *juurt* = juurta. — 3) Ablativin *t* äännetään aina kovaksi, paitsi adverbeissa, kun se alkaa kolmatta tavua. Esim. *řorvaldařa* = vuoroltaan. — 4) Johtopääte *řař* äännetään kovaksi vokaalin perästä, vaan kuuluu *gař* *l:n*, *u:n*, *r:n* perästä.

2) Meidän *řř*, *pp*, *tt*, edellisessä säännössä mainittuin äänten perästä, on monitavuisissa *) sanoissa pehmennyt *ř:ksi*, *p:ksi*, *t:ksi*. Samaten myös kaksitavuisissa, paitsi jos lyhyt vokaali on lähinnä edellä. Esim. *mařarař* = makkara, *vanřer* = vankkuri, *řiriř* = kirkko, *řuuřifut* = kuusikkoa, *nõuufa* = neuvokkaan, *řumpaniř* = kumppani, *tatar* = tattari, *řařwatada* = kasvattaa, *õnnetuma* = onnettoman. Samoin myös *tarř* = tarkka, *paif* = paikka, *řimř* = kimppu, *řauř* = kauppa, *tont* = tonttu, *taat* = taatto.

Sitä vastoin *mařř* = vakka, *leppida* = leppyä, *pařt* = synti (vert. valapattoinen).

Muistutus. Koska *řř*, *pp*, *tt* lyhyen vokaalin perästä ovat suomessa pehmenneet yksinkertaisiksi, ei Virolainenkaan enään äännä niitä sitä pehmeämmin. Esim. *řetan* = petän, *tapan* = tapan, *la-*

*) Tässä, niinkuin koko kirjassa, jos ei erittäin toisin ole sanottu, tarkoitetaan aina vartalon, eikä Ahrens'in tavan mukaan, nominativin tavulukua.

lutada = lakittaa, ſatutan = satutan (satuttaa), firifuline = kirkollinen, lepitus = lepytys, õnnetu = onneton. Niin myös meidän supistuvaisia eli kontraktisia vastaavissa infinitivin t, esim. paigata = palkata.

Poikkeus 1. Vieraista kielistä lainatuissa sanoissa nähdään usein vielä yhtä astetta kauemmas menevä pehmennys. Esim. rüütel l. rüübel = ryyttäri l. ratsumies, ſaat l. ſaab = saatto. Joskus sitä vastoin nähdään myös semmoisissa sanoissa konsonantti samalaisena kuin suomessa, esim. poot l. poob = puoti.

Samoin on viron kielen alkuperäisissäkin sanoissa joskus konsonantti pehmennetty vielä yhtä astetta enemmän kuin tavallisesti, joskus samallinen kuin suomessa, onpa toisinaan astetta kovempikin kuin meillä. Esim. ſüütada l. ſüitada = sytyttää, wiidlen l. wiitlen = viettelen, waaguda l. waafuda = vaakkua; rutjun l. rudjun = rutjon, rutistan, hoitus l. hoidus = hoito; oas = oas, woote l. woodi = vuode, uppufes l. upufes = upoksissa.

Poikkeus 2. Kummallisesti kyllä on virossa useammissa, ei aivan harvoissa, vartaloissa f (g) ja d, kun meillä f, t ovat taikka kokonaan kadonneet taikka toisiksi konsonanteiksi muutuneet. Esim. wihtan = vihaan, fuuf = kuusi, walguda = valua, ſalg = salo, ſurguda l. ſuruda = survoa, ulguda = ulvoa, noga = noja, pugeda = pujottaa, tiganē l. tihane = tianen, rida l. riba = rivi, pada l. paja = paja, waduda l. wajuda = vajota, rada l. raja = raja, magu = maha (Länsisuom. mako), ſaag = saha, laguda = lahota.

b) Samoin myös on konsonantti pehmennyt kaksinkertaisesta yksinkertaiseksi johtopäätteessä line = llinen, ynnä myös komparativissa, esim. kowema = kovemman.

c) S-ääni on kahdellinen, välistä kova niinkuin suomessa aina, välistä pehmeä niinkuin saksan sanassa weiße taikka venäjän з.

Kovana on s sanain alussa ja lopussa, taikka jonkun konsonantin rinnalla ollessaan. Esim. ſaar = saari, riffus = rikkaus, wars = varsi, muretjen = murehdin, paisfan = paiskaan.

Pehmeälle sitä vastaan se kuuluu kahden vokaalin välissä, joista edellisellä on korko. Esim. *peza* *) = pesä, *paizuda* = paisua, *paizata* = paiskata, *fūlalize* = kyläläisen, *naeze* = naisen, *wiizjn* = vein.

Mutta jos edellisellä vokaalilla ei ole korkoa, niin äännetään *š* kahden vokaalinkin välillä kovaksi. Esim. *hobufe* = hevosen, *fūlafe* = kyläisen, *mūriſen* = myrisen, *jalafe* = jalaksen, *iluſa* = iloisan, *emaſid* = emiä, *uſſifufi* = uskollisia.

Muistutus 1. Useammassa kohdissa, missä *š*:ää kovaksi äännetään, näkyy siihen se olevan synnä, että *š*:n yhteydessä ennen muinoin oli toinen, nyt pois kulunut konsonantti. Kolmitavuisissa, *ſe*-päätteisissä nomen-vartaloissa kuuluu vielä Räävelinkin murteessa joskus, samoin kuin Tarton murteessa aina, *tj* *š*:n sijassa, esim. *karjatſe* = karjaisen (paimenen), *näljatſe* = nälkäisen. — Sama on myös vielä laita muutamissa luonnon-äänisissä verbeissä, esim. *wäritſen* l. *wäriſen* = värisen, *färitſen* l. *färiſen* = meluan. — Niinikään viljelee Virolainen jokseenkin yleisesti *fſe*-päätettä *ſe*-päätteen rinnalla konkretisissa tai tilaa osoittavissa johdannaisissa, semmoissa kuin esim. *jalafſe* l. *jalafe* = jalaksen, *emiſſe* l. *emiſe* = imisän, *ummuſſeſ* l. *ummuſeſ* = ummessa. — *Ša*-päätteisissä adjektiiveissa, jotka ovat inessivi-muodosta syntyneet, mahtanee *š*:n kovuus kenties osoittaa että päätteessä alkuaan oli kaksi *š*:ää.

Muistutus 2. *Š*:n ääntäminen ei ole kaikin paikoin virossa yhtäläinen, vaan pohjosessa vokaalein välissäkin melkein yhtä kova kuin suomessa; etelässä saa *ž* yhä enemmän valtaa, kunne viimein Tarton murteessa kuuluu myös *hobužed* = hevoset, *katužed* = katokset.

Muistutus 3. Johtopäätteet *lane*, *line*, *mine* (mane, mene), *fene* ovat aina korolliset; siitä syystä äännetään siis niiden *š* aina pehmeäksi, olkoon korko missä hyvänsä. Esim. *Muſtlaže* = Mus-

---

*) Virolaisissa kirjoissa ei tätä *š*:n pehmeää ääntä merkitä erikseen, mutta tässä kieliopissa olen noudattanut samaa tapaa kuin akad. Wiedemann sanakirjassaan, koska siitä on suomalaiselle lukijalle hyvä osviitta.

talaisen, peafize = päällisen, lühendamizi = lyhennellen, peafeze = pienen pään.

Niin on myös laita abstraktisissa us-, is-, es-päätteisissä substantiveissa, jotka ovat adjektiveista johdetut, ja samoin myös melkein aina verbeistä johdetuissa. Esim. fetuze = selityksen, wöituze = voiton, wöimuze = voiman, mahtavuuden, riffuze = rik-kauden, terwize = terveyden.

Muistutus 4. Korke on niin-ikään aina päätteillä iif ja iif; siitä syystä on s kova esim. sanassa möizuiufuze = hoviherrallisen.

Poikkeus 1. Koska 3:n perästä ollut vokaali katoa, säilyy kuitenkin s:n pehmeä ääni, jos seuraava konsonantti on l, m, n, r tai w. Esim. riizlif (riizuda) = ryösteleväinen, riizmed (nom. riize) = ryöstösaalis, tōuzma (pres. tōuzen) = nousemaan, tōuzud = noussut, tōuzwa = nouseva, feizri (nom. feizer) = keisarin.

Mutta sitä vastoin tōusta = nousta, tōusfu = nouskoon, naeste (vartalo: naeze) = naisten.

Poikkeus 2. Koska kaksitavuiset vartalot ovat nominatiivissa lyhenneet ykstavuisiksi, äännetään niiden loppu-s pehmeäksi, jos vokaali on edellä. Esim. paaz = paasi, fiüz = kynsi, täiz = täysi, aiž = aisa, haiž = haisu.

Mutta sitä vastoin warš = varsi.

Semmoisissa sanoissa kuin fauš, gen. fauzi = kauha, poiš, g. poiži = poika on s luultavasti alkuansa ollut kaksinkertainen ja genitiivissä pehmennyt yksinkertaiseksi.

Poikkeus 4. Illativin päätettä se äännetään aina kovaksi, korosta huolimatta.

d) Pehmeyttä vielä enentää *vokaalein hienonnus* (Ahrensin *dilutioni*). Koska, näet, sanan ensimmäinen tavu on suljettu konsonanteilla d, l, n, r, s tahi t, ja sitten seuraavassa tavussa on i taikka j (jotka kuitenkin voivat olla kuulumattomiksi kuluneet), niin äännetään ensimmäisen tavun vokaali hienommin, ikään kuin olisi i:llä sekoitettu. Akademiikko Wiedemann'in sanakirjassa on dilutioni merkitty seuraavassa konsonantissa tällä tavalla: Kad'ri = Katri, jün'dida = syntyä, pil'l = pilli, for'jan = korjaan, fan'ti = kannettiin, foel' = koulu, ol'g = olki, mon. part. ol'gi.

Mutta kun suljettu tavu aukenee, häviää hienonnus. Esim. *foolfi* = koulun.

Poikkeus. *šif* ja *niš*-päätteet eivät vaikuta hienonnusta eikä myös *ng* sitä edessään salli.

Muistutus. Samallaista hienonnusta ynnä sen kanssa seuraavaa konsonantin muljeerausta kuulee Itä-Suomessakin, vaikka ei niin suuressa määrässä kuin Virossa. Esim. *ol'* = oli, *pan'* = pani, *han'hi*, *pa'jo*.

§ 3. Epäselvyys viron ääntämistavassa tulee varsinkin seuraavista syistä:

a) Virolaisilla on omituinen, hyvin paljon viljely seka-vokaali *õ*, joka on venäläisen *и:n* sukua, vaikka enemmän *ö:hön* vivahtava.

Tavallisesti se vastaa suomen *o:ta*, esim. *jõgi* = joki, *mõlemad* = molemmat, *šõda* = sota, *wõim* = voima, *jõuda* = joutaa, *fõrw* = korva, *õlg* = olka, *fõwa* = kova, *tõji* = tosi.

Varsin monissa sanoissa myös se vastaa meidän *e:tä*, esim. *mõla* = mela, *õhtu* = ehtoo, *tõmmata* = temmata, *wõlg* = velka, *nõu* = neuvo.

Harvoin vaan se on vastakkeena suomen *a:lle* ja varsin muutamissa sanoissa *u:lle*. Esim. *šõlen* = palan, *lõng* = lanka, *fõif* = kaikki; *tõfe* = tuki, *tõmmu* = tumma, *nõmm* = nummi, *mõišta* = ymmärtää (vert. muistaa).

Pitkä *õõ* enimmiten vastaa meidän *ie:tä*. Esim. *rõõm* = riemu, *hõõruda* = hieroa, *lõõtfuda* = lietsoa.

Muistutus 1. Suomessakin näemme muutamissa sanoissa samallaisia vokaalein muuttumisia. Esim. *šeimi* l. *šoimi* (vir. *šöim*), *poltan* sanasta *palan*, *pašwefen* (vir. *pašun* = rukoilen, alkuaan luultavasti: *polvillani* r.) ja *polvi*.

Muistutus 2. Hyvin monessa sanassa sentään on Virolainen jättänyt *o:n*, *e:n* muuttumatta. Muuttuminen näkyy olevan säännötön, mistään ääni-yhteyksistä riippumaton.

Muistutus 3. Muutamissa harvoissa sanoissa on Virolainen pannut selvän o:n meidän e:n, a:n tai u:n sijaan. Esim. hobune = hevonen, onu = eno, ofin = etsin; kohwi = kahvi, woibuda (l. waibuda) = vaipua; foub = kunta, oimus = uimus y. m.

Sitä vastoin toisissa muutamissa sanoissa u vastaa suomen o:ta, esim. ju = jo, purre = porras, juhatan = johdatan. Samoin e joskus suomen o:ta tai ö:tä, esim. teine = toinen, leida = löytää, leil = löyly, fehwa = köyhä.

Muistutus 4. Sanat fõöl = seula, ja nõöl = neula vastaavat lähimmin karjalaisia muotoja siefla ja niefla.

b) Juurisanain loppuvokaalina ja samoin myös johto- sekä taivutuspäätteissä ovat meidän o ja õ muutuneet u:ksi, joten toisinaan eri-sanat sekaantuvat keskenään. Esim. talu = talo, katfun = katson, nägu = näkö, jälgu = sälköä, haududa = hautoa ja hautua, õnetu = onneton, tehfu = tehkään.

Poikkeus. Verbin tekoa osoittava johtopääte õ on kuitenkin enimmäiten ja u välistä muuttunut i:ksi, samoin kuin joskus Kalevalassakin nähdään.

Muistutus. Samallaista loppu-o:n muuttumista u:ksi kuullaan, vaikka vähemmässä määrässä, paikoittain myös Suomen ranta-murteissa ynnä Venäjän Karjalassa.

c) Tavallisesti Virolainen ei äännä h:ta sanain alussa. Onpa kuitenkin sitä vastoin muutamia semmoisiakin sanoja, joiden alkuun siellä lisätään h, vaikka sitä meillä ei ole. Esim. hīrwitan = irvistän, hammun = ammoon, hallifaš = lähde (vert. allikko).

Muistutus. Š:ta viljellään kuitenkin pitkin Viron pohjoista rannikkoa, ja oli se ennen aikaan nähtävästi muuallakin yleisempi, josta syystä monta sanaa vielä kirjoitetaan h:lla, vaikka se ei enää puhekielessä kuulu.

d) Samoin myös h on sanan keskeltä kadonnut, koska se suomessa seisoo l:n, n:n tai r:n perässä. Esim. wõlu = velho, šulane = renki (vert. sulhanen), wana =

vanha, inimene = ihminen (inhiminen), tara = tarha, faru = karhu.

Niin myös supistuvaisissa sanoissa, esim. wene = vene l. venhe, pere = pere l. perhe.

Muistutus. Joskus, vaikka sangen harvoin, on h myös kadonnut konsonantin edeltä tai kahden vokaalin väliltä. Esim. inu = ihme, agar = ahkera, famal = kahmalo, lõmmus = lehmus, wiilts = vihliäinen (vanhoissa kirjoissa! gen. vihliäitsen), weifene = vähäinen, rei = riihi.

e) Viimeinkin h ei pysy virossa diftongein perässä, joiden jälki-vokaalina on i tai u. Semmoisissa tiloissa se 1) välin hajoittaa diftongin, viskaten i:n tai u:n taakseen. Esim. rahtu = rauha, jahtu = jauho, lahti gen. lahja = laiha, mähki gen. mähja = mäihä. 2) Välin katoa diftongin jälki-vokaali. Esim. wafte = vaihe, lahfe = lauhkea, lõhke = löyhkä. 3) Välin h itse katoa. Esim. leige = löyhkeä, rõõgatus = røyhkäys.

Muistutus. §:n taakse siirtynyt u joskus muuttuu w:ksi. Esim. jahwatan = jauhaan, kehwa = köyhä, jõhw = jouhi. Samoin i j:ksi (katso esimerkkejä säännössä).

§ 4. Toisia omituisuuksia, jotka myös enemmän tahi vähemmän tekevät viron sanat Suomalaisen korvalle sekä silmälle oudommiksi ja sekavammiksi, ovat vielä:

a) Diftongeissa ai ja ei on jälkimäinen vokaali sangen usein muuttunut e:ksi. Esim. laew = laiva, foer = koira. Niin myös äännetään äi sanassa päew (myös pääw) = päivä.

Muistutus 1. Tässä suhteessa on viron kieli erittäin oikullinen. Mi kuuluu melkein aina ae:lle, koska h, l, r seuraa, enimmäiten n:n, sekä wn, ja hyvin usein g:n edessä. Si niin-ikään aina h:n edessä ja kun i alkuansa on (nominativissa vokaaliutunut) j, sangen usein r:n ja g:n edessä. Esim. aeh! = aih, naene (myös naine) = nainen, faew (m. faiw) = kaivo, aeg (m. aig) = aika; oehfan = oihkaan, foeg. foja = suojainen, foer = koira, poeg = poika.

Muissa tapauksissa ai, oi enimmiten ovat pysyneet muuttumatta. Esim. lai = laaja, foi = koi, taibuda = taipua, foib = koipi, laid = luoto, hoid = hoito, waim = henki (vert. vaimo, alkuaan nähtävästi = henki, sydän), raipeneda = mädätä, paisfan = paiskaan, roist = roju, aij = aisa, poizif = poikanen, wait = vaiti, foit = koitto.

Poikkeuksia. Yllämainitusta säännöstä poikkeavat kuitenkin sangen monet sanat, paitsi että usein, niinkuin yllä jo nähtiin, käytetään molempia muotoja rinnakkain. Esim. taigen = taikina, oige = oikea, aina = aina, wairas = telkkä-sorsa. — Ja toiselta puolen: faebau l. faiban = kaipaan, loeb l. loib = hylkeen kypälä, aed = aita ja puutarha, taeme l. taime = taimi, waep l. waip = vaippa, laesf l. laisf = laiska, naezine = naisellinen; aet l. ait = aitta.

Muistutus 1. Tämä ai:n ja oi:n ääntämistapa leviää leviämistään vielä yhä useampiin sanoihin.

Muistutus 2. Monessa sanassa kuuluu myös konsonantti j e:lle, vaikka sitä ei niin kirjoiteta. Esim. maja (äännä maca) = maja, oja (äännä oca) = oja.

Muistutus 3. Samaten myös on muutamasti yksinäinen i muuttunut e:ksi tai ö:ksi, ja päinvastoin e i:ksi. Esim. jenna = sinne, rei = riihi, röuf = riuku; minna = mennä, nina = nenä, fing = kenkä, piuf = penkki.

b) Diftongin jälki-äänenä y melkein aina on muuttunut i:ksi. Esim. fäin = käyn, jäinaš = säynäs, leida = löytää, leil = löyly, föiz = köysi. Niin myös u sanassa peial = peukalo.

Poikkeuksia. Ainoasti luonnon-äänisissä verbeissä fäuffun ja näuffun on y muuttunut u:ksi. Sanoissa määr = mäyrä ja rääšas = räystäs on se kadonnut ja etuvokaali pidennyt.

c) Samoin on myös käynyt y:n vartaloin lopputavun vokaalina. Esim. wiibida = viipyä, wäzida = väsyä, fünni (nom. fünd) = synnyn, fäbi = käpy, wäi = vävy, neifit = neitsyt, fünnis = kynnyks.

Muistutus. Joskus harvoin on u:kin muuttunut samalla lailla, esim. abi = apu. — Sivumuotona on kuitenkin is t. es sangen tavallinen us-päätteen rinnalla verbeistä johdetuissa substan-

tiveissa, harvemmin adjektiveista syntyneissä. Monesti i tämmöisissä sentään vastaakin i:tä, esim. *wedelbis* = vetelyys, *termis* = terveys, *pelētis* = pelätys. — Hyvin tavallisesti myös on virossa i loppuvokaalina lainasanoissa, missä meillä on u. Esim. *lampi* = lamppua, *fanni* = kannua.

d) Suomen diftongia *au*, koska *se* on pehmennys muinaisesta muodosta *aŕ* eli *aq*, vastaa virossa *ae*. Esim. *fael* = kaula (muin. *kakla*, *kagla*), *naeran* = nauran.

Diftongi *ei*, syntynyt alkuperäisestä muodosta *ef* eli *eq*, on virossa samallinen kuin meillä. Esim. *feif* = keili (Saks. *Kegel*), *heile* = eilen (muin. *eklen*, *eglen*).

Muistutus. Lainasanoilla on kuitenkin konsonanttisiakin sivumuotoja, esim. *feegel* = keili, *peegel* = peili.

e) Konsonantit *p* ja *t* ovat meillä samallaisissa tiloissa (l:n ja r:n edessä) myös vokaaliutuneet; mutta virossa ne ovat tallella. Esim. *abraš* = perso, *abraš* = hauras, *fõbr* = ystävä (vert. seura), *fõbraš* = teuras; *adr* = aura, *tedr* = teeri, *põdr* = peura, *nõdr* = nöyrä, *puđr* = puuro.

Muistutus. Sanoissa *otra* l. *õhra*, *feträtä* l. *fõhrätä* ovat suomessakin konsonanttiset muodot säilyneet, edelliset itäisessä, jälkimäiset läntisessä murteessa. Virolainen viljelee kumpiakin sekä *odr*, *fõdrata* että myös *õhr*, *fõhrata*.

f) Suomen *ää* on useissa sanoissa Karjalan tavalla muuttunut *ea*:ksi. Esim. *pea* = pää, *jeada* = säätää, *teal* = täällä. Useimmiten kuitenkin on *ää* muuttumatta.

Muistutus. Tähän kuuluu myös *ŕeal* = siellä ja *teada* = tietää, joissa meillä on *ie*.

g) Diftongeja *ie*, *uo*, *õö* äännetään tavallisesti *ee*, *oo*, *õõ*. On kuitenkin seutuja, joissa niillä on suomen tapainen, vaikka heikompi, etu-ääni. Samoilla seuđuilla kuuluu *aa*:kin melkein kuin *ea*.

h) Virolaiset mielemmin ääntävät lyhyitä vokaaleja. Siitä syystä on vokaali meidän supistuvaisten l. kontraktisten toisessa tavussa lyhennyt, samoin myös illativin, imperativin, passivin y. m. päätteissä. Hyvin usein on myös vartalon ensimmäisessä tavussa lyhyt vokaali meidän pitkän vokaalin tahi diftongin sijassa. Esim. rīffal = rikkaalla, pereš = pereessä, tōmban = tempaan, tehfu = tehköön, toodi = tuotiin; puħf = puuhka, finni = kiinni, faff = kaakko, peřfan = pieksän, wirre = vierre, roħi = ruoho, homif = huomen, odaw = huokea (paik. huotava), jūšta = syöstää.

Muistutus 1. Joskus on Virolainen tämmöisen lyhyen vokaalin tueksi pannut ħ:n. Esim. puħlafas = puolukka, jōħwifas = juovukka.

Muistutus 2. Toisen tavun lyhennyt vokaali vaikuttaa yhtä hyvin konsonantteihin aivan kuin vielä olisi pitkä, s. o. ei salli pehmennystä, katso esimerkkejä säännössä.

Poikkeus. Joskus on sentään viron sanoissa ensimmäinen tavu pitkävokaalinen, meillä lyhyt, joka ristinriitaisuus myös Länsi- ja Itä-Suomen sanastoa verrattaessa välistä tulee ilmi. Esim. piieř = pisara, laařt = lastu.

Uudemmissa lainasanoissa on alkutavun vokaali hyvin useinkin pitkä, erittäin monitavuisissa. Esim. rääřtas = rastas, řaag = saha, paar = pari, naařfal = naskali, aapořtel = apostoli.

i) Jokseenkin useassa viron sanassa ä ensimmäisessä tavussa vastaa meidän e:tä tai a:ta. Esim. räänata = rientää, fähata = kehdata, äri = erä, rānf = rankka, rääřtas = rastas, ärgi-(t. argi)päew = arkipäivä. Usein on kuitenkin virossakin suomentapainen sivumuoto; joskus on virossa e, missä meillä ä.

j) Vokaalisointua ei virossa enää ole.

Muistutus 1. Tämä tietysti vaan koskee Räävelin murretta, josta yksistään tässä kirjassa on puhe. Tarton murteessa on vokaalisointu sangen yleinen.

Muistutus 2. Räävelinkin murteessa on sentään vielä selviä jälkiä siitä nähtävänä. 1) Verba neutra ovat u- taikka i-päätteiset, joka jälkimäinen vokaali enimmiten seisoo juuri niissä paikoin, missä meillä on y. Esim. vaibuda = vaipua, viibida = viipyä, mettida = vettyä. — 2) Verbeistä johdetuissa substantiveissa, jotka meidän o-, ö-päätteisiä vastaavat, on edellisten päätte enimmiten u, jälkimäisten i. Esim. sünd (gen. sünni) = synty, fööt (g. fööbi) = syöttö. Onpa sentään sängen monella kovavokaalisella päätte i, pehmeävokaaliselle u. — 3) Vokaalimuutoksissa monikon partitiivissa ja niin myös vähentäväisen fence-johtopäätteen edessä saamme vasta vielä nähdä kenties selvimmän, tärkeimmän jäännöksen vokaalisoinnusta.

k) Viron kieli (katso edempänä § 30) tavallisesti heittää pois lyhyet vokaalit sanain keskeltä. Yhtähyvin pistää se muutamissa sanoissa vokaalin konsonanttein väliin, vaikka ei semmoista suomen kirjakielessä ole. Esim. fiššefond = kihlakunta, firif = kirkko, Kaarel (g. Kaarli) = Kaarle, fõrem (g. fõorma) = kuorma, faaren (g. faarna) = kaarne l. korppi, faižel (g. faižla) = kaisla. Näitä sanoja, joissa tämmöistä Karjalantapaista *schevata* viljellään, ei ole kuitenkaan monta, tuskin useampia kuin tässä luetellut.

l) *Ū:n*, joka juurisanan loppu-tavun alkaa, jättää Virolainen tavallisesti pois, koska i, e tai u seuraa. Useimmin on niin laita kun w:n edessä on vokaali tai diftongi. Esim. šau, gen. šaue = savi, pōu, g. pōue = povi, aitan = autan (paikoin: avitan), nōu, g. nōuu = neuvo, futuda = kuivua, aju = aivo (l. aju), raiuda = raivota, fōutan = toivotan, lõufene = leivonen, nii tau = niin tavoin, tautan = tavoitan.

Niin myös, vaikka harvemmin, koska w:n edessä on l, r, š. Esim. fõru l. fõrwu (nom. fõrw) = rinnastusten, šuruda = survoa, fülí l. fülw = kylvö, hirištan = irvistän, teretan = tervehdin, palun l. palwetan = ru-

koelen (vert. palvelen), faʒun l. fašman = kasvan (vert. Kalev:n kasuan), naʒu l. našw = hietasärkkä.

Katoaapa w a:nkin edeltä, kun se u:ta seuraa. U on sitten välistä muuttunut o:ksi. Esim. ʒaua = sauvan, toa (n. tuba) = tuvan, oa (n. uba) = pavun.

Muissa tapauksissa sitä vastaan on w säilynyt. Esim. fuw = kuiva, waew = vaiva, liw (g. liwa) = hiekka, liete, fōrw = korva, fūlwan = kylvän, walwan = valvon, rašw = rasva.

Poikkeuksia. Vastoin mainittuja sääntöjä pysyy tai katoaa kuitenkin w useassa sanassa. Esim. faew (g. faewu) = kaivo, hoom = hovi, tüwi = tyvi, loow = luovi, fiwi = kivi, ʒarw = sarvi, järw = järvi, ʒirw = irvi (jälkimäiset kolme kuitenkin murteittain myös ʒari, järi, ʒiri). — Toiselta puolen faʒa l. faʒw = kasa, wahu l. wahu = vahva.

m) Puhuessaan ja kirjoittaessaan Virolainen tavallisesti jättää pois j:n i-päätteisten diftongein perästä. Esim. äia = äijän, peiflʒed = peijais-vieraat, nuia = nuijan.

Diftongin i ei myöskään niin usein kuin suomessa muutu j:ksi. Esim. öiendada = ojentaa, laiendada = laajentaa. Yhtähyvin kirjoitetaan aja = ajan, poja = pojan, vaikka niitä, Ahrensista päättäin, äännetään aea, poea, siis Länsi-Suomen tavalla (ai'an, poi'an).

Joskus jätetään j muutenkin pois, esim. aetud = ajettu, faetʒen l. fajetʒen = katson karsain, kaihe-silmin. Enimmästi näkyy kaikissa tapauksissa e välttävän j:tä edellensä.

Konsonantti j katoaa useissa sanoissa alustakin. Esim. iga = joka, emb fumb = jompikumpi, ea l. jää = jää, ear l. jäär = jääri, ütlen = juttelen.

n) Koska suomessa n seisoo t:n edessä kaksitavuisissa e-pääteisissä vartaloissa, Virolainen sen aina

heittää pois ja enimmäten pidentää edellisen vokaalin. $\mathfrak{D}$ (= suomen t) kuitenkin näissä tapauksissa pehmenee n:ksi aivan kuin n vielä olisi sen edellä. Esim. $\text{fuu}\mathfrak{z}$ = kynsi, gen. fuuine = kynnen, $\text{faa}\mathfrak{z}$ = kansi, g. faane = kannen, $\text{lää}\mathfrak{z}$ = länsi, $\text{e}\mathfrak{z}\text{imene}$ = ensimmäinen.

Samoin on n myös aina kadonnut f:n edestä johtopäätteessä, joka vastaa meidän nti:a . Esim. müüf = myönti.

Muistutus. Joskus harvoin katoa n virossa muissakin tapauksissa, esim. loob = luonto (gen. kuitenkin loou), fott = säkki (vert. kontti), gen. foti . Niin myös muug-raud = tiirikka (munkin-rauta).

o) Samoin kuin muutkin jämiläis-murteet sallii viro sanain alussa kaksi, jopa joskus kolmekin konsonanttia. Luvalliset ovat virossa seuraavat konsonantti-yhtiöt: fl , fr , pl , pr , tr ; harvoin fn , fl , fm , fn , fp , ft , fpr , ftr , wr .

Muistutus. Tällä tavoin alkavat sanat ovat melkein kaikki lainattuja. Alkuperäisistä virolaisista sanoista enin osa on Innonnäänsisiä. Esim. plaraba = lörpöittää, fronfjuda = vaakkua kuin varis, pragifeda = rätistä.

Onpa sentään muutamia muunlaatuksiakin sanoja. Esim. prehne-magu = paksu vatsa, froni l. frubi = vanha, laiha ihminen tai eläin, fropš = ruttu, ryppy , friipš = viiva, kriimu.

B. Korko.

§ 5. Pää-korko, niinkuin suomessakin, on aina sanan ensimmäisellä tavulla. Liittosanoissa on pää-korko kumpaisenkin yhteenliitetyn sanan alkutavulla, jolla tavoin voi tulla kaksi pää-korolla varustettua tavua peräkkäin. Esim. nuum-härg = syöttö-härkä.

Poikkeus. Pääkorko on kuitenkin toisella tavulla huudahusanoissa: emmä! tohoo! hurjoo!

§ 6. Samoin kuin suomessa kuuluu virossakin paitsi pää-korkoa vielä toinen, lievempi korko paritomilla tavuilla.

Poikkeus 1. Lievempi korko voi kuitenkin myös välistä siirtyä parillisiin tavuihin, sen kautta että johtopäätteet liif, niif, striif, fene, lane, line, mine (maue, mene) aina ovat korollisia. Sama on myös us-päätteen laita abstraktisissa johtosanoissa, joissa se nähtävästi onkin alkuaan ollut kolmannessa tavussa. Esim. úsfiif = uskollinen, sü'damefiif = sydämellinen, Mústfiane = Mustalainen, ráamafene = kirjanen; riffús = rikkaus, fõwús l. fõ'wadús = kouvuus, fáebdús l. fáemwadús = kaipaus.

Poikkeus 2. Samoin on lievempi korko aina sillä tavulla, joka on monikon t:n ja abessivin ta:n edellä. Esim. fúufjate = kuulijoiden, háigetele = sairaille, fúufutamáta = kuuluttamatta.

Muistutus. Syrjä-korko vaikuttaa välistä äänisuhteisin. Vertaa esim. § 2 b e:n ääntämisestä. Samoin myös riippuu d:n eli t:n pysyminen tai katoaminen vokaalin perästä partitivin päätteessä enimmäen korosta. Esim. tööd, emandat, emandaib, usfiifufid (kuitenkin myös usfiifufi), emafid. Mutta sitä vastaan korottomissa ema (yksikössä), aega (yks.), aegu (mon.), usfiifu (yks.), lumi (mon.), fiufatuji, järgmizi. Harvoista poikkeuksista katso deklinationi-sääntöjä.

C. Äänten muuttumiset.

1) Konsonanttien pehmeneminen.

§ 7. Ennen muinoin näkyy viron kieli olleen puhtaasti hämäläinen siinäkin suhteessa ettei se sallinut konsonanttien pehennystä. Nyt on kyllä pehennys saanut jokseenkin suuren vallan; mutta onpa sentään vielä monta tähdettä vanhasta tavasta.

§ 8. Tätä nykyä vielä pehmenemättä ovat:

a) Konsonantit, jotka alkavat kolmatta tahi vielä taempaa tavua. Esim. *izandal* (nom. *izand*) = isännällä, *firifuline* (*firif*) = kirkollinen, *juhatan* (*juhutama*) = johdatan, *jõuufas* (vart. *jõuufa*) = varakas.

b) Yksinkertainen *b*, *d*, *g* sangen usein lyhytten vokaalien välillä, kaksitavuisissa sanoissa. Esim. *higi* (nom. *higi*) = hien, *räga* (n. *räga*) = rä'an, *häbil* (n. *häbi*) = hävyllä, *hädas* (n. *häda*) = hädässä, *pudil* (n. *pudi*) = jollakin pienellä, murulla. Samaten, vaikka harvemmin, verbeissä. Esim. *jagan* (*jagama*) = ja'an, *jõdin* (*jõdima*) = sodin.

Muistutus 1. Vielä paljon yleisemmin on tämmöisillä lyhytvokaalisilla, kakstavuisilla sanoilla kaksi muotoa rinnakkain, pehmenemätön ja pehmeneväinen, joista edellinen usein on tavallisempi. Esim. *luba* l. *loal* (n. *luba*) = luvalla, *mädas* l. *mäas* (n. *mäda*) = mädässä, *nawa* l. *naba* (n. *naba*) = navan, *naufe* l. *nadufe* = nadolle, *oga* l. *oa* = odan l. okaan.

Onpa kuitenkin myös suuri joukko semmoisia, jotka aina pehmenevät. Varsinkin on niin kaikkein e-päätteisten vartaloin laita. Esim. *mäel* (n. *mägi*) = mäellä, *jões* (n. *jõgi*) = joessa.

Muistutus 2. Juuri harvoin on konsonantti pehmenemätön pitkän vokaalin tai diftongin perästä. Esim. *poigen* = poijin (poikia), *piigal* (n. piiga) = piialla.

c) Lyhyemmässä monikon muodossa (katso § 36) pysyy yksinkertainen *b*, *d*, *g* sangen useassa semmoisessa sanassa, joka yksikössä pehennystä vaatii. Esim. *tugil* (n. *tugi*, g. *toe*) = tu'illa, *fuubil* (n. *fuub*) = puvulla, *poegile* = pojille, *jalgil* = jaloilla, *fulgil* = sulkasilla.

Useimmiten kuuluu kuitenkin jo tällöinen monikko pehmenneenä.

Muistutus. Kovuuteen on luultavasti se syynä, että vokaali monikossa ennen mahtoi olla pitkä, samoin kuin Wiipurin murteessa. Esim. *fulgil* = sulkiilla, *jalgil* = jalkoilla.

d) Hyvin suuri joukko kohteettomia eli intransitivisia verbejä päätteellä *u* ynnä myös muutamat samallaiset päätteellä *i* tai *e*. Esim. *juhtun* = johdun, *firgun* = ojennun suoraksi (Kalev. sirkoon), *murdun* = murrun, *foeldun* = väännyn, *audun* = haudun, *toibun* = toivun, *loobun* = luovun, *tüdin* = tyydyn, *ehtin* = ehdyn, *määrdin* = ryvetyn, *raugen* (inf. *raugeda*) = raukeen, raueta.

Useimmat *i*- ja *e*-päätteiset ynnä myös moni *u*-päätteinen kuuluvat kuitenkin pehmeneviin.

e) Sangen usein nominativissa *e*-päätteiset sanat, joiden vartalo päättyy *me:hen*. Samoin myös välistä meidän supistuvaisia vastaavat *e*-päätteiset. Esim. *fiide* (g. *fideme*) = side, siteen, *alge* (g. *alge*) = alje, alkeen, *äge* (g. *äge*) = äes, äkeen, *fombe* (g. *fombe*) = tapa, viisi.

f) Johtopäätteen lisäksi tullessa tai adverbina käytettäessä monikin sana, joka muulloin aina pehmenee. Esim. *alguſtan* (l. *aluſtan*) = alustan, sanasta *alg*, g. *alu*; *edendan* = edistän, sanasta *ezi*, allat. *eefe*;

jõgendab = virtaa, sanasta jõgi, g. jõe; paadutan = paa-
dutan, sanasta paaz, g. paae; lehtiline = lehdillinen, sa-
nasta leht, g. lehe; lugulaza = luvultansa, sanasta lugu,
g. luu.

Päinvastoin kuitenkin myös moni pehmenemätön
sana pehmenee johtopäätteen edellä. Esim. juhtuan,
sanasta juhtuu.

g) Vanhoissa kirjoissa ja nimissä nähdään peh-
menemättömyyttä vielä laajemmalla. Esim. on raa-
matun-käännöksessä lyhyemmän monikon muodoilla,
varsinkin inessivillä ja elativilla, enimmäen kova muoto,
ja samoin myös yksikön inessivillä. Esim. jalgušt = ja-
loista, rindušt = rinnoista, kõffile = kaikille, fõrbes =
korvessa, nälgaš = nälässä. — Samoin nähdään kuu-
luisassa „ukkosenpapin rukouksessa“, joka kirjoitettiin
muistoon 1644, muodot fündi = kynnon, fõnde = kannon.
— Samaa todistavat myös miesten ja paikkain nimet
Henrik Lättiläisen aikakirjassa 13:n vuosisadan alusta.
Esim. Lembitu = Lemmitty, Sogentagania = Joentaka.

§ 9. Kun virossa pehmenitys tapahtuu, niin se
tapahtuu tavuissa, jotka suomessa ovat lyhyet ja kon-
sonantilla suljetut. Omasta itsestensä ei virossa kieli
voi pehmenityksen syytä selittää. Sillä toiselta puolen
on sulkeva konsonantti monesti pois kulunut; toiselta
puolen on moni suomessa pitkä tavu virossa lyhennyt,
vaan ei salli kuitenkaan pehmenitystä. Esim. waff
(n. waff) = vakan, juhtada (juhtuda) = johdattaa, ja-
lutuma (jalg) = jalattoman, käeline = kädellinen; pal-
fan = palkkaan, andel (nom. anne) = anteella.

Muistutus. Suomessakaan välistä ei ole sulkeva konso-
nantti näkyvissä, kun se näet seuraavan tavun sulkeuttua on pois
pehmennyt. Silloin on myös virossa konsonantti pehmenetty.
Esim. palkata (palfan) = palkata, jalutu = jalaton.

§ 10. Pehmennys-säännöt viron kielessä ovat ulkonäöltään sangen erilaiset kuin suomessa. Mutta, jos vaan aina muistamme että Virolainen enimmäkseen ääntää f , p ja t -äännet yhtä astetta pehmeämmin kuin me, selviävät ne yhtähyvin melkein suomen mukaisiksi.

a) Viron ff , pp , tt aivan kuin meillä pehmenee f :ksi, p :ksi, t :ksi. Esim. *wafaš* (n. *waff*) = vakassa, *lepašt* (n. *lepp*) = lepästä, *patufš* (n. *pat*) = synniksi (vert. valapattoinen).

Muistutus. Koska näitä konsonantteja ei vielä yleisesti kirjoiteta kaksinkertaisiksi, pitää muistaa että siinä tapauksessa nominativin f , p , t lyhyen vokaalin perästä ei pehmene.

b) Viron f (= suomen ff) pehmenee g :ksi, p b :ksi, t d :ksi. Esim. *pałga* (n. *pałf*) = palkan, *targa* (n. *tarf*) = tarkan, *rangaš* (n. *ranf*) = rankka-pilvessä, *paıga* (n. *paıf*) = paikan; *hılbu* (n. *hıl*) = rätin, rievun, *fımbuš* (n. *fımp*) = kimpussa, *fırbil* (n. *fır*) = sirpillä, *kaubafš* (n. *kaup*) = kaupaksi; *fıldišt* (n. *fıl*) = syltystä, *tondile* (n. *tont*) = tontulle, *laudaš* (n. *laut*) = navetassa.

c) Viron g (= suomen f), niinkuin meilläkin, enimmäkseen katoaa; vaan l :n tai r :n perästä se muuttuu j :ksi, kun vastaavan suomalaisen sanan loppuvokaalina on $ä$. $ŋ$:n perästä se saa vähän pehmeämmän äänen, vaan ei katoa. Esim. *halu* (n. *halg*) = halon, *aralt* (n. *arg*) = aralta, *rocašt* (n. *rocg*) = ruoasta, *teu* (n. *tegu*) = teon. Vaan *härjale* (n. *här*) = härälle l. härjälle, *seljaš* (n. *selg*) = selässä l. seljässä; *hınge* (n. *hıng*) = hengen.

$\mathfrak{R}$, joka viron kielessä oli nominativissa säilynyt h :n ja $š$:n perästä, pehmenee katoamisella. $\mathfrak{L}$:n perästä on se pehmenemätön niinkuin suomessakin. Esim.

naha (n. nahf) = nahan l. nahkan, ležel (n. lešf) = leskellä; pitfale (n. pitf) = pitkälle.

Muistutus 1. Wiedemann'in sanakirjassa on g:n pehmeämpi ääni merkitty n:llä, vaan tavallisessa kirjakeleessä ei sitä merkitä.

Muistutus 2. Monella nomenilla, jonka vartalo lge:hen tai rge:hen päättyy on myös sivumuoto, jossa g pehmenee j:ksi. Esim. jälg = jälki, g. jälje l. jäle; järg = järjestys, g. järje l. järe. Niin myös pelg = pako, piilo, gen. pefu l. pelju. Šurg = kurki sitä vastaan on genitivissä furre l. furje, ja fülg = kylki on fülle l. fülje.

Muistutus 3. Muutamissa sanoissa g lyhyen vokaalin perästä voi myös muuttua j:ksi. Esim. naga = tappi, nasta, g. naa l. naja; pagu = pako, rako, g. pau l. paju.

d) Viron b (= suomen p), niinkuin meilläkin enimmiten muuttuu m:ksi. M:n perästä se, myös suomen tavalla, muuttuu n:ksi. Esim. fõlwata (pres. fõlban) = kelvata, fõrweš (n. fõrb) = korvessa, tiiva (n. tiib) = siiven, fummal (n. fumb) = kummalla, wemmel (gen. wembele) = karttu (vert. wemmel, wempelen), õmmelda (õmblen) = ommella.

e) Viron d (= suomen t) katoaa vokaalin perästä karjalan tavalla. Š:n, n:n, r:n perästä se suomen tavalla muuttuu l:ksi, n:ksi, r:ksi, jos edellisen tavun vokaali on lyhyt. Mutta jos vokaali on pitkä, d katoaa. Esim. laual (n. laud) = pöydällä (vert. lauta), mau (n. madu) = madon; pinna (n. pind) = pinnan, põllul (n. põld) = pellolla, ferra (n. ferd) = kerran. Mutta feelu (n. feeld) = kiellon, fäänu (n. fäänd) = käännön, piira (n. piird) = piirron.

Š:n perästä säilynyt t katoaa karjalan tavalla. Š:n perästä se on pehmenemätön niinkuin meillä. Esim. ležel (n. lešt) = lehdellä; rištíl (n. rišt) = ristillä.

Muistutus. Useammissa lyhytvokaalisissa, kakstavuisissa sanoissa d myös voi pehmetä j:ksi. Tämän muodon rinnalla löytyy

kuitenkin aina tavallisella lajilla pehmenevä taikka aivan pehmenemätön. Esim. pada = pata, g. paa l. paja; foda = kota, g. foa l. foja; šaan l. šajan (šadama) = tulen perille (vert. karjal. sanaa šaan); ubu = utu, g. uu l. uju. — Sama muutos nähdään infinitiveissä näha l. nähja = nähdä, ja teha l. tehja = tehdä.

§ 11. Kaikesta tästä näkyy että virolainen pehmenys-tapa todella ainoasti kolmessa suhteessa eroaa suomalaisesta, nimittäin f:n katoomisessa š:n perästä, d:n (t:n) samaten h:n taikka vokaalin jälkeen, ynnä viimein d:n, kun edellä on l, n, r ja pitkä vokaali. Paljon enemmän eroittaa kuitenkin meidät se seikka että konsonantit virossa niin usein ovat aivan pehmenemättä.

§ 12. Š:äkin näkyy pehmenevän ž:ksi muutamissa sanoissa. Esim. pois = poika g. poiži, fauš = kauha g. fauži, part. fauši.

2) Konsonanttien kertominen.

§ 13. Kaksitavuisissa, lyhyttävuisissa sanoissa kovenee vartalon b, g, d illativissa pp:ksi, ff:ksi, tt:ksi. Esim. tuppa (nom. tuba) = tupaan, päffu (n. pagu) = pakoon, päffa (n. pada) = pataan.

Muistutus. Tämä omituisuus on aivan karjalainen, vaikka jälkimäisessä murteessa paljon yleisemmin viljelty kuin virossa.

3) Konsonanttien muuttuminen.

§ 14. Vartalon d muuttuu i:n edessä, joka voi olla kuulumattomaksi kulunut, š:ksi (ž:ksi), samoin kuin t suomessa. Esim. warš (v. warde) = varsi, mon. part. warši; weži (v. wede) = vesi, mon. part. weži.

§ 15. Š vartaloissa näge ja tege muuttuu suomen tavalla h:ksi taivutus-päätteitten f:n ja t:n ynnä

myös poiskuluneen d:n edellä: nähfu = nähköön, tehfu = tehköön, nähti = nähtiin, teha = tehdä.

Mutta n:n edessä g vokaaliutuu i:ksi: näinud = nähnyt, teinud = tehnyt. Niin myös ht sanassa läinud = lähtenyt.

§ 16. Päinvastoin h vartaloissa ühfe, fahfe, myös suomen tavalla, muuttuu f:ksi nominativin s:n edellä: üfs = yksi, fahs = kaksi.

§ 17. Nomen-vartaloin lopputavu fe (tje tai ze) muuttuu nominativissa ne:ksi, aivan kuin meillä. Esim. punane (vart. punafe) = punainen.

§ 18. Vartalon m, sattuessaan partitivin d:n tai t:n eteen, muuttuu kaikissa kaksitavuisissa ynnä myös monitavuisissakin karitivisissa adjektiveissa n:ksi. Esim. leent (vart. leeme) = lientä, lund (v. lume) = lunta, hooletund (v. hooletuma) = huoletonta.

Monitavuisissa on muuten tämä n pois kulunut. Esim. ajet (v. ajeme) = asenta.

Poikkeus. Kuitenkin fūdaut = sydäntä.

4) Konsonanttien väliin-pistäminen.

§ 19. Koska juurisanan keskivokaalin pois-heiton kautta konsonantit l ja r, l ja s, m ja l (joskus m ja r), n ja l, n ja r, n ja s tulevat vierekkäin, niin pistetään tavallisesti m:n perästä h, l:n tai n:n perästä d väliin. Esim. taaltri l. taalri (n. taaler) = taalerin, fuuldfa l. fuulfa (n. fuulus) = kuuluisan, sambla (n. sammal) = sammalen, wehmbre l. wehure (n. wehmer) = vehmäreeseen, faendla l. faenla (n. faenal) = kainalon, fiiundra l. fiiunra (n. fiiunar) = kyynärän, öndja l. önja (n. önnis) = autuaan (vert. onnellinen).

Samoin myös joskus kun, juurisanan loppuvokaalin kadottua johtopäätteen edessä, l ja n, n ja l, n ja n, r ja l, r ja n tulisivat vierekkäin. Esim. wilbne l. wilne = villainen, piendlane l. piendlane = hienonlainen (vert. pieni), waendlen (juuris. waenan) = vainoskelen, niindne = niininen, juurdlen (juuris. juur) = tutkiskelen, urkin, juurdne = vieressä l. juurella oleva.

Tavallisesti kuitenkin sopivat tämmöisessä tilassa yllämainitut konsonantit yhteen ilman d:täkin. Esim. waenlif = vihollinen, juurlif = juurikas, äärne = äärellinen.

Muistutus 1. Lainasanoissa on tavallisesti b tai d jo nominativissakin väliin pistetty, vaikka siinä keskivokaali monesti vielä on tallella. Esim. feßder l. feller = kellari, tünber l. tümner = tynnöri, famber l. fammer = kammari, Sündriß = Henriikki, Elts = Elsa.

Muistutus 2. Monessa keskivokaalinsa heittävässä sanassa on konsonantin väliin-pistäminen vaan näöksi. Suomalainen kohta huomaa että se vartaloon varsinaisesti kuuluu. Esim. fiiündla (n. fiiüna) = kynttilän, foondla (n. foona) = kuontalon, wemßle (n. wemmel) = kartun (vert. vempel).

5) Vokaalien muuttuminen.

§ 20. Vokaali-muutokset ovat virossa kahdellaiset: a) sanan ensitavussa tapahtuvat, suomesta eroavaiset; b) sanan lopputavussa tapahtuvat monikon partitivissa (ynnä siitä syntyvissä muodoissa), imperfektissä sekä komparativissa, passivissa ja johtopäätteitten edessä, siihen tapaan kuin myös suomen kielessä.

§ 21. Koska kaksitavuisissa, lyhyttavuisissa sanoissa molempien tavuin välillä oleva yksinkertainen konsonantti on pois pehmennyt, niin muuttuu edellisen ta-

vun i e:ksi, u o:ksi, ü ö:ksi. Esim. reas̄ (n. rida) = rivissä, loen (lugema) = luen, jõe (n. jõgi) = syden.

Muistutus 1. Näin muuttuneita vokaaleja äännetään melkein pitkiksi; samoin myös samassa tilassa muuttumatta jäävää a:ta, ü:tä, e:tä. Esim. ikäänkuin reas̄ = rivissä, käes̄ = kädessä, maad̄ = madot.

Vertaa meilläkin Wiipurin murteessa kääs̄, maad̄.

Muistutus 2. Yhteensattuvat samallaiset vokaalit liittyvät yhteen pitkäksi vokaaliksi. Esim. paas̄ (n. pada) = padassa.

Muistutus 3. Tämmöisissä tapauksissa muuttuu toisenkin tavun vokaali seuraavissa tapauksissa. a) Jos kaksi u:ta sattuisi yhteen, muuttuvat molemmat u:t o:ksi taikka pysyvät molemmat u:na. Esim. juust̄ l. juust̄ (n. jugu) = suvusta. b) Jos edellisen tavun vokaalina on o, muuttuu jälkimäisen u myös o:ksi. Esim. koos̄ (n. fogu) = ko'ossa. c) Jälkimäisen tavun i muuttuu e:ksi, jos edellisessä tavussa ei ole ü:tä, ö:tä eikä diftongia. Esim. saacu (saagima) = sahaan. Mutta näin (nägima) = näyn, haui (n. haug) = hau'in.

§ 22. Ensimmäisessä ja toisessa infinitivissä muuttavat ne ykstavuiset verbit, joissa on pitkä oo tai öö, edellisen uu:ksi, jälkimäisen üü:ksi, aivan kuin Karjalan murteessa meillä. Esim. juua (juoma) = juoda, jüües̄ (jööma) = syödessä.

Muistutus. Meidän wiedü on virossa kaikissa muodoissaan muuttanut diftongin ii:ksi. Esim. wiin = vien, wia = viedä.

§ 23. Monikon i:n edessä (joka kuitenkin enimiten on kulunut kuulumattomaksi) tapahtuvat seuraavat vokaali-muutokset:

a) Ykstavuisissa, pitkävokaalisissa tai diftongisissa sanoissa pitkä vokaali lyhenee, diftongi muuttuu yksinkertaiseksi vokaaliksi, samoin kuin suomessa. Esim. maid̄ (maa) = maita, öid̄ (öö) = öitä, woid̄ (n. wuo) = virtoja (vert. Vuoksi), päid̄ (n. pea) = päitä.

Muistutus. Pea-sanana vokaalimuutoksesta näkyy että senlaatuissa sanoissa karjalainen diftongi vasta on myöhemmin muodostunut.

b) Monitavuisissa vartaloissa ainoasti e ja i katoaa; a ja u pysyvät muuttumatta. Esim. *harjaſſid* (vart. *harjaſſe*) = harjaksia, *fiwiſid* (v. *fiwiſe*) = kivisiä, *ſüdamid* (v. *ſüdame*) = sydämiä, *paberid* (v. *paberi*) = papereita. Vaan *emandaid* = emäntiä, *pealſiuid* = pääl-liköitä.

Muistutus. Niissä sanoissa, jotka suomen supistuvaisia l. kontraktisia vastaavat, on virossa toisen tavun vokaali, niinkuin ennen mainittiin, lyhennyt. Sekin sitten noudattaa ylläpantua sääntöä. Esim. *wõõraid* = vieraita, vaan *firwid* = kirveitä, *naerid* = nauriita.

Poikkeus. Kuuluu sentään joskus vielä etä. Esim. *mähſid* l. *mähſeid* = kapaloita, *istmid* l. *istmeid* = istumia.

c) Kakstavuisissa sanoissa *) a (= suomen a tai ä) muuttuu:

1) u:ksi (suomen o:ksi), jos edellisen tavun ensimmäisenä vokaalina on a, e, i, ä, ö. Tämä sääntö näkyy suuresti eroavan meillä voimassa olevasta; mutta katsokaamme sitä vähän tarkemmin, niin huomaamme että se mutkineen, poikkeuksineen kuitenkin on melkein aivan suomenmukainen.

a) Kun a on edellisen tavun vokaalina, loppu-a aina muuttuu u:ksi. Monikon i on pois kulunut. Esim. *aizu* = aisoja, *haawu* = haavoja, *ſaunu* = saunoja.

β) Kun i on edellisen tavun vokaalina, muuttuu a samaten u:ksi, jos vastaava suomalainen sana a:han päättyy, vaan katoa, ja monikon i on tallella, jos suomen sana loppuu ä:hän. Esim. *ilmu* = ilmoja, *linnu* = linnoja, *wiſſu* = vitsoja. Vaan *piſſi* = pitkiä, *filmi* = silmiä.

---

*) Tässä on noudatettu Ahrens'in sääntöjä tästä asiasta. Eri paikoin virossa muuttuu kuitenkin vokaalit partitiivissa monellakin tavalla.

γ) Kun ä on edellisen tavun vokaalina, loppu-a monessa sanassa muuttuu u:ksi, missä ä suomessa katoaa. Esim. färju = kärsiä, mäaru = määriä.

Useasti on kuitenkin vastaavassa suomen sanassa a tai e ensitavun ä:n sijassa, ja siis vokaalimuutos suomenmukainen. Esim. pärnu = perndöja, ränfu = rankkoja.

Viimeinkin kaikissa dilueeratuissa ynnä muutenkin monissa sanoissa, joiden kaikkein loppuvokaalina suomessa on ä, katoa a ja monikon i pysyy. Esim. pergi = härkiä, märgi = märkiä, päewi = päiviä.

δ) Kun e on ensimmäisen tavun vokaalina, loppu-a monessa sanassa (varsinkin ei-diftongin perästä) muuttuu u:ksi, missä se suomessa katoisi. Esim. heflu = helliä, heinu = heiniä, leibu = leipiä.

Vaan usein myös se katoaa niinkuin suomessa. Esim. lehmi = lehmii, leppi = leppiä, metfi = metsiä. Ja niin se tekee kaikissa dilueeratuissa. Esim. pergi = seppeleitä.

ε) Kun ö on ensimmäisen tavun vokaalina, niin loppu-a aina muuttuu u:ksi. Se poikkeaa siis niissä sanoissa, missä ö vastaa meidän o:ta. Esim. förwu = korvia, nöidu = noitia.

Päinvastoin on vokaali-muutos aivan suomentapainen kaikissa, paljon useammassa sanoissa, joissa ö vastaa meidän e:tä tai a:ta ja öö meidän ie:tä tai eu:ta. Esim. hölmu = helmoja, wölgu = velkoja, löngu = lankoja, mööfu = miekkoja, nöölu = neuloja.

Muistutus. Pöör = pyörä voi olla monikon partitivissa sekä pöörü että myös pööre.

2) Katoaa, jos edellisen tavun ensimmäisenä tai ainoana vokaalina on o, u, ü. Monikon i tässä tapauksessa muuttuu e:ksi. Kaikissa näissä tapauksissa on

siis loppuvokaalin muutos suomenmukainen. Esim. noffe = nokkia, poege = poikia, fuime = kuivia, fuume = kuumia, fufme = kylmiä, jufde = syliä.

d) Kakstavuisissa sanoissa (jos nimittäin heillä tätä lyhyttä partitivin muotoa on) e katoa ja monikon i pysyy, niinkuin suomessa. Esim. järwi = järviä, nurmi = nurmia, furgu = kurkia, jälgi = jälkiä, tähti = tähtiä.

e) Kaksitavuisissa sanoissa (jos heillä tätä lyhyttä partitivi-muotoa on) loppu-i katoa ynnä monikon i:n kanssa ja partitivin a yksin jääpi. Esim. flaaça = laseja, narra = narreja, fõnna = sonneja, torna = torneja.

f) Kaksitavuisissa sanoissa (jos heillä tämä lyhyt partitivin muoto on olemassa) loppu-u (= suomen u, ü, o, ö) monessa sanassa pysyy muuttumatta niinkuin suomessa. Monikon i silloin katoa. Esim. fiffu = silakoita, lindu = lintuja.

Monessa sanassa sitä vastaan se katoa yhdessä monikon i:n kanssa ja partitivin a yksin jääpi. Esim. aufa = aukkoja, fimpa = kimppuja, firpa = kirppuja.

Muistutus. Että todella niin on käynyt kuin tässä i:n sekä u:n katoomisesta yhdessä monikon i:n kanssa partitivin a:n edessä on selitetty, sen todistaa myös tundra-sanana (tunen) infinitivi tunda = tuntea, jossa on samallinen muutos. Toinen todistus i:n alkuperäiseen oloon on se että edellinen tavu hienontuu (diluerautuu). Vatjan kielessä, jossa on sama ilmiö, on kyllä vielä pantu ja partitivin päätteeksi päälliseksi, vaan se kieli onkin erittäin taipuvainen kaksi päätettä päällekkäin panemaan. Vertaa esim. illativin muotoja.

§ 24. Niinkuin edellisestä säännöstä näkyy, ei ole virossa vokaalimuutokset monikon i:n edessä kuitenkaan niin peräti eroavaiset suomesta. Pää-eroitukset ovat että 1) a (= suomen ä) kaksitavuisissa

monesti muuttuu u:ksi, kun ä, e (ei) tai ö on edellisen tavun vokaalina. 2) a (= suomen a tai ä) monitavuisissa sanoissa on aivan muuttumatta. 3) i ja u peräti katoovat kaksitavuisista yhdessä monikon i:n kanssa. — Kaikkein suurin eroitus on kuitenkin siinä että monikon partitivin ja vielä enemmän muiden monikon sijojen merkinä niin usein ei olekaan i, joten tämmöisistä vokaalimuutoksista ei voi olla puhettakaan.

Muistutus. Eri-tapa, jolla a tavallisesti muuttuu, kun vastaavainen suomen sana päättyy ä:hän ja kun se päättyy a:han, on myös selvänä todistuksena että virossa vokaalisointu ennen on ollut voimassa.

§ 25. Imperfektin i:n edessä tapahtuvat seuraavat vokaali-muutokset:

a) Ykstavuisissa verbeissä pitkät vokaalit lyhenevät, ja o muuttuu ö:ksi. Esim. *fain* (saama) = sain, *jäin* (jääma) = jäin, *šoin* (šööma) = söin, *jöin* (jooma) = join.

b) Niissä harvoissa kaksitavuisissa, joilla on lyhyempi imperfektin päätte, katoaa loppuvokaali a tai e i-päätteen edeltä. Esim. *heidin* (heitma) = heitin, *joodin* (jootma) = juotin, *jooffin* = juoksin, *peazin* = pääsin, *ofin* = olin, *panin* = panin, *purin* = purin, *tegin* = tein; *naerin* = nauroin, *maffin* = maksoin, *laulin* = lauloin.

Muistutus. Imperfektissäkin on siis vokaalimuutos jokseenkin suomentapainen; se eroitus vaan on että a silloinkin katoa, kun se suomessa o:ksi muuttuu. Suurempi eroitus on kuitenkin isinä että koko i-päätettä virossa vaan harvoissa sanoissa käytetään.

§ 26. Komparativin päätteen edessä

1) Loppu-a (samoin kuin suomessa a ja ä) muuttuu kaksitavuisissa vartaloidessa e:ksi. Esim. *arwa* (vart. arwa) = harvempi, *märjem* (v. märga) = märjempi, *pašem* (paša) = pahempi, *fõwem* (fõwa) = kovempi.

Poikkeus. Muutama pieni osa lyhyttävuisista pitää kuitenkin a:nsa muuttumatta. Esim. pūham = pyhempi, wižam = sitkeämpi, wiham = katkerampi, wagam = vakavampi.

Muistutus. Meidän supistuvaisia vastaavissa pysyy tietysti a muuttumatta, ja niin myös, samoin kuin suomessa, kaikissa monitavuisissa. Esim. puhtam = puhtaampi, fawalam = kavalampi.

2) Loppu-u niin-ikään muuttuu e:ksi kaikissa kaksitavuisissa, jotka nominativissa loppuvokaalinsa pois heittävät. Esim. hullēm (nom. hull) = hullumpi, pašsem (n. pašš) = paksumpi. — Mutta sitä vastaan firjum (n. firju) = kirjavampi, happum (n. happu) = happamempi, wilum = vilumpi.

Poikkeus. ll kuitenkin pysyy muuttumatta niissä vartaloissa, joissa sen edellä on j. Esim. waljum (nom. wafi) = valjampi.

§ 27. Passivin päätteiden edellä muuttuu vartalon loppu-a ainoasti niissä kaksitavuisissa e:ksi, joissa se seisoo p:n, r:n, š:n tai t:n perässä taikka kun konsonantti sen edeltä on pois pehmennyt. Esim. tapeti (tapan) = tapettiin, naeretagu (naeran) = naurettakoon, mafšetud (mafšan) = maksettu, heidetud (heidan) = heitetty, jaetaffe (jağama) = jaetaan, weeti (wedama) = vedettiin. Niin myös aeti (ağan) = ajettiin.

Mutta sitä vastoin pysyy a muissa kaksitavuisissa ynnä myös kaikissa monitavuisissa muuttumatta. Esim. foħutati (foħutan) = kuohutettiin, wafatud = valettu.

§ 28. Johtopäätteiden edellä ovat vokaalimuutokset niin erilaiset eripäätteiden edellä että täytyisi luetella suuren joukon noita päätteitä. Mainittuin muutosten selitys lykätään siis sopivammin johto-oppiin.

6) Keski-vokaalin pois-heitto.

§ 29. Kaikki hämäläis-murteet heittävät mielellään pois lyhyen vokaalin keskimmäisestä tavusta, jos edellinen tavu on pitkä (pitkävokaalinen, diftonginen tai konsonantilla suljettu), ja kolmas tavu lyhyt-vokaalinen. Jos tämän kolmannen tavun vokaali tai-vutus- tai johtopäätteen lisään tullessa tai muusta syystä katoaa, niin palajaa keskivokaali jälleen. Esim. *aŋna* = ikkunan, vaan nom. *aŋen*; *õmbŋen* = ompelen, vaan *õmmelda* = ommella; *rõõmŋal* = riemuisalla, nom. *rõõmuš*, *rõõmuštan* = riemuitsen.

Muistutus. Ensimmäinen tavu virossa usein näkyy avonaiselle, koska pehmeä ääntämistapa on tehnyt kaksinkertaisen konsonantin yksinkertaiseksi. Pitää siis aina muistaa vastaavain suomalaisten sanain konsonantti-suhdetta. Esim. *tütre* (n. *tütar*) = tyttären; samoin säännössä jo mainittu *aŋen*.

§ 30. Keski-vokaalin heitto l. *keskiheitto* tapahtuu virossa seuraavalla tavalla:

a) Kolmitavuisissa, johtamattomissa nomenvar-taloissa säilyy keskivokaali nominativissa ynnä siitä syntyvissä sijoissa, siitä syystä kun niissä loppuvokaali on poissa. Sitä vastaan se katoaa genitivissä ynnä siitä tulevissa sijoissa. Esim. *peial* = peukalo, part. *peialt* = peukaloo, gen. *peigla* = peukalon, adess. *peiglal* = peukalolla; *ŋammal* = sammal, mon. gen. *ŋammalde* = sammalten, iness. *ŋamblaš* = sammalessa; *tütar* = tytär, part. *tütart* = tytärtä, allat. *tütrelle* = tyttäreille; *ŋeeme* = siemen, mon. gen. *ŋeemete* = siementen, elat. *ŋeemnešt* = siemenestä.

Mutta sitä vastaan, jos ensi-tavu on lyhyt tai toinen konsonantilla suljettu, ei tapahdu keskiheittoa. Esim. *ŋamar* = kamara, gen. *ŋamara* = kamaran; *raa-*

mat = kirja (vert. raamattu), g. raamatu = kirjan;
 faewand = kaivanta, g. faewandu = kaivannon.

Muistutus 1. Näissä keskiheittoisissa sanoissa tapahtuu usein konsonantin väliin-pisto, vert. § 19.

Muistutus 2. Monessa sanassa tapahtuu nominativissa ynnä siitä syntyvissä sijoissa konsonantin pehmenys, jota ei vastaavissa suomalaisissa sanoissa voi olla, kun ei niistä loppuvokaali katoa. C -päätteisissä on tietysti tämä seikka yhtäläinen molemmissa kielissä. Esim. ylläpantu peial = peukalo, vaan fannel (g. fandle) = kannel (g. kantelen). Useimmiten, varsinkin lainasanoissa, pysyy kuitenkin konsonantti pehmenemättä. Esim. rihter (Saks. Richter) = tuomari, g. rihtri.

Poikkeuksia. Löytyy sentään melkoinen joukko sanoja, jotka eivät keskiheittoa suvaitse.

1) Sangen moni lainasana, joissa on se syynä että alkukielessä keskitävu on pitkä. Esim. fandari (nom. fandar) = santarmin; pohmeli (n. pohmel) = pohmelon (ven. pohmeelje); watmanis l. wadmalis (n. watman l. wadmal) = sarassa (ruots. vadmal pitkällä a:lla); pitferi (n. pitfer) = pitseerin; martira (n. martir) = marttiiran; muudeli (n. muudel) = kaavan (saks. Modell); herbelis l. herberis (n. herbel l. herber) = majassa l. kortteerissa (saks. Herberge); faameli (n. faamel) = kamelin (saks. Kameel). — 2) Muutamia harvat sanat, joissa yhteensattuvat konsonantit olisivat Virolaisellekin kovin vaikeat ääntää. Esim. aadleri (n. aadler) = kotkankuvan, fööröneri (n. fööröner) = turkkikauppiaan (saks. Kürschner), määfferi (n. määffer) = kaupanvälittäjän (saks. Mäffer). — 3) Kaikki uli-, ani-, ini-, ina-, uni-, ori-päätteiset, joita ei kuitenkaan ole enempää kuin aivan muutamia. Esim. fiuguli (n. fiugul) = joku vesilinnun laji, fonjuli (n. fonjul) = konsulin, fuusmani (n. fuusman) = kuusaimen, farmanin (n. farman) = taskun, Wiitina (n. Wiitin) = naisen nimi, färtfinaf (n. färtfin) = ritinällä, rätinällä, kalfuni (n. kalfun) = kalkkunan, marmorin (n. marmor) = marmoran, wošwori (n. wošwor) = fosforin.

Sitä vastoin kaikki el-, en-, er-päätteiset ynnä myös useimmat al-, ar-päätteiset vaativat keskiheittoa.

b) Niissä sanoissa, jotka johtopäätteillä nru (suom. uri), me (suom. ime) ja fa (suom. sa) tulevat kolmi-

tavuisiksi, käypi aivan samalla tavalla. Esim. fangru (n. fangrut) = kankurin, tuhfru (n. tuhfrut) = tuhkurin, istmel (n. iste) = istuimella, pühfmed (n. pühfe) = pois la'aistut rojut, rōmfa (n. rōmuš) = riemuisan, õnfa (n. õnniš) = autuaan, onnellisen, armfa (n. armaš) = armaan.

Muistutus. Sitä vastoin uri-päätteellä syntyneet johdannaiset aina pitävät keskivokaalin, ja samoin myös ari-, ari-päätteiset enimmäiten lainatut vartalot, joilla on sama, tekijää osoittava merkitys. Esim. tappuri (n. tappur) = tappurin, fiifuri (n. fiifur) = kiikkujan, parfari l. parfali (n. parfar l. parfal) = nahkurin, fuppari (n. fuppar) = kupparin, juomari = juomarin, trüffari l. trüffali (n. trüffar l. trüffal) = kirjapainajan.

Samoin on, luultavasti erehdyksestä, vokaali säilynyt muutamissa ari-, ari-, ara-päätteisissä vartaloissa, joilla ei yllämainittua merkitystä ole. Esim. marmari = marmoran, faštari (n. faštar) = kastarin, piifari = patsaan (ruots. pelare), haufari = viskaimen l. äyskärin (ruots. öskar), ümmara = ympyriäisen, fum-mara l. fummara = kuperan, ontevan, tummalí = päreen tynkän.

Sitä vastaan ere-, eri-päätteiset lainasanat, jotka tekijää osoittavat, noudattavat muiden er-päätteisten tapaa (katso edellistä sääntöä). Esim. jäägri = metsämiehen, fiipre l. fiipri (n. fiipper) = laivarin, kipparin.

Poikkeus. Sa-päätteisistä adjektiveista ainoasti seuraavat pitävät keskivokaalin: fääbuš l. feabuš = könttyräinen, g. fääbuša, laiduš = moitittava, laitettava, mōōduš = vaikuttavainen, tenhoisa, naeruš = naurettava, naurulle halukas, rammuš = voimallinen, fiivuš = siivo. Sanalla tōrguš l. tōrfuš = vastahakoinen on molemmat muodot.

c) Lyhyt vokaali katoaa myös kolmannestakin tavusta nelitavuisissa lainasanoissa, joiden toinen tavu on pitkä. Esim. poofhaltri (n. poofhalter) = kirjanpittäjän l. puukhollarin, falpeetri (n. falpeeter) = salpietarin, fartuhwli (n. fartuhwel) = potaatin l. maa-perunan, aapoštlí (n. aapoštel) = apostolin.

Poikkeus. Heittämättä säilyy kuitenkin vokaali, koska kolmas tavu alkukielessä oli pitkä, ynnä muutenkin muutamissa harvoissa sanoissa ilman erinäistä syytä. Esim. hōspitali = sairashuoneen (saks. Hospital pitkällä a:lla), tiferberi = karviais- l. tikelperi-marjan (saks. Stachelbeere), peeterjeli = persiljan (saks. Petersilie pitkällä i:llä), tiirektori (n. tiirektor) t. tiireftre (n. tiirefter) = johtajan l. tirehtöörin, noowemberi l. noowembri = marraskuun.

d) Useimmista kaksitavuisista a-päätteisistä verbeistä ynnä myös muutamista e-päätteisistä katoa loppuvokaali, koska taivutettaessa kolmas tavu tulee lisää. Esim. hoidfin (vart. hoida) = hoidin, andfu (v. anda) = antakoon, naerma (v. naera) = nauramaan, tunnud (v. tunde) = tuntenut.

Poikkeus. Muutamat kuitenkin säilyttävät loppuvokaalinsa. Esim. feastama = säästämään.

Muistutus. Loppuvokaalit i ja u sitä vastaan eivät verbeistä koskaan katoa; ei myös a eikä e, kun ne suomen supistuvaisten pitkää vokaalia vastaavat. Esim. hauduma = hautumaan, leppinud = leppynyt, raugema = raukeemaan, waštama = vastaamaan.

e) E-päätteellä kolmitavuisiksi tulleista verbeistä katoa keski-e, mutta palauu tietysti jälleen niissä muodoissa, joissa loppuvokaali katoa. Esim. aštlema = astelemaan, mutta aštelda = astella, ütlen = juttelen, mutta ütelnud (l. öelnud) = jutellut, tōštfejin = nostelin, mutta tōštfelge =istelkaa.

Sitä vastaan säilyy keski-vokaali nelitavuisissa e-päätteisissä ja niin myös enimmiten ne-päätteellä kolmitavuisiksi tulleissa verbeissä. Esim. värīstelen = väristelen, wenitelen = venyttelen; juurenen = suurenen, fōrgenen = korkenen.

Poikkeuksia. 1) Seuraavissa kolmitavuisissa, e-päätteisissä säilyy kuitenkin vokaali: kaitfelen = kaittelen, kaewelen = kasvelen, miēselen = piekselen, tappelen, nāngelen = naukuelen, raibelen = vetelehdin, waštalen = vastaalen; faebelen l. faeblen =

kaipaelen, müiistelen l. müiistfen = myöskentelen, faatelen l. faatfen = saattelen, föitelen l. föitfen = ajelen (vert. länsisuom. pois-soittaa). Routelen = neuvoittelen on vaan näöksi poikkeevainen, sillä suomesta näkyt että se oikeastaan on nelitavuinen.

2) Muutamista harvoista nelitavuisista ele-päätteisistä vokaali tavallisesti katoaa: angudfen l. angutefen = houkuttelen, ahwatfen l. ahwatefen = houkuttelen, fönadfen l. fönatelen = sanelen. Sanoista ohtfen l. ohtfen = rasittelen, ja finstfen l. finzaten = kiusaelen on kaksikin välivokaalia karissut.

3) Sangen useasta ne-päätteisestä heitetään keski-vokaali pois. Esim. leiguen = löyhkenen, hapnen = happenan, aeguen = kypsytyn, wainfen = vaikenen. Seuraavilla on molemmat muodot: lahfunen ja lahfen = lahkoan, öigenen l. öignen = oikenen.

Muistutus. Murteittain heitetään tai pidetään vokaali sangen usein vastoin tätä sääntöä; mutta tässä on noudatettu Wiedemann'in sanakirjassa yleisimmäksi merkittyä tapaa.

f) Kaksitavuisien vartaloin loppuvokaali enimiten jo nominativissakin katoaa, koska ne tulisivat kolmitavuisiksi seuraavain adjektivisten tai substantivisten johtopäätteitten kautta: ne (suom. nen), lif l. rif (suom. lias ja llinen), lane l. line (suom. lainen), la (suom. la), mine, mene l. mane (suom. mainen), duš (suom. uus, us), taikka myös adverbipäätteellä wal l. wel. Niin myös joskus muet-päätteen edellä. Monien poikkeusten tähden täytyy meidän katsella jokainen näistä päätteistä erikseen.

1) Ne-päätteen edellä *voivat* loppuvokaalit a, e ja u tavallisesti kadota. Esim. raudne = rautainen, ölgne = olkinen, pitfne = pitkäinen.

Sitä vastoin i ei katoa koskaan, eikä myös, paitsi harvoissa sanoissa, meidän supistuvaisten l. kontraktivisten pitkää vokaalia vastaava a ja e. Esim. fiidine = silkinen, teibane (n. teimaš) = seipäinen, rašene (n. raše) = rakeinen, haigene (haige) = kivuloinen.

Muistutus 1. Melkein kaikilla, jotka loppuvokaalin tällä tavoin pois heittävät, on kuitenkin myös täyteläinen sivumuoto. Esim. rauane l. raudne = rautainen, männane l. mändne = mäntyinen: öfene, öfgine l. ölque = olkinen.

Muistutus 2. Loppuvokaalin poisheitto riippuu sen edellisistä konsonanteista. Kaikki kolme, a, e tahi u, katoovat, kun edellä on b, g, l yksinään tahi konsonantti-yhtiöt lb, nd, lg, rg, lt. Paitsi sitä vielä a katoo b:n, rb:n, rd:n, hf:n, ff:n, ll:n, fs:n, ts:n perästä, ja e puolestansa mb:n, sf:n, m:n, mm:n, r:n, lv:n jälkeen. Esim. feedne (vart. feede) = vitjallinen, fiudne (v. fiudu) = säikeinen, liigne (v. liiga) = liikainen, roogne (v. roogu) = ruokoinen, faelne (v. faela) = kaulainen, tuufne (v. tuufe) = tuulinen, fußne (v. fußa) = kultainen, mußne (v. mußu) = menneenvuotinen, mändne (v. mända l. mändu) = mäntyinen, endne (v. ende) = entinen, jalque (v. jalga) = jalkainen, ölque (v. ölge) = olkinen, halque (v. halgu) = halkoinen, argne (v. arga) = arkainen, orgne (v. orgu) = orkoinen, laaksoinen; — urbne (v. urba) = urpinen, wördne (v. wörda) = vertainen, nahfne (v. nahfa) = nahkainen, wasfne (v. wasfe) = vaskinen, äärne (v. ääre) = äärinen, pilvne (v. pilve) = pilvinen.

Kaikkien muiden konsonanttein ja konsonantti-yhtiöin perästä a, e, u enimmäiten säilyvät, varsinkin j:n, k:n, p:n, t:n ja u:n jälkeen. Esim. marjane = marjainen, nofane (v. noffa) = nokkainen, noodane (v. noota) = nuottainen, malgane (v. malf) = malkainen, naezine = naisellinen, föiene = köysinen, förene = korsinen, määrane = määräinen, järvene = järvinen.

Poikkeuksia. Yhtähyvin on useita sanoja, jotka eivät heitä pois vokaaliansa, vaikka sen edellä olevat konsonantit sen sallisivat. Esim. feivane (v. feiba) = leipäinen, lauane (v. lauda) = lautainen, märjane (v. märga) = märkäinen, põllune (v. põldu) = peltoinen, roßune (v. roßtu) = ruohoinen.

Päinvastoin on niitäkin, jotka vastoin sääntöä heittävät pois vokaalin. Esim. põõzne (nom. põõzaš) = pensainen, riidne (n. riie, g. riide) = vaatteinen (vert. riisua), wargne (n. waraš) = varkainen, paietne (n. paište) = paisteinen, paifne = paikkainen, nurfne = nurkkainen. Nämät ovat nähtävästi enimmäiten erehdysmuotoja, joihin yhdenkaltaisuus luvallisten keskiheitto-muotojen kanssa on viekoittanut.

2) Adjektivisen *lif*-päätteen edellä:

α) Verbivartaloin loppuvokaali melkein aina kato, oli se mikä tahansa, yksinpä silloinkin, kun se meidän supistuvaisten pitkää vokaalia vastaa. Esim. *andlif* (pres. *annan*) = antelias, *pöörlif* (pr. *pööran*) = pyörimään taipuisa, *weerlif* (pr. *weeren*) = vieremään taipuisa, *rööwlif* (pr. *rööwin*) = rosvoomaan halukas, *leplif* (pr. *lepin*) = leppyisä, *paflif* (pr. *pafun*) = tarjoilevainen, *pelglif* (*pelgan*, *pelata*) = pelkääväinen, *pißlif* (*pißan*, *pißgata*) = pilkkailevainen.

Samaten myös monitavuisissa *unußlif* (pr. *unußtan*) = unohtelias, *fannatlif* (pr. *fannatan*) = kärsivällinen.

Poikkeuksia. Vokaali säilyy ainoasti seuraavissa: *taitseflif* = kaitsevainen, *kuuseflif* = kuuliainen, *lepißlif* l. *leplif* = leppyisä, *öpißlif* = oppimaan halukas, *öpetalif* = opettavainen, *foowilif* l. *foowlif* = hyvänsuovainen, *tunnelif* l. *tunßlif* = ymmärtäväinen, ja *watwalif* = valpas.

β) Nomen-vartaloin loppuvokaali, olkoon mikä tahansa, samoin melkein aina kato *b:n*, *g:n*, *f:n*, *p:n* perästä ja enimmäiten *b:n*, *l:n*, *t:n* perästä. Esim. *ülßlif* (*ülße*) = ylpeä, *orglif* (v. *orgu*) = orkoinen, *paiflif* (v. *paifa*) = paikallinen, *raßflif* (n. *raßfaß*) = vaivaloinen, *soßlif* (v. *soßpi*) = sopillinen, *pöudlif* (v. *pöuda*) = poutainen, *heallif* (v. *heale*) = äänellinen, *pußlif* (n. *pußfaß*) = puhtaanlainen.

Sitä vastoin se aina pysyy *j:n* perässä, melkein aina *r:n*, ja enimmäiten *m:n*, *n:n*, *ß:n* (*z:n*) sekä *w:n* perässä. Esim. *orjalif* = palvelemaan kernas, *naerulif* = naurettava, *wöimalif* = mahdollinen, *piinalif* = piinallinen, *neitßilif* = neitsellinen, *lapseflif* = lapsellinen, *naezelif* = vaimollinen, *taewalif* = taivaallinen.

Monitavuiusten nominein loppuvokaali melkein aina kato, ja niilläkin parilla sanalla, jotka sen voivat säi-

lyttää, on vokaaliton sivumuoto. Esim. kuninglif = kuninkaallinen, inimlif = inhimillinen, südamelif l. südamlif = sydämellinen.

Poikkeuksia. 1) Niissä sanoissa, jotka l:n, n:n, r:n perästä voivat heittää pois loppuvokaalinsa, on tämä melkein aina e. Esim. äärlif = äärellinen. 2) Useimmiten säilyy loppuvokaali et:n perässä. Esim. lustifif = iloinen.

Muistutus. Lif-päätteisistä, nomen-vartaloista johdetuista adjektiveista paljon enemmän kuin puolet tällä tavoin heittävät pois keski-vokaalin. Joillakuilla on sentään molemmat muodot. Esim. meeflif l. meeftlif = mielevä, mielinen, waenulif l. waenlif = vihollinen.

3) Substantivisen ja adjektivisen lane= (suom. lainen) päätteän edestä juurisanan loppuvokaali melkein aina katoa, oli se mikä tahansa. Esim. Mustlane = Mustalainen, saarlane = saarelainen, Lätlane = Lättäläinen, peendlane (peene) = hienonlainen, firmlane (firmu) = pelkääväinen, ilglane (ilge) = ilkeä, ahtlane = ahtaantainen.

Sitä vastaan pysyy vokaali substantivisen ja adjektivisen line= (suom. llinen) päätteän edessä, siitä syystä kun päätteessä alkuaan on ollut kaksi ll:ää ja siis johdetun sanan keskitävy suljettu (vert. § 29).

Poikkeuksia. Lainen-pääte on virossa usein saanut muodon line, eikä lane. Tämä on sitten hämmentynyt line= (-llinen) päätteän kanssa, joten on syntynyt jommoinkin joukko erehdysmuotoja.

Line= (lainen) päätteellä johdetut substantivit melkein aina pitävät keskivokaalinsa, ja niin myös useimmat adjektivit. Päinvastoin löytyy kymmenkunta adjektiveja, joista vokaali on kadonnut line= (llinen) päätteän edeltä, ynnä vielä pari kymmentä, joilla on molemmat muodot. Näissä, samoin kuin myös samantapaisissa line= (lainen)-päätteisissä adjektiveissa, on loppuvokaalin edellä enimmäkseen b, g, f, p, t, juuri harvoin joku muu konsonantti. Esim. Suudaline (mutta Suudlane) = Juutalainen, wastaline (mutta

vastlane) = vastustaja, hõimuline = heimolainen, araline (mutta arglane) = arkalainen, filbiline (mutta filblane) = täynnä kilpiä (esim. kankaan mynstäri), rähniline = tikan näköinen, kirjava; — foopline (foobas) = kuopallinen, aegline l. ajaline = ajallinen, mätline l. mättaline (mätas) = mättäällinen.

4) Adjektivisen rif-päätteen edestä loppuvokaali katoa aina, substantivisen nif- (l. mif-) päätteen sekä adverbisen mel- (l. mal-) päätteen edestä melkein aina, ja adjektivisen mine- (l. mane-, mene-) päätteen edestä enimmäiten. Esim. viitrif = viettäväinen, vieruinen, aednif = puutarhuri, förtšnif l. förtšmif = krouvin isäntä, liifwel (liifuda) = liikkeellä, ferfwel (ferfida) = pöhössä, löyhällään, äärmine = äärimmäinen, fešmine = keskimäinen.

Muistutus. Adverbipäätteet mine, miži, mište, jotka tulevat mine-päätteisestä verbisubstantivista, eivät salli loppuvokaalin poisheittoa edessään. Niiden mukaan myös useimmat nomenista syntyneet samallaiset pitävät vokaalin. Esim. piiramizi (piirata) = piirissä, kaaritellen, pitfamizi, pitfamine l. pitfamiste = vähitellen, rištamiži l. rištmiži = ristissä.

5) Duš-päätteen edellä, jolla useimmat sekä nomenit että verbit muodostavat abstraktisia substantiiveja, katoa loppuvokaali a melkein aina ja e usein. Esim. halbduš (v. halba) = halpuus, argduš (v. arga) = arkuus, tuimduš (v. tuima) = tuimuus, šalgduš (pres. šalgan) = salaaminen, põlgduš (pr. põlgan) = ylenkatse, noorduš (v. noore) = nuoruus, faugduš (v. fauge) = kaukaisuus.

Sitä vastoin i aina pysyy, e enimmäiten ja a joskus. Esim. lošiduš = tuhmuus, julgeduš = rohkeus, orjaduš = orjuus.

6) Muš-päätteen edeltä katoa loppuvokaali ainoasti näissä kahdessa sanassa: tundmuš (tunnen) = tunto, ja julgmuš (julguda) = sulkeumus.

Mutta sitä vastoin esim. *ŕelgamuŕ* = taakka.

g) Joskus harvoin katoa ijaŕ-päätteisistä sanoista i. Esim. tähtjaŕ l. tähtijaŕ = merkillinen.

§ 31. Koska keskiheittoisiin sanoihin vielä tulee johtopäätteitä lisää, niin ne ovat melkein aina liitettävät supistettuun muotoon. Esim. tütrene (tütar, tütre) = tyttärinen, tütruf l. tüdruf = pieni tyttönen, ŕeemnefaŕ l. ŕeemefaŕ (*ŕeeme, ŕeemne*) = siemenikäs, liifmeline (*liiige, liifme*) = jäsenellinen, õnŕuŕ (*õnniŕ, õnŕa*) = autuus, õmbluŕ (*õmblen, õmmelda*) = ompelus, õmbliŕ = hämähäkki (ompelija), aegjaŕte (*aeguŕ, aegja*) = aikaiseen, findluŕ (*findel, findla*) = kiinteys, lujuuŕ, ŕamblif (*ŕammal, ŕambla*) = sammalikko.

Poikkeus. Verbi-päätte da l. ta ynnä siitä syntyvä substantivipäätte dus l. tuŕ vaativat kuitenkin aina keskivokaalin pysymistä, koska loppuvokaali niiden edestä katoaa. Esim. õnniŕtan = autuutan, õnniŕtuŕ = autuutus, ŕeemendan = siemennän l. kylvän, ŕeemendus = kylvö.

§ 32. Kaikkien äänimuutosten sekä taivutus-päätteitten suhteen noudattavat keskiheittoiset sanat niitä sääntöjä, jotka heitä koskisivat, jos olisi heissä vielä alkuperäinen tavumääränsä jäljellä.

D. Oikokirjoitus.

§ 33. Tätä nykyä Virolaiset yhä enemmän alkavat noudattaa suomalaista kirjoitustapaa, niin paljon tietysti kuin heidän kielensä eri-luonne sallii. Uudessa kirjoitustavassa ei ole jäljellä muuta tarpeetonta eroitusta kuin että kaksinkertaisia konsonantteja sanain lopussa tavallisesti vielä kirjoitetaan yksinkertaisiksi, esim. *fuf* = kukko, *nup* = nuppu, *nõm* = nummi, *foi* = konna*), ja *y* ü:llä, jossa jälkimäisessä seikassa kuitenkin Suomalaisten pitäisi mukaantua Virolaisten tapaa myöten, koska se on järjellisempi.

Muistutus. Sitten kyllä vielä jäisi viroon meille outo *õ* (epäselvä *ö*), vaan sillä onkin omituinen ääni, jota meillä ei ole.

§ 34. Useimmissa virolaisissa kirjoissa käytetään kuitenkin vielä vanhaa, perin luonnotonta kirjoitustapaa, joka tekee viron sanat paljon oudommiksi Suomalaiselle kuin mitä ne oikeastaan ovat. Pitkä vokaali, näet, kirjoitetaan kaksinkertaisella puustavilla ainoasti semmoisissa tavuissa, jotka ovat konsonantilla suljetut, muuten vaan yhdellä. Esim. *loom* = luoma, *elävä*, *loma* = luoman; *tuulõ* = tuulta, *tule* = tuulen; *maas* = maassa, *ma* = maa.

Avonaisessa tavussa olisivat tällä tavoin pitkät ja lyhyet vokaalit tulleet eroittamattomiksi. Sen estä-

*) Akademikko Wiedemann kirjoittaa ne sanakirjassaan suomen tavalla; mutta eipä hänkään sentään kun samallaiset konsonantit tulevat toisen konsonantin eteen. Esim. *petma* (pettma) l:nen infin. *petta* = pettämään, pettää.

miseksi keksittiin muka se keino että lyhyen vokaa-
lin perästä kirjoitettiin konsonantti kaksinkertaiseksi.
Mutta siitä tietysti seurasi että yksinkertaisia konso-
nantteja ei voitu erottaa kaksinkertaisista. Aivan
yhtäläisiksi tulivat siis lukemattomat sanat, esim. varras
= varas ja varras, fallä = kala ja kallista (imperat.),
fotti = säkin (foti) ja säkkiin (fotti), allä = ala ja
alas (alla).

II. Muoto-oppi.

A. Nominien Deklinationi.

§ 35. Vironkin kielessä tapamme kaikki ne deklinationi-sijat, mitkä suomessa. Onpa sillä vielä kuudestoistakin sija lisäksi, jota voisi terminativiksi nimittää. Muutamia näistä sijoista ei kuitenkaan Virolainen enää käytä muuten kuin partikeleissa.

§ 36. Deklinationi-sijain päätteet ovat virossa seuraavat:

a) *Nominativilla* (Ahrensin *definitivillä*) yksikössä ei ole päätettä enempää kuin meilläkään. Päinvastoin on vartalo virolaisessa nominativissa melkein aina lyhennetty, joka suomessa ainoasti muutamissa monitavuisien lajeissa tapahtuu. Se muodostuu seuraavalla tavalla:

1) Kun suomalainen nominativi vartalon lyhetyä päättyy l:ään, r:ään, s:ään tai t:hen, niin on virolainenkin samallinen. Esim. *šammal*, *tütär* = tytär, *šammaš*, *ahnuš* = ahneus, *šarjaš*, *rifaš*, *neitšit* = neitsyt, *šurnud* = kuollut.

2) Kun suomalainen nominativi, vartalon lyhetyä ja enimmäen loppukonsonantin muututtua, päättyy n:ään, niin virolainen senkin vielä jättää pois. Esim. *ešimene* = ensimmäinen, *šooletu* = huoleton, *šeme* = siemen, *šüda* = sydän, *ište* = istuin.

3) Kun suomalainen nominativi vokaaliin päättyy, on virolainen senmukainen ainoasti yksitavuisissa,

lyhyttävissä kaksitavuisissa ynnä niissä e-päätteisissä, jotka meidän supistuvaisia vastaavat. Esim. maa, öö = yö, vezi = vesi, talu = talo, huone = huone, anne, pere.

Poikkeus. Parissa sanassa on kuitenkin vanhempi muoto es vielä jäljellä, joista se suomessa jo on kulunut. Ne ovat tuores = tuore, hernes = herne, helmes = helmi, öönes = onsi (ikäänkuin onne, onteen), ternes = juustomaito. Sanoissa äes = äes, ja ees = ies on suomessakin s; virossa niiden rinnalla myös kuuluu äte, ife.

4) Muissa tapauksissa, paitsi edellisessä lohkossa mainituissa, on vartalon (= suomalaisen nominativin) loppuvokaali kadonnut. Esim. Jumal = Jumala, haawif = haavikko, ammet = ammatti, rohfe = rohkea, runsas, laew = laiva, mets = metsä, lind = lintu, kand = kanto, narr = narri, järw = järvi.

Muistutus. Loppuvokaalin kadottua vokaaliutuu sen edellä oleva j aina i:ksi. Esim. wif = vilja, fari = karja, ahi = ahjo. Näistä ovat aji (g. aäja) = asia, ja fäbi (g. fäbja) = kavio suomessa kolmitavuiset, vaan virossa ne koko taivutuksessa ovat näiden kaltaistensa mukaiset.

Poikkeus. Onpa kuitenkin joku joukko kaksitavuisia sanoja, jotka ovat pitäneet loppuvokaalinsa nominativissa. Ne ovat enimmäkseen lainasanoja, ominais-nimiä, tahi semmoisia, joiden loppuvokaali on diftongista tai pitkästä vokaalista lyhennyt taikka jonka perästä joku konsonantti tai koko tavu on kadonnut. Viimeinkin vielä semmoisia, jotka suomessa ovat kolmitavuisia. Esim. sohwa = sohva, herra = herra, Rooma = Rooma, Ristu = Risto, firju = kirjava (vert. kirjo, ennen: kirjoi), õhtu = ehto, hapu = hapain, kätfi = kätkyt, aästa = ajastaika, weäfi (alk. weäfiwi) = mylly, kalju = kallio, wainu = vainio. Välistä sentään ei voi selettää syytä, esim. piiga = piika, kaäza = kumpali.

Monella näistä sanoista on sekä täydellinen että lyhennetykin muoto. Esim. ringi l. rinf = rinki, riäti l. riät = risti, riida l. riid = riita, salme l. salm = salmi.

Enin osa lainasanoista ynnä myös moni nimi noudattavat kuitenkin yleistä sääntöä ja heittävät pois loppuvokaalin.

b) *Genitivi* (Ahrens'in *relativi*) on yksikössä päätteetön, sillä sen n on virossa pois kulunut. Vartalon loppuvokaali tulee takaisin ja vokaaliutunut j muuttuu jälleen konsonantiksi. Esim. *šambla* (*šammal*), *šamba* (*šammas*), *ašnuže* (*ašnuš*) = *ahneuden*, *ežimeže* (*ežimene*), *hooletuma* (*hooletu*), *šeemne* (*šeeme*), *šüdame* (*šüda*), *Šumala* (*Šumal*), *šaawifu* (*šaawif*), *ammeti* (*ammēt*), *laiwa* (*laiw*), *linnu* (*lind*), *narri* (*narr*), *järwe* (*järw*), *wilja* (*wiſi*), *ašju* (*aši*), *ašja* (*aži*).

Muistutus 1. Niissä, jotka jo nominativissa ovat suomen mukaan pitäneet loppuvokaalinsa, on siis genitivi enimmäkseen yhdessä nominativin kanssa. Esim. *öö* (*öö*), *tafu* (*tafu*), *herra* (*herra*).

Niissä e-päätteisissä, jotka meidän supistuvaisia vastaavat, on kuitenkin se eroitus että konsonantti useammassa kovenee. Samoin *ži*-päätteisissä vartalon alkuperäinen e tulee näkyviin ja konsonantti pehmenee. Esim. *ande* (*anne*) = *anteen*, *wee* (*węzi*) = *veden*, *füe* (*füzi*) = *käden*.

Muistutus 2. Koska *w* (§ 4 l) nominativissa on jäänyt kuulumattomaksi, tulee se genitivissä välistä jälleen näkyviin. Esim. *tali* l. *talw* = *talvi*, gen. *talwe*.

Muistutus 3. Huomattava on konsonanttein pehmenys, jonka n pois-kuluttuansakin yhä vielä vaikuttaa. Meidän supistuvaisia vastaavissa sitä vastaan tietysti konsonantti kovenee. — Huomattava myös on keskivokaalin poisheitto.

Muistutus 4. Vartalon vokaali on sangen usein virossa toinen kuin vastaavassa suomen sanassa. Esim. *fanni* = *kannun*, *faene* = *kainun*, *anni* = *annon*, *felgu* = *kelkan*, *fufe* = *kukon*, *foiva* = *koiven*.

Muistutus 5. Genitivin n on vielä säilynyt sanassa *maandi* = *maantie*. Yleisempi näkyy se vielä olleen Saksalaisten tullessa 13:n vuosisadan alussa. Sillä virolaisissa paikkanimissä siltä ajalta nähdään n usein.

c) *Partitivi* (Ahrens'in *indefinitivi*) yksikössä on muutamissa sanalahkoissa päätteetön, toisissa saapi päätteen *d*, toisissa *t*.

d) *Illativin* päätteenä on enimmäiten *ſe*, muutamissa sanoissa *h̄a*, *h̄o*. Useammissa sanaryhmissä on *se* aivan päätteetön.

e) *Inessivin* pääte on *ſ*, *Elativin* *ſt*, *Ablativin* *lt*.

f) *Allativin* pääte on *le*, *Adessivin* *l*.

Muistutus. Muutamassa partikelissa on allativin pääte aivan kuin suomen adessivin *lla*, toisissa allativin *li* vastaa myös adessivia, ilman merkityksen eroitusta. Samoin viron vanhoissa runoissa, ja niin-ikään myös Turun rantamurteessa sekä Tverin ja Inkerin Karjalaisilla on molemmilla yksi pääte.

g) *Abessivin* (Ahrens'in *Karitivin*) pääte on *ta*, *Translativin* (Ahrens'in *Faktitivin*) *f̄s*.

h) *Terminativi*, joka merkitykseltään vastaa meidän postpositionia *asti* tai *ſaaffa*, saa päätteensä *ni*. Esim. *ſeatud ajani* = määrä-aikaan asti, *jaluni* = jalokoihin saakka *).

Muistutus. Meilläkin on muutamissa partikeleissa jäännös tallella tästä sijasta. Esim. *ſinne*, *tänne*, *muuante*. Agricolan Uudessa Testamentissa sekä Ljungo Tuomaanpojan lainsuomennoksissa tavataan sitä vielä paljon runsaammalta. Virossakin se alkuansa varmaan sisälsi kaksi *n*:ää, koska yhä vielä vaikuttaa pehmenemystä.

i) *Instruktivi* (Ahrens'in *Adverbialis*) on yksikössä tavallisesti aivan genitivin kaltainen, päätteetön.

k) Ainoasti harvalta enää ja yksistään vaan partikeleissa tavattavana ovat *Essivi*, päätteellä *na*, *Prolativi*, päätteellä *za*, *ze* l. *zi*, ja *Komitativi*, päätteellä *na*, aina suffixilla varustettu.

Muistutus 1. *Essivi* aina syntyy vartalosta (ei koskaan nominativista, niinkuin monesti suomessa) eikä koskaan salli keskivokaalin pois-heittoa. Esim. *puhtana* = puhtaana l. puhdasna, *nuorena* = nuorena l. nuorna, *lapsena* = lapsena l. lasna, *uudena* = uutena l. uunna.

*) Ahrens ei lue *Terminativa* sijojen joukkoon, vaan ansaitsee se sen nimen kuitenkin, koska sitä niin paljon käytetään.

Muistutus 2. Prolativi on vaan jäljellä sanoissa maija = maitse, ja jäize l. eazi = jäätä myöten.

Muistutus 3. Esimerkki komitativista nähdään lauseessa oad feizamad laudil warfinaza = pavut seisovat riihen lavalla varsinensa s. o. puimatta (Ahrensin kielioppi s. 68). Siinä ynnä muutenkin on sen päätte sama kuin myös meilläkin Rauman murteessa.

l) Monikon nominativin päätte on d.

m) Monikon genitivin päätte on de tai te.

n) Monikon partitivin päätte on tavallisesti fid (fi) tai id. Muutamissa sanaryhmissä on se semmoinen kuin 23:ssä §:ssä, vokaalimuutoksista puhuttaessa, on selitetty.

o) Useimmat muut monikon sijat syntyvät tavallisesti monikon genitivistä, niin että ne sen päätte jälkeen vielä lisäävät oman päätteensä. Esim. lehmadel = lehmillä, foertelt = koirilta.

Näiden muotojen rinnalla löytyy kuitenkin myös lyhyempiä, suomenmukaisempia, jotka partitivista syntyvät. Esim. lehmil = lehmillä, haawušt = haavoista, juufes = sukiksi, lapfifš = lapsiksi, päitš = päistä, eman-dail = emännillä, lambais = lampaissa.

Muistutus 1. Tämmöisiä lyhyempiä monikon muotoja ei sovi käyttää muista sanoista kuin niistä, joiden monikon partitivi päättyy id:een taikka u:hun, i:hin, e:hen. Ja semmoisistakin sanoista muodostetaan niitä vaan harvoin. Oikein varmaa sääntöä niiden käyttämisellä ei ole. Niissä tapauksissa, kun sana saapi kuvallisen, tilaa tai askareta osoittavan merkityksen, ovat kuitenkin ainoasti nämät lyhyet muodot luvaliset. Esim. häril, feul = härkiä, sikoja paimenessa; härgadel, figadel = härjillä, siolla; pöfhal = peltotyössä, pöfndel = pelloilla, sepil = pajassa jotain teetämässä, feppadel = sepillä.

Muistutus 2. Essivillä, komitativilla, instruktivilla ja terminativilla näkyy olevan ainoasti lyhyempi monikon muoto.

Muistutus 3. Virossa, niinkuin suomessakin on sanoja, joita ainoasti monikossa käytetään. Ne osoittavat kaluja, joissa

on useampia osia, taikka juhlia, taikka keskinäistä sukulaisuutta. Esim. tafud = rohtimet, püüfid = pöksyt, fäärid = sakset; warrud = ristiäiset, joodud = juomingit; langufjed = langokset.

§ 37. Sukupuolen eroitusta ei virossa ole enempää kuin suomessakaan.

§ 38. Eri sanalajien eriäväisyydet ilmauvat virossakin, samoin kuin suomessa, partitiveissa, yksikön illativissa, sekä monikon genitivissä. Suomalaiselle silmälle astunevat nämät eriäväisyydet ynnä myös samassa viron sukulaisuus suomen kanssa tai poikkeavaisuus siitä paraiten silmään, jos tässäkin käytän Eurénin kieliopista tutun luokkajaon. *)

§ 39. *Ensimmäinen luokka* (Eurénin 1:nen luokka, Ahrensin 3:s deklinationi) sisältäisi kaikki yksitavuiset vartalot. Ne saavat:

a) Yksikön partitivissa päätteän d, monikon partitivissa tavallisesti id, jotka siis molemmat ovat suomen-mukaiset. Esim. maad (vart. maa) = maata, maid = maita.

Poikkeus. Sanoilla foi = koi, püü = pyy, ſoo = suo, tee = tie, töö = työ ja tui = kyyhkynen kuitenkin on monikon partitivissa päätte jid; esim. püüjid = pyitä.

b) Monikon genitivi saa päätteän de. Esim. maade = maiden, teede = teiden.

Poikkeus. Joskus harvoin kuuluu kuitenkin myös karjalaisia genitivejä puie = puiden, luie = luiden, maie = maiden.

c) Illativin yksikössä useimmat saavat päätteän ſe. Esim. puuſe = puuhun. Monikossa liitetään sama päätte genitivin perään. Esim. puudeſe = puihin.

*) Tällä en sentään millään muotoa tahdo väittää, että se viron kielelle olisi sopivin, niinkuin myös suomen kielessä luonnollisempi, selvempi järjestys olisi suotava.

Poikkeus. Neljällä sanalla on suomentapainen illativipääte, jonka edellä kuitenkin vokaali lyhenee: *maha* (maa) = maahan, *fuju* (fuu) = suuhun, *soho* (soo) = suohon, *pähä* (pea, alkuansa pää) = päähän.

§ 40. *Toinen luokka* (Eurénin 2:nen ja 4:s luokka, Ahrensin 4:nen deklinationin 2:nen luokka ynnä yks osa sanoja 1:stä deklinationista sekä 4:nen deklinationin 1:stä, 5:stä ja 6:sta luokasta), käsittäisi *u-* ja *i-*päätteiset sanat.

a) Yksikön partitivissa ovat kaksitavuiset vartalot päätteettömät, muuttumattomat. Esim. *lauu* = laulua, *pilli* = pilliä, *juttu* = juttua, *jagu* = jakoa.

Monitavuiset saavat päätteen *t*. Esim. *noorifut* = nuorikkoa, *wifaštit* = viikatetta.

b) Monikon partitivissa on:

1) *u-*päätteisillä kaksitavuisilla kaikilla pääte *šid*, ja niin myös useimmilla hienontumattomilla (dilueeraamattomilla) *i-*päätteisillä. Esim. *šaffišid* (vart. *šaffi*) = hakkisia, *šippušid* = lippuja, *wöžušid* = vesoja.

Hienontuneilla *i-*päätteisillä sitä vastaan on enimmiten pääte *a*, samoin myös välistä sivumuotona *u-*päätteisillä. Toisilla *u-*päätteisillä on aivan päätteen sivumuoto. Näiden lyhyempään muotoon synnystä katso § 23 lohko *e* ja *f*.

Poikkeus. Muutamilla hienontuneilla, varsinkin lainasanoilla, on kuitenkin pääte *šid*, ja päinvastoin muutamilla hienontumattomilla pääte *a*. Jotkut näistä viimein-mainituista viljelevät kumpaakin päätettä.

2) Monitavuiset saavat päätteen *id*. Esim. *noorifuid* = nuorikoita, *wifaštid* = viikatteita.

c) Monikon genitivissä kaksitavuiset saavat päätteen *de*, monitavuiset *te*. Esim. *laulude* = laulujen, *pillide* = pillien; *noorifute* = nuorikkoin, *wifaštite* = viikatteitten.

d) Yksikön illativi:

1) Kaksitavuisissa enimmiten on päätteetön. Lyhytvokaalisissa lopputavun b, d, g kovenee pp:ksi, tt:ksi, ff:ksi Karjalan tavan mukaan. Esim. pilli = pilliin, laulu = lauluun, appi (vart. abi) = apuun, paffu (v. pagu) = pakoon.

Poikkeus. Lyhyttavuisista ne, joiden lopputavu liquidalla alkaa ynnä useammat muutkin saavat päätteetön. Tämän edellä kuuluu usein pehmennettyjä konsonantti-muotoja. Esim. torufe (vart. toru) = torveen, jagufe l. jaufe = jakoon.

2) Monitavuisissa enimmiten saa päätteetön. Esim. lepifufe = lepikköön.

Poikkeus. Muutamissa kolmitavuisissa ja kaikissa nelitavuisissa on se kuitenkin päätteetön. Esim. firifu = kirkkoon, pajufu = pajustoon.

e) Monikon illativin päätte on aina fe, joka liitetään monikon genitivin perään. Esim. juttufefe = juttuihin, firifufefe = kirkkoihin.

f) Poikkeavaisia sanaparvia ovat seuraavat:

1) Ne, jotka nominativissa ovat säilyttäneet loppuvokaalinsa, saavat päätteensä monitavuisen tavalla, paitsi välistä illativissa. Esim. fäffit (nom. fätfi) = kätkyttä, firjut (n. firju) = kirjavaa, pörgut = helvettiä; monikon partitivissa fäffid, firjuid; monikon genitivissä fäffite, firjute; yksikön illativissa fäffife, pörgu.

Poikkeus. Saaju = vahinko ja faju = kallio ovat kuitenkin kakstavuisen kaltaiset.

2) Kolmitavuiset lif- ja nif-päätteiset ynnä kaikki if-päätteiset, joilla on vielä enemmän kuin kolme tavua, saavat päätteensä kaksitavuisen tavalla. Esim. yksikön partitivissa ušflifu = uskollista, möiñifu = hovin isäntää, armulifu = armollista; monikon partitivissa ušflifufid, tavallisesti kuitenkin vähän lyhennet-

tynä uskifufi, möiznifufi(d), armolifufi(d); monikon genitivissä möiznifude, armulifude; illativista katso *d* 2 poikkeusta.

3) Tähän luokkaan kuuluu koko joukko keskiheittoisia sanoja. Niillä on päätteensä monitavuiusten tavan mukaan ja liitetään nämät päätteet aina supistettuun muotoon. Esim. *kamber* = kammari, gen. *kambri*, p. *kambrit*; *kuur* = kukkaro, ill. *kuurufe*, mon. gen. *kuurute*.

Poikkeus. Joskus kuuluu tähän kuuluvilla sanoilla myös päätteetön illativi. Esim. *kambri* l. *kambrije* = kammariin.

§ 41. *Kolmanteen luokkaan* (Eurén'in 3:s luokka, Ahrens'in 4:n deklinationin 9:s ja 11:s luokka ynnä yks osa sanoja 1:stä deklinationista sekä 4:n deklinationin 1:stä, 5:stä sekä 6:sta luokasta) kuuluisivat a-päätteiset vartalot.

a) Yksikön partitivi on sama kuin edellisessäkin luokassa, kaksitavuisilla päätteetön, monitavuisilla varustettu t:llä. Esim. *rooga* = ruokaa; *ema* = emää; *emandat* = emäntää.

b) Monikon partitivi:

1) Kaksitavuisissa enimmäen päättyy vokaalilla *u*, *i* tai *e*, joiden synty on selitetty § 23 c.

Poikkeus. Lyhytvokaalisilla on enimmäen päätte *id*. Esim. *emafid* = emiä, *pajafid* = pajoja.

Onpa kuitenkin näissäkin muutamilla säännön mukainen partitivi. Esim. *falu* = kaloja, *mune* = munia, *peži* = pesiä.

2) Monitavuisissa saa, samoin kuin edellisessäkin luokassa, päätteiden *id*. Esim. *emandaid*.

c) Monikon genitivi, samoin kuin edellisessä luokassa, saa kaksitavuisissa päätteiden *de*, monitavuisissa *te*.

Poikkeus 1. Ne kaksitavuiset, joiden ensimmäisessä tavussa on diftongi tai pitkä vokaali, ja joiden lopputavu t:llä, n:llä

tai r:llä alkaa, saavat päätteensä ja kadottavat sen edeltä loppuvokaalinsa. Esim. ruunte = ruunain, foerte = koerain, pöonte = pienain, paeste = paulain.

Niin myös sanoissa ofete = oksain, fafete = herrain, otete = loppujen ja wite = witsain.

Poikkeus 2. G-päätteisillä vartaloilla on myös suomen-tapaisempi sivumuoto. Esim. härke l. hargade = härkien l. härkän, jalge l. jalgade = jalkojen l. jalkain. Kuuluu myös joskus rinde = rintojen, filme = silmien.

d) Yksikön illativi kaksitavuisissa on päätteetön, monitavuisissa saa päätteensä fe, aivan kuin edellisessäkin luokassa. Samoin myös kaksitavuisten, lyhytvokaalisten g, b, d kovenee. Esim. ladwa = latvaan, filma = silmään; tупpa (n. tuba) = tupaan, fotta (föda) = sotaan; sadamafe = satamaan.

Poikkeus. Tässäkin luokassa on voimassa poikkeus edellisen luokan lohkoon d l. Esim. kylafe = kylään, pesafe = pesään, patafe l. paafe = pataan.

e) Monikossa illativin fe liitetään genitivin päätteeseen perään.

Poikkeus. Kaksitavuisilla, joiden monikon partitiivi i:hin tai u:hun päättyy, on usein tämän partitiivin kaltainen sivumuoto, siis melkein suomen tavalla: ladwu l. ladwafe = latvoihin, rindu l. rindafe = rintoihin, filmi l. filmafe = silmiin.

f) Eroavaisia sanaparvia ovat seuraavat:

1) Ne, jotka nominativissa ovat loppuvokaalinsa säilyttäneet, saavat, samoin kuin edellisessä luokassa, päätteensä monitavuisten tavalla. Esim. aastat = ajast-aikaa, herrat = herraa; aastaid, herraid; aastate, herrate.

Poikkeus. Laħja = laiha, ja lobja = vene ovat kuitenkin kakstavuisten kaltaiset.

2) Tässäkin luokassa on paljon keskiheittoisia.

a) Ne, joiden keskivokaali on e, taivutetaan aivan edellisen luokan keskiheittoisten mukaan. Esim. afen

= akkuna, g. afna, p. afnat; waßer = vaahtera, mon. gen. waßtrate, p. waßtraid.

β) Koska keskivokaalina on a, syntyy yksikön partitivi sekä monikon genitivi nominativista, ja jälkimmäisellä on pääte de. Esim. tatar = tattari, g. tatra, p. tatart, mon. g. tatarde, p. tatraid; fiiunal = kynttilä, g. fiiun(b)la, p. fiiunalt, mon. g. fiiunalde, p. fiiun(b)laid.

γ) *ea*-päätteisissä adjektiveissa muodostuu yksikön partitivi, vaan ei monikon genitivi, nominativista. Esim. fuuluš = kuuluisa, g. fuul(b)ša, p. fuulušt, mon. gen. fuul(b)šate; õnniš = autuas, p. õnništ, mon. gen. õn(b)šate.

3) Suomen *ea*-päätteisiä sanoja vastaavista kuuluvat virossa tähän luokkaan ainoasti ne, joiden alkutavu lyhyesen vokaaliin päättyy. Nominativissa on lopputavu pois kulunut, mutta muissa sijoissa tulee vanhan-aikainen pääte da näkyviin. Esim. pime = pimeä, sokea, gen. pimedā, part. pimedat j. n. e.

Muistutus. Ne, joiden alkutavu on pitkä, kuuluvat virossa 5:een luokkaan.

4) Karitiviset adjektiivit, joilla on lyhennyt nominativi tu, saavat muissa sijoissa täydellisen vartalonsa takaisin, aivan kuin suomessa. Esim. hooletu = huoleton, g. hooletuma, p. hooletumat.

Poikkeus. Jokseenkin usein kuuluu sivumuotona nominativista syntynyt partitivi hooletund; joskus harvoin myös monikon genitivi hooletunde.

Muistutus 1. Muutamilla harvoilla on pääte tima. Esim. wäeti = väetön, g. wäetima, p. wäetimat l. wäetiud.

Muistutus 2. Verbeistä syntyneillä karitivisilla adjektiveilla ei ole johtopäätettä. Ne lisäävät sijapäätteet suoraan verbin infinitivin abessiviin. Esim. mõistmatafs (nom. mõistmata) = käsittämättömäksi.

§ 42. *Neljäs luokka* (Eurén'in 5:s, Ahrens'in 2:nen deklinationi, 4:nen deklinationin 3:s, 8:s sekä 10:s luokka, ynnä yks osa sanoja 1:stä deklinationista ja 4:nen deklinationin 5:stä luokasta) sisältää e-päätteiset sanat.

Tämä luokka, joka suomessakin on erittäin luonnoton, koska se niin peräti erilaisia sanaparvia yhteen panee, on virossa vielä sopimattomampi. Selvyyden vuoksi on se siis jaettava kolmeen lohkoon.

a) Ensimmäinen lohko sisältäisi ne kaksitavuiset sanat, jotka eivät partitivissa ja monikon genitivissä heitä pois loppuvokaaliansa (s. o. ne, joiden lopputavu ei liiquidalla ala).

1) Yksikön nominativissa tässä on huomattava (paitsi yleisiä 36:ssa §:ssä lueteltuja sääntöjä), että vartalon loppu-e muuttuu i:ksi ja sen edellinen d ž:ksi samaan tapaan kuin suomessa. Esim. nimi, jõgi = joki, tüvi = tyvi.

2) Partitivi on yksikössä päätteetön. Esim. jõge = jokea, hinge = henkeä, nime = nimeä; õlge = olkea, hirve = hirveä, fašfe = koivua (vert. kaski, joilla sitten aina koivumetsää kasvaa).

3) Monikon partitivissa hienontuneilla (dilueeraatuilla) on päätte i (sen synnystä vertaa § 23 d), hienontumattomilla fid. Esim. õlgi = olkia, hirvi = hirviä, fašfi = koivuja; vaan jõgefīd = jokia, hingefīd = henkiä, nimefīd = nimiä.

Poikkeus. Vartalot, jotka päättyvät hte:llä, saavat monikon partitivissa i-päätteen. Esim. lehti = lehtiä.

Niin myös sanat fitfi = kilejä, tüpfi = kypsiä, itfi = kukkia,

4) Monikon genitivin päätte on de niinkuin edellisissäkin molemmissa luokissa. Esim. järvede = järvein, hingede = henkein.

Poikkeus. Ge-päätteisillä vartaloilla on sivumuotona myös lyhyempi, suomentapaisempi genitivi. Esim. ölge l. ölgede = olkien l. olkein.

5) Illativi yksikössä on päätteetön ja b, d, g lyhyttävissä kovenee, samoin kuin edellisissä molemmissa luokissa. Esim. nime = nimeen, jöffe = jokeen.

Monikossa liitetään fe genitivin päätteeseen perään.

Poikkeus. Monikon illativi on joskus aivan samallinen kuin partitivi.

b) Toiseen lahkoon kuuluisivat ne kaksitavuiset vartalot, joiden lopputavu liqvidalla alkaa (Ahrens'in toinen deklinationi).

1) Yksikön nominativin laita on sama kuin edellisissä. Ę:ksi (ȝ:ksi) muuttunut d pysyy semmoisena, vaikka loppu-i on pois kulunut. Esim. warš = varsi, paaz = paasi.

2) Yksikön partitivin päätteenä on t, jonka edellä vartalon loppu-e katoa ja jonka kanssa vartalon d sulaa yhteen. Esim. feelt (v. feele) = kieltä, ĥiirt (v. ĥiire) = hiirtä, paat (v. paade, n. paaz) = paatta, fōrt (v. fōrde, n. fōrš) = kortta, fāt (v. fāde, n. fāzi) = kättä.

Poikkeus 1. Lyhyttävissä partitivin päätteet l:n, n:n, r:n perästä pehmenee d:ksi. Esim. tuld = tulta, ĥand = hanhea, merd = merta.

Samoin myös sanoissa lund (v. lume) = lunta, leent (leeme) = lientä. Mōni = monias, muutama on partitivissa säilyttänyt alkuperäisen loppuvokaalin: mōnda.

Poikkeus 2. Sanat ĥuul = huuli, ĥiifi = syli kuuluvat edeliseen lahkoon. Samoin luonnollisesti useimmat, joilla on m loppuvavun alussa. Esim. neem = niemi, fōim = seimi.

3) Monikon partitivissa nämät sanat päättyvät i:hin (sen synnystä katso § 23 d). Sen edellä muuttuu vartalon d, samoin kuin nominativissa, ě:ksi (ȝ:ksi). Esim. feeli = kieliä, ĥiiri = hiiriä, meri = meriä,

paazi = paasia, fäzi = käsiä, förfi = korsia, lumi = lumia.

4) Monikon genitivi syntyy samoin kuin yksikön partitivi, vaan päätteellä *te*. Esim. *feelte* = kielten, *paate* = paatten l. paasien, *förte* = kortten.

Poikkeus 1. Kun yksikön partitivi on *d*, muodostuu monikon genitivi täydellisestä vartalosta päätteellä *de*. Esim. *merede* = merten l. merien, *hanede* = hanhein.

Poikkeus 2. Lyhyttävuisissa sanoissa vartalon *d* kovenee kuuluvaksi *t*:ksi. Esim. *fätte* = kätten.

5) Yksikön illativi on enimmäiten päätteetön. Vartalon *d* lyhyttävuisissa kovenee *tt*:ksi. Esim. *feele* = kieleen, *ääre* = ääreen, *paade* = paateen, *förde* = kortteen, *fätte* = käteen.

Poikkeus. Eriskummallisesti muodostavat ne illativinsa, joilla on partitivissa päätte *d*. Ne näet lisäävät *e:n* tämän partitivin *d:n* perään. Esim. *merde* = mereen, *lunde* = lumeen. Kuitenkin voipi tämän erehdysmuodon sijasta myös viljellä illativeja *merefe*, *lumefe*.

Muillakin tämän lohkon sanoilla, paitsi *de*-päätteisillä, on muutamain seuduin samallaiset sivumuodot. Esim. *poofde* l. *poofe* = puoleen, *äärde* l. *ääre* = ääreen.

6) Monikon illativissa on tavallinen päätte *je*, joka liitetään genitivin päätteeseen perään.

Poikkeus. Muutamilla sanoilla on kuitenkin myös partitivin kaltainen ja siis suomentapainen sivumuoto. Esim. *föiji* = köysiin, *reiji* = reisiin.

c) Kolmanteen lohkoon tulisivat monitavuiset.

1) Yksikön nominativista katso § 36, lohko 1, 2.
2) Yksikön partitivi ja monikon genitivi, samoin kuin suomessa, syntyvät nominativista. Edellisellä on päätte *t*, jälkimäisellä *te* (*l:n* ja *r:n* perästä *de*). Esim. *part. tütart* = tytärtä, *fannelt* = kannelta, *harjašt* = harjasta, *jänešt* = jänestä, *metfišt* = metsoa l. metsästä,

alušt = alusta, ahnušt = ahneutta, fiuzatušt = kiusausta; mon. gen. tūtarde, fannelde, ħarjašte, jānešte.

Poikkeus. Ne, joiden nominativi suomessa n:ään päättyy, muodostavat virossa ainoasti partitivin nominativista, vaan monikon genitivin vartalosta. Esim. aze = asen l. asema, part. ajet, mon. gen. aze mete; iste = istuin, p. istet, m. g. istmete; seeme = siemen, p. seemet, m. g. seemnete.

Süda = sydän on partitivissa säilyttänyt n:n, südant = sydäntä.

3) Monikon partitivissa on pääte id, jonka edellä loppu-e katoa. Esim. südamid = sydämiä, tütrid = tyttäriä, ħarjafid = harjaksia.

Poikkeus. Monitavuisilla on partitivin päätteensä i. Esim. fiufatuži = kiusauksia, inimeži = ihmisiä.

4) Yksikön illativin pääte on se, monikon illativin samaten, vaan liitetään jälkimäinen monikon genitivin perään. Esim. südamese = sydämeen, katusese l. katufese = katokseen; ahnuzeze = ahneuteen, südameseze, katuseze.

Poikkeus. Nelitavuisia us-päätteisiä voipi myös lyhentämällä käyttää. Esim. ħufatuze l. ħufatuzeze = hukkaukseen, fiuzatuze l. fiuzatuzeze = kiusaukseen.

d) Erittäin huomattavia seikkoja on seuraavissa sanaparvissa:

1) Sangen paljon on tässä luokassa keskiheittoisia sanoja. Ne muodostavat sijansa supistuneesta muodosta, paitsi että, niinkuin näimme, yksikön partitivi kaikissa aina syntyy nominativista, ja samoin myös le- ja re-päätteisissä monikon genitivi. Esim. tütre = tyttären, fandleš = kantelessa, istmel = istuimella.

2) Abstraktisilla, adjektiveista syntyneillä, nominativissa us- (is-, es-) päätteisillä substantiveilla, jotka, niinkuin näimme, tämän luokan sääntöjä noudattavat,

onkin suomesta eriäväinen loppukonsonantti δ (suomessa t). Esim. ahnuze = ahneuden.

Samaten myös on meidän fje-pääte virossa muutunut fe:ksi (je:ksi). Kolmitavuisilla on kuitenkin tavallisesti myös sivumuoto fje. Esim. fiufatuze = kiusauksen, harjafje l. harjafje = harjaksen.

3) Ne, joiden vartalo päättyy tavulla fe tai je, joka nominativissa muuttuu ne:ksi, heittävät molemmissa partitiveissa sekä monikon genitivissä e:nsä pois. Yksikön partitivin pääte on t, monikon genitivin te, monikon partitivin id, kun se on korollinen, vaan korottomana monitavuisissa i. Esim. naene = nainen, part. naest, mon.gen. naeste, mon. part. naezid, fiwine = kivinen, p. fiwiest, m. g. fiwieste, m. p. fiwiifid; inimene = ihminen, p. inimest, m. g. inimeste, m. p. inimezi, järgmizi = seuraavia.

Adjektivein illativi on päätteetön, mutta substantivit saavat päätteen fe.

Poikkeus. Sana teine on monikon partitivissa teiji.

Muistutus 1. Tähän kuuluu paljon sanoja, jotka nominativissa ovat heittäneet pois keskivokaalinsa. Se ei palaa edes yksikön partitivissakaan eikä monikon genitivissä, vaan tulee näissä muodoissa i sen sijaan. Esim. mändne = mäntyinen (vart. mända l. mändu), gen. mändfe part. mändiät, m. g. mändiste, m. p. mändfid; aegne (vart. aega), part. aegiet.

Muistutus 2. Kolmitavuisilla tähän kuuluvilla sanoilla on ennen Räävelinkin murteessa ollut tje vartalon loppupäätteenä, samoin kuin vielä aina on Tarton murteessa. Sen todistavat useimmat entiselleen jääneet sanat. Esim. farjatfe (n. farjane) = paimenen, äfitfe (n. äkine) = äkkipikaisen.

4) Omituinen on niiden vartaloin taivutus, joilla suomessa on nt loppuvokaalin edessä. Niiden n (katso § 4 n) on virossa kadonnut ja edellinen vokaali sen sijaan pidennyt. Nominativissa vartalon d on muuttu-

nut ʒ:ksi, muissa sijoissa n:ksi, aivan niinkuin n vielä olisi sen edellä. Esim. fūūʒ = kynsi, g. fūūne = kynnen, p. fūūnt = kynttä, illat. fūūnde (partitivista syntynyt) = kynteen, m. g. fūūnte = kyntten l. kynsien. Monikon partitivi on t:n muuttumisen suhteen yhdeläinen yksikön nominativin kanssa: fūūʒi = kynsiä.

Samoin sanat lāūʒ = länsi, laaʒ = korpi, faaʒ = kansi.

5) Säännöttömiä, vaan jokseenkin suomentapaisia taivutuksessaan, ovat seuraavat sanat: Meeʒ = mies, g. meʒe = miehen, p. meeʒt = miestä, m. g. meeʒte = miesten, m. p. meʒi = miehiä. — Lapʒ ja uʒʒ jättävät yksikön partitivissa sekä monikon genitivissä pois edellisen konsonanttinsa: laʒt = lasta, uʒt = usta, laʒte = lasten, uʒte = usten.

Muistutus. Šūps = kypsi sitä vastaan on partitivissa fūpfe ja monikon genitivissä fūpʒede.

§ 42. *Viiides luokka* (Eurén'in 6:s luokka, Ahrens'in 4:n deklinationin 4:s sekä 7:s luokka) sisältää ne sanat, jotka meidän kielessämme ovat supistuvaisia (kontraktisia).

a) Supistamattomassa muodossa ei niitä Virolainen enää tunnekaan, ja onpa myös toisen tavun pitkä vokaalikin lyhennyt.

Poikkeus. ʒaraʒ = sopiva taipuu kuitenkin vartalolla paraʒa, jossa j nähtävästi on muinaisen aspirationin sijaan tullut. Esim. paraʒal = parahalla l. paraalla. Samaten waraʒalʒ = varhain.

b) Nominativi on enimmäiten muodostunut samalla tavalla kuin suomessa. Jos konsonantin pehmennystä tapahtuu, niin se ilmauu nominativissa ynnä siitä syntyvissä sijoissa. Esim. rifaʒ (v. riffa) = rikas, naeriʒ = nauris, anne (v. ande) = anne, pere = pere.

Muistutus. Vertaa kuitenkin § 36 a 3 poikkeusta.

c) Yksikön partitivi sekä monikon genitivi muodostuvat nominativista. Edellisellä on pääte *t*, jälkimmäisellä *te*. Esim. *rifašt* = rikasta, *annet* = annetta; *rifašte* = rikasten, *annete* = anteitten.

Poikkeus. Lyhyttavuiset saavat yksikön partitivissa päätteen *b*, monikon genitivissä *be*. Esim. *pered* = perettä, *perede* = pereitten.

d) Monikon partitivi syntyy vartalosta ja saapi päätteen *id*, jonka edellä vokaalimuutokset tapahtuvat, niinkuin on sääetty § 23 *b* muist. Esim. *riffaid* = rikkaita, *firvid* = kirveitä, *naerid* = nauriita, *andid* = anteita.

Poikkeus 1. Joskus kuuluu kuitenkin *e*. Esim. *wandeid* = valoja.

Poikkeus 2. Lyhyttavuisilla on pääte *fid*. Esim. *perefid* = pereitä.

e) Illativin pääte on *fe*, joka monikossa liitetään genitivin perään.

Poikkeus 1. Joskus on kuitenkin yksikön illativi päätteen. Esim. *taewa* = taivaasen.

Poikkeus 2. Sangen monessa *e*-päätteisessä muuttuu loppuvokaali monikon illativissa *i*:ksi. Esim. *riidife* (*riide*) = vaatteisiin.

f) Erinäisesti huomattavat ovat seuraavat sanaparvet:

1) Aivan tämän luokan sääntöjen mukaan taivutetaan, niinkuin jo mainittiin, niitä meidän *ea*-päätteisiä vastaavia adjektiveja, joiden alkutavu on pitkä. Esim. *õige* = oikea, *p. õiget* = oikeata, *m. g. õigete* = oikeiden, *m. p. õigid* = oikeita.

Muistutus. Sillä tavallahan niitä meilläkin murteittain supistetaan.

2) Vielä kuuluu tähän moni sana, jota meillä taivutetaan Eurén'in 4:n tai 5:n luokan mukaan, koska sillä suomessa on loppuvokaalina *i* tahi nominativissa *i*:ksi

muuttuva e. Esim. väršē = värski l. tuore, rāte = rätti; taime = taimi, pilve = pilvi.

Muistutus. Sanat tot = kude ja õbe = sisar sitä vastaan noudattavat 2:n luokan sääntöjä, vaikka nominativista päätän luulis niiden tähän kuuluvan.

3) Virossa on suuri joukko monitavuisia sanoja, jotka nominativissa aš:iin päättyvät, vaan yhtähyvin noudattavat 3:n luokan sääntöjä. Enin osa kuuluukin suomessa siihen luokkaan ja päättyy nominativissa a:han; mutta onpa sentään joukossa joitakuita, jotka meillä ovat supistuvaisia. Esim. ħarafaš = harakka, g. ħarafa = harakan, p. ħarafat = harakkaa, m. g. ħarafašate = harakkain; funingaš = kuningas, g. funinga = kuninkaan, p. funingat = kuningasta, funingate = kuningasten; angeriaš = ankerias, part. angeriat = ankeriasta.

4) Säännöttömiä ovat õlut = olut, g. õlle = oluen, p. õlut = olutta; pižut = pikkuinen, g. pišfu, p. pižut; neitšit = neitsyt, g. neitši = neitsyen, p. neitšit = neitsyttä; furnud = kuollut, g. furnu = kuolleen, furnut = kuollutta, m. g. furnute = kuolleitten, m. p. furnuid = kuolleita.

§ 43. Niinkuin edellisestä näkyy, on deklinationi vironkielessä pää-luonteeltansa suomenmukainen, yhtähyvin löytyy koko joukko eroituksiakin. Ne ovat seuraavat:

a) Virossa on terminativi-sija, jota meillä vaan parissa partikelissa viljellään. Sitä vastoin Virolainen ei käytä essiviä, komitativia eikä prolativia muuten kuin partikeleissa ja hyvin harvoin. Paljaaksi adverbipäätteeksi on myös instruktivikin tullut, vaan sitä käytetään jokseenkin paljon.

b) Vokaali ja n ovat kadonneet sijapäätteitten lopusta, paitsi allativissa ja abessivissa, joissa suo-

messa on aspirationi. Samoin myös on vartalon loppuvokaali kadonnut nominativissa.

c) Inessivin, adessivin ja allativin konsonantti on yksinkertainen.

d) Yksikön partitivi on enimmäiten suomenmukainen, kun vaan muistaa että sen loppu-a on pois karissut. Ainoa eroitus on se että t pysyy niissä kaksitavuisissa, jotka vartalon loppuvokaaliin nominativissa säilyttävät, esim. herrat = herraa. Tähän voisi lisätä että t myös on välttämättömästi lisättävä 2:n ja 3:n luokan monitavuisiin, kun sen suomessa voi panna ja voi olla panemattakin. Esim. jumalat = jumalata l. jumalaa.

e) Monikon partitivi on myös useimmin suomenkaltainen, vaikkei juuri aivan suomenmukainen. Eroituksena on se että loppu-a melkein aina on poissa, että sen d monitavuisissa meillä ei ole enää tallella muuten kuin diftongin perästä, ja että kaksitavuisissa vokaali-muutokset eivät pidä aivan yhtä suomen kanssa.

Aivan poikkeavainen sitä vastoin on partitivi, koska se, varsinkin 2:ssa, vähemmin 3:ssa, 4:ssä ja 1:ssä luokassa saapi päätteän fid.

Muistutus. Tämä fid on oikeastaan vähennyspäätte ja vastaa itäsuomalaista vähennyspäätettä lo, lö, jota myös monikon tunnusmerkkinä käytetään. Meilläkin lisätään sitä varsinkin 2:n luokan sanoihin, joiden monikko, koska sen tunnusvokaali tavallisessa puheessa ei kuulu, tulisi yhdenkaltaiseksi yksikön kanssa. Esim. haufiloilla, airoloilta. Tämän mukaan on sitten ruvettu myös 4:n, harvemmin 3:n ja aivan harvoin 1:n luokan sanoja samalla lailla taivuttamaan, vaikkei siihen samaa pakoittavaa syytä ollut.

f) Monikon genitivi on suomenmukainen ainoasti 4:ssä ja 5:ssä luokassa, koska vartalon loppuvokaali sen edeltä on kadonnut. Esim. feehte = kielten, fätte = käten, harjašte = harjasten, rifašte = rikasten. Suo-

mentapainen se on myös 1:ssä luokassa. Mutta 2:ssa ja 3:ssa luokassa ynnä myös osaksi 5:ssä eroaa se siinä että viro on säilyttänyt t:n eli d:n, joka meillä on pois kulunut. Esim. emandate = emäntäin, emade = emäin. Kuitenkin kuuluu näissäkin luokissa joskus harvoin suomenmukaisia genitivejä. (Katso § 41 c, poikk. 2 ja § 42 a 4, poikk.)

g) Yksikön illativi on suomenmukainen useissa 1:n luokan sanoissa, melkein kaikissa 2:n 3:n ja 4:n luokan kaksitavuisissa, yhdessä osassa 2:n ja 4:n luokan monitavuisista ja melkein koko 5:ssä luokassa. Sillä on näet 1:ssä luokassa pääte h; 2:ssa 3:ssa ja 4:ssä on se päätteetön s. o. loppu-n on kadonnut ja vokaali lyhennyt. Esim. laewa = laivaan, järwe = järveen, řadapifu = katajikkoon. Viidennessä luokassa on pääte suomessakin fe.

Suomesta poikkeava sitä vastoin on melkein kaikkein monitavuisien illativi 2:ssa, 3:ssa ja 4:ssä luokassa ynnä myös useimpain 1:n luokan ja sangen monien 2:n, 3:n ja 4:n luokan kakstavuisten sanain, koska niillä on pääte fe. Samoin myös on melkein aina monikon illativin laita. (Katso kuitenkin poikkeuksia § 41 e ja 42 a 5 sekä b 6).

§ 44. Deklinationin Esimerkkejä *).

	Yksikkö.	Monikko.	Yksikkö.	Monikko.
<i>Nom.</i>	maa	maad	töö	tööb
<i>Gen.</i>	maa	maade (jos= fus maie)	töö	tööde

*) Näitä esimerkkejä on otettu enemmänkin kuin mitä taituuden eriäväisyytten selittämiseksi olis tarvittu, sillä samassa on tahdottu tuoda esiin esimerkkejä useammista äänimuutoksista.

<i>Par.</i>	maad	maid	tööd	töögid
<i>In.</i>	maas	maades	tööse	töödes
<i>El.</i>	maast	maadest	tööst	töödest
<i>Ill.</i>	maha	maadese	tööse	töödese
<i>Ad.</i>	maal	maadel	tööl	töödel
<i>Abl.</i>	maalt	maadelt	töölt	töödelt
<i>All.</i>	maale	maadele	tööle	töödele
<i>Ab.</i>	maata	maadeta	tööta	töödeta
<i>Tr.</i>	maafs	maadefs	tööfs	töödefs
<i>Ter.</i>	maani	—	tööni	—

Muistutus. Maa-sanasta voi myös muodostaa ja viljellä monikkomuotoja mais, maist, mail, mailt, j. n. e.

2:nen Luokka.

	Yksikkö.	Monikko.	Yksikkö.
<i>Nom.</i>	firp = sirppi	firpid	wifasti = viikate
<i>Gen.</i>	firbi	firpide	wifasti
<i>Par.</i>	firpi	firpa	wifastit
<i>In.</i>	firbis	firpides	wifastis
<i>El.</i>	firbišt	firpidešt	wifastišt
<i>Ill.</i>	firpi	firpidese	wifastise
<i>Ad.</i>	firpil	firpidel	wifastil
<i>Abl.</i>	firbilt	firpidelt	wifastilt
<i>All.</i>	firpile	firpidele	wifastile
<i>Ab.</i>	firbita	firpideta	wifastita
<i>Tr.</i>	firbifs	firpidefs	wifastifs
	Yksikkö.	Monikko.	Monikko.
<i>Nom.</i>	auf = aukko	augud	wifastid
<i>Gen.</i>	augu	aufude	wifastite

<i>Par.</i>	aufu	aufufid l.	wifaſtid
		auſa	wifaſtites
<i>In.</i>	auguſ	aufudeſ	wifaſtiteſt
<i>El.</i>	auguſt	aufudeſt	
<i>Ill.</i>	aufu	aufudeſe	wifaſtiteſe
<i>Ad.</i>	augul	aufudel	wifaſtitel
<i>Abl.</i>	augult	aufudelt	wifaſtitelt
<i>All.</i>	augule	aufudele	wifaſtitele
<i>Ab.</i>	auguta	aufudeta	wifaſtiteta
<i>Tr.</i>	auguſſ	aufudeſſ	wifaſtiteſſ

	Yksikkö.	Monikko.	Yksikkö.
<i>Nom.</i>	ladu = lato	laud	fangur = kankuri
<i>Gen.</i>	lau	ladude	fangru
<i>Par.</i>	ladu	ladufid	fangrut
<i>In.</i>	lauſ	ladudeſ	fangruſ
<i>El.</i>	lauſt	ladudeſt	fangruſt
<i>Ill.</i>	lattu	ladudeſe	fangruſe
<i>Ad.</i>	laul	ladudel	fangrul
<i>Abl.</i>	lault	ladudelt	fangrult
<i>All.</i>	laule	ladudele	fangrule
<i>Ab.</i>	lauta	ladudeta	fangruta
<i>Tr.</i>	lauſſ	ladudeſſ	fangruſſ
<i>Ter.</i>	launi	—	fangruni

	Yksikkö.	Monikko.	Monikko.
<i>Nom.</i>	jagu = jako	jaud	fangrud
<i>Gen.</i>	jau	jagude	fangrute
<i>Par.</i>	jagu	jagufid	fangruid
<i>In.</i>	jaus	jagudeſ	fangruteſ
<i>El.</i>	jaus	jagudeſt	fangruteſt

<i>Ill.</i>	jaguſe 1. jauſe	jagudeſe	fangruteſe
<i>Ad.</i>	jaul	jagudel	fangrutel
<i>Abl.</i>	jault	jagudelt	fangrutelt
<i>All.</i>	jaule	jagudele	fangrutele
<i>Ab.</i>	jauta	jagudeta	fangruteta
<i>Tr.</i>	jauſſ	jagudeſſ	fangruteſſ

Yksikkö.

Monikko.

<i>Nom.</i>	pajudif = pajusto	pajudifud
<i>Gen.</i>	pajudifu	pajudifude
<i>Par.</i>	pajudifu	pajudifufid 1. pajudifufi
<i>In.</i>	pajudifuſ	pajudifudeſ
<i>El.</i>	pajudifuſt	pajudifudeſt
<i>Ill.</i>	pajudifu	pajudifudeſe
<i>Ad.</i>	pajudiful	pajudifudel
<i>Abl.</i>	pajudifult	pajudifudelt
<i>All.</i>	pajudifule	pajudifudele
<i>Ab.</i>	pajudifuta	pajudifudeta
<i>Tr.</i>	pajudifuſſ	pajudifudeſſ
<i>Ter.</i>	pajudifuni	—

3:s Luokka.

	Yksikkö.	Monikko.	Yksikkö.
<i>Nom.</i>	härġ = härkä	härjad	emand = emäntä
<i>Gen.</i>	härja	härgade	emanda
<i>Par.</i>	härġa	härġi	emandat
<i>In.</i>	härjaſ	härġadeſ	emandaſ
<i>El.</i>	härjaſt	härġadeſt	emandaſt
<i>Ill.</i>	härġa	härġadeſe	emandaſe
<i>Ad.</i>	härjal	härġadel	emandal
<i>Abl.</i>	härjalſt	härġadelt	emandalſt

<i>All.</i>	härjale	härjale	emandale
<i>Ab.</i>	härjata	härjadeta	emandata
<i>Tr.</i>	härjafs	härjadefs	emandafs
<i>Ter.</i>	härjani	—	emandani
	Yksikkö.	Monikko.	Monikko.
<i>Nom.</i>	hari = karja	harjad	emandad
<i>Gen.</i>	harja	harjade	emandate
<i>Par.</i>	harja	harju	emandaid
<i>In.</i>	harjas	harjades	emandates
<i>El.</i>	harjast	harjadesst	emandatest
<i>Ill.</i>	harja	harjadesje	emandatesje
<i>Ad.</i>	harjal	harjadel	emandatel
<i>Abl.</i>	harjalt	harjadelt	emandatelt
<i>All.</i>	harjale	harjadele	emandatele
<i>Ab.</i>	harjata	harjadeta	emandateta
<i>Tr.</i>	harjafs	harjadefs	emandatefs
<i>Ter.</i>	harjani	—	—

Muistutus. Monikossa myös häril, häris, emandail, emandais j. n. e.

	Yksikkö.	Monikko.	Yksikkö.
<i>Nom.</i>	tuba = tupa	toad	pime = pimeä
<i>Gen.</i>	toa	tubade	pimeda
<i>Par.</i>	tuba	tubafid	pimedat
<i>In.</i>	toas	tubades	pimedas
<i>El.</i>	toast	tubadesst	pimedaast
<i>Ill.</i>	tuppa	tubadesje	pimedase
<i>Ad.</i>	toal	tubadel	pimedal
<i>Abl.</i>	toalt	tubadelt	pimedalt
<i>All.</i>	toale	tubadele	pimedale
<i>Ab.</i>	toata	tubadeta	pimedata

<i>Tr.</i>	toafš	tubadešš	pimedašš
<i>Ter.</i>	toani	—	pimedani
	Yksikkö.	Monikko.	Monikko.
<i>Nom.</i>	foer = koira	foerad	pimedad
<i>Gen.</i>	foera	foerte	pimedate
<i>Par.</i>	foera	foere	pimedaid
<i>In.</i>	foeraš	foertesš	pimedatesš
<i>El.</i>	foerašt	foertesšt	pimedatesšt
<i>Ill.</i>	foera	foertese	pimedateše
<i>Ad.</i>	foeral	foertel	pimedatel
<i>Abl.</i>	foeralt	foertelt	pimedatelt
<i>All.</i>	foerale	foertele	pimedatele
<i>Ab.</i>	foerata	foerteta	pimedateta
<i>Tr.</i>	foerašš	foertesšš	pimedatesšš
<i>Ter.</i>	foerani	—	—

Yksikkö.

<i>Nom.</i>	füünal = kynttilä
<i>Gen.</i>	füündla l. füünla
<i>Par.</i>	füünalt
<i>In.</i>	füündlaš l. füünlaš
<i>El.</i>	füündlašt l. füünlašt
<i>Ill.</i>	füündlaše l. füünlaše
<i>Ad.</i>	füündlal l. füünlal
<i>Abl.</i>	füündlalt l. füünlalt
<i>All.</i>	füündlale l. füünlale
<i>Ab.</i>	füündlata l. füünlata
<i>Tr.</i>	füündlašš l. füünlašš
<i>Ter.</i>	füündlani l. füünlani

Monikko.

füündlad l. füünlad
füünalde
füündlaid l. füünlaid
füünaldesš
füünaldest
füünaldefe
füünaldel
füünaldelt
füünaldele
füünaldeta
füünaldefšš

Muistutus. Monikossa myös füündlaš l. füünlaš j. n. e.

Yksikkö.

<i>Nom.</i>	õnnis = autuas
<i>Gen.</i>	õndja l. õnša
<i>Par.</i>	õnnist
<i>In.</i>	õndšas l. õnšaš
<i>El.</i>	õndšast l. õnšašt
<i>Ill.</i>	õndšase l. õnšaše
<i>Ad.</i>	õndšal l. õnšal
<i>Abl.</i>	õndšalt l. õnšalt
<i>All.</i>	õndšale l. õnšale
<i>Ab.</i>	õndšata l. õnšata
<i>Tr.</i>	õndšafs l. õnšafs

Monikko.

õndšad l. õnšad
õndšate l. õnšate
õndšaid l. õnšaid
õndšates l. õnšates
õndšatešt l. õnšatešt
õndšateše l. õnšateše
õndšatel l. õnšatel
õndšatelt l. õnšatelt
õndšatele l. õnšatele
õndšateta l. õnšateta
õndšatefs l. õnšatefs

4:s Luokka.

	Yksikkö.	Monikko.	Yksikkö.
<i>Nom.</i>	jõgi = joki	jõed	lešf = leski
<i>Gen.</i>	jõe	jõgede	leze
<i>Par.</i>	jõge	jõgesid	lešfe
<i>In.</i>	jões	jõgedes	lezes
<i>El.</i>	jõešt	jõgedešt	lezešt
<i>Ill.</i>	jõffe	jõgedese	lešfe
<i>Ad.</i>	jõel	jõgedel	lezel
<i>Abl.</i>	jõelt	jõgedelt	lezelt
<i>All.</i>	jõeie	jõgedele	lezele
<i>Ab.</i>	jõeta	jõgedeta	lezeta
<i>Tr.</i>	jõefš	jõgedefš	lezefš
<i>Ter.</i>	jõeni	—	lezeni

	Yksikkö.	Monikko.	Monikko.
<i>Nom.</i>	feel = kieli	feeləd	ležad
<i>Gen.</i>	feele	feelte	lešfede

<i>Par.</i>	feelb	feeli	leſti
<i>In.</i>	feelēs	feelteſ	leſfedēſ
<i>El.</i>	feelēſt	feelteſt	leſfedēſt
<i>Ill.</i>	feele	feelteſe	leſfedēſe
<i>Ad.</i>	feelēl	feeltel	leſfedēl
<i>Abl.</i>	feelēlt	feeltelſt	leſfedēlt
<i>All.</i>	feelele	feeltele	leſfedele
<i>Ab.</i>	feeleta	feelteta	leſfedeta
<i>Tr.</i>	feelēſſ	feelteſſ	leſfedēſſ
<i>Ter.</i>	feeleni	—	—
<i>Instr.</i>	feele	feeli	—

Muistutus. Monikossa myös feeliſt, feeliſs, feelit j. n. e.

	Yksikkö.	Monikko.	Yksikkö.
<i>Nom.</i>	warſ = varsi	warred	füzi = sysi
<i>Gen.</i>	warre	warte	fōe
<i>Par.</i>	wart	warſi	füt
<i>In.</i>	warreſ	warteſ	fōeſ
<i>El.</i>	warreſt	warteſt	fōeſt
<i>Ill.</i>	warde	warteſe	fütte
<i>Ad.</i>	warrel	wartel	fōel
<i>Abl.</i>	warrelſt	wartelſt	fōelſt
<i>All.</i>	warrele	wartele	fōele
<i>Ab.</i>	warreta	warteta	fōeta
<i>Tr.</i>	warreſſ	warteſſ	fōeſſ
<i>Ter.</i>	warreni	—	fōeni

	Yksikkö.	Monikko.	Monikko.
<i>Nom.</i>	lumi = lumi	lumed	fōed
<i>Gen.</i>	lume	lumede	fütte
<i>Par.</i>	lund	lumi	füzi

<i>In.</i>	lumes	lumedes	füttes
<i>El.</i>	lumest	lumedeſt	fütteſt
<i>Ill.</i>	lunde l. lumeſe	lumedeſe	fütteſe
<i>Ad.</i>	lumel	lumedel	füttele
<i>Abl.</i>	lumelt	lumedelt	fütteleſt
<i>All.</i>	lumele	lumedeſe	fütteleſe
<i>Ab.</i>	lumeta	lumedeta	fütteleſe
<i>Tr.</i>	lumefſ	lumedeſſ	fütteleſſ
<i>Ter.</i>	lumeni	—	—

Muistutus. Monikossa myös warſil, warſile, füziſ, füziſt j. n. e.

Yksikkö.

Monikko.

<i>Nom.</i>	harjaſ = harjas	harjaſed l. harjaſjed
<i>Gen.</i>	harjaſe l. harjaſſe	harjaſte
<i>Par.</i>	harjaſt	harjaſid l. harjaſſid
<i>In.</i>	harjaſeſ l. harjaſſeſ	harjaſteſ
<i>El.</i>	harjaſeſt l. harjaſſeſt	harjaſteſt
<i>Ill.</i>	harjaſeſe l. harjaſſeſe	harjaſteſe
<i>Ad.</i>	harjaſel l. harjaſſel	harjaſtel
<i>Abl.</i>	harjaſelt l. harjaſſelt	harjaſtelſt
<i>All.</i>	harjaſele l. harjaſſele	harjaſtele
<i>Ab.</i>	harjaſeta l. harjaſſeta	harjaſteta
<i>Tr.</i>	harjaſeſſ l. harjaſſeſſ	harjaſteſſ
<i>Ter.</i>	harjaſeni l. harjaſſeni	—

Muistutus. Monikossa myös harjaſil l. harjaſſil j. n. e.

Yksikkö.

Yksikkö.

Monikko.

<i>Nom.</i>	aſnuſ = aſneus	ſiuzatuſ = kiuſauſ	ſiuzatuſed
<i>Gen.</i>	aſnuze	ſiuzatuze	ſiuzatuſte
<i>Par.</i>	aſnuſt	ſiuzatuſt	ſiuzatuſzi
<i>In.</i>	aſnuzeſ	ſiuzatuzeſ	ſiuzatuſteſ

<i>El.</i>	ahnuzest	fiuzatuzest	fiuzatustest
<i>Ill.</i>	ahnuzese	fiuzatuzese 1.	fiuzatustese
		fiuzatufe	
<i>Ad.</i>	ahnuzel	fiuzatuzel	fiuzatustel
<i>Abl.</i>	ahnuzelt	fiuzatuzele	fiuzatustelt
<i>All.</i>	ahnuzele	fiuzatuzeta	fiuzatustele
<i>Ab.</i>	ahnuzeta	fiuzatuzelt	fiuzatusteta
<i>Tr.</i>	ahnuzefš	fiuzatuzefš	fiuzatustefš

	Yksikkö.	Monikko.	Yksikkö.
<i>Nom.</i>	iste = istuin	istmed	endne = entinen
<i>Gen.</i>	istme	istmete	endse
<i>Par.</i>	istet	istmid	endist
<i>In.</i>	istmes	istmetes	endjes
<i>El.</i>	istmešt	istmetešt	endjest
<i>Ill.</i>	istmese	istmeteje	endje
<i>Ad.</i>	istmel	istmetel	endjel
<i>Abl.</i>	istmelt	istmetelt	endjelt
<i>All.</i>	istmele	istmetele	endjele
<i>Ab.</i>	istmeta	istmeteta	endjeta
<i>Tr.</i>	istmefš	istmetefš	endjefš
<i>Ter.</i>	istmeni	—	—

	Yksikkö.	Monikko.	Monikko.
<i>Nom.</i>	füüz = kynsi	füüned	endjed
<i>Gen.</i>	füüne	füünte	endiste
<i>Par.</i>	füünt	füüüzid	endfid
<i>In.</i>	füünes	füüntes	endistes
<i>El.</i>	füünešt	füüntešt	endistest
<i>Ill.</i>	füünde	füüntese	endistese
<i>Ad.</i>	füünel	füüntel	endistel

<i>Abl.</i>	füünel	füüntelt	endištelt
<i>All.</i>	füünele	füuntele	endištele
<i>Ab.</i>	füüneta	füünteta	endišteta
<i>Tr.</i>	füünefš	füüntefš	endištefš
<i>Ter.</i>	füüneni	—	—
<i>Instr.</i>	—	füüzi	—

Muistutus. Monikossa myös ištmiš, füüziš j. n. e.

Yksikkö.

Monikko.

<i>Nom.</i>	inimene = ihminen	inimezed
<i>Gen.</i>	inimeze	inimešte
<i>Par.</i>	inimešt	inimeži
<i>In.</i>	inimezeš	inimešteš
<i>El.</i>	inimezešt	inimeštešt
<i>Ill.</i>	inimezeše	inimešteše
<i>Ad.</i>	inimezel	inimeštel
<i>Abl.</i>	inimezelt	inimeštelt
<i>All.</i>	inimezele	inimeštele
<i>Ab.</i>	inimezeta	inimešteta
<i>Tr.</i>	inimezešš	inimeštefš
<i>Ter.</i>	inimezeni	—

5:s Luokka.

	Yksikkö.	Monikko.	Yksikkö.
<i>Nom.</i>	puhaš = puhdas	puhtad	herneš = herne
<i>Gen.</i>	puhta	puhašte	herne
<i>Par.</i>	puhašt	puhtaid	hernešt
<i>In.</i>	puhtaš	puhašteš	herneš
<i>El.</i>	puhtašt	puhaštešt	hernešt
<i>Ill.</i>	puhtafe	puhašteše	herneše
<i>Ad.</i>	puhtal	puhaštel	hernel
<i>Abl.</i>	puhtalt	puhaštelt	hernelt

<i>All.</i>	puhtale	puhastele	hernele
<i>Ab.</i>	puhtata	puhasteta	herneta
<i>Tr.</i>	puhtafs	puhastefs	hernefs
<i>Ter.</i>	—	—	herneni
<i>Instr.</i>	puhta	—	—

	Yksikkö.	Monikko.	Monikko.
<i>Nom.</i>	pere = perhe	pered	herned
<i>Gen.</i>	pere	perede	herneste
<i>Par.</i>	pered	peresid	hernid
<i>In.</i>	peres	peredes	hernestes
<i>El.</i>	perest	peredeest	hernesteest
<i>Ill.</i>	perese	peredese	hernestese
<i>Ad.</i>	perel	peredel	hernestel
<i>Abl.</i>	perelt	peredelt	hernestelt
<i>All.</i>	perele	peredele	hernestele
<i>Ab.</i>	pereta	peredeta	hernesteta
<i>Tr.</i>	perefs	peredefs	herneste fs
<i>Ter.</i>	pereni	—	—

Muistutus. Monikossa myös puhtais, puhtaist, hernist, hernist j. n. e.

	Yksikkö.	Monikko.
<i>Nom.</i>	anne = anne	anded
<i>Gen.</i>	ande	annete
<i>Par.</i>	annet	andid
<i>In.</i>	andes	annetes
<i>El.</i>	andest	anneteest
<i>Ill.</i>	andese	annetese
<i>Ad.</i>	andel	annetel
<i>Abl.</i>	andelt	annetelt

<i>All.</i>	andele	annetele
<i>Ab.</i>	andeta	anneteta
<i>Tr.</i>	andefs	annetefs
<i>Ter.</i>	andeni	—

	Yksikkö.	Monikko.
<i>Nom.</i>	õige = oikea	õiged
<i>Gen.</i>	õige	õigete
<i>Par.</i>	õiget	õigid
<i>In.</i>	õiges	õigetes
<i>El.</i>	õigest	õigetest
<i>Ill.</i>	õigese	õigetese
<i>Ad.</i>	õigel	õigetil
<i>Abl.</i>	õigelt	õigetelt
<i>All.</i>	õigele	õigetele
<i>Ab.</i>	õigeta	õigeteta
<i>Tr.</i>	õigefs	õigetefs
<i>Ter.</i>	—	—
<i>Instr.</i>	õige	—

Lyhykäinen osoitus virolaisten deklinationsijojen käyttämiseen.

§ 46. Subjektina käytetään, ylimalkaan samain sääntöin mukaan kuin suomessa, välin nominativia, välin partitivia. Esim. Leib ja wõi on laual = leipä ja voi on pöydällä. Laual on leiba ja wõid = pöydällä on leipää ja voita. Ohrad jäiwad järele = ohrat jäivät jäljelle. Ohre jäi järele = ohria jäi jäljelle. Kas teie hanedel on ju poege? = joko teidän hanhilla on poikia? Neil on ju pojad = niillä on jo pojat. Mul on kaeru =

minulla on kauraja. Mul on head faerud = minulla on hyvät kaurat.

Omituisuuksia virossa: 1) Koska verbi ei ole sano subjektin olemattomaksi, niin panee Virolainen sen aina partitiiviin; vaan nominatiiviin, koska ainoasti sen olemisen laatu on kielletty. Esim. ei neil ole ifu-
fat rohu-aeda = ei heillä ole kaunista puutarhaa; ei neil ole nii ifuš rohu-aed fui meil = ei heillä ole niin kaunista puutarhaa kuin meillä.

2) Partitiiviin pannaan myös subjekti, jota ei sovi jakaa, kun joku eri haara sen olentoa tarkoitetaan esim. yksistään ruumis, tai henki, tai ulkonainen näky j. n. e. Esim. talupojast faab herrat, faadif izandat = talonpojasta tulee vaikka herra, saatikka isäntä. Ei fa wõi teada funniš find weel fiin on = et voi tietää kuinka kauan sinä vielä täällä olet.

3) Virolainen sanoo myös: poeg, Saagub nimi = poika, Jaakko nimeltään.

Muistutus 1. Virolaisillakin käytetään nominativus absolutusta.

Muistutus 2. Virossakin transitivisen verbin subjekti välttämättömästi on pantava nominatiiviin.

§ 47. Objektikin enimmäkseen noudattaa samoja sääntöjä kuin suomessa. Esim. ta wöttiš leiba = hän otti leipää. Ta wöttiš leiva = hän otti leivän. Ma teen (presens) uut wärawat = minä teen uutta veräjää. Ma teen (futur.) uue wärawa = minä teen uuden veräjän. Ta faetseb teigi = hän kadehtii toisia. Kui noort herrat maeti = kun nuorta herraa haudattiin. Heile maeti noor herra = eilen haudattiin nuori herra. Sumal andfu jelle patu andeš = Jumala antakoon sen synnin anteeksi. Kalla wezi fauzišt wälja = kaada vesi kauhasta pois. Tule mind appi = tule minua apuun. Mul

on hoost tarvis = minun on hevosta tarvis. Ega ta maganub oma last furnuks = ei hän maannut lastansa kuolleeksi. Oh mind waest! = Voi minua vaivaista! Ma sain faks lammašt = minä sain kaksi lammasta.

Omituisuuksia virossa:

1) Optativin 3:n personan perästä, jos se tarkoittaa käskyä, eikä toivotusta, pannaan objekti nominatiiviin. Esim. ta mitgu hobune ära = hän vieköön hevosen pois. Mutta mõffu pagan hobufe! = vieköön perkele hevosen!

Sama on myös imperativin monikon 1:sen personan laita. Esim. jäutame l. jäutageme jelle riide ära = jakakaamme tämä vaate.

2) Enimmiten noudattaa infinitivin objekti, samoin kuin suomessakin, edelläkäyvää verbum finitumia. Mutta on sentään virossa useampia verbejä (kykyä tai pyrkimistä merkitseviä), joiden perästä seuraava infinitivin objekti aina on partitivissa. Esim. kuda ja tohid üšt lahti teha? = kuinka tohdit oven avata? Sama on myös laita, koska edellä käy täytäntäpaiset, personattomat lauseet kuin esim. mul on raske üšt lahti teha = minun on vaikea ovi avata.

3) Possessiviset pronomenit eivät myöskään voi objektina olla koskaan muussa sijassa kuin partitivissa, ei yksikössä, eikä monikossa. Niin myös reflexiivinen itse ja relatiivinen ja interrogatiivinen kes.

Sitä vastoin kõik = kaikki, ja mitu = moni eivät yksikössä salli muuta objektisijaa kuin nominatiivia.

§ 48. Predikaatin säännöt ovat suomesta jokseenkin eroavaiset. Predikaatti-sijana käytetään virossa partitivia paljon vähemmin kuin suomessa, nimittäin ainoasti silloin kun predikaatti on laji, johon subjekti

jonkin omaisuutensa suhteen kuuluu; taikka adjektivi joka partitiviseen subjektiin kuuluu. Esim. *Silgud* on *terwa magu* = silakat ovat tervan makuiset. *Tema* on *suurt jugu* = hän on suurta sukua. *Nemad* on *üht iza*, *teist ema* = he ovat yhden isän, vaan eri äitien lapsia. *Seda* ei ole *suurt* = sitä ei ole paljon. *Neid* on *mitme-farwalzi* = heitä on monenkarvaisia.

Sitä vastoin on predikaatti aina nominativissa, kun se on substantivi ja vaan sanoo mitä subjekti on. Esim. *See* on *mezi* = se on vettä. *Se* ei ole *mezi* = se ei ole vettä. *Se* on *liig* = se on liikaa. *Kas ned* on *kohtu-ezised sõnad?* = Onko nämät oikeuden edessä sopivia sanoja. *Nemad* on *sõbrased* = He ovat ystävyksiä. *Tüindrid* ovat *tühjad* = tynnyrit ovat tyhjat.

Muistutus. Edempänä selitetään predikaatin laita, koska se ei näissä molemmissa sijoissa seiso.

§ 49. Possessivista genitiviä käytetään aivan kuin meillä; samoin myös kun sillä on objektivinen merkitys. Esim. *Katuffe hari* = katon harja. *Sulaste palk* = renkien palkka. *Sülla kõrgune jammaš* = syllän korkeuinen patsas. *Jumala fartuš* = Jumalan pelko. *Rakwere linn* = Rakveren kaupunki. *Kuusalu küla* = Kuusalun kylä.

Muistutus. Vanhat perivirolaiset sukunimet ovat enimmiten, samoin kuin Länsi-Suomessa, otetut asuinpaikasta ja muuttuvat toiseen paikkaan siirrettyä. Ristimänimi pannaan aina jälkeen. Esim. *Kõrg-oja Kaarel* = Kõrg-ojan Kaarle.

Paikkanimen sijasta käytetään myös samalla tavalla isän, jopa isän-isänkin nimeä taikka nimitettävän henkilön ammattia. Esim. *Jaani Mifu Joosep* = Jooseppi Mikon Jaaninpojan poika. *Rättsepa Toomas* = räätäli Tuomas.

Nykyaikoina, sen perästä kun orjuus lakkautettiin, on Virolaisille pantu oikeat nimet. Mutta puheessa sovitaa Virolainen näitäkin vanhan tapansa mukaan niin että ristimä-nimi tulee jäljestä. Esim. *Laewa Santš*.

Ristimänimet yksistään, kun paannaan nomen appellativumin eteen, saavat usein adjektivisen päätteen ne. Esim. *Kaiene tütar* = Kaisa tyttö, *Tõnune poeg* = Tõnnis poika. Tämä selittää itäsuomalaisten sukunimien synnyn, jotka muuten Venäjän Karjalassa myös aina pannaan ristimä-nimen eteen.

§ 50. Määrää tai mittaa osoittavien substantivein perästä viljellään virossa, samoin kuin suomessa, partitiivia, jos määräsana on subjektina tai objektina. Esim. *üks aasta aega* = yks ajast'-aika aikaa. *Tünder filfu* = tynnyri silakoita. *Rahwašt filll* = rahvasta kyllä.

Omituisuuksia virossa:

1) Välistä myös käytetään partitiivia kun määräsana ei osoita mittaa, vaan luonnetta. Esim. *täiz liha hoost* = lihava hevonen (ikään kuin: täysi liha hevosta). *Üks pouts last* = raskas, könttyräinen lapsi.

2) Jos määräsana ei ole subjektina eikä objektina, niin panee Virolainen, samoin kuin myös meillä Turun rantamurteessa on tavallista, määrä- ja aine-sanan samaan sijaan. Esim. *mina sain ühe rubla ühe naela leiva l. liinade eest* = minä sain yhden ruplan leipä- tai liina-naulasta. *Ta jäi juobnuks ühest flaažist wiinašt* = hän tuli juovuksiin yhdestä lasillisesta viinaa.

§ 51. Paikkasijoja ylimalkaan viljellään samoin kuin suomessa. Esim. on *meres*, on *merel*, *läheb merele*, *läheb mereje l. merde*, *tuleb merelt*, *merest*. *Laps on süles* = lapsi on sylissä. *Ruga on roosteš* = veitsi on ruosteessa. *Ruga läheb roosteje* = veitsi tulee ruosteen. *Lehed on hiire kõrmul* = lehdet on hiiren korvalla. *Rufis kasvab puttele* = ruis kasvaa l. joutuu korrelle. *Nemad sõid ühes lauas* = he söivät yhdessä pöydässä. *Koer istub laual* = koira istuu pöydällä. *Ta läks õngele*, *heinale* = hänj läksi ongelle, heinälle. *Sead on heinas*

= sijat on niityssä. Mari on karjas = Mari on karjassa. Ilm en pilwes, wezi on jääs = ilma on pilvessä, vesi jäässä. Wöttis kingad jalast = otti kengät jalasta. Kott kuffus olalt = säkki putosi olalta. Pane kott naela = pane säkki naukaan. Läks kiwi weuse = läksi kiven vetoon. Ma tulen herra jutule = minä tulen herran puheille. Mul on raha = minulla on rahaa. Sa andsid mulle raha = sinä annoit minulle rahaa. Minult kadus raha = minulta katosi rahaa. Mees jäi tупpa, furi fülma = mies jäi tupaan, kuoli pakkaseen. Mees ehitas maja metsa = mies rakensi huoneen metsään. Ma leidfin maast = minä löysin maasta. Nohe jalule = nopea jalalle. Sumel = suvella. Päew päewalt = päivä päivältä. Üks ford aastas = kerta vuodessa. Süri päewast = Yrjön päivästä. Tehtud puust = tehty puusta. Seest izašt ei ole opetajat = siitä isästä ei ole opettajaksi. Mees haizeb wiinast = mies haisee viinasta. Ta kõneleb palju Jumala sõnast = Hän puhelee paljon Jumalan sanasta. Seeme on ühest kohašt walge = siemen on yhdestä kohdasta valkea. Pudel on wiinast tühi = putelli on viinasta tyhjä. Rikas rahašt = rikas rahasta. Sza kaswatas mind hullul kombel, witsul = isä kasvatti minut hullulla tavalla, vitsoilla. Mina maksin kübarast neli rubla = minä maksoin hatusta neljä ruplaa.

Omituisuuksia virossa:

1) Kun suomen adessivi keinoa l. välikappaletta tarkoittaa, käytetään virossa enimmäiten ga=postpositionia, samoin kuin meillä eteläisessä rantamurteessa hyvin usein kanssa=sanaa. Esim. ma sõidan hobusega = minä ajan hevosella.

2) Paljon avarammalta kuin Suomalainen viljelee Virolainen tämmöisiä kuvallisia sananparsia kuin: ma

fäin häräs, lähen lambaife, tulen hanedest = käyn härkiä paimenessa, menen lampaita paimeneen, tulen hanhia paimenesta. Mari on herneš = M. on herneitä poimimassa.

3) Määrätyn ajan sijana Virolainen käyttää adessivia. Esim. näil päewil = näinä päivinä.

Samoin myös kieltävissä lauseissa, esim. Jumal ei laznud aastal kolmel wilja kaswata = Jumala ei antanut kolmeen vuoteen viljan kasvaa.

4) Virolainen kyllä, samoin kuin me, sanoo: ma otfin fängist = minä etsin sängystä; mutta sen rinnalla myös illativilla: ma otfin fängi. Samaan tapaan sanoo hän: ma fuulen tuppa = minä kuulen tuvasta.

5) Kumma kyllä viron kieli toimittaa aatteellistakin omistusta adessivilla, samoin kuin Itä-Suomi, kun sitä vastoin Länsi-Suomalaiset siinä tilaisuudessa viljelevät genitiviä. Esim. mul on nälg, hea meel = minun l. minulla on nälkä, hyvä mieli.

Käyttääpä Virolainen samaa sijaa silloinkin kun verbin-infinitivi seuraa, jossa tapauksessa kaikki Suomalaiset aina genitiviä panevat. Esim. mul on rasfe teha = minun on vaikea tehdä.

6) Paikkanimissä, jotka päättyvät sanoilla pea (= mäki), mägi, järw ja jõgi, Virolainen yksistään viljelee ulkonaisia sijoja. Suomessa sitä vastoin ei näy siinä olevan varmaa sääntöä.

§ 52. Translativia käytetään niinkuin suomessakin. Esim. ta läfs talupojaks, kaswab juureks, jäi haigetš = hän tuli talonpojaksi, kasvaa suureksi, jäi sairaaksi. Mees kiitis leiva heafš = mies kiitti leivän hyväksi. Ma läfsin ööfs, kolmefš aastafš = minä läksin yöksi, kolmeksi vuodeksi. Ezmafš = ensimmäiseksi.

Paitsi sitä vielä viljellään virossa translatiivia enimmäiten predikaattisijana, koska meillä on essivi. Esim. tema on meil sulazefš = hän on meillä renkinä.

Muistutus. Adjektiivi, samoin kuin useammassa suomenkin murteessa, pannaan aina yksikölliseen translatiiviin. Esim. Lapjed kaswawad suurefs.

Poikkeus 1). Suomen essiviä vastaa virossa nominatiivi predikaatti-sijana, koska on puhe jonkun omaisuuden tai tilan pysyttämisestä entisellään. Esim. pea oma fäzi puhas = pidä kätes puhtaana. Jumal hõidfu oma sõna selge = Jumala varjelkoon saanaansa puhtaana. Ta pidas hobuse hea = hän piti hevosen hyvänä.

Samaten koska verbin sijaan voisi ajatella apuverbin olla. Esim. humalad kaswafid wägewad = humalat kasvoivat väkevänä l. väkevästi.

Poikkeus 2. Joillakuilla seuduilla kuulee kuitenkin, sanoo Ahrens, essiviä käytettävän muutamissa tilaisuuksissa.

§ 53. Muiden sijojen käyttämisestä ei ole mitään erinäistä sanottavaa.

B. Artikeli.

§ 54. Artikelia suomalainen kielikunta alkuansa ei ole tuntenut. Virossa kuitenkin on, indo-eurooppalaisten naapurein vaikutuksesta, ruvettu käyttämään määräämätöntä artikelia üfs.

§ 55. Ylimalkaan viljellään üfs=sanaa silloin kun esine ei ole tuttu; vaan tutusta puhuttaissa ei artikelia panna. Esim. mul on hobune = minulla on (se tuttu) hevonen, mutta: üfs hobune on lepifus = hevonen (tuntematon) on lepikössä. Mart tahab ühe suure naela saada = Martti tahtoo suuren naulan saada. Mart tahab suuremat forwi = Mart tahtoo suurempaa koria (tietystä varastosta).

Muistutus. Objektin suhteen on huomattava että üfs pannaan, jos esine on jommallekummalle taikka molemmille asianomaisille tuntematon. Asian-omaisiin kuuluu puhuteltu ainoasti silloin kun vaan yhdestä toisesta puhutaan, ja puhuttelija ainoasti silloin kun ei kenestäkään toisesta henkilöstä puhuta.

§ 56. Aivan erilainen on artikelin käytäntö predikaatti-sanana edessä. Siihen se näet pannaan, silloin kun predikaatti-sana jotakin henkistä tahi siveydellistä merkitsee. Esim. jee hobune on üfs kawal loom = se hevonen on kavala elävä. Sa oled üfs unifott = sinä olet unikeko.

Vaan muuten ei viljellä artikelia. Esim. Sa oled Benelane = sinä olet Venäläinen. See on foer = se on koira.

Muistutus. Samoin on myös Länsi-Suomessa tapana. Esim. Oletpa sinä yks aika junkkari!

C. Adjektivit.

§ 57. Adjektiveilla ja substantiveilla ei näy alkuansa olleen mitään eroitusta suomen kielessä. Käytetäänpä nytkin vielä monta sanaa milloin edellisinä, milloin jälkimmäisinä. Nykyiset adjektiviset johtopäätteetkin on selitetty alkuperäisiksi deklinationi-sijoiksi.

Tässä suhteessa on viron kieli vielä paljon vanhemmalla kannalla kuin suomi. Se näet aivan tavallisesti käyttää substantivein deklinationi-sijoja attributteina. Esim. ühe jamišt titele = saviselle vauvalle (oikeastaan: savesta vauvalle). Pihlajapuušt witsafe = pihlajainen vitsanen. Üht raudriides meest = rautapukuista miestä. Suurt jugu mehel = suuri-sukuisella miehellä.

Samoin myös voi adverbeja ja postpositioneja adjektivein sijasta käyttää. Esim. abra taga mees = aurantakainen mies. Üks üle määra jõna = ylenmääräinen sana. Ühes firifu ligidal talus = kirkkoa likeisessä talossa (oik. kirkkoa lähellä talossa).

§ 58. Todelliset adjektivit, attribuuttina ollessaan, seuraavat enimmästi substantivinsa deklinationi-sijaa.

Poikkeus. Kuitenkin saa adjektiivi attribuuttina aika harvoin allativi-päätteen. Esim. õige teele = oikealle tielle. Noorema wennaale = nuoremmalle veljelle.

§ 59. Attribuuttina ollessaan, adjektivit tavallisesti ovat yksikössä. Esim. noore inimeste = nuorten ihmisten. Puhta fättega = puhtailla käsillä. Walges

uues, teizes riidis = valkeissa, uusissa, toisissa vaatteissa.

Mutta jos adjektivi monikkoon pannaan, niin on aina lyhyempi, suomentapaisempi muoto käytettävä. Esim. walgis, uuzis riidis. Halifušt asjušt = ajallisista asioista.

Poikkeus 1. Kaikki *e*-päätteiset kuitenkin myös voivat käyttää ja *je*-päätteiset aina käyttävät monikon genitiiviä. Esim. noort l. noorte inimeste. Wiimiste inimeste = viimeisten ihmisten.

Samoin myös muutamat muutkin adjektiivit voivat viljellä kumpaakin muotoa. Esim. fõige l. fõigde hobuste = kaikkein hevosten. Wõõra l. wõõraste inimeste = vierasten ihmisten.

Poikkeus 2. Harvoin vaan voi käyttää yksikön partitivia monikon sijasta, ja ainoasti silloin kun tällä olisi pääte *fid*. Esim. hullu l. hullufid hunta = hulluja koiria.

Tässä tapauksessa, samoin kuin myös monesti genitivissä voisi myös käsittää asian niin että se ei olisikaan yksikköä, vaan lyhyempi, suomentapainen monikko. Esim. musta fätte = mustain kätten, röömja inimeste = riemuisain ihmisten.

§ 60. Komparativin päätteenä Räävelin virossa on *ma*, nominativissa *m*. Suomalaisen vartalon *p* on siis aivan pois kulunut.

Poikkeus. Pronomenissa *fumb*, joka oikeastaan on komparativi-muoto, on *b* vielä tallella.

Muistutus. Vokaali-muutoksista tämän päätteen edellä katso § 26.

§ 61. Superlativilla ei ole erinäistä päätettä, vaan käytetään sen sijasta komparativia eteen pannulla *fõige*-sanalla, siis samoin kuin useammissa läntisissä murteissa meillä. Esim. fõige fõwem = kovin (kaikkein kovempi).

Muistutus. Yksi ainoa jälki superlativista on kenties kuitenkin vielä tallella kummallisessa sanassa *hifitim g. hifitima juurisana hifi g. hifja* = myöhäisin.

§ 62. Säännöttömiä ovat seuraavat komparativit: lühem (posit. lühifene l. lühife) = lyhyempi, õhem (pos. õhufe) = ohuempi, peenem (pos. peenife) = hienempi, pizem (pos. pizufe) = pikkuisempi (vert. Turun murteen piskuinen), parem (pos. hea) = parempi, enam (pos. palju) = enempi.

Muistutus. Sana paras löytyy myös viron kielessä; mutta ei se siinä ole mikään superlativi, vaan positivi merkityksellä: sopiva.

§ 63. Sen esineen, johon verrataan, panee Viro-lainen elativiin. Esim. naene on mehešt targem = nainen on miestä viisaampi.

Harvoin vaan viljellään suomen tavalla partitivia.

D. Lukusanat.

§ 64. Lukusanat ovat virossa samat kuin suomessa, ainoasti lyhentyneet.

§ 65. Varsinaiset (kardinaliset) ovat: üks = yksi, kaks = kaksi, kolm = kolme, nelj = neljä, viis = viis, kuuz = kuusi, seitse = seitsemän, kahessa = kahdeksan, ühesa = yhdeksän, kümme = kymmenen, sada = sata, tuhat = tuhat.

Niitä taivutetaan seuraavalla tavalla. G. ühe, p. üht l. ühte = yhtä. Samoin kaks, kake, kaht l. kahte. Kolm on genitivissä ja partitivissa kolme. Nelj taivutetaan vartalolla nelja. Viis ja kuuz noudattavat 4:n luokan 2:n lohkon sääntöjä. Seitse on genitivissä seitse, partitivissa seitset. Kümme samoin kümne, kümmend. Sada on genitivissä saa l. saja. Tuhat genit. tuhade, part. tuhat. Kahessa ja ühesa taivutetaan 3:n luokaan monitaivusten tavalla.

Muistutus 1. Kahessa ja ühesa siis nominativissakin, samoin kuin suomessa, käyttävät genitivi-muotoa; mutta seitsemän on virossa muodostanut oikean nominativin seitse = seitsen.

Muistutus 2. Muodoissa ühte ja kahte on partitivissa loppuvokaali säilynyt.

Muistutus 3. Monikosta on näillä ainoasti nominativi.

§ 66. Järjestyksiset eli ordinaliset ovat: esimene = ensimmäinen, teine = toinen, kolmas = kolmas, neljas = neljäs, viies = viides, kuues = kuudes, seitmes = seitsemäs, kahessa = kahdeksas, ühesa = yhdeksäs, kümnes = kymmenes, sa'andes l. sa'andamas = sadas, tuhades = tuhannes.

Niitä taivutetaan seuraavalla tavalla. Kahessa, ühesa ja kümnes lisätyllä vartalo-päätteellä ma, esim.

faheffama = kahdeksannen. Kolmas enemmän suomen-
tapaisesti taivutetaan vartalolla kolmanda. Wiies ja kuues
sen jälkeen vielä liittävät päätten ma esim. wiienda-
mal = viidennellä. Neljas on vartalossa sekä neljanda
että neljandama; samoin seitsemes. Sa'andes on geniti-
vissä sa'ande, tuhandes samoin tuhande; sa'andamas gen.
sa'andama. Ezimene ja teine taivutetaan niinkuin muut
ge-päätteiset sanat.

Muistutus. Ahrens'in mukaan voi tavallisesti käyttää ly-
hyempiä, suomentapaisia muotoja esim. neljandast, wiendela. Vaan
Viedemannin sanakirja ei tälle väitteelle anna tukea.

§ 67. Liittonaiset varsinaiset-luvut 11:n ja 20:n
välillä, ynnä myös sitten kaikki tasaiset kymmen-,
sata-luvut j. n. e. syntyvät aivan kuin suomessa. Esim.
üfs teist fümmeñd = ykstoista (kymmentä), faßfümmeñd
= kaksikymmentä, folm sada = kolmesataa.

Mutta seuraavat kymmenien väliset luvut muo-
dostuvat naapurikansain tavalla, joka muuten suomes-
sakin jo on jokseenkin yleinen. Esim. faßfümmeñd folm
= kolme kolmatta eli kaksikymmentä kolme.

Taivutus on suomenmukainen. Esim. ühe teist
fümne = yhden toista (kymmenen), faht fümmeñd =
kahta kymmentä, fahes fümnes ühes = yhdessä kolmatta
(kymmenessä) l. kahdessa kymmenessä yhdessä.

Muistutus. Suomen kielen omituista lukutapaa viljelee
Virolainen nyt enää ainoasti kiireesti summia lukiessa. Esim. faß
folmat, wiiz faheffat. Silloin hän myös 11:n ja 20:n välillä jättää
pois fümmeñd-sanan. Mutta näitä muotoja ei koskaan taivuteta.

Ennen vanhaan käytettiin tätä tapaa muutenkin paitsi sum-
mia lukiessa. Esim. wiiz rublat folmat fümmeñd.

§ 68. Liittonaiset järjestysluvut syntyvät samalla
tavalla kuin varsinaiset, niin että järjestyksinen pääte
lisätään sekä yksikkö- että kymmen-lukuun. Esim.
kolmas teist fümnes = kolmas toista (kymmenes), fahes-

fümneš = kahdeskymmenes, fahešfümneš ezimene = yhdeskolmatta l. kahdeskymmenes yhdes.

Poikkeus. Ainoasti sanoissa üfšteišt fümneš = yhdestoista ja fašteišt fümneš = kahdestoista pysyy varsinais-yksikkö muuttumatta.

Muistutus. Vanhentuneita ovat täänmuotoiset sananparret: ezimene kolmat fümneš = yhdeskolmatta, neljandamal pühapäewal kolmat fümneš = neljäntenäkolmatta pyhänä.

§ 69. Liittonaisia järjestyslukuja taivuttaessa muuttuvat kaikki luvut, paitsi viimeinen, varsinaisiksi. Ainoasti partitiivi-sijassa pysyvät ne kaikki tyyni järjestyksisinä. Esim. kolme teišt fümneš = kolmannentoista, fahešfümneš seitsemendamal päewal = seitsemännellä kolmatta päivällä, kolmat toišt fümneš = kolmatta toista.

Poikkeus. Partitivissäkin kuitenkin käytetään varsinaislukuja üht, faht. Esim. üht teišt fümneš = yhdettä toista, faht fümneš = kahdetta kymmenettä.

§ 70. Varsinaiset lukusanat (paitsi üfš), nominativissa ollessaan, vaativat heihin kuuluvaa substantivia yksikön partitiiviin. Muissa sijoissa noudattavat substantiviansa, joka aina on yksikössä. Molemmissa suhteissa on laita siis niin kuin meillä. Esim. wiiz jalga = viis jalkaa; kolmeš kerrafš = kolmeksi kerraksi.

Muistutus. Samaten käypi kun lukusan sijassa on pronomen mitu = monta.

Omituisuuksia virossa:

1) Kun jälkimäisessä tapauksessa demonstratiivinen pronomen pannaan lukusanan ja substantivin väliin, niin tämä substantivi kuitenkin ynnä pronomenin kanssa casus obliquissa pannaan monikkoon. Esim. fahele neile laštele = näille kahdelle lapselle.

Poikkeus. Illativissa vaan pysyy substantivi yksikössä. Esim. mine yhte neiše pereše = mene yhteen näistä pereistä.

Mutta jos lukusana on subjektina tai objektina, käytetään niin kuin meilläkin elativia. Esim. üks neist peredeist = yksi näistä perheistä.

2) Samoin kuin suomessa pannaan lukusana monikkoon pluralia tantum'ien edessä taikka koska on puhe kollektivisista käsitteistä. Esim. kolmed pulmad = kolmet häät; kahed lapsed = kahdet lapset (kahta sarjaa). Mutta näin käypi virossa ainoasti nominativissa. Muissa sijoissa käytetään ainoasti yksikköä. Esim. parem ühe fakte juures olla = parempi yksillä valloilla olla.

§ 71. Murtolukuja muodostetaan osa-sanalla. Esim. kolmas osa = kolmas osa l. kolmannes, neljat osa = kolme neljättä osaa l. kolme neljänestä.

Siitä eriaa vaan pool = puoli.

Muistutus 1. Luvut 3—10 voivat myös muodostaa osakappaletta l. osa-mittaa merkitseviä substantiveja päätteellä ndif. Esim. kolmandif = kolmannes, fimmendif = kymmenes, kuendif = kuudennes.

Voipa sanasta kolm myös saada suomentapaisen kolmandes l. kolmandis l. kolmandus. Ja verona on kymmenes aivan kuin meillä: kümnes g. künneffe.

Muistutus 2. Samoin kuin meillä sanotaan pool teist = puoli toista, pool kolmat sada = puoli kolmatta sataa. Niin ikään myös: seitsemet aastat = seitsemättä vuotta.

Muistutus 3. Osa yksistään merkitsee neljänestä.

§ 72. Jos tahdotaan osoittaa että luku vaan on niillä paikoin, vaan ei aivan se miksi sanotaan, niin pannaan lukusana substantivinsa jälkeen. Esim. eht mul on rubla wiiz = kenties on minulla ruplaa viis. Kullap ta üks aastat kuuiz teist fimmend on wana = kyläpä hän vuotta kuustoista on vanha.

Samoin myös käytetään lukusanoista tulleita adjektiveja. Esim. üfs aastane neljateistfümne pois = noin neljäntoista-vuotinen poika.

Muistutus. Saman toimittaa myös üfs mõni ilman lukusanan siirtämistä. Esim. seal oli üfs mõni sada inimest = siellä oli sadan ihmisen paikoin.

§ 73. Verrattaessa kappaleitten mittaa tai määrää pannaan üfs ja pool genitiviin, muut luvut nominativiin. Esim. ühe füünra pifem = yhtä kyynärää pitempi. Kolm aastat wanem = kolmea vuotta vanhempi.

E. Pronomenit.

§ 74. *Personalliset* pronomenit ovat: mina l. ma = minä l. ma, fina l. fa = sinä l. sa, tema l. ta = hän, meie = me, teie = te, nemad l. naad = he.

Niiden taivutus käy seuraavalla tavalla:

<i>Nom.</i>	mina l. ma	meie	tema l. ta	nemad l. naad
<i>Gen.</i>	minu l. mu	meie	tema l. ta	nende
<i>Part.</i>	mind	meid	teda	neid
<i>Iness.</i>	minuſ l. muſ	meiſ	temaſ l. taaſ	neiſ
<i>Illat.</i>	minuſe l. muſe	meiſe	temaſe l. taaſe	neiſe
<i>Karit.</i>	minuta (ei: muta)	meieta	temata (ei: taata)	nendeta

Muut sijat muodostuvat inessivin tavalla. *Sina* ja *teie* tietysti taivutetaan aivan kuin *mina* ja *meie*

Muistutus 1. Niinkuin tästä näkyy, ovat Virolaiset panneet demonstratiivisen *tema* kolmannen personan pronomenin sijaan. *Mind* ja *ſind* ovat yhteenedetyt alkuperäisistä *minuda* ja *ſinuda*, jotka vielä ovat runoissa tallella. Ne taitavat olla samaa sukua kuin Itä-Suomen *minut*, *ſinut*. Nominativit *meie*, *teie* vastaavat vartaloa *meiti*, jolla joissakuissa tapauksissa taivutetaan näitä pronomeneita Hämeessä. Esim. *meitillä j. n. e.*

Muistutus 2. Monikossa kuuluu myös genitivistä syntyneitä muotoja *neudele j. n. e.*

§ 75. Omistuksen osoitteina käyttää Virolainen nykyään ainoasti personallisten pronominein genitivejä. Esim. *mu hobune = hevoseni.*

Muistutus. Possessivisista suffixeista on kuitenkin vielä jälki tallella muutamissa adverbimuodoissa. Esim. *ajalaža* l. *ajalbaža* = ajallansa, *jämedutaža* = paksuuttansa, *igäneš* = ikänänsä.

Vanhoissa runoissa myös nähdään sangen usein possessivisten suffixein jälki, nimittäin ni l. na, jota kaikista personista ilman eroittamatta käytetään.

Nähtävästi oli siis Virolaisilla alkuansa kaksi suffixia, samoin kuin heidän likeisimmillä sukulaisillaan, Turun rantalaisilla sekä Valtalaisilla, ni l. na 1:stä personaa ynnä monikon toista varten, ja l. s 3:n personan ynnä yksikön toisen personan osoitteeksi. Vertaa siihen Turun rantalaisten *heofen* = hevoseni, *hevosemme*, *hevosenne*, *heofeš* = hevoses, *hevosensa*. Samoin Valtjan: *lintuni* = lintuni ja *lintumme*, *lintuno* = lintunne, *lintufi* l. *lintuš* = lintusi, *lintufa* = lintunsa.

§ 76. *Itsekohtaisina* l. *Reflexivisinä* pronomineina on virossa kolme eri-sanaa, nimittäin *ize*, *eneše* ja *oma*.

1) *Ize* käytetään ainoasti nominativissa. Esim. *mina ize* = minä itse, *naad ize* = he itse.

Muissa sijoissa viljellään *eneše*. Esim. *šinušt enešešt* = sinusta itsestä, *neid endid* = heitä itsiään, *šind ennašt* = sinua itseäs, *nende enešte* = heidän itsiensä.

Muistutus. Tämä eriskummallinen sana on väännös muinaisesta persona-pronomenista *hän* ja siihen liitetystä possessivisuffixista *ša*. Sen todistaa myös sen vanhempi partitiivimuoto *hende* l. *henda*. Samalla lailla juuri useimmat hämäläismurteet osoittavat itsekohtaista tilaa. Vertaa meidän vanhassa raamatun kielessä: *ota sinulles, me teemme meillemme, hän otti hänellensä*.

2) *Oma* on possessivis-reflexiivinen pronomen (luultavasti venäjän tavoin mukaeltu). Sitä viljellään välin taivutettuna, välin taivuttamattomana. Monikon nominativi, genitivi ja partitiivi on kuitenkin aina päättetön. Esim. *ta armaštob oma lašt* = hän rakastaa lastansa.

Muistutus. Monesti käytetään sitä myös *eneše*-sanan asemasta. Esim. *ta wöttiš omafe leiba* = hän otti itsellensä leipää.

§ 77. *Osoittavaisena* l. *Demonstrativisena* pronomenina oikeastaan viljellään ainoasti *ſe* l. *ſee* = *se*. *Tuo* = *tuo* käytetään kyllä joskus, vaan yksistään halveksivaisella merkityksellä. *Tema* on, niinkuin näimme, muuttunut personalliseksi. Vielä käytetään myös liitosanoja: *ſe ſinane* = juuri *se*, *ſe ſama* = *se sama*, *ſeeſugune* l. *niiſugune* = *semmoinen*, *ſäherdane* l. *ſäherdune* = *sellainen*, *nii ſama ſugune* = *samallinen*.

Se:n taivutus on seuraava:

	Yksikkö.	Monikko.
<i>Nom.</i>	<i>ſe</i> l. <i>ſee</i>	need l. (<i>nee</i>)
<i>Gen.</i>	<i>ſelle</i> (<i>ſee</i>)	<i>nende</i>
<i>Part.</i>	<i>ſeda</i>	<i>neid</i>
<i>Iness.</i>	<i>ſeš</i> (<i>ei: ſelleš</i>)	<i>neiš</i>
<i>Elat.</i>	<i>ſešt</i> l. <i>ſellešt</i>	<i>neišť</i>
<i>Illat.</i>	<i>ſeſe</i> l. <i>ſelleſe</i>	<i>neiſe</i>
<i>Adess.</i>	<i>ſel</i> (<i>ei: ſellel</i>)	<i>neil</i>
<i>Ablat.</i>	<i>ſelt</i> l. <i>ſellelt</i>	<i>neilt</i>
<i>Allat.</i>	<i>ſelle</i> l. <i>ſellele</i>	<i>neile</i>
<i>Abess.</i>	<i>ſelleta</i>	<i>nendeta</i>
<i>Transl.</i>	<i>ſeš ei: ſelleš</i>	<i>neišš</i>
<i>Instr.</i>	—	<i>nenda</i> l. <i>nii</i>

Muistutus 1. Pitemmät muodot yksikössä ovat samaa sukua kuin meilläkin kysyväisessä pronomenissa *ſellä* l. *ſenellä*. Monikossa ovat useimmat sijat lainatut personapronomenista *tema*. Nominativi ja toinen instruktivi ovat ainoat suomenmukaiset. Huomattava on *n* monikon genitivissä, jonka myös Agricolan Uudessa Testamentissa tapaamme.

Muistutus 2. Ahrens sanoo *too*-pronomenin monikossa olevan *toob* j. *n. e.* Mutta Viedemann'in mukaan *se* on *noo*, siis samoin kuin suomessa. Mutta sitä tuskin enää käytetäänkään yhtään.

§ 78. *Takakohtaisina* l. *Relativisina* pronomeineina viljellään *ſeš* ainoasti ihmisistä ja *miš* kaluista,

asioista sekä elävistä. Niin vielä liittosanat *miš* *ſugune* ja *milline* = millainen, mimmoinen.

Sanaa *feš* taivutetaan näin:

<i>Nom.</i>	<i>feš</i>	<i>Elat.</i>	<i>fellešt</i>
<i>Gen.</i>	<i>felle l.</i>	<i>Illat.</i>	<i>felleſe</i>
	<i>fenne</i>	<i>Adess.</i>	<i>fellel l. fel</i>
<i>Part.</i>	<i>fedä</i>	<i>Ablat.</i>	<i>fellelt l. felt</i>
<i>Iness.</i>	<i>felleš</i>	<i>Allat.</i>	<i>fellele l. felle</i>

Monikossakin käytetään, samoin kuin suomessa, yksikön muotoja. Muita sijoja ei Ahrens mainitse.

Miš on taipumaton paitsi että sillä on adessivi *miſ* ja translativi *mišš*. Konjunktionina käytetään kuitenkin vielä myös partitivia *miđä*.

§ 79. *Interrogativisina* pronomeneina käytetään relativisia *feš?* = kuka? ja *miš?* = mikä. Siihen tulee vielä lisäksi *ſumb?* l. *emb ſumb?* = kumpi, *ſu?* = mikä, ja *mitmeš?* = mones. Niin myös liittosanat *miš-ſugune?* ja *milline?*

Muistutus 1. Loppu-š sanoissa *feš* ja *miš* näkyy olevan jäännös demonstrativisesta *ſe*. Joskus kuuluu nytkin vielä *feš ſe*. Vanhempina aikoina käytettiin vielä *ſe* relativisena.

Muistutus 2. *Emb ſumb* oikeastaan on suomalainen indefinitinen jompikumpi. Katso § 4 m.

Muistutus 3. *ſu*-sanaa ei käytetä muissa sijoissa paitsi inessivissä *ſuš*, elativissa *ſušt* ja illativissa *ſuſu*, näitäkin sijoja vaan paikoista puhuttaessa.

§ 80. *Epämääräisiä* l. *Indefinitisiä* ovat:

a) *ſga* = joka l. jokainen. Se on genitivissä ja partitivissa taipumaton, mutta muissa sijoissa, poiketen suomen kielestä, saa päätteitä. Esim. *igal mehel* = joka miehellä.

Tähän myös kuuluu *iga-üſš* = joka-ikinen, jota taivutetaan säännöllisesti, paitsi että illativissa sanotaan *iga-üſeſe* eikä *iga-üſte*.

b) *Kõif* = kaikki. Se on yksikön partitivissa ja monikon nominativissa muuttumatta *kõif*, muuten säännöllinen.

c) *Muu* = muu on taivutuksessaan säännöllinen, paitsi että monikon geniti on *muunde* = muiden. Vert. § 77.

d) *Mitu* = moni, useampi. Se kuuluu genitivissä *mitme*, partitivissa *mitmet* j. n. e. Niin myös johdannaiset *mitmefene* ja *mitmeline* = monellinen.

e) *Mõni* = muutama, monias taivutetaan niinkuin § 42 b säättää. Myös käytetään *mõnifaš* l. *mõnifane* ja plurale tantumia *mõningad*. Saaristossa viljellään sanaa *muga*. Lounaassa kuullaan myös sanaa *šetu* g. *šetme* = moni, muutama.

Muistutus. Niinkuin tästä näkyy ovat suomen sanat *moni* ja *muudan* l. *muutama* virossa vaihtaneet merkityksensä. Muistettava kuitenkin on että meilläkin *monias*, syntynyt juuresta *moni* on sama kuin *muudan*. *Muga* viron saaristossa mahtaa olla samaa sukua kuin meillä murteittain viljelty *muufama*.

f) *Mõlemad* = molemmat.

g) *Palju* = paljon, käytetään myös translativissa *paljufš*, vaan ei muissa sijoissa.

h) *Teine* = toinen.

Muistutus. Koska on puhe kahdesta suuressa joukossa, niin sanoo Virolainen *üfs* — *teine*; vaan, kun on puhe kahdesta erikseen, suomen tavalla *teine* — *teine*. Esim. *nemad läksid üfs teize järse wälja* = he läksivät toinen toisensa jäljestä ulos. Vaan: *lampal* on *kaks talle*; *teist armastab*, *teist põlgab* = lampaalla on kaksi karitsaa; *toista rakastaa*, *toista polkee* l. *hylkää*.

i) Useampiin epämääräisiin pronomeneihin on liitetty gi: *keegi* l. *kešfi* = joku, ei *keegi* l. *üšfi* = ei kukaan, *kumbfi* = kumpikin, ei *kumbfi* = ei kumpikaan, *midagi* = jotakin, ei *midagi* = ei mitään, *mingi* l. *mingifugune* = jokin, ei *mingi* l. *mingifugune* = ei mikään.

Näiden taivutus käypi genitivissä ja partitivissa aivan kuin suomessa. Vaan muissa sijoissa voipi panna päätteet kuinka tahtoo päätteän eteen tai perään. Olkoon esimerkkinä:

<i>Nom.</i> feegi l. fešfi	<i>Ill.</i> fellesegi l. fellegise
<i>Gen.</i> fellegi	<i>Ad.</i> felgi l. fellegil
<i>Part.</i> fedagi	<i>Abl.</i> feltfi l. fellegilt
<i>In.</i> fellešfi l. fellegiš	<i>All.</i> fellegi l. fellegile
<i>El.</i> felleštfi l. fellegišt	

Muistutus 1. Sanalla mibagi ei ole nominativia eikä muitakaan sijoja paitsi translativia, sekin vaan negativisessa muodossa ei mifeši. Sen genitivi mingi, jossa vielä n:kin on tallella, on muodostanut eri sanavartalon, jota taivutetaan sillä lailla että päätteet pannaan liitteen perään. Esim. ei mingil mišil = ei millään tavalla.

Muistutus 2. Henkilöistä käytetään ainoasti nominativia ei išeši, muista esineistä partitivia ei ištegi. Samalla lailla myös viljellään sanaa muu.

Muistutus 3. Niinkuin näkyy, vastaa liite fi l. gi suomen sekä fin että faan.

F. Verbit.

§ 81. Verbein modus-tavat sekä ajat ovat virosakin samat kuin meillä. Ainoasti koncessivi, joka vielä heidän vanhoissa runoissaan näkyy, on nykyisestä kielestä peräti kadonnut.

§ 82. Aktivissa on modus-tavoilla ja ajoilla seuraavat päätteet:

a) Indikativin presens-aika, samoin kuin suomessa, ei saa muita kuin persona-päätteitä.

b) Indikativin imperfekti-aika enimmäen saa päätteen *fi*, joka 3:ssa yksikön personassa lyhenee *š:ksi*. Ainoasti muutamissa harvalukuisissa verbi-lajeissa on *i* imperfektin päätteenä.

c) Konditionalin (Ahrens'in optativin) päätte on *ffi*, joka 3:ssa yksikön personassa lyhenee *fš:ffi*. Tämän päätteen edellä konsonantti enimmäen pehmenee.

Muistutus. Huomattava on että meilläkin Länsi-Suomen murteessa konsonantti vielä pehmenee, vaikka *f* jo on *i:ksi* muuttunut.

d) *Imperativin* 2:nen yksikön persona on, samoin kuin suomessa, päätteetön, ja sen konsonantti, paitsi meidän supistuvaisia vastaavissa, pehmennyt. Monikon 1:ssä ja 2:ssa personassa on päätte *ge* tai *fe*.

Optativi, samoin kuin suomessa, on 3:ssa personassa imperativin sijassa. Sen päätte on *gu* t. *fu*.

Muistutus 1. Puhekielestä on imperativin monikon 1:nen persona melkein jo kadonnut. Sen sijasta käytetään tavallisesti indikativin presens-ajan vastaavaa personaa. Esim. *jäutame* = *jakakaamme*. Samoin meilläkin enimmäen on presens passivi tämän personan sijassa.

Muistutus 2. Savossakin kuuluu usein *fee* imperativin 2:sen personan päätteenä. Esim. *fanofee*.

e) *Infinitiivin* 1:ssä muodossa on pääte enimmiten *ta* tai *da* harvoin *a*. Toisessa on *se* *te* tai *de*, harvoin *e*. Paitsi sitä muuttuu näiden molempien *d* joskus edellisen konsonantin mukaan, samoin kuin suomessa. Kolmannessa infinitivissä on pääte *ma*.

Ensimmäistä infinitiviä Virolainen ei käytä sen täydellisessä translativi-muodossa. Toisessa infinitivissä on vaan inessivi tavallinen; instruktivia viljellään ainoasti adverbina ja on se silloin aina kadottanut *d:n* sekä tavallisimmin vokaalinkin muuttanut. Kolmatta infinitiviä käytetään illativissa, inessivissä, elativissa sekä abessivissa.

Muistutus. Meidän 4:ttä infinitiviä vastaava muoto päätteellä *mine* löytyy virossa, vaan on pelkkä substantivi, ilman mitään verbin merkitystä. Viidettä, jota ei meilläkään läntisissä murteissa käytetä, ei Virolainen tunne ollenkaan.

f) Participioidin päätteet ovat presens-ajassa *w* (*gwa*) ja preteritissä *nud* l. *nd*. Presens-aikaa taivutetaan, vaan preteritiä harvoin. Jos preteritiä taivutetaan, niin se heittää pois *d:nsä* ja lisää päätteet näin syntyneeseen vartaloon. Esim. *juonu rahwa hulfa* = juopuneen (juoneen) rahvaan joukkoon. *Sešt fadunušt l. fadund mehešt* = tästä kuolleesta miehestä.

Muistutus 1. Lyhyempää päätettänsä voi preteritin participio ainoasti silloin käyttää, koska vokaali käy edellä. Esim. *wizanuđ l. wizanuđ* = viskannut; vaan *tapnuđ* = tappanut.

§ 83. Personapäätteet ovat: yksikössä 1:n personan *n*, 2:n *d*, 3:n *b* taikka ei mitään; monikossa 1:n *me*, 2:n *te*, 3:n *wad* tai *d*. Kaikkien edessä (myös 3:ssa personassa) pehmenee vartalon konsonantti, paitsi tietysti meidän supistuvaisia vastaavissa verbeissä.

Muistutus 1. Monikon 3:n personan lyhyempää muotoa käytetään pitemmän ohessa, imperfektissä ja konditionalissa. Esim. *walaftwab l. walaftb* = valoivat. Siinä suhteessa on siis viro Länsi-Suomen murteiden ja raamatun suomen kaltainen.

Muistutus 2. Yksikön 3:n personan b:tä ei käytetä muussa kuin indikativin presens-ajassa (niin myös runoissa koncessivissa). Muuten on tämä persona päätteetön.

§ 84. *Passivin* päätteenä on *ta t. da*, jonka konsonantti myös muutamissa tapauksissa muuttuu edellisen mukaan. Siihen liitetään sitten modus-päätteet seuraavalla tavalla:

a) Indikativin presens-aika saa päätteän *fje*. Esim. *walatafje* = valetaan.

b) Imperfektii lisää *in*, jonka edeltä passivin oma loppu-*a* katoa. Esim. *walati* = valettiin.

c) Konditionalista ei ole.

d) Imperativin sijasta, samoin kuin suomessa, käytetään optativia päätteellä *gu*. Esim. *walatagu* = valettakoon.

e) Kolmannessa infinitivissä lisätään päätte *ma*. Esim. *walatama* = valettaman.

Muistutus. Tämä on ainoa passivinen infinitivi-muoto, jota Virolainen käyttää. Eipä niitä oikeastaan ole suomessakaan muita kuin tämä ynnä vielä toisen infinitivin inessivi, vaikka kielipit „täydellisyyden vuoksi“ luettelevat koko joukon olemattomia muotoja.

f) Participio saa presens-ajassa päätteän *w*, preteritissä *ud*, jonka jälkimmäisen edessä passivin *a* katoa. Edellistä taivutetaan, vaan jälkimmäinen on kohmetunut aivan taipumattomaksi.

Muistutus. Vanhoissa kirjoissa näkee sentään vielä jälkiä entisestä taivutuksesta.

§ 85. Perfekti ja plusquamperfekti muodostuvat, samoin kuin suomessa, *olla*-verbin eri-muotojen ja

participion preteritin avulla. Esim. ma olen walanud = minä olen valanut, jeda on walatud = sitä on valettu, ma oleffin walanud = minä olisin valanut, mind oli walitud = minut oli valittu.

Muistutus. Passivissa voi myös olla subjekti nominativissa, jolloin taivutus on personallinen. Esim. ma olen walitud = minä olen valittu.

§ 86. Virolaisetkin taivuttavat kieltäväistä eli negatiivista verbiä toisella tavalla kuin myöntäväistä.

a) Verbin vartalo, paitsi imperativissa (ja optativissa), on ilman persona-päätteitä. Eikä niitä liitetä negatiiviseen sanaankaan; irralliset personapronomenit saavat osoittaa personaa. Esim. ei ma wala = en vala, ei ja walaſs = et valaisi.

Vaan imperativissa saapi sekä negatiivinen sana että verbi personapäätteet. Esim. ärgem walaſem = älkäämme valako, ärgu walaſu = älköön valako.

Muistutus. Vanhoissa kirjoissa kuitenkin vielä nähdään negatiivinen sana taivutettuna suomen tavalla.

b) Aktivin presens-ajassa kaikki personat, aivan kuin suomessa, tulevat imperatiivin yksikön 2:n personan kaltaisiksi, s. o. niiden konsonantti on pehmennyt, paitsi supistuvaisia vastaavissa. Esim. ei meie tohi = emme tohdi, ei te wiſſa = ette viskaa.

c) Imperfekti sekä aktivissa että passivissa syntyy, aivan suomen tavalla, participion preteritin avulla. Esim. ei ma walanud = en valanut, ei walatud = ei valettu.

d) Passivin presens-ajassa jääpi pääte fſe pois. Huomattava on muuten ettei passivin d tässä negatiivisessa muodossa koskaan muutu edellisen konsonantin mukaiseksi eikä katoa. Esim. tullaſſe = tullaan, vaan: ei tulda = ei tulla, pannaſſe = pannaan, vaan: ei panda

= ei panna; tuuafje = tuodaan, vaan: ei tooda = ei tuoda; juuafje = syödään, vaan: ei jööda = ei syödä.

§ 87. Verbein taivutus Virossa on mahdoton järjestää Eurén'in mukaan; mutta tässä on sentään koettu niin paljon kuin mahdollista aina viitata meillä tuttuja ja totuttuja kaavoja.

§ 88. *Ensimmäiseen luokkaan* luettaisiin ne verbit, joihin liitetään aivan säännölliset päätteet ja joissa ei päätteiden edelläkään muita muutoksia tapahdu kuin konsonantin pehmenneys, sekin harvoin, ja vielä harvemmin nuot 21 §:ssä mainitut vokaali-muutokset.

Tähän kuuluvat kaikki *u-* ja *i-*päätteiset, ynnä vielä suuri joukko muitakin verbilajeja; niistä tulee mainittavaksi kustakin siinä luokassa, joita se suomessa olisi lähinnä.

§ 89. *Toiseen luokkaan* (Eurén'in 1:nen, Ahrens'in 6:s luokka) kuuluisivat ykstavuiset verbit. Niiden omittaisuudet ovat seuraavat:

a) Imperfektissä saavat diftongiset päätteiden *ji*, pitkävokaaliset enimmiten *i*, jonka edellä vokaalimuutos tapahtuu niinkuin § 25 säättää. Esim. käijin = kävin, wõijin = voimin, jäin = jäin, jõin = join.

Poikkeus. Päätte *ji* on myös seuraavilla pitkävokaalisilla: mhyjin = möin, wiijin = vein, poozin = hirtin, feezin (vart. fee) = kiehuin.

b) Ensimmäisessä ja toisessa infinitivissä päätteiden *d* katoa Karjalan tavalla, jonka perästä 22 §:ssä mainitut vokaalimuutokset tapahtuvat. Esim. juua = juoda, lüüa = lyödä, witeš = viedessä, fäiteš = käydessä.

Poikkeus. Infinitiveissä *jaada*, *jääda*, *wõida* ja *feeda* = kiehua *d* kuitenkin on säilynyt suomen tavalla.

c) Aktiivisen participion presens-ajassa on verbillä *feeda* nominativissa kaksi muotoa feeb l. feew

= kiehuva, josta näkyy että Virolaisetkin ovat ennen viljelleet participiota pehmenemättömässä muodossa, samoin kuin meillä muutama murre vielä tekee.

d) Passivin presens-aika muodostuu aivan infinitivin mukaan. Esim. juuaffe = juodaan, jaadaffe = saadaan.

e) Muissa muodoissa käytetään passivin pehmeämpää päätettä da. Esim. jaadi = saatiin, joodagu = juotakoon, wiidud = viety.

§ 90. *Kolmanteen luokkaan* kuuluvat kakstavuiset a-päätteiset, keskiheittoiset verbit (vert. § 30 d). Niiden omituisuudet ovat seuraavat:

a) Ne heittävät pois loppuvokaalinsa aktivin imperfektin, imperativin (ja optativin), 3:n infinitivin, participion preteritin ja verbi-substantivien päätteiden edestä. Esim. hoidfin (vert. hoida) = hoidin, andfu (v. anda) = antakoon, naerma (v. naera) = nauramaan, maffinud (v. maffa) = maksanut, laulja (v. laula) = laulaja.

Muistutus. Participion presens-ajassa on loppuvokaali tallella nominativissa, vaan katoa muissa sijoissa. Esim. lentaw = lentävä, lentwa = lentävän.

b) Imperfektin päätte on enimmäkseen säännöllisesti fi, joka kuitenkin yksikön 3:ssa personassa ympäriviskataan ja kuuluu is.

Poikkeus. Niissä sanoissa, joiden lopputavu jo sillä alkaa, on imperfektin päätte i, ja katoa loppuvokaali senkin edeltä. Esim. maffin = maksoin.

Samallaista sivumuotoa viljellään myös fi-päätteiden rinnalla niissä verbeissä, joissa on loppuvokaalin edellä t tai l, r. Tässä tapauksessa pehmenee, paitsi yksikön kolmannessa personassa. Esim. heidin l. heitfin = heitin, joodite l. jootfite = juotitte, laulime l. laulfime = lauloimme, naerid l. naerfid = nauroivat.

Kolmas yksikön persona on kuitenkin kaikissa näissä verbeissä säännöllinen. Esim. maffis = maksoi, heitis = heitti, laulis = laului, naeris = nauroi.

c) Imperativin (ja optativin) päätteessä tässä luokassa on enimmäkseen *fe*, *fu*. Ainoasti *ln* ja *rn* perästä pehmenee se *ge*:ksi, *gu*:ksi. Esim. *petfu* = pettäköön, *mafsfe* = maksakaa, *naergem* = naurakaamme.

d) Ensimmäisen infinitivin päätteessä on enimmäkseen vaan *a*, toisen infinitivin *e*, joiden edellä vartalon loppuvokaali katoaa. Esim. *ahta* = ahtaa, *ahteš* = ahtaessa, *murda* = murtaa, *murdeš* = murtaessa, *peita* = peittää, *nōnda* = noutaa.

Poikkeus. Päätteessä on kuitenkin *b* säilynyt *ln* ja *rn* perässä, ja *t* *fn* jälkeen. Kummassakin tapauksessa katoaa vartalon loppuvokaali väliltä. Esim. *laufba* = laulaa, *naerba* = nauraa, *mafsta* = maksaa, *līpsta* = lypsää, *pefsta* = pieksää. Viimeinmainitulla on kuitenkin myös sivumuoto *pefša*.

Muistutus 1. Näissä infinitiveissa tulee lyhyen vokaalin perästä säilynyt kaksinkertainen *p* ja *t* näkyviin, jota vokaalinheitteisissä muodoissa ei kirjoiteta ulos. Esim. *petta* (petma, oik. *pettma* = pettämään) = pettää, *tappa* (tapma oik. *tappma*) = tappaa.

Muistutus 2. Samaten myös tulee infinitiveissa *feelba* = kieltää, *feerba* = kiertää, *piirba* = piirtää ja *pöörba* = pyörtää vartaloon kuuluva *b* näkyviin, joka muista muodoista on erehdyksestä pois karissut. Esim. *feelma* = kieltämään, *feergu* = kiertäköön.

e) Participion preteritissä tässä luokassa ei käytetä lyhennettyä päätettä. Niistä verbeistä, joilla on loppuvokaalin edellä *nd*, katoaa *d*. Esim. *annud* (anda) = antanut, *fūnnud* (fūnda) = kyntänyt.

f) Passivin päätteet ovat säännölliset, vaan niiden edessä tapahtuu useimmissa verbeissä 27 §:ssä mainittu suomentapainen vokaalin-muutos. Esim. *tapetaffe* = tapetaan, *naeretagu* = naurettakoon.

Muistutus 1. Jos verbin alkutavun vokaali on lyhyt, niin pehmenee vartalon *t* l. *tt* (= suomen *tt*) peräti pois. Esim. *jäeti* (vart. *jättä*) = jätettiin, *wōetud* (v. *wōtta*) = otettu, *fōetaw* (v. *fūtta*)

= kydetettävä l. poltettava. Kuitenkin sanotaan petetaffe (v. petta) = petetään, sillä muuten tulisi sekaannus, koska vartalosta pida tulee peetaffe = pidetään.

Muistutus 2. Jos vartalon loppukonsonanttina on *ð*, niin katoaa koko lopputavu. Esim. hoiti (vart. hoida) = hoidettiin, teataw (v. teada) = tiedettävä, antagu (v. anda) = annettakoon. Samoin myös vartalosta laula = tulee lauldaffe = lauletaan.

Suomessakin käytetään samallaisia muotoja paikoittain, harvoin kuitenkin nykyisessä kirjakielessä. Esim. tiettiin, tuttava.

g) Tämän luokan sääntöjä noudattavat vielä seuraavat verbit:

1) Tahta (pres. taħan) = tahtoa, neelġa (pr. neelan) = niellä ja seišta (pr. seižan) = seisoa, koska heillä on virossa loppuvokaali *a*. Siis esim. taħeti = tahdottiin.

2) Useimmat kaksitavuiset e:päätteiset verbit, joiden alkutavu on pitkä, nimittäin: fuulen = kuulen, tunnen = tunnen, lažen = lasken, juoſfen = juoksen, füpſen = kypsän, tõužen = nousen, faiſfen = kaitsen, maitſen = maistan. Siis tulee näistä imperfektissä esim. fuulfin l. fuulin = kuulin, faiſfin = kaitsin, juoſfiš = juoksi, lažime (yksistään, ei lašſime) = laskimme, tundſite tunsitte; — imperativissa: fuulge = kuulkaa, juoſſu = juoskoon, tõuſſem = nouskaamme, faiſſem = kaitkaamme; — 1:ssä ja 2:ssa infinitivissä: füpſta = kypseä, ja maitſta (n. k. maitſta), fuulda (n. k. laulda); tunda ja lašta ovat kadottaneet e:nsä samoin kuin anda a:n; sanasta tõužen tulee tõušta; juoſta (l. juoſta) = juosta, faišta = kaita ja lašta (lažen-sanan tavallisempi infinitivi) ovat viskanneet pois yhden konsonanteistaan; — participion preteritissä: fuulnud = kuullut, tunnud = tuntenut, juoſſunud = juosut; — passivissa fuuldaffe (n. k. lauldaffe), faiſſetud, maitſetud ja füpſetud (n. k. maitſetud), tuntud (n. k. antud); juoſtaffe, tõuštaffe ja laštaffe ovat siinä poikkeuksia että niissä loppuvokaali *ſ*nkin perästä katoaa.

Muistutus 1. Huomattava on että Virolainen näissä verbeissä monesti sallii kolmen konsonantin yhteen sattumista, vaikka se nomineissa (vert. § 42 d 5) suomen tavalla viskaa pois edellisen konsonantin.

Muistutus 2. Yllämainituilla verbeillä, niinkuin näkyy, on melkein kaikilla l tai j (3) loppukonsonanttina; onpa sentään myös muutamia [e- (3e-)]päätteisiä verbejä, jotka noudattavat tämän luokan sääntöjä ainoasti imperfektissä, muuten kuuluvat 1:een. Ne ovat peazen = pääsen, haijen = haisen, õitfen = kukin ja suitsfen = suitsuan. Niillä on siis imperf. peazin, suitsfin, vaan imper. peazege, õitjegu, infin. haijeda (kuitenkin myös haišta), peazedes j. n. e.

h) Ne kaksitavuiset verbivartalot, jotka eivät keskiheittoa salli s. o. lyhyttavuiset, noudattavat 2:n luokan sääntöjä. Semmoisia ovat esim. elada = elää, vedada = vetää, ajada = ajaa, valada = valaa.

Niin myös muutamit harvat, jotka vastoin sääntöä eivät ole keskiheittoisia. Esim. jüütada = syyttää, peatada = päättää, feastada = säästää.

Poikkeus. Huomattava on kuitenkin että ne, joiden loppukonsonantti passivin päätteen edeltä pois pehmenee, muuttavat a:nsa e:ksi niinkuin suurin osa tämän luokan verbejä. Esim. vedatfe (vart. veda) = vedetään, peetud (v. pida) = pidetty, jaetatfe (v. jaga) = jaetaan. Niin-ikään aeti (v. aja) = ajettiin. Mutta sitä vastoin elati = elettiin, valati = valettiin. Samoin pidatud j. n. e., kun se merkitsee „minun pitää.“ Se sama verbi imperfektissä noudattaa § 91 b 1.

Samoin myös muodostavat verbit käsida = käskeä, fišfuda = kiskoa, ja usfuda = uskoa passivinsa niinkuin f muist. 2 sääntää, vaikka ne muuten kuuluvat 2:een luokkaan.

i) Viimein vielä kuuluvat 2:een luokkaan kaikki a-päätteiset, joilla on enemmän kuin kaksi tavua. Niissä ei tapahdu minkäänlaisia vokaali- eikä konsonantti-muutoksia. Esim. fašwatada = kasvattaa.

Muistutus. Huomattava kuitenkin on että niidenkin passivi siinä voi olla tämän luokan mukainen, että vartalon lopputavu saattaa kadota. Esim. fašwatatafje l. fašwatafje.

§ 91. Neljänteen luokkaan kuuluisivat kaksitavuiset, lyhyttavuiset e-päätteiset, joiden loppukonsonantti on l, n, r, s, sitten vielä kolmetavuiset, keskiheittoiset le-päätteiset, ynnä nelitavuiset le-päätteiset.

a) Näiden verbein loppu-e katoa, samoin kuin suomessa, imperativin (ja optativin), 1:n ja 2:n infinitivin, participion preteritin ja passivin päätteiden edeltä.

Muistutus. Näissä muodoissa tulee, loppuvokaalin kadotessa, tietysti keskiheittoisten keskivokaali jälleen näkyviin. Esim. *ömmelge* = ommelkaa.

b) Imperfekti muodostuu tällä tavalla:

1) Kaksitavuisissa aivan suomen tavalla paljaalla i:llä; *olin* = olin, *panid* = panit, *tuli* = tuli, *puri* = puri, *jurid* = kuolivat, *fuzime* = kusimme, *pezite* = pesitte.

2) Monitavuiset kaikki viljelevät päätettä *fi*. Esim. *ömblesin* = ompelin, *waibleš* = väitteli, *röömüstelesid* = riemustelit.

c) *Ḥ*:n perästä on päätte imperativissa *fe*, optativissa *fū*, muuten *ge*, *gu*. Esim. *Pešfu* = peskөөn, *pangu* = pankoon, *purge* = purkaa, *ömmelgem* = ommelkaamme, *röömüstelgu* = riemustelkoon.

d) Infinitivin 1:ssä ja 2:ssa muodossa päätteiden konsonantti:

1) Kaksitavuisissa ja niin myös nelitavuisissa muokautuu vartalon *l:n*, *n:n* tai *r:n* kaltaiseksi, aivan kuin suomessa. Esim. *tulla* = tulla, *panneš* = panna, *purra* = purra, *röömüstella* = riemustella.

2) Kolmitavuisissa pysyy muuttumatta *d:nä*. Esim. *ömmelda* = ommella, *laisjeldes* (*laisšfen*) = laiskoitellessa.

Muistutus. Sanoista *mötfen* = mietin ja *ütfen* = puhun tulee *mötelda* l. *möldä* ja *ütelda* l. *öelda*.

3) *Ḥ*:n perästä pysyy *fnä* aivan kuin suomessa. Esim. *pešta* = pestä.

e) Participion preteritissä päätteen *n* ei niinkuin suomessa mukau edelläkäyvän *l:n*, *r:n* *ʃ:n* kaltaiseksi. Esim. *olnud* = ollut, *õmmelnud* = ommellut, *rõõmuštelnud* = riemustellut, *purnud* = purrut, *pešnud* = pessyt. Verbistä *panen* tulee tietysti *pannud* = pannut.

f) Passivin presens-ajassa päätteen konsonantti:

1) Muuttuu kaksi- ja nelitavuisissa suomen tavalla edelläkäyvän *l:n*, *n:n*, *r:n* mukaiseksi. Esim. *olafse* = ollaan, *pannafse* = pannaan, *šurrafse* = kuollaan, *rõõmuštellafse* = riemustellaan.

2) Kolmitavuisissa saa muuttumattoman päätteen *da*. Esim. *tapeldafse* = tapellaan.

3) *Ḥ:n* perästä on suomen tavalla *ta*. Esim. *peštafse* = pestään.

g) Muissa passivin muodoissa alkaa pääte *ʃ:n* perästä *t:llä*, muuten aina *d:llä*. Esim. *pešti* = pestiin, *olʃdi* = oltiin, *purdagu* = purtakoon, *pandaw* = pantava, *õmmelbud* = ommeltu, *rõõmuštelʃdi* = riemusteltiin.

h) Verbit *näen* = näen ja *teen* = teen ovat virossa vielä mutkikkaammat kuin suomessa. Imperfektissä ne saavat suomen tavalla päätteen *t*, jonka edeltä *e* katoa, vaan vartalon konsonantti ei pehmene. Esim. *nägin* = näin. Imperativissa (ja optativissa) vartalon *g*, *e:n* kadottua, samoin kuin meillä *f*, muuttuu *ʃ:ksi*: *näʃfu* = nähköön, *teʃfe* = tehkää. Samoin myös 1:ssä ja 2:ssa infinitivissä ynnä passivissa; infinitivein *d* pehmenee katoomalla taikkapa *ʃ:ksi* muuttumalla; samoin myös käypi passivin presens-ajassa: *teʃa* l. *teʃja* = tehdä, *näʃeš* l. *näʃješ* = nähdessä, *teʃafse* l. *teʃjafse* = tehdään. Aktivin participion preteritissä on tavallisesti *g* vokaaliutunut *i:ksi* (kats. § 15): *teinud* = tehnyt, *näinud* = nähnyt. Mutta myös kuuluu sen rinnalla sentään *teʃnud*, *näʃnud*.

i) Minna = mennä on vaillinainen verbi, jolla vaan on: imperativi (ja optativi) mine = mene, mingu = menköön, minge = menkää, infinitivit minna = mennä, minnes = mennessä, minema = menemään, aktivin participion presens minew = menevä, ynnä passivi minnaffe = mennään, mindi = mentiin j. n. e.

Muut muodot sen täytyy lainata vartalolta lähte, joka puolestaan on yllämainittuja muotoja vailla. Siis presens lähen = menen l. lähden, imperfekti läffin = menin l. läksin, konditionalis lähessin = menisin l. läh-tisin, ja aktivin participion preteriti läinud l. lähnuud = mennyt l. lähtenyt.

k) Olen = olen on siinä suhteessa säännötön että on toimittaa 3:tta personaa niin yksikössä kuin monikossakin.

Muistutus. Koncessivi, kun sitä vanhassa kielessä vielä käytettiin, kuului olen = lienen l. ollen. Suomen lienen vastavaa sanaa olen viljellään kyllä nytkin saaristossa, vaan aivan toisessa merkityksessä, nimittäin futurin apuverbina.

l) Seuraavat e-päätteisten verbein lajit kuuluvat kokonaan 2:seen luokkaan:

1) Ne kaksitavuiset, joiden lopputavu ei l:llä, n:llä, r:llä eikä 3:llä ala, ja jotka samoin kuin suomessa, eivät jätä pois e:tä. Semmoisia ovat esim. lugeđa = lukea, pödeđa = potea, imeda = imeä.

Niin myös munedä = munia ja pöfeda palaa, joilla suomessa onkin toinen loppuvokaali.

Muistutus. Enin osa näistä verbeistä onkin virossa muuttanut ensä i:ksi, joskus u:ksi. Esim. tungida = tunkea, käsfida = käskeä, sülgida = sylkeä, sulgida = sulkea, pötfida = potkea.

Niin myös noolida = nuolla, ja woolida = vuolla. Neefata = niellä on muuttanut loppuvokaalinsa a:ksi ja kuuluu 5:een luokkaan.

2) Kaikki monitavuiset ne- ja se-päätteiset ynnä myös lyhyttavuiset, kolmitavuiset le-päätteiset. Esim. vähenen = vähenen, kõlifen = kolisen, kõnelen = puhe-
len. Siis imperf. vähenezin = vähenin, kõlizejin = kolisin, kõnelezjin = puhelin; optat. väheneugu = vähetkөөn, kõlizegu = koliskoon, kõnelegu = puhelkoon; infinit. väheneda = vähetä, kõliseda = kolista, kõneleda = puhella; particip. pret. vähenenud = vähennyt, kõlifenud = kolisut, kõnelenud = puhellut; passiv. vähenetasse = vähennetään, kõlifeti = kolistiin, kõneletud = puheltu.

§ 92. Viidenteen luokkaan (Eurén'in 6:s) panimme ne verbit, jotka viron kielessä ovat meidän kontraktisten kaltaiset.

a) Näiden verbein pitkä vokaali on lyhennyt, vaan estää kuitenkin konsonantin pehmennystä kaikissa paikoissa, missä se suomessa on pitkä. Esim. indikativin presens tõmban = tempaan, imperativin yksikön 2:nen persona tõmba = tempaa.

b) Imperativin monikossa ynnä optativissa on meillä suomessakin vokaali lyhennyt ja poiskadonnut, ja ennen välillä ollut t palaa; samoin participion preteritissä, jossa tämä t muuttuu n:ksi. Virossa ei ole imperativissa (ja optativissa) ttä, eikä myös participiossa kahta n:nää, vaan yhtä hyvin pehmenee vartalon konsonantti aivan kuin meillä. Esim. tõmmagem = temmatkaamme, wõzagu = viskatkoon, tõmmanud = temmannut.

c) Samoin myös on käynyt 1:ssä ja 2:ssa infinitivissä sekä passivissa, jotka siis ovat suomen kaltaiset. Esim. tõmmata = temmata, tõmmatud = temmattu.

d) Imperfektikin on aivan suomentapainen, koska tässä luokassa meillä on fi päätteenä. Esim. tõmbafin = tempasin.

e) Tämä luokka on ainoa, jossa konditionalis sallii pehmenemättömän konsonantin, tietysti siitä syystä että loppuvokaali alkuansa oli pitkä. Esim. tõmbaffin = tempaisin, wißfaffin = viskaisin.

f) Tähän luokkaan kuuluu noin 30:n paikoin a-päätteisiä verbejä, joiden sija, suomesta päättäin, olisi 3:ssa. Semmoisia ovat esim. alata (algan) = alkaa, aidata (aitan) = auttaa, faewata (faewan) = kaivaa, fiilwata = kylvää, lennata = lentää, näidata = näyttää, fäänata = kääntää, weerata = viertää j. n. e.

Onpa sentään kuitenkin semmoisiakin, jotka päinvastoin suomessa ovat supistuvaisia, vaan virossa kuuluvat 2:een luokkaan. Niin on kaikkein niiden laita, joilla suomessa on loppuvokaalina ea ynnä melkein kaikkein, joilla on ea. Esim. fogun (foguda) = kokoan (ko'ota), raugen (raugeda) = raukeen (raueta).

Ua-päätteiset ovat muuttaneet u:nsa a:ksi. Esim. tuißfan (tuijata) = tuiskuan (tuiskuta).

§ 93. Niinkuin tästä näkyy on verbein taivutus, viiron omalta kannalta katsoen, yhdenmuotoisempi ja helpompi kuin deklinationi, koska enin osa noudattaa 1:n luokan sääntöjä s. o. liittää aivan muuttumattomat päätteet harvoin ja vähän muuttuvaan vartaloon. Mutta samassa juuri on konjugationi paljon enemmän kuin deklinationi eronnut suomesta, ja paitsi sitä tekee se sukulaisuus- ja erilaisuus-suhteet vielä vaikeammaksi käsittää, että meillä yhteen kuuluvat sanalajit ovat virossa niin monelle haaralle hajonneet ja toisiin liittoihin yhtyneet.

Yhtäläisiä suomen kanssa ovat ainoasti:

1) Personapäätteet, paitsi yksikön 3:ssa personassa, josta pi (viron b) meiltä on jo tavattomaksi kulunut.

2) Optativi, molemmat aktivin participiot ja 3:s infinitivi *pääasiallisesti*.

3) *Välistä* imperfekti (5:ssä luokassa ja osaksi 2:ssa sekä 4:ssä) sekä 1:n ja 2:n infinitivi (5:ssä ja 3:ssa ynnä osaksi 4:ssä).

Eroavaisia sitä vastoin ovat:

1) *Tavallisesti* imperfekti (fi=päätteinen); samaten 1:n ja 2:n infinitivi (jossa enimmäkseen on alkupe-
räinen *ð* tallella, taikka, 1:ssä luokassa, pois kulunut, kun se meillä löytyy);

2) *Peräti* passivin presens (pääte *taffe*) ja partici-
pion preteriti (p. *tud*), johon myös voi lisätä että verbi-
vartalon loppuvokaalin muutos passivin päätteessä edessä
ylimalkaan on vaillinainen; imperativi (*ge*=päätteinen),
paitsi yksikön 2:ssa personassa; konditionalis (pääte:
ffi); negatiivinen konjugationi, jossa negatiivinen sana
on kangistunut taipumattomaksi, paitsi imperativissa
ja optativissa, missä taas vasten suomen tapaa verbin
vartalokin saa personapäätteet; viimeinkin on huomata-
tava että aktiivin participion presens-aikaa hyvin harvoin
käytetään attribuuttina, vaan sen sijasta ja=päätteistä
tekijä-substantivia.

§ 94. Konjugationin esimerkkejä.

1:nen Luokka.

Aktivi.

Indikativin presens (myös *futurina*.)

Yks. 1 p.	toibun =	faaen =
	toivun	sahaan
„ 2 p.	toibud	faaed
„ 3 p.	toibub	faaab
Mon. 1 p.	toibume	faaeme
„ 2 p.	toibute	faaete
„ 3 p.	toibuwad	faaewad

Indikativin imperfekti.

Yks.	1 p.	toibufin	saagifin
„	2 p.	toibufid	saagifid
„	3 p.	toibus	saagis
Mon.	1 p.	toibufime	saagifime
„	2 p.	toibufite	saagifite
„	3 p.	toibufiwad l. toibufid	saagifiwad l. saagifid

Indikativin perfekti.

Yks.	1 p.	olen toibunud l. toibund*)	olen saaginud l. saagind
„	2 p.	oled „ „	oled „ „
„	3 p.	on „ „	on „ „
Mon.	1 p.	oleme „ „	oleme „ „
„	2 p.	olete „ „	olete „ „
„	3 p.	on „ „	on „ „

Indikativin plusquamperfekti.

Yks.	1 p.	olin toibunud l. toibund	olin saaginud l. saagind
„	2 p.	olid „ „	olid „ „
„	3 p.	oli „ „	oli „ „
Mon.	1 p.	olime „ „	olime „ „
„	2 p.	olite „ „	olite „ „
„	3 p.	oliwad l. „ „ olid „ „	oliwad l. „ „ olid „ „

Konditionalin presens.

Yks.	1 p.	toibuffin	saaeffin
„	2 p.	toibuffid	saaeffid
„	3 p.	toibuffs	saaeffs

*) Liittomuotoja ei panna muihin kuin näihin ensimmäisiin esimerkkeihin, koska niitä on niin helppo panna kokoon.

Mon.	1 p.	toibuffime	jaaeffime
"	2 p.	toibuffite	jaaeffite
"	3 p.	toibuffiwad l. toibuffid	jaaeffiwad l. jaaeffid

Konditionalin perfekti.

Yks.	1 p.	oleffin toibunud l. toibund	v.	saaginud l.	saagind
"	2 p.	oleffid	"	"	"
"	3 p.	olefs	"	"	"
Mon.	1 p.	oleffime	"	"	"
"	2 p.	oleffite	"	"	"
"	3 p.	oleffiwad l. oleffid	"	"	"

Imperativin ja Optativin presens.

Yks.	2 p.	toibu	jaae
"	3 p.	toibugu	saagigu
Mon.	1 p.	toibugem	saagigem
"	2 p.	toibuge	saagige
"	3 p.	toibugu	saagigu

Imperativin ja Optativin perfekti.

Yks.	2 p.	ole toibunud l. toibund	v.	saaginud l.	saagind
"	3 p.	olgu	"	"	"
Mon.	1 p.	olgem	"	"	"
"	2 p.	olge	"	"	"
"	3 p.	olgu	"	"	"

Infinitivit.

1	infit.	toibuda	saagida
2	"	toibudes	saagides
3	"	Ill. toibuma	saagima

1	infin.	Iness.	toibumaš	faagimaš
2	"	Elat.	toibumašt	faagimašt
3	"	Abess.	toibumata	faagimata

Participiot.

Pres.	toibuw	faaginw
Pret.	toibunud 1.	faaginud 1.
	toibund	faagind

Passivi.

Indik.	pres.	toibutafse 1.	faaetafse 1.
		toibuta	faaeta
"	imp.	toibuti	faaeti
"	perf.	on toibutud	on faaetud
"	plusq.	oli toibutud	oli faaetud
Opt.	pres.	toibutagu	faaetagu
"	perf.	olgu toibutud	olgu faaetud
Infin.	ill.	toibutama	faaetama
Part.	pres.	toibutaw	faaetaw
"	pret.	toibutud	faaetud

*Aktiv.**Indikativin presens (myös futurina).*

Yks.	1 p.	parandan =	walan =
		parannan	walan
"	2 p.	parandab	walab
"	3 p.	parandab	walab
Mon.	1 p.	parandame	walame
"	2 p.	parandate	walate
"	3 p.	parandawab	walawab

Indikativin Imperfekti.

Yks.	2 p.	parandazin	walafin
"	3 p.	parandazid	walafid
"	3 p.	parandas	walas
Mon.	1 p.	parandazine	walafime
"	2 p.	parandazite	walafite
"	3 p.	parandaziwad l.	walafiwad l.
		parandazid	walafid

Konditionalis.

Yks.	1 p.	parandaffin	walaffin
"	2 p.	parandaffid	walaffid
"	3 p.	parandafs	walafs
Mon.	1 p.	parandaffime	walaffime
"	2 p.	parandaffite	walaffite
"	3 p.	parandaffiwad l.	walaffiwad l.
		parandaffid	walaffid

Imperativi ja optativi.

Yks.	2 p.	paranda	wala
"	3 p.	parandagu	walagu
Mon.	1 p.	parandagem	walagem.
"	2 p.	parandage	walage
"	3 p.	parandagu	walagu

Infinit.

1 inf.		parandada	walada
2 "		parandades	walades
3 "	ill.	parandama	walama
" "	iness.	parandamas	walamas
" "	elat.	parandamašt	walamasšt
" "	abess.	parandamata	walamata

Participiot.

Pres.	parandaw	walaw
Pret.	parandanud l. parandand	walanud l. waland

Passivi.

Pres.	parandataſſe l. parandafſe (parandata)	walataſſe l. walata
Imp.	parandati l. parandi	walati
Opt.	parandatagu l. parandagu	walatagu
Infin.	parandatama l. parandama	walatama
Part. pres.	parandataw l. parandaw	walataw
"	pret. parandatud l. parandud	walatud

*A k t i v i.**Indikativin presens (myös futurina).*

Yks.	1 p. wähenen = vähenen	loen = luen
"	2 p. wähened	loed
"	3 p. wäheneb	loeb
Mon.	1 p. wäheneme	loeme
"	2 p. wähenete	loete
"	3 p. wähenewad	loewad

Indikativin imperfekti.

Yks.	1 p. wähenezin	lugesin
"	2 p. wähenezid	lugesid
"	3 p. wäheneš	luges

Mon.	1 p.	wähenezime	lugesime
"	2 p.	wähenezite	lugesite
"	3 p.	wäheneziwad l.	lugesiwad l.
		wähenezid	lugesid

Konditionalis.

Yks.	1 p.	wäheneſin	loeſin
"	2 p.	wäheneſid	loeſid
"	3 p.	wäheneſs	loeſs
Mon.	1 p.	wäheneſsime	loeſsime
"	2 p.	wäheneſsite	loeſsite
"	3 p.	wäheneſsiwad l.	loeſsiwad l.
		wäheneſsid	loeſsid

Imperativi ja Optativi.

Yks.	2 p.	wähene	loe
"	3 p.	wäheneſgu	lugegu
Mon.	1 p.	wäheneſgem	lugegem
"	2 p.	wähenege	lugege
"	3 p.	wäheneſgu	lugegu

Infinitiv.

1 inf.		wäheneda	lugeda
2 "		wähenedeſ	lugedeſ
3 "	ill.	wähenema	lugema
"	" iness.	wähenemaſ	lugemaſ
"	" elat.	wähenemaſt	lugemaſt
"	" abess.	wähenemata	lugemata

Participiot.

Pres.	wäheneu	lugew
Pret.	wäheneuud l.	lugenuud l.
	wäheneud	lugend

Passivi.

Pres.	wähenetasse (l. wäheneta)	loetasse (l. loeta)
Imp.	wäheneti	loeti
Opt.	wähenetagu	loetagu
Inf.	wähenetama	loetama
Part. pres.	wähenetaw	loetaw
„ pret.	wähenetud	loetud

*Aktiv.**Indikativin presens (myös futurina).*

Yks. 1 p.	fibiſen = sipisen	torelen = toraelen
„ 2 p.	fibiſed	toreled
„ 3 p.	fibiſeb	toreleb
Mon. 1 p.	fibiſeme	toreleme
„ 2 p.	fibiſete	torelete
„ 3 p.	fibiſewad	torelewad

Imperfekti.

Yks. 1 p.	fibiſezin	torelezin
„ 2 p.	fibiſezid	torelezid
„ 3 p.	fibiſeſ	toreleſ
Mon. 1 p.	fibiſezime	torelezime
„ 2 p.	fibiſezite	torelezite
„ 3 p.	fibiſeziwad l. fibiſezid	toreleziwad l. torelezid

Konditionalis.

Yks. 1 p.	fibiſeſſin	toreleſſin
„ 2 p.	fibiſeſſid	toreleſſid
„ 3 p.	fibiſeſſ	toreleſſ

Mon.	1 p.	fibiſeſfime	toreleſfime
"	2 p.	fibiſeſfite	toreleſfite
"	3 p.	fibiſeſfiwad l. fibiſeſfid	toreleſfiwad l. toreleſfid

Imperativi ja Optativi.

Yks.	2 p.	fibiſe	torele
"	3 p.	fibiſegu	torelegu
Mon.	1 p.	fibiſegem	torelegem
"	2 p.	fibiſege	torelege
"	3 p.	fibiſegu	torelegu

Infinitiv.

1 inf.	fibiſeda	toreleda
2 "	fibiſedeſ	toreledeſ
3 "	ill. fibiſema	torelema
" "	iness. fibiſemaſ	torelemaſ
" "	elat. fibiſemaſt	torelemaſt
" "	abess. fibiſemata	torelemata

Participiot.

Pres.	fibiſew	torelew
Pret.	fibiſenud	torelenud

Passivi.

Pres.	fibiſetaſſe (l. fibiſeta)	toreletaſſe (l. toreleta)
Imp.	fibiſeti	toreleti
Opt.	fibiſetagu	toreletagu
Inf.	fibiſetama	toreletama
Part. pres.	fibiſetaw	toreletaw
" pret.	fibiſetud	toreletud

2:nen Luokka.

Aktivi.

Indikativin presens (myös futurina).

Yks. 1 p.	joon	käin	saan
" 2 p.	jood	käid	saad
" 3 p.	joob	käib	saab
Mon. 1 p.	joome	käime	saame
" 2 p.	joote	käite	saate
" 3 p.	joowad	käiwad	saawad

Indikativin imperfekti.

Yks. 1 p.	jöin	käizän	šain
" 2 p.	jöid	käizid	šaid
" 3 p.	jöi	käis	šai
Mon. 1 p.	jöime	käizime	šaime
" 2 p.	jöite	käizite	šaite
" 3 p.	jöiwad l. jöid	käiziwad l. käizid	šaiwad l. šaid

Konditionalis.

Yks. 1 p.	jooffin	käitfin	šaaffin
" 2 p.	jooffid	käitfid	šaaffid
" 3 p.	jooffs	käitfs	šaaffs
Mon. 1 p.	jooffime	käitfime	šaaffime
" 2 p.	jooffite	käitfite	šaaffite
" 3 p.	jooffiwad l. jooffid	käitfiwad l. käitfid	šaaffiwad l. šaaffid

Imperativi ja Optativi.

Yks. 2 p.	joo	käi	šaa
" 3 p.	joogu	käigu	šaaigu

Mon. 1 p.	joogem	fäigem	saagem
„ 2 p.	jooge	fäige	saage
„ 3 p.	joogu	fäitgu	saagu

Infinitivit.

1 inf.	juua	fäia	saada
2 „	juues	fäies	saades
3 „ ill.	jooma	fäima	saama
„ „ iness.	joomas	fäimas	saamas
„ „ elat.	joomašt	fäimašt	saamašt
„ „ abess.	joomata	fäimata	saamata

Participiot.

Pres.	juow	fäiw	saaw
Pret.	joonud l.	fäinud l.	saanud l.
	joond	fäind	saand

Passivi.

Pres.	juuakse (l. juua)	fäiakse (l. fäia)	saadakse (l. saada)
Imp.	joodi	fäidi	saadi
Opt.	joodagu	fäidagu	saadagu
Inf.	joodama	fäidama	saadama
Part. pres.	joodaw	fäidaw	saadaw
„ pret.	joodud	fäidud	saadud

3:s Luokka.*Aktivi.**Indikativin presens (myös futurina).*

Yks. 1 p.	wōtan =	fannan =
	otan	kannan

Yks. 2 p.	wõtad	fannad
" 3 p.	wõtab	fannab
Mon. 1 p.	wõtame	fanname
" 2 p.	wõtate	fannate
" 3 p.	wõtawad	fannawad

Indikativin imperfekti.

Yks. 1 p.	wõtfin l. wõtín	fandfin
" 2 p.	wõtšid l. wõtíd	fandšid
" 3 p.	wõtšís	fandšís
Mon. 1 p.	wõtšime l. wõtítime	fandšime
" 2 p.	wõtšite l. wõtítite	fandšite
" 3 p.	wõtšiwad l. wõtšíd l. wõtíwad l. wõtíd	fandšiwad l. fandšíd

Konditionalis.

Yks. 1 p.	wõtafšín	fannafšín
" 2 p.	wõtafšíd	fannafšíd
" 3 p.	wõtafšís	fannafšís
Mon. 1 p.	wõtafšime	fannafšime
" 2 p.	wõtafšite	fannafšite
" 3 p.	wõtafšiwad l. wõtafšíd	fannafšiwad l. fannafšíd

Imperativi ja Optativi.

Yks. 2 p.	wõta	fanna
" 3 p.	wõtŋu	fandŋu
Mon. 1 p.	wõtŋem	fandŋem
" 2 p.	wõtŋe	fandŋe
" 3 p.	wõtŋu	fandŋu

Infinitiv.

1 inf.	wõtta	ƒanda
2 "	wõttes	ƒandes
3 "	ill. wõtma	ƒandma
" "	iness. wõtmaš	ƒandmaš
" "	elat. wõtmašt	ƒandmašt
" "	abess. wõtmata	ƒandmata

Participiot.

Pres.	wõttaw	ƒandaw
Pret.	wõtnud	ƒannud

Passivi.

Pres.	wõetasse l.) wõeta)	ƒantasse (l.) ƒanta)
Imp.	wõeti	ƒanti
Opt.	wõetagu	ƒantagu
Inf.	wõetama	ƒantama
Part. pres.	wõetaw	ƒantaw
" pret.	wõetud	ƒantud

*Aktivi.**Indikativin presens (myös futurina).*

Yks. 1 p.	laulan	mašjan
" 2 p.	laulad	mašjad
" 3 p.	laulab	mašjab
Mon. 1 p.	laulame	mašjame
" 2 p.	laulate	mašjate
" 3 p.	laulawad	mašjawad

Indikativin imperfekti.

Yks. 1 p.	laulfin l. laulin	mašfin
" 2 p.	laulfid l. laulid	mašfid
" 3 p.	laulis	mašfis

Mon.	1 p.	laulſime l. laulime	maſſime
"	2 p.	laulſite l. laulite	maſſite
"	3 p.	laulſiwad l. laulſid l. lauliwad l. laulid	maſſiwad l. maſſid

Konditionalis.

Yks.	1 p.	laulaſſin	maſſaſſin
"	2 p.	laulaſſid	maſſaſſid
"	3 p.	laulaſſ	maſſaſſ
Mon.	1 p.	laulaſſime	maſſaſſime
"	2 p.	laulaſſite	maſſaſſite
"	3 p.	laulaſſiwad l. laulaſſid	maſſaſſiwad l. maſſaſſid

Imperativi ja Optativi.

Yks.	2 p.	laula	maſſa
"	3 p.	laulgu	maſſku
Mon.	1 p.	laulgem	maſſkem
"	2 p.	laulge	maſſke
"	3 p.	laulgu	maſſku

Infinitiv.

1 inf.		laulda	maſſta
2 "		lauldeſ	maſſteſ
3 "	ill.	laulma	maſſma
" "	iness.	laulmaſ	maſſmaſ
" "	elat.	laulmaſt	maſſmaſt
" "	abess.	laulmata	maſſmata

Participio.

Pres.	laulaſ	maſſaſ
Pret.	laulnud	maſſnud

Passivi.

Pres.	lauldasje (l. laulda)	maffetasje (l. maffeta)
Imp.	lauldi	maffeti
Opt.	lauldagu	maffetagu
Inf.	lauldama	maffetama
Part. pres.	lauldaw	maffetaw
"	pret. lauldud	maffetud

Muistutus. Samoin kuin laulan taivutetaan myös e-päätteisiä kuulen ja kuosen; samoin kuin maflan myös e-päätteisiä faitjen, maitfen, küpsfen.

Aktivi.

Indikativin presens (myös futurina).

Yks. 1 p. pean = pidän	Mon. 1 p. peame
" 2 p. pead	" 2 p. peate
" 3 p. peab	" 3 p. peamad

Indikativin imperfekti.

Yks. 1 p. pidasjn	Mon. 1 p. pidasime
" 2 p. pidasjd	" 2 p. pidasite
" 3 p. pidasj	" 3 p. pidasimad l. pidasjd

Muistutus. Merkityksessä *minun pitää*, jossa se virossa on personallinen, kuuluu tämä verbi imperfektissä: pidin, pidid, pibi j. n. e.

Konditionalis.

Yks. 1 p. peaffjn	Mon. 1 p. peaffime
" 2 p. peaffjd	" 2 p. peaffite
" 3 p. peaffj	" 3 p. peaffimad l. peaffjd

Imperativi ja Optativi.

Yks. 2 p. pea	Mon. 1 p. pidagem
„ 3 p. pidagu	„ 2 p. pidage
	„ 3 p. pidagu

Infinitivit.

1 inf. pidada	3 inf. iness. pidamaš
2 „ pidadeš	„ „ elat. pidamašt
3 „ ill. pidama	„ „ abess. pidamata

Participiot.

Pres. pidaw	Pret. pidanud l. pidand
-------------	----------------------------

Passivi.

Pres. peetaſje (l. peeta)	Infinit. peetama
Imp. peeti	Part. pres. peetaw
Opt. peetagu	„ pret. peetud

4:s Luokka.**Aktivi.***Indikativin presens (myös futurina).*

Yks. 1 p. tulen = tulen	pezen = pesen
„ 2 p. tuled	pezed
„ 3 p. tuleb	pezeb
Mon. 1 p. tuleme	pezeme
„ 2 p. tulate	pezete
„ 3 p. tulewad	pezewad

Indikativin imperfekti.

Yks. 1 p.	tulin	pežin
" 2 p.	tulid	pežid
" 3 p.	tuli	peži
Mon. 1 p.	tulime	pežime
" 2 p.	tulite	pežite
" 3 p.	tuliwad l. tulid	pežiwad l. pežid

Konditionalis.

Yks. 1 p.	tulešfin	pežešfin
" 2 p.	tulešfid	pežešfid
" 3 p.	tulešš	pežešš
Mon. 1 p.	tulešfime	pežešfime
" 2 p.	tulešfite	pežešfite
" 3 p.	tulešfiwad l. tulešfid	pežešfiwad l. pežešfid

Imperativi ja Optativi.

Yks. 2 p.	tule	peže
" 3 p.	tulgu	pešfu
Mon. 1 p.	tulgem	pešfem
" 2 p.	tulge	pešfe
" 3 p.	tulgu	pešfu

Infinitivit.

1 inf.	tulla	pešta
2 "	tulleš	pešteš
3 "	ill. tulema	pežema
" "	iness. tulemaš	pežemaš
" "	elat. tulemašt	pežemašt
" "	abess. tulemata	pežemata

Participiot.

Pres. tulew	pezew
Pret. tulnud	pešnud

Passivi.

Pres. tullaffe (l. tulla)	peštaffe (l. pešta)
Imp. tuldi	pešti
Opt. tuldagu	peštagu
Inf. tuldama	peštama
Part. pres. tuldaw	peštaw
„ pret. tuldud	peštud

Muistutus. Samoin kuin *tulen* taivutetaan myös *panen, puren.*

Aktiivi.

Indikativin presens (myös futurina).

Yks. 1 p. õmblen =	ašjaten =
ompelen	leikittelen
„ 2 p. õmbled	ašjateled
„ 3 p. õmbleb	ašjateleb
Mon. 1 p. õmbleme	ašjateleme
„ 2 p. õmblete	ašjatelete
„ 3 p. õmblewad	ašjatelewad

Indikativin imperfekti.

Yks. 1 p. õmblesin	ašjatelesin
„ 2 p. õmblesid	ašjatelesid
„ 3 p. õmbles	ašjateles
Mon. 1 p. õmblesime	ašjatelesime
„ 2 p. õmblesite	ašjatelesite
„ 3 p. õmblesiwad l. õmblesid	ašjatelesiwad l. ašjatelesid

Konditionalis.

Yks.	1 p.	õmblekfin	ašjateleffin
"	2 p.	õmblekfid	ašjateleffid
"	3 p.	õmblekš	ašjateleškš
Mon.	1 p.	õmblekšime	ašjateleffime
"	2 p.	õmblekšite	ašjateleffite
"	3 p.	õmblekšiwad l. õmblekšid	ašjateleffiwad l. ašjateleffid

Imperativi ja Optativi.

Yks.	2 p.	õmble	ašjatele
"	3 p.	õmmelgu	ašjatelgu
Mon.	1 p.	õmmelgem	ašjatelgem
"	2 p.	õmmelge	ašjatelge
"	3 p.	õmmelgu	ašjatelgu

Infinitiv.

1 inf.		õmmelda	ašjatella
2 "		õmmeldes	ašjatelles
3 "	ill.	õmblema	ašjatelema
" "	iness.	õmblemaš	ašjatelemaš
" "	elat.	õmblemašt	ašjatelemašt
" "	abess.	õmblemata	ašjatelemata

Participiot.

Pres.	õmblew	ašjatelew
Pret.	õmmelnud	ašjatelnud

Passivi.

Pres.	õmmeldafse (l. õmmelda)	ašjatellafse (l. ašjatella)
Imp.	õmmeldi	ašjatelldagu

Opt.	õmmeldagu	aõjateldagu
Inf.	õmmeldama	aõjateldama
Part. pres.	õmmeldaw	aõjateldaw
" pret.	õmmeldud	aõjateldud

Aktiwi.

Indikativin presens.

Yks. 1 p.	näen = näen	lähen = läh- den l. menen
" 2 p.	näed	lähed
" 3 p.	näeb	läheb
Mon. 1 p.	näeme	läheme
" 2 p.	näete	lähete
" 3 p.	näewad	lähewad

Indikativin imperfekti.

Yks. 1 p.	nägin	läffin
" 2 p.	nägid	läffid
" 3 p.	nägi	läfs
Mon. 1 p.	nägime	läffime
" 2 p.	nägite	läffite
" 3 p.	nägiwad l. nägid	läffiwad l. läffid

Konditionalis.

Yks. 1 p.	näeffin	läheffin
" 2 p.	näeffid	läheffid
" 3 p.	näeffs	lähefs
Mon. 1 p.	näeffime	läheffime
" 2 p.	näeffite	läheffite
" 3 p.	näeffiwad l. näeffid	läheffiwad l. läheffid

Imperativi ja Optativi.

Yks. 2 p. näe	mine
„ 3 p. nähku	mingu
Mon. 1 p. nähem	mingem
„ 2 p. nähke	minge
„ 3 p. nähku	mingu

Infinitivit.

1 inf.	näha l. nähja	minna
2 „	nähes l. nähjes	minnes
3 „ ill.	nägema	minema
„ „ iness.	nägemaš	minemaš
„ „ elat.	nägemašt	minemašt
„ „ abess.	nägemata	minemata

Participiot.

Pres. nägew	minew
Pret. näinud l. näind l.	läinud l. läind l.
„ nähnud	lähnud

Passivi.

Pres.	nähakse l. nähjakse (näha l. nähja)	minnakse (l. minna)
Imp.	nähti	mindi
Opt.	nähtagu	mindagu
Inf.	nähtama	mindama
Part. pres.	nähtaw	mindaw
„ pret.	nähtud	mindud

6:s Luokka.

Aktiivi.

Indikativin presens (myös futurina).

Yks. 1 p.	leifan =	puhfen =
	leikkaan	puhkeen
" 2 p.	leifad	puhfed
" 3 p.	leifad	puhfeb
Mon. 1 p.	leifame	puhfeme
" 2 p.	leifate	puhfete
" 3 p.	leifawad	puhfewad

Indikativin Imperfekti.

Yks. 1 p.	leifafin	puhkefin
" 2 p.	leifafid	puhkesid
" 3 p.	leifas	puhkes
Mon. 1 p.	leifafime	puhkesime
" 2 p.	leifafite	puhkesite
" 3 p.	leifafiwad l.	puhkesiwad l.
	leifafid	puhkesid

Konditionalis.

Yks. 1 p.	leifaffin	puhkeffin
" 2 p.	leifaffid	puhkeffid
" 3 p.	leifafs	puhkefs
Mon. 1 p.	leifaffime	puhkeffime
" 2 p.	leifaffite	puhkeffite
" 3 p.	leifaffiwad l.	puhkeffiwad l.
	leifaffid	puhkeffid

Imperativi ja Optativi.

Yks. 2 p.	leifa	puhfe
" 3 p.	leigagu	puhegu

Mon.	1 p.	leigagem	puhagem
"	2 p.	leigage	puhege
"	3 p.	leigagu	puhegu

Infinitivit.

1 inf.		leigata	puheta
2 "		leigates	puhetes
3 "	ill.	leifama	puhfema
" "	iness.	leifamaš	puhfemaš
" "	elat.	leifamašt	puhfemašt
" "	abess.	leifamata	puhfemata

Participiot.

Pres.	leifaw	puhfew
Pret.	leiganud 1.	puhenud 1.
	leigand	puhend

Passivi.

Pres.	leigataſse (l. leigata)	puhetafse (l. puheta)
Imp.	leigati	puheti
Opt.	leigatagu	puhetagu
Inf. .	leigatama	puhetama
Part. pres.	leigataw	puhetaw
" pret.	leigatud	puhetud

Negativisen konjugationin esimerkkejä.*Aktivi.**Indikativin presens (myös futurina.)*

Yks.	1 p.	ei ma tohi =	ei ma joo =
		en tohdi	en juo
"	2 p.	ei ſa tohi	ei ſa joo
"	3 p.	ei ta tohi	ei ta joo

Mon. 1 p. ei meie tohi ==	ei meie joo ==
" 2 p. ei teie tohi	ei teie joo
" 3 p. ei naad tohi	ei naad joo

Indikativin imperfekti.

Yks. 1 p. ei ma tohtinud l. tohtind	ei ma joonud l. joond
" 2 p. ei sa " "	ei sa " "
" 3 p. ei ta " "	ei ta " "
Mon. 1 p. ei meie " "	ei meie " "
" 2 p. ei teie " "	ei teie " "
" 3 p. ei naad " "	ei naad " "

Konditionalis.

Yks. 1 p. ei ma tohiks	ei ma jooks
" 2 p. ei sa " "	ei sa " "
" 3 p. ei ta " "	ei ta " "
Mon. 1 p. ei meie " "	ei meie " "
" 2 p. ei teie " "	ei teie " "
" 3 p. ei naad " "	ei naad " "

Imperativi ja optativi.

Yks. 2 p. ära tohi	ära joo
" 3 p. ärgu tohtigu	ärgu joogu
Mon. 1 p. ärgem tohtigem	ärgem joogem
" 2 p. ärge tohtige	ärge jooge
" 3 p. ärgu tohtigu	ärgu joogu

Passivi.

Pres. ei tohita	ei jooda
Imp. ei tohtitud	ei joodud

Aktivi.

Indikativin presens.

Yks. 1 p. ei ma tule
j. n. e.

Imperfekti.

Yks. 1 p. ei ma tulnud
j. n. e.

Konditionalis.

Yks. 1 p. ei ma tuleks
j. n. e.

Imperativi ja Optativi.

ära tule j. n. e.

Passivi.

Pres. ei tulda

Imp. ei tuldud.

Lyhykäinen osoitus verbi-muotojen käyttämiseen.

§ 95. Presensia Virolainenkin, samoin kuin me, myös käyttää futurina. Usein vahvistaa hän silloin jollakulla partikelilla. Esim. *füll ma tulen.*

Muistutus. Joskus kuuluu futura muodostettavan mötta- (ottaa) sanan avulla. Mutta Ahrens arvelee sen olevan saksalaisuutta.

§ 96. Optativin 3:s persona kysymyslauseissa usein merkitsee epäilystä. Esim. *mis jee nüüd olgu? mitähän se lienee?*

§ 97. Verbi ylimalkaan noudattaa subjektinsa lukua, niinkuin meilläkin.

Poikkeus 1. Samoin kuin suomessa on kuitenkin partitiivissa olevan subjektin perästä, vaikka se oliskin monikossa, verbi aina yksikössä.

Poikkeus 2. Kollektivi-sanain ja lukusanain perästä voidaan virossa mielin määrin käyttää monikkoakin, jossa jälkimäisessä ja monesti edellisessäkin tapauksessa viro suomesta jyrkästi eroaa. Esim. *palju inimezi tuli l. tulid = paljon ihmisiä tuli. Wiiz poega elab l. elavad = viis poikaa elää.*

§ 98. Kun sama verbi useampiin personiin kuuluu, käypi aivan kuin meillä. Esim. Mina ja fina tulime.

Omituisuus virossa. Virolainen käyttää myös seuraavan-tapaista lausepartta, samoin kuin meillä Wiipurilainen (Venäläisyyttäkö?): Meie Mariga l. finuga läf-fime = minä läksin Marin kanssa l. sinun kanssa.

§ 99. Määräämätöntä personaa toimittaa virossakin, samoin kuin meillä 1) passivi 2) aktivin yksikön 2:n persona taikka jompikumpi 3:s persona.

Omituisuus virossa. Suomessa on koko joukko personattomia verbejä, jotka vaativat sitä sanaa, mikä esim. ruotsissa ja saksassa on subjektina, genitiviin. Näistä pidada = pitää on virossa aivan personallinen samoin kuin meilläkin paikoittain länsimurteessa, ja seuraa sen perästä 3:n infinitivin illativi. Esim. ja tead, mis ja pead jaama = sinä tiedät mitä sinun pitää saaman l. saada. Samoin myös muutenkin muutamissa. Toisissa muutamissa näkyy käytettävän adessivia. Esim. ega neil hooli herra juure tullagi = eikä heidän huolikaan herran luokse tulla.

§ 100. Ensimmäisen infinitivin täydellistä translativi-muotoa ei virossa ole, vaan käytetään sen sijaan lyhennettyä. Esim. mees winnaš flaaži juua = mies kohoitti lasin juodakseen. Anna raamat mulle lugeda = anna kirja lukeakseni.

§ 101. Toisen infinitivin inessivi vastaa meidän sekä inessiviä että myös instruktivia. Esim. ega õnnetuš hüüa tulles = ei onnettomuus huuda tullessaan. Tõutas, fät lüües = lupasi, kättä lyöden.

§ 102. Kolmannen infinitivin illativin ja ensimmäisen infinitivin käyttäminen on muuten ylimalkaan

samain sääntöin alainen kuin suomessa. Esim. härj tuleb sööma = härkä tulee syömään, härja liha fölba süüa = härän liha kelpaa syödä.

Muistutus. Virolainen, samoin kuin Suomalainen, usein lisää onomatopoeetisia verbejä toisten verbein selitykseksi, jolloin pääverbi on infinitivissä. Esim. Lomberbab fõndida = käydä hitustelee. Luterbab vähä leigata = leikata tuhertelee vähäisen.

Omituisuuksia virossa:

1) Välistä käyttää Virolainen (monesti siinäkin yhtäpitäväisesti Länsi-Suomen murteen mukaan) 1:stä infinitiviä, kun suomen kirjakielessä enimmäiten on passivisen participion presens. Esim. Laud on pesta = pöytä on pestävä. Need maad on mõitaj fündä = nämät maat on herras-kartanon kynnettävänä. Mul on vähä müüa = minulla on krapuja myötävänä (L. S. myydä). Bölg jäi minu mašta = velka jäi minun maksettavakseni.

2) Joskus näkyy myös käytettävän 1:stä infinitiviä, koska meillä olis neljäs. Esim. mul on õelda = minulla on sanomista.

§ 103. Muita 3:n infinitivin sijoja käytetään aivan kuin suomessa.

Muistutus 1. Abessivilla on virossakin sekä aktiivinen että passiivinen merkitys.

Muistutus 2. Abessivia, josta suomessa karitivinen adjektiivi muodostetaan, viljelee Virolainen semmoisenaan adjektivina, liittäen siihen vielä sijapäätteitäkin, kuitenkin vaan monikon nominativissa sekä yksikön translativissa. Esim. Nematad on häbemata = He ovat häpeämättömät. See tegi lojufe jassamatafs = se teki luontokappaleen jaksamattomaksi.

§ 104. Ensimmäisen ja toisen infinitivin niinkuin myös 3:n infinitivin abessivin subjekti pannaan aina genitiviin, samoin kuin suomessa. Esim. Kas need jää-

mad minu hoida = jäävätkö ne minun hoitaakseni l. hoidettavaksi? Ütles hinge minnes = virkkoi hengen läh- tiessä. Tuli meie teadmata = tuli meidän tietämättä.

Omituisuus virossa. Käsfeä- ja antaa-sanain y. m. perästä seuraa suomessa genitivi infinitivin kanssa. Niin ei kuitenkaan ole laita virossa. Esim. Mind fästi jüia = minun käskettiin syödä. Ma lazin sead kõige juve oma peataza juosta = minä annoin sikojen koko suven omaa päätänsä (itseksseen) juosta. — Voipa käsfeä-sanaa myös käyttää toisellakin tavalla, samoin kuin meillä. Esim. Mind fästi sööma = minua käs- kettiin syömään.

§ 105. Tunnetta tai tunteen ilmoittamista mer- kitsevien verbein (verba sentiendi et declarandi) perästä seuraa suomessa participion genitivi. Samaa lausetapaa participion suhteen vaatii virossakin sangen moni semmoinen verbi; kuitenkin on partitivi vielä tavallisempi, ja myös voi participion sijasta käyttää 3:n infinitivin illativia. Esim. ma nägin hobuse mööda minema l. minema l. minema = minä näin heyosen si- vuitse menevän. Ta näib terve olema l. olema l. olema = hän näkyy terve olevan. Ei ma seda miizi ole kuul- nud öeldama l. öeldama l. öeldama = en ole sillä tavoin kuullut juteltavan.

Muistutus 1. Tämmöistä lausetapaa sallivina verbeinä luettelee Ahrens: arvata = luulla, himustada = himota, haluta, laevata (laeban) = valittaa, karta = pelätä, fiita = kehua, kuulda = kuulla, kuuluda = kuulua, laita = laittaa, moittia, loota = toi- voa, mõtelda = ajatella, näha = nähdä, nägida = näkyä, oodata = odottaa, sallida = sallia, teada = tietää, teha (ennast) = teeskellä, olla olevinansa, tunda = tuntea, tunduda = tuntua, tunnistada = tunnustaa, litelda l. öelda = virkkaa, jutella, usfuda = uskoa, van- duda = vanna.

Muiden samantapaisten verbein perästä käytetään että-lausetta, jota myös edelliset sallivat. Esim. ma möistan fiill et fee öige on = kyllä minä muistan sen oikein olevan. Räägitaaffe et faffad fobu on = sanotaan herrasväen kotona olevan.

Muistutus 2. Kumpainkin edellisessä muistutuksessa mainittuin verbilajein perästä viljellään myös sangen usein oratio indirectassa 1:stä infinitiviä, välistä että:lla varustettuna. Esim. Saitis mees juua = moitti miehen juovan. Rääfis et faal olla rasfe töö = sanoi siellä olevan raskaan työn.

Muistutus 3. Semmoisessa lauserakennuksessa, josta sääntö mainitsee, nähdään sangen harvoin participion preteriti, luultavasti siitä syystä kun ei se enää taivu. Esim. mina ei tea fuffe furja teinud ühtegi = en tiedä tehneeni sinulle mitään pahaa. Melkein aina käytetään sen sijasta että-lausetta.

Muistutus 4. Jos säännön mainitsemassa lauserakennuksessa participio olisi kieltäväinen, niin kieltosana, samoin kuin meilläkin, muuttuu tuntoa merkitsevän verbin eteen. Esim. Ei ta üelnud peremeest fobu oleva l. olevad = hän ei sanonut isännän kotona olevan.

§ 106. Sangen usein, varsinkin oratio directassa sekä relativilauseissa, käyttää Virolainen saksan tavalla participion preteritiä yksinään perfektina tai plusquamperfektinä. Esim. Mees, feš fafs ööd walwand = mies, joka kaksi yötä oli valvonut. Ehf naqd fümme aastat paaris elanud = vaikka he olivat kymmenen vuotta yhdessä eläneet. Zeitungid fuulutawad, et 37 hänge merele läinud = sanomalehdet kertovat että 37 henkeä on merelle lähtenyt. Rääfis, fui ait pidatud ehitama, fiis fiivid meetud = kertoi, kun aita piti rakennettaman, silloin kivet oli vedetty tänne.

Muistutus. Välistä, kun ei et ole edessä, voipi myös selittää asian niin että se on edellisessä säännössä mainittu lauserakennus. Katso viimeistä esimerkkiä. Niin myös: räägivad et peab haige olema: fõige päewa ajanud mõõvaid juttufid = sanovat että hän on sairas: kaiken päivää houralleen (oli hourallut).

§ 107. Saada-sanan kanssa viljellään aktiivin participion preteritiä juuri valmiiksi saadun teon osoitukseksi. Esim. *fül ma jaan jefš ajašš jöönud* = kyllä minä saan siksi aikaa syöneeksi. *Kaš jaid ju fülimitu täie fülmanud?* = Saitko jo kylvömitallisen (mitan laji) kylväneeksi?

Passivisen participion preteritin kanssa osoittaa saada kykyä, teon mahdollisuutta. Esim. *Kaš jaad laa föödud oma hamba-waluga?* = Saatko kanssa syödyksi hammasvaivaltas?

Muistutus 1. Viipurilainenkin sanoo: Saitko tusinan lintua ammuttua (kirjakielen: ammutuksi)?

Muistutus 2. Tällöisiä lauseparsia kuin meidän „luvan saatuansa, läksi hän“ ei Virolainen tunne. Hän sanoo: *loa jaanud, ta läšš.*

§ 108. Substantivina ja Adjektivina ei Virolainen paljon milloinkaan käytä aktiivin participion presenssiä, vaan sen sijasta ja-päätteistä tekijä-substantivia. Esim. *jee on laa öppima minija* = se on kanssa oppiin menevä. *Leifaja firweš* = leikkaava l. terävä kirves. *Šäbifäijad šöldatid* = läpimarssivat sotamiehet.

Poikkeus. Hyvin harvoin participioita kuuluu käytettävän. Esim. *minewal nädalal* = menneellä viikolla. *Tulewal aastal* = tulevana vuonna.

§ 109. Passiivin participion presenssiä sitä vastaan paljon käytetään, ja osoittaa se, samoin kuin suomessakin, sitä mitä pitää tai voi tehdä. Esim. *üšš löödaw hobune* = lyötävä hevonen. *Kui jee maa kaewatawafš jaab* = kun se maa tulee kaivettavaksi. *Miš minu filma nähtawal on* = mikä minun silmäni nähtävillä on.

Muistutus. Joskus, sanoo Ahrens, kuuluu tämän participion nominativissa loppuvokaali. Esim. *ei ole öige räägitawa šöna* = ei ole oikea puhuttava sana.

§ 110. Edellisessä pykälässä mainitun participion subjekti, samoin kuin suomessa, pannaan genitiiviin. Esim. Silma nähtawad asjad = silmän nähtävät asiat.

Samoin on myös passivin participion preteritin laita, kun se attribuuttina seisoo ja meidän 3:n infinitivin illativia vastaa. Esim. hiire söödud leib = hiiren syövä leipä. Saffa fingsfepa tehtud saapad = saksalaisen suutarin tekemät saappaat.

Mutta jos tämä preteriti ei ole attribuuttina, niin tekijä pannaan elativiin. Esim. see miga on female Jumalast loodud = sen vian on hänelle Jumala luonut (suomessa myös paikoittain: se vika on hänelle Jumalalta luotu).

Muistutus. Passivin participion preteritiä genitivin kanssa käyttää myös Vepsäläinen ja Venäjän Karjalainen.

Tekijä elativissa nähdään joskus Agricolan Uudessa Testamentissa, josta näkyy että sitä silloin Turunkin murteessa käytettiin.

G. Postpositionit ja Prepositionit.

§ 111. Useimmat partikelit, jotka muiden kielten prepositioneja vastaavat, pannaan virossa, samoin kuin suomessakin, hallitsemansa sanan taakse, ja ovat siis sopivammin nimitettävät postpositioneiksi. Virossa on kuitenkin myös, enemmän kuin meillä, prepositioneja.

§ 112. *Postpositionit* virossa ovat seuraavat: all = alla; aʒemel l. aʒemele = asemesta, sijasta; ees = edessä, eest = edestä, ette = eteen, harvemmin ulkonaiset paikkasijat eel = edellä, eelt = edeltä, eele = edelle; hulgaš = joukossa, hulgašt, hulfa; juures = luona l. tykönä, juurešt = luota, juure = luokse; järel = jäljessä l. jäljestä, järelt = jäljestä, järele = jälkeen, järge l. järgi (part. t. illat.?) = jälkeen; kaʒaš = kanssa, keralla, kaʒa (illat.) = kanssa, keralla, tavallisesti lyhennettynä ka (ʃ:n perästä) tai ga; kallal = luona, kimpussa, fallalt, fallale (sillä sivumerkityksellä että jotain väkivaltaa tehdään, esim. foer tuli mu fallale = koira tuli minun kimppuuni); kaupa (esim. aashta kaupa arvan = arvaan vuosittain); keškes l. kešiš = kesken; förmaš = vieressä, förmašt, förwa; koʒal = kohdalla, koʒalt = kohdalta, koʒta (illat.) = kohdalle ja kohtaan; külles (külq) = sisässä, kiinni (enimm. vastaa suomen inessiviä), külge l. külgi (illat.), küllest; käes, käest, fätte (vastaa enimmäkseen suomen sisällisiä paikkasijoja, esim. ta räägiš tuule fätte = hän puhui tuuleen; ta on külma tõwe käes = hän on vilutaudissa); naal =

nojalla, naalt, naale; otšaš = päässä, lopussa, otšašt, otša (usein myös vastaavat suomen sisällisiä paikkasijoja); pidi = päin (usein vastaa meidän illativia); pool (adess. lyhentynyt alkuperäisestä poolel) = puolella, poolt = puolelta, poole = puoleen, poolest = puolesta; päha = sijasta, nimessä (esim. müüwad tinapreežid hõbeda päha = myövät tinasolkia hopean sijasta); päralt = takaa, johonkuhun kuuluva (esim. ta on firifu päralt = hän on kirkkoon kuuluva, pärale = perään; šaadif = saakka; šeaš = joukossa, šeašt, šeffa (käytetään harvoin, sen sijasta tavallisesti hulfaš j. n. e.); šeeš = sisässä, šeešt = sisästä, šifeše = sisään (enimmiten vastaa suomen sisällisiä paikkasijoja); taša = tasalla ja tasalle; töttu = voimalla, syystä, tähden; wašel = välillä (L. S. vaiheella), wašelt, wašele; waral = varalla, voimalla, kautta, warale; waštaš = vastapäätä, waštašt, wašta; ääreš = ääressä, vieressä, äärešt, ääre.

§ 113. *Prepositioneja* ovat: enne = ennen, ilma = ilman, ja pitfi = pitkin.

§ 114. Sekä *prepositioneja* että *postpositioneja*, jossa jälkimäisessä tapauksessa useammat saavat kuvallisen merkityksen, ovat: alt = alta, alla = alle; faudu = kautta, myöten; fešfel = keskellä, fešfelt, fešfele; läbi, prepositiona = läpi, postpositionina = kautta, syystä; mööda = myöten; peal = päällä, pealt, peale (enimmiten vastaa suomen ulkonaisia paikkasijoja); pärašt, prepositionina = perästä, postpositionina = tähden (vertaa, suomessa: takia), myöten; taša (essivi) = takana, taša = taakse l. taa, tašfa (part.), tašant l. tašašt = takaa; wašta l. waštu = vastaan l. vastoin, myöten; üle prepositionina = yli, postpositionina vastaa suomen partitivia, elativia, illativia y. m.; ümber = ym-

päri, prepositionina tarkoittaa piirin sisustaa, pospositionina ulkorajaa, aivan kuin suomessa.

§ 115. Näistä vaativat:

1) Ainoasti genitiviä melkein kaikki yksistään postpositioneina käytetyt. Samoin myös vielä pre- ja postpositionit: läbi, peale, pealt, taga, taha, taiffa l. tagašt, üle, ümber.

2) Ainoasti partitivia prepositionit enne, pitfi, ja postpositioni pidi ynnä pre- ja postpositionit faudu, mööda.

3) Ainoasti partitivia vaativat fešfel, pärašt sekä mašta prepositioneina, ja ainoasti genitiviä postpositioneina. Alla postpositionina vaatii ainoasti genitiviä, mutta prepositionina kumpaa sijaa tahansa. Peale prepositionina joskus vaatii partitivia.

4) Elativia vaatii faadif, joka sija vastaa suomen sekä elativia (mistä saakka) että myös illativia (mihin saakka).

5) Abessivia vaatii ilma.

§ 116. Niinkuin yllä mainitusta näkyy viljelee Virolainen, luultavasti saksan kielen vaikutuksesta näitä post- ja prepositioneja paljon enemmän kuin me. Hän sanoo esim. ta vihaštäs minu üle = hän vihastui minuun; ta nutfiš, faebaš, naeriš felle üle = hän itki, valitti, nauroi siitä l. sitä. Remad on puu ladumize peal = he ovat puita latomassa; jäi mu jutu peale furwaš = tuli minun puheestani surulliseksi. Ta on nälja pärašt ära furnud = hän on nälkään kuollut; mul oli hale meel lapše pärašt = minun oli sääli lasta.

117. Post- ja prepositionit virossa, samoin kuin suomessakin ovat kaikki substantiveja, enimmäen paikkasijoissa. Erikseen huomattavia muotonsa puolesta ovat seuraavat: Alla, jossa on kaksinkertainen I, niin-

kuin suomen allativissa, ja loppuvokaalina oikeastaan adessiviin kuuluva a (katso § 36 f.) Тага on pääteensä menettänyt essivi; тага on lyhennyt translativi (vert. suomen: taa), jonka g, niinkuin virossa joskus tapahtuu, on muuttunut h:ksi; тага on partitivi, jonka alkuansa pitkä loppuvokaali on Karjalan tavalla vaikuttanut konsonantin kertomista, niinkuin Räävelin virossa muuten vaan illativissa on tapa. Näissä nähdään siis essivi, translativi ja partitivi paikkasijain merkityksessä, niinkuin suomessakin on useammissa partikeleissa sekä muutamassa pronomenissa laita. Тагant on ablativi, jonka l on n:ksi muuttunut (vert. kuunnella ja kuullella, pähkinä ja пähкел); se sama muoto kuuluu meillä Wiipurin rantamurteessa monessakin partikelissa, esim. kotont, takant.

H. Adverbit.

§ 118. Adverbitkin ovat virossa, samoin kuin suomessa, melkein kaikki substantiveja eri kasus-sijoissa.

a) *Nominativa* käytetään adverbina sangen harvoin. Esim. kesk = keski, üksford = kerta, küll = kyllä, läbi = läpi.

Huomattava on kuitenkin että virossa karitivist adjektivit adverbina aina vaan seisovat nominativissa. Esim. maailm on määratu juur = maailma on äärettömän suuri. Nemad on võimatamad haiged = he ovat voimattoman (kovasti) sairaat.

Muistutus. Sama omituisuus kuuluu Karjalassakin.

b) *Partitiva* käytetään jokseenkin paljon, sekä yksikössä että monikossa. Esim. praegu = par'aikaa, ühte puhju = yhtä haavaa, lakkaamatta, sedamaid tai jalamaid = kohta, paikalla.

Usein on partitivi adverbimuotona varustettu personasuffixilla. Esim. oma peataza = omin päin, enne aegadaza l. aegudaza = ennen aikaansa l. aikojansa, aegudaze = aikaiseen, fehataza = ruumiiltansa.

Varsinkin käytetään tässä muodossa us-päätteisiä, abstraktisia substantiveja. Esim. sügawutaza = syvyyttänsä, pafjutaza = paksuuttansa, foerutaza = koiruuttansa, koiruudellansa, laiutaza l. laiuteš = laajuuttansa.

Muistutus 1. Huomattava on että näissä adverbimuodoissa partitivin päätteenä usein on t, missä muulloin olis d.

Muistutus 2. Joskus kuuluu muotoja semmoisia kuin sügawuti = syvyyttänsä, pitfuti = pituuttansa. Niissä on nähtävästi

loppuvokaali, suffixin kadottua, muuttunut i:ksi (vert. edempänä ablativi- ja allativi-muotoja).

c) *Inessivi* on harvinainen. Esim. ei ilmaš = ei missään, ei koskaan, umbes = noin, paikoin.

d) *Illativi* ei myöskään ole yleinen. Esim. ära = pois (Ven. Karj. eäreh), iffa = aina, ikäänsä, waffa = vakaasti, ruttu = nopeaan, helpo = helposti.

Parissa sanassa ilmautuu tuo runoissa aivan yleinen illativi-pääte je l. ja: tagaje l. tagaja = takaisin, edaje l. edaja = eteenpäin.

Muistutus. Suomessakin on meillä: kotio = kotihin.

e) *Elativi* muodostaa adverbipäätteen, joka on kaikkein yleisimpiä. Sillä on silloin useimmin loppuvokaali, vaan e a:n sijasta. Esim. päraš = perästä, wašeš = välistä, liiaste = liiasti, šagedašte = useasti, täiešte = täydesti, findlašte = kiinteästi, lujasti, paremašte = paremmin, peamašte l. peamište = pikemmin, aegjašte = aikaiseen.

Muistutus 1. Pääte šte on likisintä sukua Wiipurin murteessa jokseenkin tavalliselle, esim. fošašte = kohdastaan.

Muistutus 2. Sanassa hääšti = hyvin on loppuvokaalin muutos aivan sama kuin suomessa.

Muistutus 3. Useammat johdannaiset adjektivilajit eivät salli tätä adverbipäätettä yhtään taikka ei kumminkaan välittömästi.

1) Šif- niš- ja faš-päätteisiin ei sitä liitetä koskaan.

2) Ne-päätteiset eivät sitä salli välittömästi, vaan kadottavat sen edeltä koko lopputavunsa. Esim. iušte (išune) = iloisesti, šuurešite (šuurešine) = suurellisesti, hännalište (hännališine) = nurin, išułaste (išułane) ruumiillisesti, iušrifeste (iušrifene) = hetkellisesti, igawešte (igawene) = ikuisesti. Näitäkin viljellään kuitenkin sangen harvoin, paitsi kun šte-päätteen, niinkuin ensimmäisessä esimerkissä, voipi suoraan juurisanaan liittää.

Muistutus 4. Tämä adverbipääte liitetään myös usein substantiveihin. Esim. foerašte = koiramaisesti, šeašte = sikamai-

sesti, fiiete = kesällä, forraete = vuorostaan, kerrassaan. Vertaa suomessa: pirusti.

f) *Adessivia* viljellään jokseenkin paljon. Se vastaa monesti suomen elativia t. ablativia y. m. Esim. ühel haamal = kerrassaan, ei ial = ei ikänään, wahel = välistä, päril = perillä.

Hyvin usein käytetään ääntä osoittavista verbeistä syntyneet substantivit adessivissa adverbina. Esim. mürinal = jyristen, lobinal = loristen, praginal = rastisten.

Joskus on adessivi adverbimuotona varustettu personasuffixilla. Esim. meelelaza = mielellänsä, oma lo-laza = omin luvin, ajalaza = ajallansa, luulaza l. lugalaza = luvultansa. Joskus harvoin nähdään lyhennetty suffixi. Esim. taleš = ikänsä.

g) *Ablativi* on sangen yleinen (harvoin kuitenkin monikossa). Suomessa se usein vastaa elativia, välistä adessivia, instruktivia y. m. Esim. ei naljalt = tuskin (L. S. ei leikillä), füllalt = kyllältä, waewalt = tuskin, wahelt = välistä.

Joskus harvoin on loppuvokaali a tallella; useammin on se muuttunut e:ksi tai i:ksi. Vielä useammin on se muuttumattomana varustettu personasuffixilla. Kaikissa näissä tapauksissa sen t on pehmennyt d:ksi. Esim. ühelda, üheldaze = kerrassaan, teizilbe = toisin, närweldi l. närwelt = heikosti, voinnattomasti, pitfaldi = pitkällään, aikaa myöten, ajaldi = ajoittain, laialdaza = laajuudeltaan, förraldaza = vuorostaan, warreldaza = varreltaan, meeleldaza l. meeleldi = mielellään, ajaldaza l. ajaldeš = aikaiseen, ajalldi = arasti.

Poikkeus. Joskus pysyy t kovana loppuvokaalinkin edellä. Esim. füllalti l. füllalte = kyllin, aegulti = ajoittain, forraldi l. forraldi = välistä, joskus.

Muistutus 1. Tämän adverbipäätteen saavat lii-päätteiset adjektivit stem sijasta. Esim. amafifult = julkisesti, möistfi-fult = ymmärtäväisesti.

Samoin joskus fu-päätteiset, ja ne-päätteiset, joiden viimein-mainittuin lopputavukin silloin pyysyy. Esim. warafult = varhain, peafefelt = pian.

Muistutus 2. Tähän kuuluu myös adverbi wiljand = viljalta, runsaasti, jossa ablativin l on n:ksi muuttunut.

Muistutus 3. Karjalan murteessa on myös ablativi elatiivin sijasta tavallinen adverbipäätteenä.

h) Allativia ei paljon käytetä. Esim. jälle = jälleen.

i) Essiviä käytetään harvoin. Loppuvokaalina sillä vaihtelevat a, e ja i. Välistä on se suffixilla varustettu. Esim. foguna, foguni l. fogunes (wanha) = kokonaan, üsna = kokonaan, liäna = lisänä, iganes = ikänensä, äranis = erinänsä.

* Joskus on essivin päätte pois kulunut. Esim. homme = huomenna, tänapä = tänäpäivänä, tänavu = tänävuonna.

Muistutus. Samoin myös kuulee meillä Uudellamaalla tottoo = kotona j. n. e.

k) Translativia käytetään harvoin, välistä pois-kuluneella f:lla, välistä aivan ilman päätettä. Esim. viimaš = viimeeksi, ezmaš = ensimmäiseksi, teižefš = toiseksi, kolmandafš = kolmanneksi, miš? = miksi, ješš = siksi, taas l. taa = taas, üleš = ylös.

l) Sangen usein käytetään jotakin sanaa adverbina kolmessa toisiaan vastaavassa sijassa.

1) Inessivissä, elativissa ja illativissa taikka viimein mainitun sijasta *allativissa*. Esim. ješš = sisässä, jeest, fišfe; maas = maassa, maast, maha; fus? = missä, fušt, fuhu; foos = ko'ossa, foost, foffu; ees = edessä, eest, ette; ummufef = ummessa, ummufest, ummufefe.

2) *Adessivissa, ablativissa ja allativissa*. Esim. *ligidal* = likellä, *ligidalt*, *ligidale*; *ligemal* = likempänä, *ligemalt* = likempää, *ligemale* = likemmäksi; *faugel* = kaukana, *faugelt* = kaukaa, *faugele* = kauas.

3) *Essivissä, partitivissa ja translativissa* taikka viimeinmainitun sijassa *illativissa*. Esim. *taga* = takana, *taffa* (myös *tagant* l. *tagast*) = takaa, *taha* = taakse; *fiin* = tässä, *fiit* l. *fiint* = tästä, *jeie* l. *jeia* = tänne; *fodu* = kotona, *fottu* (myös *fodunt* l. *fodušt*) = kotoa, *foju* l. *fodu* = kotiin.

Muistutus. Vertaa Wiipurin murteessa: *takant*, *kotont*, *siint*.

4) *Adessivissa, ablativissa ja terminativissa*. Esim. *teal* = täällä, *tealt* = täältä, *tänna* = tänne; *jeal* l. *jääl* = siellä, *jealt* l. *jäält* = sieltä, *fenna* l. *finna* = sinne.

m) Välistä on vaan kaksi vastaavaa sijaa:

1) *Inessivi ja illativi*. Esim. *liduš* = litistykissä, *sullouksissa*, *liduše* = litistykisiin; *longuš* = alla päin, *lerpallaan*, *lonfu*.

2) *Adessivi ja allativi*. Esim. *lõõdal* = löyhällään, *lõõdale* = löyhälle; *wallal* = valloillaan, *wallale*; *toime* = valmisna, *säntillään*, *toimele* (*saada*) = toimeen.

Tähän kuuluu pari sanalahkoa, jotka ovat erikseen tarkastettavat:

α) Löytyy jommoinkin joukko adverbeja päätteellä *wel*, *wele* (harvoin *wal*, *wale*). Enimmiten ne tulevat *u-* ja *i-*, joskus *e-*päätteisistä verbeistä; välistä edäpäätteisistä, lyhyttävuisista adjektiveista. Esim. *pařwel* (*pařfuda*) = tarjona, *pařwele* = tarjoksi; *ferřwel* (*ferřida*) = kohossa, *ferřwele*; *pinniwel* (*pinnida*) = pinteessä, *pinniwele*; *puřewel* (*puřen*, *puřeta*) = pöhössä, *puřewele*; — *forewel* (*fore* g. *foreda*) = löyhällään, *forewele*; *firewel*, *firewele* (*fire* g. *fireda*) = ojennuksissa, suorana.

Muistutus 1. Verbeistä syntyneet nähtävästi ovat participio-muotoja. Suomessa on vaan kaksi tämmöistä: istu(w)alla ja seis(w)alla. Adjektiveista syntyneissä näkyy vartalon *ð* muuttuneen *w*:ksi, samoin kuin joskus itse adjektiveissakin tekee. Esim. firew g. firewa l. fire g. fireða. Joskus myös ne näkyvät vastaavan semmoisia muotoja kuin ylhäällä = viroksi: üfewel.

Muistutus 2. Participion loppuvokaali on enimmiten muuttunut *e*:ksi, mutta on se joskus muuttumattakin. Esim. liifwef l. liifwal = liikkeellä, foßwef l. foßwal = pelästyksissä. Samoin joskus adjektiveistakin syntyneissä. Esim. üfewel l. üfewel = ylhäällä.

β) Vielä voi lukea tähän suuren joukon adverbija, joissa adessivin sekä allativin loppuvokaali on muuttunut *i*:ksi (arvattavasti suffixin kadottua, vert. partitivia ja ablativia), niin että pääte *li* ilman eroituksetta molempia näitä sijoja vastaa. Näissä on sekä yksiköllisiä että monikollisiakin muotoja. Esim. ammuli = ammollaan, ammollen, eeli = edelleen, ennalleen, fülleli = kyljellään, kyljelleen, pitfali = pitkälään, pitkälleen, lapseli = lapsena, seljali l. selili = selällään, selälleen, seljin, rinnuli = rinnoillaan, rinnoilleen, rinnatusten, põlwili = polvillaan, polvilleen.

Muistutus 1. Parissa tämmöisessä adverbissa näkyy juuri-sanana olevan *us*-päätteinen, abstraktinen substantivi lyhennetyllä vartalolla. Esim. pituli (piffus) = pitkin, förguli (förgus) = korkeudelleen, korkealla.

Muistutus 2. Joskus on näissä adverbimuodoissa monikon vokaalimuoto suomentapaisempi kuin muulloin monikon partitivissa. Esim. fäpili l. fäpuli (fäpp, g. fäpa, mon. part. fäppu) = nelin ryömin.

Muistutus 3. Että tämä adverbipääte todellakaan ei ole muuta kuin allativi, sen todistaa esim. adverbi ärafi l. ärafel = erillään, erilleen.

3) *Essivi* tai *adessivi* ja *translativi*. Täna ööze = tänä yönä; minewal öözel = mennä yönä; öözeß = yöksi.

n) *Abessivia* enimmiten käytetään kolmanteen infinitiviin liitettynä. Esim. teadmata = tietämättä, wäzi-mata = väsymättä, fogemata = sattumaltaan.

Hyvin harvoin käytetään sitä muulloin. Esim. alašti = alasti (oik. alasetta). Sanassa fetta = turhaan näkyy vironkin abessivissa, vastoin tavallisuutta, kaksi t:tä.

o) *Instruktivi* on virossakin hyvin paljon käytetty adverbisija sekä yksikössä että monikossa. Esim. ilma = ilman, wara = varhain, harmu = harvoin, aju = ajoin, piži = hiljakseen, teži = toisin, tagur-päri l. tagur-pidi = takaperin, ratša l. ratšu = ratsain, fõrwi l. fõrwu = rinnatusten, parittain, soome feele l. feeli = suomen kielin.

Muutamista tähän kuuluvista adverbiluokista olisi tarkemmin puhuttava:

1) Hyvin usein instruktivia ei liitetä suoraan nomen-vartaloon, vaan ne-päätteen (diminutivisenko)? välityksellä. Samoin on suomessakin usein laita. Esim. wägefi l. wägifi = väkisin, tagafi l. tagaša = takaisin, wargfi l. wargufi = varkain, jülitfi = sylin, filmatfi, filmitfi l. filmiifi = silmännähtävästi, füüzitfe l. füüzi = kynsin, varkain, jalgfi = jalkaisin, jalafi l. jalutfi = jaloin, huiža päiža = ajattelematta, hutikoiden, päiže l. päiži = valkealla päivällä, fuiža = suoraan, julki.

Muistutus. Niinkuin tästä näkyy on näissä adverbeissa vanha tje-muoto vielä tavallisempi kuin muulloin.

2) Hyvin paljon viljellään adverbina toisen verbin infinitivin instruktivia, jota ei Virolainen muulloin enää käytäkään. Sen d on aina pois kulunut. Esim. seižu = seisoin, pidi = pitäin, jõude = jouten, fogelbi (fogelbada) = ängittäin, kangertain, loogelbi l. loogerbi

(loogerdada) = polvitellen, waſeti (waſetada) = välistä, tauti (tautada) = jolloinkulloin, jaksoittain.

Enin osa tämmöisiä adverbeja on kuitenkin, samoin kuin suomessa, syntynyt nomeneista olemattomien verbein välityksellä. Esim. pititti = pitkittäin, harwuti = harvoittain, ezite = ensittäin, tunniti = tunnittain, paremite = paremmittain, sügijeti = syksyttäin.

Muistutus. Suomessakin on tämä infinitivimuoto adverbina usein lyhennyt. Esim. paremmiten, enimmen. Virossa on loppuvokaalina tavallisesti i, usein e, joskus harvoin a:kin. Esim. fiuste l. fiusta = kilpaa.

3) *Źine-* ja *lane-*päätteiset adjektivit sangen harvoin käyttävät instruktivia adverbipäätteenä, vaan siinä tapauksessa eivät kadota lopputavua. Esim. äralazi = yksittäin, waewalizi = tuskin, waivoin, ühtlazi = yhdessä, yhtenä.

Joskus näkee myös lyhennettyjä muotoja, semmoisia kuin ühtleš = yhdessä, yhtenä.

4) Komparativeissa instruktivin *n* on säilynyt, vieläpä saanut vokaalinkin tueksi jälkeensä. Esim. fauemine (faua) = kauemmin, rohffemine = runsaammin, fagedamine = useammin.

Poikkeus. Komparativista rohffem voi kuitenkin myös tulla yksiköllinen muoto ilman *n*:ää: rohffema; komparativista wähem syntyy vaan wähema = vähemmin, ja enam on adverbinkin muuttumatta nominativissa. Samoinpa suomessakin sanotaan paikoittain enemmän, paikoittain: enämpi.

Muistutus. Parista substantivistakin syntyy samallaisia instruktivimuotoja päätteellä *ni l. na*. Esim. rinuuna l. rinuu = rinnoin, rinnatuksin, üfspäini l. üfspäinis = yksinään, wiimani = viimein.

5) *Źine-*päätteisistä verbisubstantiveista syntyy monesti adverbi-instruktiveja, kahdella eri tavalla. Taikka pysyy lopputavu ja instruktivin *n* katoa, taikka

myös (harvemmin) katoa lopputavu ja instruktivin pääte on samallinen kuin komparativissa. Esim. lühendamizi = lyhennellen, haudumizi = rasittavasti, haudattavasti (esim. kuuma), napšamizi l. napšamine = arvelematta l. hätäilemällä.

Samallaisia adverbeteja syntyy vielä monta vertaa useammin mine=(suomen mainen-) päätteisistä adjektiveista. Esim. šegamizi l. šegamine = sekavasti, piššamizi l. piššamine = vähitellen, hitaasti, waštamizi = kummin-kin puolin, hšrgamizi = hitaasti, vetelehtien.

Muistutus. Näistä adjektiveista myös välistä muodostuu adverbeteja elativin avulla, jossa tapauksessa niiden lopputavu aina katoa, niinkuin § 118 e 2 säättää. Esim. ridamizi, ridamine l. ridamiste = rivittäin, vuoroittain, piššamiste = hitaasti.

p) *Terminativi* on adverbipäätteenä harvinainen. Esim. funi l. funni = kunne, šenni = siksi kun, tänini = tähän saakka, pärani = peräti, kokonaan.

q) *Komitativi* on erittäin harvinainen. Katso esimerkkiä § 36 k muist. 3. Kenties on myös foguna, foguni l. foguneš tähän luettava, paremmin kuin essiviin, ja olisi suomessakin „kokonansa“ = kaikkimensa Rauman-taipainen komitativi.

Muistutus. Kun vertaamme tähän lohossa o 4 ja 5 ilmi tulleet instruktivi-muodot, niin tahtoisii päättää että instruktivi sekä komitativi ovatkin yksi sija, ja että viimeinmainittu vaan siksi on vokaalilla jatkettu että siihen kävisi suffixi liittämisen, samoin kuin vokaali virossa on enimmiten koron tähden lisätty.

r) *Prolativia* käytetään ylen harvoin. Esim. maize = maitse, eazi = jäätä myöten.

Muistutus. Nämät muodot ovat nähtävästi sukua lohossa o 1 esiin tuoduille. Niinpä myös Länsi-Suomalainen usein käyttää samallaisia instruktiveja, missä Karjalainen prolativia. Esim. maifun = maitse, merifun = meritse. Ehkäpä onkin koko

prolativi vaan tällöinen lyhennyt instruktivimuoto, jossa ne-päätteen vanha vartalo tje on tallella.

s) Erittäin huomattavat ovat seuraavat adverbi-muodot, jotka johtopäätteen välityksellä syntyvät:

1) Keskinäistä kohtaa tai paikkaa määrääviä adverbeja syntyy sillä tavoin, että stif-pääte, joka paikkaa merkitsee, ensin lisätään juurisanaan, ja näin johdettu sana pannaan instruktiviin. Esim. vastastifu = vastatusten l. vastatuksin, weerestifu = vieretysten, paaristifu = parittain, ligistifu = likekkäin.

Samaa merkitseviä adverbeja saa harvemmin myös paikka-päätteellä fu, johon sitten liitetään verbin-infinitivin instruktivi. Esim. vastafute, ligifute. Vertaa suomessakin: vastakkain, likekkäin, samoin kuin „vastatuksin“ on tuš-päätteellä (joka joskus paikkaa merkitsee) syntynyt ja instruktiviin pantu.

2) Välistä syntyy adverbeja diminutivisen fene-päätteen välityksellä, johon sopii eri sijapäätteitä lisätä. Esim. elativi, jonka edestä lopputavu katoa: hulgafešte = joukoittain, pärafešte = perätyksin, seitsemefešte = seitsemän miehin; adessivi: töllafežel = nelin ryömin, pifufežel = sippuralla, raollaan (silmistä); instruktivi hulgafeži = joukoittain, pizufeži = vähitellen; fašefeži = kahden, kaksittain, kolmežeži = kolmittain; ablativi: peafeželt = pian.

Muistutus. Joskus käytetään tällöisiä adverbeja myös supistetussa muodossa. Esim. töllafjel, pizuffi.

3) Hyvin usein myös syntyy adverbeja lyhemmän vähennys-päätteen fu:n välityksellä, joka siinä tapauksessa kuitenkin melkein aina muuttaa loppuvokaalinsa i:ksi. Hyvin harvoin vaan se pysyy u:na tai muuttuu a:ksi. Näin syntyneeseen johtosanaan liitetään eri si-

japäätteitä. Esim. hiljafu (instr.) l. hiljafult = äsken, nykyään (L. S. hiljakkoin), warafult = varhain, wildafi = viistoon.

Enimmiten käytetään adessivia ja allativia, joiden merkitykset tässä ovat sekautuneet. Esim. wildafil l. wildafile = viistossa ja viistoon, warbufil l. warbufile = varpaillaan, seljafil l. seljafile = selällään, põlwefil l. põlwefite = polvillaan, langafil, langafal l. langafile = lankeamaisillaan.

Muistutus 1. Melkein aina on, niinkuin luonnollista, juurisanan loppukonsonantti pehmennyt, mutta nähdään se sentään pehmenemättä muutamissa harvoissa sanoissa: hüppafil l. hüppafile = hypäten, uppafil(e) l. uppafal(e) = niin riipuksissa että pää on alaspäin, rippufil(e) l. rippafil(e) = riipuksissa, ja fuffafil(e) l. fuffafil(e) = kykkysillä.

Muistutus 2. Suomessakin muodostetaan tällaisia tilaa osoittavia adverbjeja diminutivimuodolla. Esim. varpaisillaan, kykkysillään, paitasillaan j. n. e.

Muistutus 3. Joskus harvoin nähdään semmoisia muotoja kuin langasfil(e) = lankeamaisillaan, lamasfil = vatsallaan, makaa-massa. Ne ovat kenties samaa kuin edellisessä lohossa mainitut supistetut muodot föllafjel j. n. e. Näissä olisi, niinkuin Virolainen muulloinkin välistä tekee, konsonantit ympäriviskatut.

t) Välistä nähdään virossa erehdysmuotoja, joissa kaksi päätettä on pantu päällekkäin. Esim. elativi es-sivin, tai allativin, tai ablativin lisäksi: fogunište = kokonaan, faugelešte = kaukana, istulište l. istuli = istu-alla, fummulište l. fummuli = kumossa, waheldašt = välistä; — translativi instruktivin, tai terminativin, tai elativin lisäksi: wiimatefš = viimeeksi, ezitefš = ensiksi, šennifš l. šenniš = siksi (vert. Wiipurin „siiheks“), pä-rastešš = myöhemmäksi; — ablativi instruktivin tai abes-sivin lisäksi: ezitelš = ensittäin, šoutumatalš = peräti.

§ 119. Merkitykseltään voi jakaa adverbis, *) niinkuin muissakin kielissä:

a) *Aika-adverbeihin* esim. alati = alati, lakkaamatta, alleš = yhä vielä, ammu l. ammušt = aikaa siten (Kalev. ammoin), enne = ennen, ennegu = ennenkuin, ennemuine (instr.?) l. ennemuište (elat.) = ennen muinoin, heile = eilen (toona=heile l. tuna=heile l. üle=heile = toissa päivänä), hilja = myöhään (Länsi-Suomessa = hiljan), homme = huomenna (toona homme l. tuna=h. l. üle=h. = ylihuomenna), iffa = aina, ju = jo, fohe l. foHEMAID = kohta, paikalla, funa l. funaš = koska, ei funagi = ei koskaan, millal = milloin, ei millagi = ei milloinkaan, muište = muinoin, mullu = viime vuonna, nüüd l. nüü = nyt, peagu = pian (myös: melkein), praegu = par'aikaa, sellal = silloin, seštašt = siitä lähtein, siis = sitten, tepš = tästä, lähtein, ei tepš = ei enää, warfi l. waršti = kohta, paikalla (Kalev. varsin), wašta = vasta, weel = vielä.

b) *Paikka-adverbeihin* esim. fuža l. fuš = missä, fužašt, fužalt l. fušt = mistä, fuš l. fužu = mihin, fužagil = jossakin, fužagile l. fužugile = johonkin, fužagilt = jostakin, ei fužagil = ei missään; majal (myös: muial) = muualla, majale, majalt; teizial = toisaalla, teiziale, teizialt; wäljaš = ulkona, wälja, wäljašt; õues = ulkona, õue = ulos.

c) *Paljous-adverbeihin* esim. aina = aivan, füll = kyllä, muud fui = ainoasti, vaan, palju = paljon, palja = ainoasti, se wõrra (nom. wõrē) = sen verran, üffi=neš = ainoasti.

*) Tähän on pää-asiallisesti vaan pantu semmoisia, joita edellisessä pykälässä ei vielä ollut mainittu.

d) *Myönnytys-* ja *kielto-adverbeihin* esim. ei = ei, ei juhtugi l. ei poolegi = ei suinkaan, ei ollenkaan, ei mitte = ei, jah = niin, jaa (kieltäväisissä lauseissa: ei), jah miät = kyllä, füll iffa = kyllä, fuida muidu = kuin-
kas muuten, muidugi = tietysti.

e) *Epäily-adverbeihin* esim. ehf = ehkä, kenties, faš = kenties, hädaste = tuskin.

f) *Kysymys-* ja *vastaus-adverbeihin* esim. fui, fuda, fuida l. fuis? = kuin l. kuten, naa, nii, niida, niidaš l. nenda = niin, miš l. miš pärašt? = miksi l. minkä-tähden, fiš = siksi, senvuoksi; niin myös ennen jo mainitut millal, fuža j. n. e.; wöi? = vai? wöi ep? l. wöip? = vai ei.

Tavallinen kysymyssana on faš, joka virossa erisanana pannaan lauseen alkuun. Esim. faš ja tuled? = tuletkos? Gi ma tea, faš ma tulen = en tiedä tulenko. Ainoasti muutamissa harvoissa sanoissa on se loppu-liitteenä, silloin aina ilman vokaalia. Esim. Weelafš? = vieläkö? Kauafš? = kauanko? Minafš? = minäkö? Gfš l. ega? = eikö? Vielä lyhennettynä: onš? = onkos? Vertaa Turun: efš tule = etkös tule j. n. e.

g) *Laatu-adverbeihin* esim. fatfi = katki, finni = kiinni, lahti = irti, lauza = julki, löhfi = halki, kappaleena, muida l. muidu = muuten (Wiip. muite), otje = juuri, puhfi = puhki, salaja = salaa, wait l. wait = vaiti, wäga = sangen l. kovin, üse = ylen.

h) Vielä kuuluvat tähän liitteet gi l. fi = kin ja kaan, ja ba l. p = pa, jonka jälkimmäisen edessä kadonnut loppuvokaali jälleen tulee näkyviin. Esim. fuitgi l. fuidagi = kutakuinkin, ei sugugi = ei sukuakaan; — juba = jopa, füllap = kylläpä, feep fe on = sepä se on, feeš-

tap ja tuleb = siitpä se tulee, eb = eipä. Tämä viimeinmainittu ole-verbin edessä tavallisesti lyhenee paljaaksi p:ksi ja sulautuu yhteen verbin kanssa: p'ole = eipä ole.

Muistutus. Joskus p:n edessä esiin tuleva vokaali ei ole oikea, vaan e. Esim. üfjep hõbune = yksipä hevonen.

I. Konjunktionit.

§ 120. Konjunktionit voi jakaa:

a) *Yhdistäväisiin*: ja = ja, ning (vanhentunut) = ja, niin myös (oik. niinkuin), nii hästi — fui = niin hyvin — kuin.

Muistutus. Virossakin mielellään jätetään ja pois.

b) *Eroittavaisiin*: ehf = taikka, eli, elif (vanhentunut) = taikka, elikkä, wõi l. woi = vai, ei — ega = ei — eikä.

c) *Vertaavaisiin*: jeda — jeda, l. mida — jeda = mitä — sitä.

d) *Ehdollisiin*: fui = jos, fiis = niin, siis, muudu = muuten.

e) *Syylisiin*: jest = sillä, jellepäräst l. jeeperäst = sentähden, et = että ja koska (vert. Agricolan Uud. Test:ssa „että“).

f) *Vastustaviin*: aga = mutta, ammuigi = varsinkin, et — füll = waiffa, (esim. et ma füll tean = vaikka tiedän), ehf faa = vaikka, josko, fummatagi = kumminkin, ei fummatagi = ei kumminkaan, liiategi = varsinkin (L. S. liiatenkin), muud fui l. muudfu = paitsi, vaan, ommeti l. ommetigi = varsinkin, etenkin, waid = vaan.

K. Huudahus-sanat eli Interjektionit.

§ 121. Huudahus-sanat osoittavat:

a) Iloa: hõitja = eijaa, hei l. hei = hei, ahah.

b) Kipua ja tuskaa: woi woi = voi voi, ai ai = ai ai, oh, au, oeh.

c) Kummastusta: imed = ihme, en l. ennäe = kah, wõi eh l. wõi nenda = vai niin, noh = noh, waat = kas, aeh, ei jäh, tohoo, wuih.

d) Pelästystä: ai, ui, uih.

e) Moitetta: jaah = vai niin, tohoo, wuih.

f) Malttamattomuutta: noh = noh, nuu l. nu = no, oi.

g) Kieltämistä: juuzu = ann'olla.

h) Kutsumista: ae = hoi, hõi l. hõis = hoi, ää l. hää.

i) Vastaamista: jah, ja jah, ae.

k) Kysymistä: ae l. ä = häh.

l) Tarjoomista: jäh = heh, seh, jähfe = hekää.

m) Pilkkaa: fis fis = piti piti, äh häh = ähä, häästi häästi = piti, piti.

n) Uhkausta: oot oot = malta, malta, fatju fatju = varo varo.

o) Karkoittamista: eest = pois, õitš, hõis, hurjoo.

p) Inhoomista: hui l. woih = hyi, äh, wäh, õäf.

§ 122. Vieläkin kuuluvat tähän ne huudot, joilla luonnon ääniä matkitaan. Ne ovat suureksi osaksi toiset kuin meillä. Esim. osoittavat:

a) Raskaitten kappaleitten putoomista: farpaugh, farpläht, farpläits, pum, rentšti.

b) Loiskuttamista, läiskyttämistä: lartš l. lartšti, lupšti, matšti, mullšt, patšti.

c) Kolkahtamista: kolšš = kolkis.

d) Paukkumista: pam l. paughšt = pau.

e) Viskaamista t. putoomista: pantšti, paršah, paršum.

f) Nopeaa liikuntaa: wiššš, wiřdu.

g) Ratisemista, rätisemistä: rafš, řartš.

III. Sanainsynty-oppi.

A. Liittosanat.

§ 123. Substantivi voi liittyä toisen substantivin, taikka adjektivin tai partikelin kanssa, joka sen eteen pannaan. Siinä on huomattava kaksi suomen kirjakielestä poikkeavaa seikkaa:

a) Eteen liitetty substantivi tai adjektivi hyvin usein pannaan genitiviin, missä meillä nominativiin. Oikeata sääntöä ei sentään näy olevan milloin genitivi, milloin nominativi on käytettävä. Esim. raudsepp = rautaseppä, vaan katalsepp = vaskiseppä, poeglaps = poikalapsi, kaupmees = kauppamies, vezivagu = vesivako, vaan männipuu = mäntypuu, sõamees = sotamies, rohuaeð (roht) = yrttitarha. Samoin fangefaelus = uppiniskaisuus, suurpää = suuri pää, vaan punafesüüt = punainen nauta, jolla on valkea selkä.

b) Välistä taivutetaan edellinenkin sana, ei ainoasti silloin koska se on adjektivi, vaan myös substantivi, jopa partikeli. Esim. ležednaiset = leskinaiset, luukfonta = luukonttia, eestfoda = esitupa, eestfojas = esituvassa, ete-otfa = etupäähän, tahafotta = perätupaan.

Muistutus. Meillä vaan taivutetaan adektiveja tällä lailla. Esim. Uudellamaalla.

§ 124. Adjektivin eteen voi liittää substantiveja, adjektiveja, lukusanoja sekä partikeleita. Ensimmäinitut voivat olla välistä nominativissa, välistä genitivissä, jossa näkyvät noudattavan samoja ohjeita kuin suo-

nessa. Adjektivit ja lukusanat ovat aina genitivissä, siinä monesti poiketen suomen kirjakielestä, vaan Länsi-Suomen tapaan. Esim. *weripunane* = veripunainen, *rauafarwane* = raudankarvainen; — *furwanäuline* = surullisen-näköinen, *neljajalgne* = nelijalkainen.

§ 125. Verbiens eteen liittää Virolainen hyvin usein partikeleita. Kuitenkin tapahtuu tämä ainoasti infinitiveissä, participioissa sekä verbisubstantiveissa; muuten erotetaan partikeli ja pannaan verbin jälkeen. Esim. *wälja-ajada* = ajaa ulos, *wälja-ajetud* = ulos ajettu, *ära minneš* = pois mennessä, *äraläinud* = pois mennyt, *äraminija* = pois menijä; vaan *mine ära* = mene pois, *ma lähen l. läffin ära* = minä lähdän l. läksin pois.

Muistutus. Oikeastaan on suomessakin enimmäkseen tapa sama, vaikka partikkelit kirjoitetaan erikseen.

§ 126. Kun plurale tantum tulisi liittosanan etujäseneksi, kadottaa se, samoin kuin suomessakin, monikon nominativin päätteet ja liittyy toiseen sanaan paljaana vartalona. Esim. *faera-fott* (*faerad*) = kaurasäkki, *talgu-ölut* (*talgud*) = talkko-olut, *pulma-ilu* (*pulmad*) = hää-ilo.

Muistutus. Sanoissa *naeste-rahwas* = naisihminen ja *meešte-rahwas* = miespuoli päinvastoin käytetään monikollista muotoa.

§ 127. Jommoinenkin joukko liittosanoja on virossa niin yhteen sulaunut että toinen jäsenistä on paljaaksi päätte-tavuksi supistunut. Esim. *jedawi* = sillä lailla (sitä viisiä), *pühaw* = pyhäpäivä, *praigu* = par'aikaa, *laupa* = lauvantai, *mišfune* = minkäsukuinen, *mandi* = maantie, *aasta* = aastaika, vuosi, *heinam* = heinämaa, *tämму* = tänä vuonna, *wesfi* (vanh. *wesfiwi*) = mylly, *aitūmal l. aitäh* = Jumal'avuks, *Sumalime* = Jumalan nimeen.

B. Johtosanat.

1) Substantiviset johtopäätteet.

§ 128. *Tekoa* (tavallisesti myös samassa teolla *tehtyä*, teon *välikappaleetta* tai teon *esinettä*) osoittavat seuraavat päätteet:

a) *Mine* g. *miže* (suom. *minen*) merkitsee yksistään tekoa l. tekemistä. Sillä syntyy substantiveja kaikenlaisista verbeistä, ilman mitään vartalon muutoksetta. Esim. *ušfumine* = uskominen.

Muistutus 1. Kolmannen luokan verbit tämän johtopäätteen edellä kuitenkin kadottavat loppuvokaalinsa. Esim. *šandmine* = kantaminen.

Muistutus 2. *Sangen* monella verbillä, varsinkin intransiivisilla, ei olekaan muuta, tekoa osoittavaa johtopäätettä.

b) *U*, harvemmin *i* (suom. *o*, *u*, *ö*, *y*), joiksi vartalon loppuvokaali on muuttunut. Se osoittaa enimmäkseen tekoa yksistään, melkein yhtä usein tekoa sekä myös tehtyä, *sangen* usein tehtyä yksistään, hyvin harvoin keinoa yksistään, taikka tekoa ja keinoa, tai tekoa, keinoa ja tehtyä, tai tekoa ja *esinettä*.

Täänkaltaisia substantiveja saapi ainoasti kaksitavuisista verbeistä, nimittäin melkein kaikista e-päätteisistä, useimmista a-päätteisistä, ja *sangen* usein u-, ja i-päätteisistä sekä 5:n luokan verbeistä. Muutamilla u-, i-, a-päätteisillä ja 5:n luokan verbeillä ei olekaan muuta teko-päätettä paitsi tätä. Esim. *tegu* (*teen*) = teko; *elū* (*elada*) = elo; *šaat* g. *šaadu* (*šaata*) = saatto; *šööť* g. *šööđi* l. *šööda* (*šööta*) = syöttö; *ripp* g. *riřu* (*riř-*

puda) = riippuminen; *fünd g. fündi (fündida)* = synty; *wiib, g. wiwi (wiibida)* = viipyminen; *hüpp g. hüpu (hü-pata)* = hyppy, *walw, g. walwu (walwata)* = valvominen.

Muistutus 1. Tietysti *u-* ja *i-*päätteisten verbein loppuvokaali ei muutu.

Joskus harvoin pysyy *a-* ja *e-*kin muuttumatta. Esim. *tapp, g. tapa l. tapi* = tappo, *pöör, pööra l. pööri* = pyörö.

Muistutus 2. Enimmiten vastaa *i* meidän *ötä* tai *ytä*, ja on siis jäännös muinaisesta vokaalisoinnusta. Mutta muutamissa sanoissa se tulee kovien vokaalien perästä ja vastaa silloin harvinaisempia suomalaisia muotoja, semmoisia kuin „anti“

Muistutus 3. Lyhyttävuiset *a-*päätteiset harvoin saavat tämän päätteen.

c) *Ë*:llä (suom. e), joksi vartalon vokaali on muuttunut, on samat merkitykset kuin edellisellä, kuitenkin osoittaa se verrattomasti useammin keinoa. Nominativissa on sen edessä konsonantti usein pehmennyt.

Tämäkään pääte ei sovi muille kuin kaksitavuisille verbeille. Niistäkin on se vaan 3:n luokan verbeissä ynnä myös *u-*päätteisissä melkein yhtä yleinen kuin edellinen, vaan 5:n luokan verbeissä, *e-*päätteisissä, ja varsinkin *i-*päätteisissä paljon harvinaisempi. Yhtähyvin on verbejä, varsinkin *u-*päätteisiä, juuri harvoin toisia, joilla ainoasti on tämä pääte. Esim. *weere, g. weere l. weerme (weereda)* = viereminen l. vyöry, *wiide, g. wiite (wiita)* = vietto, *tage g. tage (taguda)* = taheet, *følge, g. følge g. fölfe (fölfida)* = solke.

Muistutus 1. Sängen usein on tämmöisillä johtosubstantiveilla *me-*päätteinen genitivi. Siitä näkyy että ne ovat hämmennyneet *e-*, *eme-* (suom. in, imen)-päätteen kanssa, josta tuleekin että ne niin usein merkitsevät keinoa.

Muistutus 2. Lyhyttävuisissa tätä päätettä tuskin koskaan nähdään.

d) *uš*, usein *eš* t. *iš*, g. *uže* j. n. e. (suom. *uš*, *uš*, *oš*, *öš*, g. *uffe* j. n. e.) myös merkitsee tekoa, teolla tehtyä, joskus keinoa tai teon esinettä. Sen edellä vartalon loppuvokaali katoa ja loppukonsonantti tavallisesti ei pehmene.

Tällä päätteellä syntyy substantiveja kaikista monitavuisista *a*-päätteisistä verbeistä, niin myös usein *tje*-päätteisistä, ja keskiheitteisistä *le*-päätteisistä; samoin enimmiten kaksitavuisista. Esim. *fannatus* (*fannatada*) = kannatus, *libistus* (*libistada*) = leperrys, imartelus, *förgendus* (*förgendada*) = korotus, *walitus* (*walitseda*) = valitseminen, *õmblus* (*õmmelda*) = ompelus, *feetus* (*feeta*) = keitos, *wõidus* (*wõida*) = voiteleminen, *tõmbus* (*tõmata*) = tempaus, *leifus* (*leigata*) = leikkaus, *nõõlus* (*nõõluda*) = neulomus, *wiibus* (*wiibida*) = viipymys.

Muistutus 1. Hyvin harvoin syntyy suoraan *uš*-päätteisiä substantiveja *u-* ja *i*-päätteisistä verbeistä. Enimmiten käytetään vastaavan faktitivisen verbin (jolla ei kuitenkaan aina ole todellinen faktitivinen merkitys) välityksellä syntynyt muoto, usein silloinkin, kun semmoista faktitivista verbiä itseään ei käytetä. Esim. *paizutus* (*paizuda* l. *paizutada*) = paisuminen l. paisumus, *lõõtjutus* (*lõõtjuda* l. *lõõtjutada*) = lietsominen, *tarwitus* (*tarwida* l. *tarwitada*) = tarve, *efitus* (*efida*) = harhaus.

Samaa tapaa noudattavat enimmiten 5:nkin luokan verbit, vaikka myös kyllä usein synnyttävät substantivinsa paljaalla *uš*-päätteellä. Esim. *forjatus* l. *forjus* (*forjata*) = korjaus, *fiuzatus* l. *fiuzus* = kiusaus, *ferjatus* l. *ferjus* (*ferjata*) = kerjuus, *fallatus* (*fallata* l. *fallatada*) = valaminen.

Muistutus 2. Kaksitavuiset, lyhyttavuiset verbit, oli loppuvokaali mikä tahansa, aina saavat päätteen *duš* t. *nduš*, ei *uš*. Esim. *jagabus* (*jagada*) = jako, *rabadus* l. *rabandus* (*rabada*) = lyönti, *segabus* l. *segandus* = sekaaminen, *šuredus* (*šuren*, *šurra*) = kuoleminen, *šigidus* l. *šigindus* (*šigida*) = sikiäminen, *wäzidus* l. *wäzindus* (*wäzida*) = väsymys, *wagudus* (*waguda*) = vakoaminen, *fogudus* l. *fogundus* (*foguda*) = kokous, *šubabus* (*šubada*) = lupaus, *fumabus* (*fumabus*) = kumiseminen tai hämärtäminen. — Joskus

käyttävät nämätkin faktitivisen muodon välitystä. Esim. rabatus, lubatus, fumatus.

Samoin myös on pääte *duš* seuraavissa sanoissa, joista juurisanan loppuvokaali on kadonnut (katso § 30 f 5): *hingduš* (*hingata*) = hengehtiminen, *faebduš* (*faeban, faewata*) = kaipaus, *laimduš* (*laimata*) = soimaus, *põlgduš* l. *põlgtuš* (*põlgan, põlata*) = ylenkatse, polkeminen, *šalgduš* (*šalgan, šalata*) = kieltäminen, salaaminen, *šoidduš* (*šoidmata*) = soimaus. Nähtävästi on alkuaan, niinkuin 5:n luokan verbeissä on tapa, pääte ollut *tuš*, jonka t sitten, vokaalin kadottua, on edellisen konsonantin tähden pehmennyt.

Muistutus 3. Juuri joskus voi liittää tämän johtopäätteen *ne*-päätteisiin tai kaksitavuisiin *e*-päätteisiin verbeihin, silloinkin melkein aina faktivisen muodon välityksellä. Esim. *ligeneduš* (*ligeneda*) = likeneminen, *hapnetiš* (*hapneda*) = hapatus, *munnetuš* (*muneda*) = muniminen, *fiipšiš* (*fiipšen, fiipšta*) = paistikas.

Muistutus 4. Monitavuisista syntyneissä eroitetaan välistä teko tehdystä tai keinosta sillä että edellinen saapi päätteen *uš*, jälkimmäinen *iš* t. *eš*. Kaksitavuisista syntyneissä saapi jälkimäinen välistä vartalon *uše* l. *uše*, jonka edellä loppukonsonantti pehmenee, ja edellisellä on *uže*. Esim. *ooduš* = välipala (joka varsinaista ateriaa odottaessa syödään), *ooduš g. ooduže* = odotus; *toiduš*, *g. toiduše* = ravinto-aine, *toituš*, *g. toituže* = ravitseminen; *foiduš*, *g. foiduše* = käyttökeino, *foituš*, *g. foituže* = käyttäminen. — Useimmiten ei kuitenkaan päätteillä ole mitään väliä merkityksen suhteen.

Muistutus 5. *Uže*-päätteessä on vokaali nähtävästi ennen muinoin ollut pitkä, samoin kuin harvoissa vastaavissa suomen sanoissa, esim. kerjuus, korjuus, leikkuus. Siitä syystä onkin konsonantti tämmöisissä johtosanoissa pehmenemättä, kun se sitä vastoin lyhyen *uše*, *uše*-päätteen edellä tavallisesti pehmenee.

e) *Muš*, *g. muže* (suom. *mus*) on oikeastaan sama kuin edellinen, vaikka se on 3:een infinitiviin, eikä vartaloon, liitetty. Se osoittaa tekoa, harvoin tehtyä.

Tällä päätteellä syntyneet substantivit, joita ei ole kovin monta, tulevat enimmiten kaksitavuisista *i*- tai *e*-päätteisistä verbeistä, hyvin harvoin *u*- tai *e*-päät-

teisistä. Esim. wäzimuš = väsymys, pärimuš = perimys l. perintö, tulfimuš = tulkitseminen, olemuš = olemus, tundmuš = tunto l. tuntemus, fattumuš = sattumus, fulgmuš (fulguda) = sulkeuminen, wedamuš = kuorma.

Poikkeus. Niin myös fiġinemuš = sikiäminen, ainoa monitavuisesta syntyvä. Yksitavuisista tulevat vaan loomuš, g. loomuše l. loomuše = kaski, nuotanveto, joomuš = taipuvaisuus juomiseen.

f) M, g. ma (suom. ma), joka tekoa tai tehtyä osoittaa, liitetään vaan yksitavuisiin. Se on oikeastaan 3:n infinitivin pääte. Esim. joom = juominen ja juoma, fäim = käyminen, faam = saaminen ja saalis.

Poikkeus. Joku ainoa samallinen syntyy myös toisellaisista verbeistä. Esim. wedam l. pitennettynä wedamif = kuorma, wafam = ratti, fönun = sanoma, fadam l. fadamuš = satama, joensuu, panem = panos.

g) R, gen. ġi (suom. nti) on toinen pääte, jolla useimmat yksitavuiset verbit synnyttävät tekoa tai tehtyä osoittavia substantiveja. Esim. fōōf = syönti, syömä, joof = juoma, fäif = käynti.

Poikkeus. Niin myös tufe l. tufif = tulo, panef l. panif = pano, minef, minif l. minuf = meneminen ja menekki. Viimeinmainittu on ainoa vastaavainen suomen sana.

h) Pääte ng, g. ngu, harvoin ġi t. ġa, taitaa vaan olla nunnationilla varustettu vaihdos edellisestä. Se on harvinainen. Konsonantti tietysti sen edellä pehmenee. Esim. awang (awada) = avanto, jääding (jää-tada) = ensimmäinen ohut jääkuori, lazeng (lazen) = latinki, tōuzeng (tōuzen) = nousu, leping = sovinto.

Muistutus. Saman päätteen voipi myös joskus liittää nomaineihin, jolloin se tavallisesti ei paljon muuta juurisanan merkitystä. Esim. tarang (tara = tarha) = patomus, wahing (wahf = puhti, vauhti) = vihan puhti ja vahinko.

i) *Ń*, g. na (suom. na) muodostaa tekoa osoittavia substantiveja onomatopoeetisista, iŃe-päätteisistä verbeistä, joiden lopputavu silloin katoa. Esim. lobin (lo-biŃeda) = lorina, praġin (praġiŃeda) = ratina, pauke.

k) *Ńš*, g. kolmitavuisissa Ńe l. ŃŃe, useampitavuisissa Ńe, ei merkitse oikeastaan tekoa, vaan tilaa. Sen edellä konsonantti pehmenee ja loppuvokaali katoa. Näitä johtosanoja käytetään enimmäkseen vain paikkasijoissa, varsinkin sisällisissä. Esim. wiŃuŃeš l. wiŃuŃeš = vihastuksissa, uŃuŃeš l. uŃuŃeš = upoksissa, maġu jät ummuŃeŃe l. ummuŃeŃe = vatsa tuli kovaksi, teuŃeš = tekeillä, fumaruŃeš = pöhössä (esim. verkko).

§ 129. Henkilöitä ja eläviä osoittavat seuraavat päätteet.

a) *Ńa* liitetään verbeihin ja osoittaa verbin teon tekijää. Kolmannen luokan verbit sen edellä kadottavat loppuvokaalinsa, esim. Ńandja = kantaja, lyhyttävuiset e-päätteiset muuttavat loppuvokaalinsa i:ksi, esim. luġja (luġeda) = lukija, tuluġa (tulen) = tulija.

Muistutus. Joskus nähdään se e:llä jatkettunakin. Esim. elajaš = eläin, haġiaš = metsäkoira.

b) *ŃŃ*, g. iŃu, jonka edellä loppuvokaali pois heitetään ja loppukonsonantti pehmenee. Se liitetään:

1) Verbeihin (harvoin) ja merkitsee samaa kuin edellinen, luultavasti venäjän mukaan. Esim. lauluŃiŃ = laulaja, ŃuuduŃiŃ = soutaja, ŃiidiŃiŃ = kerskaaja.

Muistutus. Ykstävuiset verbit pistävät d:n väliin. Esim. juuduŃiŃ = juoppo, ŃööduŃiŃ = syömäri.

2) Nomineihin tai partikeleihin, jolloin osoittaa ihmisiä tai eläimiä, joilla on tekemistä juurisanan kanssa taikka joiden omituisen omaisuuden juurisana määrää. Esim. ŃönumiŃiŃ = sanansaattaja, ŃauniŃiŃ = saunassa asuja,

pealif = päällikkö, noorif = nuorikko, kaffifud = kaksoiset, abif = apumies, talwif = talvella syntynyt eläin, ezmif = Maanantaina syntynyt eläin, Punif = Punikki (lehmän nimi), Muštif = Mustikki (samaten), hārif = härkävasikka.

Poikkeus. Sanassa firjaf = kirjava lehmä on loppuvokaali säilynyt ja päätteen i poissa.

c) Mif, (joskus mif) g. nifu, mifu (Karjal. niekka, ven. НИКЪ) ei ole juuri yleinen, vaikka sentään yleisempi kuin suomen kirjakielessä. Sitä liitetään sekä verbeihin että nomineihin. Esim. wiinif = viejä, azunif = asujain, felitnif = päällikkö lyhde-kuormia vetäessä, wōlgnif l. wōlanif = velkamies, fobanif = porvari, fōrtšnif l. fōrtšmif = krouvin isäntä, ammetnif l. ammetmif = virkamies.

Muistutus. Joku ainoa merkitsee kalua. Esim. ejinif l. eжимif = pilli rakkopillissä.

d) Lane, g. laze (suom. lainen) ja line, g. liže (suom. lainen ja linen). Loppuvokaalin katoomisesta katso § 30 f 3; line-pääte pehmentää edelläkäyvän konsonantin. Ne merkitsevät:

1) Jossakussa paikassa asujaa taikka käymällä olijaa. Esim. Soomlane l. Soomelane = Suomalainen, Sakslane = Saksalainen, Roomaline = Roomalainen, mereline = merieläin, randlane l. rannaline = rantalainen, pulmaline = häävieras, turulized = toriväki, firifulized = kirkkoväki.

Likeistä sukua ovat: woodiline = vuoteen omainen, reeline = reessä ajaja; samoin hōimuline = heimo-lainen, fangelane = sankari (ikäänkuin kangelasta ko-toisin), wiiblane = nahjus, vetelys.

2) Juurisanan suhteen toimessa tai määrätyn ajan työssä olevaa. Esim. niineline = niinen kiskoja, noo-

baline = nuottamies, abiline = apulainen, fāzuline = käs-
kyläinen, mōōgalane = miekkamies; päifine = päiväläi-
nen, tunniline = tunnittain työtä tekevä.

Tähän myös voi lukea: palgalane = palkkalainen,
hüürifine = hyryläinen, wastlane = vastustaja, wiha-
lane = vihollinen.

3) *Eläviä* (ainoasti lane). Esim. hämblane = hämä-
häkki, färblane = kärpänen, pääslane = pääskynen.

Muistutus 1. Joskus harvoin on juurisanan loppuvokaali
muuttunut sillä lailla kuin lyhyemmässä monikon muodossa (§
36 o). Esim. seufine (joka on seuf) = sikopaimen, sepfine (joka on
sepf) = työnteettävä pajassa, lambuline (joka on lambul) = lam-
maspaimen.

Muistutus 2. Ainoasti sanassa abilaine l. abifine on tä-
män päätteen muinainen, suomentapainen muoto vielä tallella.

Muistutus 3. Suomessakin viljellään joskus llinen-päätettä
yllämainituissa merkityksissä. Esim. palkollinen, vihollinen, ta-
lollinen.

e) Ur, g. uri, harvoin ar, g. ari (suom. uri), jonka
edeltä loppuvokaali karisee, liitetään sekä verbeihin
että myös nomineihin, ja merkitsee edellisessä tapauk-
sessa tekijää, jälkimäisessä juurisanan kanssa työssä
olevaa. Usein on näillä sanoilla halveksivainen sivu-
merkitys. Keskiheitosta katso § 30 b. Esim. nutur =
itkuri, pōdur = sairastelija, tuuzlar = loitsija; nahfur =
nahkuri, faugur = kankuri.

Poikkeus. Eriäväinen merkitys on sanoilla ihnur = sai-
turi ja tuhfur = tuhkuri (eläin).

f) Kaš g. fa (l:n perästä gaš) liitetään nominei-
hin ja:

1) Muodostaa usein elävain nimiä. Esim. mullif-
faš = mullikka, latifaaš = lahna, liblifaaš = perhonen,
wasifaaš = vasikka, hämmelgaš = hämähäkki.

Muistutus 1. Usein jääpi ns lopusta pois. Esim. torafas l. toruf = torakka, fitifas l. fitif = sontiainen.

Muistutus 2. Enimmiten on vastaavilla suomen sanoilla pääte ffa, välistä wa t. ja. Esim. fajafas = kajava.

Muistutus 3. Lainasanoissa lopputavu fas ei ole johtopääte. Esim. harafas = harakka (ven. copoka), funingas = kuningas.

2) Joskus harvoin osoittaa kotiperää, välistä halveksivaisella sivumerkityksellä. Esim. Puhlafas = Puolalainen, Harjufas = Harjulainen, Järwafas = Järväläinen, metsafas = metsä-eläin.

3) Joskus luopi halveksivaisia nimityksiä ihmistä. Esim. tolfafas = tolvana, lipafas = luiska, hoo-pafas = kerskailija.

g) *Ḫ*, g. fe l. ffe (suom. samaten), jonka edessä konsonantti pehmenee, käytetään ainoasti monikossa ja osoittaa ihmisiä, jotka ovat keskenään heimolaisuudessa. Esim. kälifjed l. kälifjed = kälykset, langu(f)jed = langokset, ðe(f)jed = sisarukset.

h) *Nd*, g. nda osoittaa toisen olennon sijassa olijaa. Löytyy ainoasti sanoissa: izand = isäntä (isän sijainen), emand = emäntä, foend = ihmis-susi (saks. Wehrwolf).

i) *Ne*, g. fe t. tje (suom. nen) hyvin harvoin synnyttää substantiveja virossa. Esim. farjane = paimen, orjane = orja, waene = vaivanen, wäline = hovityössä (ulkona) olija.

k) *Ḫs* g. eje tulee ilmi muutamissa lehmänimissä. Esim. Punes = Punikki, Laugeš = Laukipää.

l) *Taja*, ti ja tiš l. teš (oikeastaan ja, i, iš, eš-faktiviseen verbiin lisättynä) synnyttää elävain, varsinkin lintuin nimiä. Esim. wihitaja = pieni rantasipi, torištaja l. torišti = tikka, tillutaja l. tilluti l. tilluteš =

rantasipi, tífuteš = taivaan vuohi, táfuti = oritvarsa, hingut g. hinguti = kalan laji.

m) Harvinaiset päätteet muš g. muže, uš l. iš l. eš, rt l. rd ja šf synnyttävät halveksivaisia tai jotakin erin-omaista luonnon omaisuutta merkitseviä nimityksiä. Esim. wílamuš = pitkä heilakka, ſiugamuš = sitä samaa, lodamuš = joutilas kuljeksija; wenituš l. wenitiš = laiskuri, wínderdiš = vetelys, wíngerdiš = vinkuri, petiš = petturi, lurjuš = lurjus, fõõnart = hevos-kulu, fäpard = halvattu, hutilus; paenušf = painajainen, líbašf = imartelija, wílašf = pitkä, laiha mies.

Muistutus. Joskus kuitenkin ei merkitys ole semmoinen kuin yllä on sanottu. Esim. farjuš = paimen, fõiguš = lentävä haltija, tíford = rantasipi, linnušf = tuutain-kala, leebušf = Lietuan jänis.

n) U (suom. u, vepsän oi), joksi loppuvokaali on muuttunut, merkitsee olentoa, jolla on juurisanassa osoitettu omaisuus. Se on virossa harvinainen. Esim. muštu = musta härkä, punu = punainen härkä, lämpu = ihminen, jolla on lämp-jalg, kõnttyrä käymään.

§ 130. Paikkaa osoittavat seuraavat päätteet:

a) La (suom. la) enimmäten vaan paikka-nimissä. Wiedemannin sanakirjassa nähdään vaan: Tuonela = Tuonela, tšlpla = Hölmölä, fišpla = se sama.

b) Šf, g. ifu (suom. ikko, isto) merkitsee paikkaa, jossa jotain runsaasti löytyy taikka jolla on juurisanan osoittama luonne. Sen edellä konsonanti pehmenee ja loppuvokaali katoa. Se syntyy enimmäten substantiveista, harvemmin adjektiveista tai verbeistä. Esim. fuuzif = kuusikko, humalif = humalisto, tišif (tiše) = tiheä metsä, laaštif (laaštata) = lakeaksi rai-vattu paikka.

Muistutus 1. Kaksitavuiset lyhyttavuiset melkein aina pistävät d:n, harvemmin nd:n, päätteen eteen ja säilyttävät loppuvokaalinsa. Esim. wōzadif l. wōzandif = vesakko, tihedif l. tihendif = tiheä metsä, pajudif = pajusto, pimedif = pimeä paikka, pimeys. Sanasta ſoo kuitenkin tulee ſoowif = suo-paikka.

Pääte ndif tai lyhennettynä nd on myös tavallinen muutenkin, kun juurisanana on verbi. Esim. fōrwendif (fōrweta) = poltettu paikka, pōlendif (pōleða) = palanut paikka, palo, tōstandif (tōsta) = uudestaan kynnetty maa, faewandif l. faewand = kivantto. Joskus ei se kuitenkaan merkitse paikkaa, vaan verbin teon esineenä ollutta kappaletta. Esim. fašwandif = kasvatti, pištandif = maahan pistetty seiväs, lōhwandif = lohkaistu pölkkö.

Aika harvoin liitetään tämä pääte täydellisenä nomineihin, jotka eivät ole lyhyttavuisia, useammin lyhennettynä. Esim. laiand = leveä piennar, ſeljand l. ſeljandif = harju, fōrgendif = korkea paikka, pōōzandif = pensaikko. Joskus ei ole näilläkään sanoilla paikallista merkitystä. Esim. wiendif = viides osa, ožandif = osuus.

Muistutus 2. Ennen aikaan näkyy Räävelinkin Virolainen, samoin kuin vielä Tarttolainen ja Suomalainen, myös viljelleen eto-päätettä. Mutta nyt on sen merkitys unohtunut ja käytetään sitä ainoasti if-päätteellä jatkettuna, jommoisena se on hyvin yleinen. Esim. ſaareſtif = saaristo, paſjuſtif = tiheä metsä, raiuſtif (raiuda) = paikka, jossa on puita hakattu, tiheſtif = tiheä metsä, fiwiſtif = kivikko. Viidennen luokan sanoihin liitetään vaan tif. Esim. pōōžaſtif = pensaikko, faſaſtif = jyrkkä paikka, mätaſtif = mättäikkö. — Vertaa suomessa: puistikko.

Muistutus 3. Hyvin harvoin on pääte miſ, niſ, piſ, riſ. Esim. raieſmiſ l. raieſniſ = raieſtif, ſarapiſ = pähkinäpuisto, faðapiſ = katajikko, wōžeriſ = vesakko, faðariſ = katajikko.

Näistä raieſmiſ näkyy olevan 3:sta infinitivistä syntynyt, ja niſ on vaan virossa tavallinen vaihdos siitä. ſtabamiſ-muoto näkyy osoittavan että sanoissa faðapiſ ja ſarapiſ p ei kuulu päätteeseen, vaan vartaloon.

Muistutus 4. Juuri harvoin pysyy if-päätteen edellä vokaali, jolloin i katoa. Esim. ſeljaſ = harjanne, ſiimaſ l. ſiimiſ = hiedikkö.

Muistutus 5. Joskus harvoin pitenee if vielä lisäpääteillä *as*. Esim. *mitšif* l. *mitšifas* = vitsikkö, viidakko, *maarif* l. *maarifas* = tiheä lehto.

c) Joskus syntyy paikkaa osoittavia sanoja pääteillä *us*, *es*, *is* (välistä faktitivisen verbin tai 3:n infinitivin välityksellä). Esim. *tihnuš* = tiheä metsä, *furiš* = nielu, *lageduš* = lakeus, *rinnateš* (mäe r.) = harju, *šöwateš* = poikki tien tuiskunnut lumivyöhyke, *šeljateš* = selänne, *furišmuš* = nielu (Kalev. kurimus).

§ 131. Kaluja merkitsevät päätteet:

a) *С* g. *še* l. *šfe* (suom. *s* g. *šfen*), joka ainoasti nomineista syntyy ja konsonantin pehmentää, osoittaa ainetta, jolla juurisana synnytetään. Tämä päätte on harvinainen. Esim. *jalas* = jalas, *törwaš* = tervas, *tulisoihtu*, *šarjaš* = harjas.

b) *llš*, (*iš*) g. *uše* l. *uše* (suom. *us* g. *uksen*) syntyy sekä nomineista että partikeleista. Sen edellä konsonantti pehmenee ja loppuvokaali katoa. Se merkitsee enimmäkseen kalua, joka juurisanaan kuuluu, välistä (varsinkin partikeleihin liitettynä) kalua, jonka pääomaisuuden juurisana määrää, välistä keinoa, jolla juurisana saadaan aikaan. Toisinaan se on merkityksensä jatke. Esim. *faeluš* = kaulus, *šörmuš* = sormus, *fannuš* = kannus, *ääriš* = reunus; *aluš* = alus, *peališ* = päälly, *rooduš* = luu-ranko; *tuluš* = tulus, *finniš* = kiinnike, kiinnitys; *feeluš* l. *feel* = kieli soittokalussa, *šarjuš* l. *šari* = harja, *oimuš* l. *oim* = uimus, *pušfuš* l. *pušf* = puuhka.

Muistutus 1. Tässä päätteessä on jälki vokaalisoinnusta melkein aina vielä jäljellä, niin että *is* tulee pehmeiden, *us* kovien vokaalein perästä. Esim. *šääriš* = sääry, *metšis* = metsäs l. metso, *šünniš* = kynny. Ainoasti *peališ* voi myös olla *pealuš*, *fäis* = hiha myös *fäiuš*, ja *fännuš* = kantopuoli, juurikka ei saa koskaan peh-

meää päätettä, nähtävästi siitä syystä, kun se vasta myöhemmin on muuttanut a:nsa ä:ksi.

Muistutus 2. Muutamilla on vartalon päätteenä ainoasti *ſe*, ei *ſſe*. Esim. puhkuſ, rooduſ, g. puhkuſe, rooduſe.

Muistutus 3. Sanoilla rinnus ja jalus on myös pitemmät muodot rinnuſti ja jaluſti.

c) *Œ*, g. eme l. me tai i, g. i (suom. in, g. imen) liitetään ainoasti verbeihin, edellinen kaks-, jälkimäinen monitavuisiin. Vokaali sen edellä katoa, konsonantti joskus pehmenee, vaan enimmäen pysyy muuttumatta. Se merkitsee keinoa eli välikappaletta. Esim. iſte g. iſtme = istuin, woole g. wooleme = vuolinrauta. pide, g. pideme = pidin, fanne, g. fandme = kannin, fannuſti, g. fannuſti = kannustin, oherdi, g. oherdi = näveri.

Poikkeus 1. Parilla semmoisellakin, jotka kaksitavuisista sanoista ovat syntyneet, on nominativissa i ja muissa sijoissa on enimmäen vartalon lopputavu poissa aivan kuin monitavuisista tulleissa: wöti, g. wötme = avain, ſüeti, g. ſüeti = syöſtäjäinen, ſuri, g. ſuri, esim. ſuri-laul = kuolin-laulu.

Poikkeus 2. Päinvastoin on vartalon lopputavu muutamissa monitavuisista tulleissa säilynyt: tolguti g. tolguti l. tolgutime = roikkale, naſſuti, g. naſſuti l. naſſutime = naksutin, tiſguti, g. tiſguti l. tiſgutime = kieli soljessa l. vaa'assa.

Muistutus 1. Niinkuin jo ennen on mainittu, on tämä pääte virossa paljon sekautunut tekoa ja tehtyä merkitsevän e-päätteen kanssa.

Muistutus 2. Sama johtopääte e tai i lisätään myös välistä substantiveihin, jolloin ei se kuitenkaan millään lailla muuta juurisanan merkitystä. On myös muutamia tällä päätteellä varustettuja sanoja, joiden juurisanaa ei tiedetä. Esim. ranne, g. rande l. randme = ranne, falmuti, g. falmuti = kalmisto, õhveti l. õhw = hehko; ſeige, g. ſeigme = säie, ſõõre, mon. ſõõrmed = sieraimet, ripſe, mon. ripſmed = ripset.

Muistutus 3. Joskus harvoin on monitavuisista syntyneissä loppu-i nominativista poissa. Esim. wingert, g. wingerti = näveri.

d) *St*, g. *ifu* on sama kuin § 129 b eläviä olentoja muodostava. Se merkitsee siis kalua, jonka omittuisen luonteen juurisana määrää, taikka jolla on tekemistä juurisanan kanssa. Välistä on se vaan joutava jatke, joka ei juurisanan merkitystä muuta. Esim. *tüwif* = tyvi-puoli puuta, *fepif* (*fep* = hiiva) = hiivaleipä, *füpfif* = paistikaskala; *tuulif* = tuulimylly, *förmitf* = sormikas, *lүpfif* = lypsin-astia, *fuwifud* = suvella kerityt villat; *pundrif* l. *pundar* = mytty, *wiſtrif* l. *wiſtar* = nästyrä.

Muistutus. Ainoasti sanassa *törwat* = tulisoihutu on juurisanan loppuvokaali säilynyt.

e) *ſaſ*, g. *fa* (suomen *ffa* y. m.) syntyy nomineista ja on sama kuin § 129 f, joka eläviä olentoja osoittaa. Se merkitsee: 1) välistä kalua, jolla on tekemistä juurisanan kanssa; 2) kalua, jonka luonteen juurisana määrää, enimmäkseen sillä sivumerkityksellä että se omaisuus on liiallinen tai inhottava; 3) muodostaa kasvi-nimiä; 4) on joutava jatke. Esim. *fäärifaſ* = sääry, *pärifaſ* = peräsuoli; *föllafaſ* = roikkale, *räbafaſ* = repale, *lommufaſ* = jotain litteää, *latafaſ* = lätäkkö, *liiſtafaſ* = viipale, *maſſafaſ* = läiskähtävä lyönti; *tuomifaſ* = tuomi, *tatifaſ* = sienen laji, *pujuſafaſ* = pujo; *fauafaſ* l. *fau* = sauva, *föörifaſ* l. *fööre* = pellavavihko.

Muistutus 1. Kolmitavuisissa sanoissa *in* perästä ja yksitavuisissa aina on päätte *gaſ*. Esim. *rämmegaſ* l. *rämmifaſ* = raita, *pihlegaſ* l. *pihlaſafaſ* = pihlaja, *tüügagaſ* = tyvikkö. Niin myös poikkeuksena *emagaſ* l. *emafaſ* = kohtu.

Parilla sanalla on sivumuoto *ngaſ*. Esim. *toomingaſ* l. *toomifaſ* = tuomi, *ummingaſ* l. *ummifaſ* = maininki merellä.

Muistutus 2. Jokseenkin monella sanalla on sivumuoto, josta *aſ* on pois jätetty. Esim. *toomif*, *liiſtaf*, *fäärif*, *maſſaf*.

Muistutus 3. Useat sanat, enimmäiten lainatut, jotka nominativissa fas:iin päätttyvät, eivät olekaan johdannaisia. Esim. lu3ifas = lusikka, fa3ufas = turkki.

Muistutus 4. Parissa sanassa on fas-päätteen sijasta jas, joka lieneekin vaan pehmennys edellisestä. Esim. lu3tijas ja luu3bijas = rikkaruohon lajia.

Poikkeus. Joskus harvoin muuttuu juurisanan loppuvokaali a tai e u:ksi tämän päätteen edellä. Esim. tallufas l. tallafas = lyhyt sukka, warrufas = sukan varsi, hiha. Joskus muuttuu a, ja e melkein aina i:ksi. Esim. mu3tifas = mustikka, juurifas = juurikka, fäärifas = sukan varsi.

f) Harvinainen pääte mu3, substantiveihin lisätynä, välistä merkitsee semmoista määrää, jolla juurisana voi toimeen tulla. Esim. felgamu3 = taakka, fidamu3 = suuri leipäpala. Muuten ei sillä ole yhteisempää merkitystä. Esim. odamu3 = otava.

g) Joskus syntyy kalua merkitseviä sanoja tu3-, ti3-, te3-päätteellä, joka substantiveihin lisätään. Siinä on siis olematon faktitivinen verbi välittäjänä. Esim. wörgatu3 = verkontapainen kalu, ematu3 l. emati3 (myös ematif) = kohtu, juuretu3 l. juurete3 = hapatus, jo3natu3 = juoni, väli.

h) Pääte t3 näkyy välistä olevan yhteenvedetty te3, välistä ympäriviskattu sti. Esim. jalut3 l. jalute3 = sängyn jalka-pää, färbit3 l. färbi3ti = karanko, näpiti3 l. näpi3ti = nipistin. Samaa sukua myös lienevät liiwiti3 (liiwitada) = saalis, õngiti3 (õngit3eda) = pikku onki. Erilaista syntyperää on päit3ed = päätset.

i) Hyvin harvinainen on pääte ja. Esim. abaja = apaja (avonainen lahti, vert. abar = avara), haleja = kaski, labaja = leveä sarka maata.

k) Joskus harvoin syntyy 3-päätteellä substantiveja passivin participion preteritistä. Esim. o3tetu3ed = ostokset, lo3du3 l. lo3ju3 (pehm.) = luontokappale.

l) Useimmat, kaluja merkitsevät päätteet ovat jo mainitut 128:ssa, 129:ssa ja 130:ssa §:ssä.

§ 132. Vähennyspäätteitä ovat:

a) Tavallisimmin fene g. feze (suom. kainen t. nen. Sen edellä konsonantti pehmenee ja keskiheittoiset saavat supistetun muotonsa. Loppuvokaali a sangen monessa sanassa (myös 5:n luokan) muuttuu u:ksi tai i:ksi; samoin välistä e. Esim. nurgafene (vart. nurfu) = nurkanen, jalafene l. jalufene = jalkanen, härjafene l. härifene = härkänen, orawifene = oravainen, emandafene l. emandifene = emäntäinen, fambrifene = pikku kammari, pörjufene (nom. pörjäs) = pikku porsas, warbafene l. warbufene l. warbifene (n. warwas) = pikku varvas, hoonefene = pikku huone, lapjufene = lapsukainen, mäefene = pikku mäki, feelefene = kielonen, hiirefene l. hiirifene l. hiirufene = hiironen l. hiiirinen, jüdamefene = pikku sydän.

Muistutus 1. Eräät sanalajit viskaavat joskus tämän päätteen edeltä pois lopputavunsa. a) Muutamat us = (gen. ufje) päätteiset sanat liittävät tämän päätteen u:nsa jälkeen, heittäen loppuäänensä pois. Esim. fubrufene (nom. fubrus) = helminen. b) Muutamat sanat liittävät vähennyspäätteen nominativiinsa, eikä vartaloon. Esim. fiparfene = laivuri kulta, feemefene l. feemnefene = pikku siemen, jädefene = kipinäinen, waenefene l. waæfefene = raukanen. c) Ras-päätteiset johdannaiset melkein aina viskaavat pois koko johtopäätteensä, samoin myös ifu-päätteiset fu:nsa. Esim. putufene l. putufafene (putufas) = pikku hyönteinen, lutifene (lutifas) = lutikainen, wanifene (wanif, vart. wanifu) = pikku seppel.

Muistutus 2. Nominativissa vähennyspäätte fene usein kadottaa n:nsä vaan taivuttaessa tulee täydellinen vartalo jälleen näkyviin. Esim. lambufe l. lambufene = pikku lammas, g. lambufeze.

Muistutus 3. Vokaalimuutoksessa tämän päätteen edellä on vielä selvä jälki muinaisesta vokaalisoinnusta jäljellä. Loppu-a, kun se meidän äitä vastaa, muuttuu näet melkein aina i:ksi, mutta u:ksi, harvoin i:ksi, kun se meidän a:ta vastaa. Esim. leiwifene =

leipänen, lehmifene = lehmänen, isandifene = isäntäinen, räbalifene = pieni repale.

Muistutus 4. Virolaiset hyvin mielellään ja paljon käyttävät tätä vähennyspäättettä mieliteleväisellä merkityksellä.

b) *Źf, g. ifu*, jonka edellä samat vokaali- ja konsonanttimuutokset tapahtuvat kuin muulloinkin, kun tällä päätteellä on toisellaiset merkitykset (katso § 129 b). Se ei ole niin yleinen kuin edellinen. Esim. emandif = emäntäinen, aedif = puutarhanen.

Poikkeus. Joskus muuttuu tässäkin juurisanan loppuvokaali u:ksi. Esim. tüdruf l. tüdrif = tyttönen.

Muistutus. Joskus liitetään vielä sen perään fene-pääte. Esim. tüdrifufene.

c) *Ne*-päättettä hyvin harvoin, tuskin yhtään, käytetään vähentäväisellä merkityksellä.

§ 133. Omaisuutta l. luontoa osoittavia abstraktisia substantiveja syntyy:

1) Päättellä *uš*, harvoin *iš*, gen. *uše, iše* (suom. *us, g. uden*). Konsonantti sen edellä ei pehmene, josta näkyy että se virossakin ennen muinoin oli pitkä, niinkuin vielä suomessa. Loppuvokaali katoa, oli se mikä tahansa. Jos sana on keskiheittäinen, liitetään pääte supistettuun muotoon. Esim. wäärus = vääryys, lahjus = laihuus, fuumus = kuumuus, hullus = hulluus, wanguš = vankius, peenus = hienous, riffus = rikkaus, puhtus = puhtaus, terwus l. terwiš = terveys, toorus = tuoruus, fauniš = kauneus, pehmus = pehmeys, wägewus = väkevyys, magufus = makuisuus, jündfus (jündiš, g. jündfa) = sopivaisuus, weidrus (weider, g. weidra) = kummallisuus, lystimäisyys, pimedus = pimeys; comparativeista: wähemus = vähemmyys, vanemus = vanhemmuus.

Poikkeuksia: 1) Joskus harvoin on konsonantti pehmenyt us-päätteen edellä: märjus l. mǎrgus = märkyys, täius = täysyys, nõrgus l. nõrfus = heikkous. 2) Joskus harvoin loppuvokaali on säilynyt. Esim. julajcus = palvelijana olo, fitcus l. fitfus = sitkeys, tubcius = kelvollisuus.

Muistutus 1. Tämä johtopääte on säilyttänyt vanhemman täydellisen muotonsa dus, kun sitä liitetään:

1) Kaksitavuisiin, lyhyttavuisiin, jolloin loppuvokaali säilyy. Esim. pühadus = pyhyys, fenadus = kauneus. Niin myös tähän oikeastaan kuulumaton, nominativista tihi johdettu, tihidus = tyhjyys, jonka rinnalla kuitenkin myös kuuluu yleisen säännön mukainen tihjus.

Parissa sanassa on vielä n:kin päätteen eteen pistetty. Esim. omandus l. omadus = omaisuus. Sama pääte on myös joillakuilla kaksitavuisilla, jotka eivät ole lyhyttavuisia. Esim. täiendus = täysyys, tuimandus = tuimuus.

Poikkeuksia: a) Joissakuissa sanoissa on d poissa, vaan loppukonsonantti yhtähyvin tallella: pahcus = pahuus, falcus l. faladus = salaisuus. Niin myös parcus = sopivaisuus, sanasta paras. b) Muutamiin voi myös liittää tavallisen us-päätteen. Esim. fõmus l. fõmadus = kovuus, wagus l. wogadus = vakuus, wanus l. wanadus = vanhuus. Viimeinmainittu sana voi myös muuttaa vokaalinsa ja kuulua wanudus.

2) Useampiin kaksitavuisiin, jotka eivät ole lyhyttavuisia, samoin myös useampiin kolmitavuisiin. Loppuvokaali enimmiten katoa. Nämät sanat ovat: argdus l. argus = arkuus, ebeldus l. ebelfus = liehakkomaisuus, halbbus = halpuus, hoooldus = huolellisuus, julgedus l. jultus l. julgus = julkeus, fahardus l. faharus = kiharuus, faugdus l. faugus = kaukaisuus, fazindus l. fazinns = puhtaus, siivous, fehwdus l. fehwnus = köyhyys, fõlbbus l. fõlbus = kelvollisuus, furbdus l. furbus = surullisuus, fũlmbus l. fũlms = kylmyys, fãhardus l. fãharus = kãhãryys, fõllidus l. fõllus = typeryys, niifedus l. niifus = kosteus, orjadus = orjuus, suurdus l. suurus, termidus l. termis l. ternus = terveys, tuimds l. tuimus (myös tuimandus) = tuimuus, uzindus l. uzinns = uutteisuus, wededus l. wedelis = vetelyys, argdus = vilkkaus, õõnedus = ontevuus. Samoin vielä nãhdãã vanhoissa kirjoissa: haigdus = sairaus, noordus = nuoruus, waifedus = hiljaisuus, jotka nykyisessä kielessã ovat kadottaneet d:n.

Niinkuin näkyy, on *b* enimmiten aina samojen konsonanttein jäljessä säilynyt. Mutta ei tästä kuitenkaan voi saada mitään yhteistä sääntöä; sillä paljon on myös sanoja, jotka samojen konsonanttein perässä eivät salli *b:tä*. Esim. *madaľus* = mataluus, *kuumuš* = kuumuus, *lümmaruš* = ympyriäisyys, *fuiwuš* = kuivuus.

Muistutus 2. Virolainen, kun ei pitkiä sanoja suvaitse, ei mielellään johda tämmöisiä substantiveja johdannaisista adjektiveista. Vaan koska semmoisia välttämättömästi tarvitaan, niin synnyttää hän niitä seuraavalla tavalla:

a) *Ne-* ja *li-*päätteiset heittävät pois adjektivipäätteensä ja liittävät päтteen *uš*, *duš* t. *nduš* jurisanaan. Esim. *fangefaelne* (*fangefaelne*) = uppiskaisuus, *igaduš* l. *eaduš* (*igane*) = ikäisyys, *rašwuš* (*rašwane*) = rasvaisuus, *šarnaduš* (*šarnane*) = kaltaisuus, *tažanduš* l. *tažaduš* (*tažane*) = tasaisuus, *wajaduš* (*wajalif*) = vajallinen.

Poikkeus. Suomenmukaisesti muodustuvat ainoasti: *waiľfuš* (*waiľne*) = hiljaisuus, *wacuš* (*waene*) = vaivaisuus, *tuliľfuš* (*tuliľne*) = tulisuus. Erehdysmuoto on *mäďanuš* (*mäďane*) = mätäisyys.

b) *Ne* harvat *li-*, *l-*, *l-*, *l-*, *g-*, *f-*, *w-*päätteiset, joista abstraktisia substantiveja voi syntyä, pitävät *uš*-päätteen edellä ainoasti päтteensä alkukonsonantit taikkapa viskaavat koko päтteensä pois. Esim. *pitfaľuš* (*pitfaľne*) = pitkällisyys, *täieľuš* (*täieľne*) = täydellisyys, *fohtľuš* (*fohtľane*) = rehellisyys, *fiľľalbuš* (*fiľľalbane*) = kylläisyys, *pitferguš* (*pitfergune*) = soikulaisuus, *liľhifuš* (*liľhifene*) = lyhykäisyys, *igawuš* (*igawene*) = ikuisuus.

Poikkeus. Kuitenkin löytyy *ühtľažuš* (*ühtľane*) = yhtäläisyys, ja erehdysmuoto *wEIFenuš* (*wEIFene*) = vähäisyys.

c) *š-* ja *mi-*päätteiset eivät koskaan synnytä abstraktisia substantiveja, *if-*päätteiset hyvin harvoin. Esim. *üšfiľuš* = yksinäisyys, *petšifuš* = eriskummallisuus.

d) *ľ-*, *n-*, *r-*, *s-*, ja *w-*päätteiset johdannaiset adjektivit sitä vastoin sallivat tämän päтteen, niinkuin säännön alla olevista esi-merkeistä näkyy.

Niin myös tekevät *tu-*päätteiset, jotka kuitenkin liittävät päтteen nominatiiviin. Esim. *jalutuš* = jalattomuus, *önnetuš* = onnettomuus, *hooľetuš* = huolettomuus.

Poikkeuksia: 1) Adjektivista *iŋs* kuitenkin tulee *iŋbuš*, ja *iöbuš* *iöbubuš*. 2) Parista *karitivisesta* syntyy vartaloon liitetty muoto: *färŋitumuš* l. *färŋituš* = *kärsimättömyys*, *meeletumuš* l. *meeletuš* = *mielettömyys*, *muretumuš* = *murheettomuus*, *vüetimuš* = *voimattomuus*,

Muistutus 3. Parissa sanassa näkyy vielä vokaalisoinnun jälkiä, siinä että päätte on *iš*, kun meillä *hš*: *wedebiš* = *vetelys*, *terwis* l. *terwuš* = *terveys*, *fäliš* = *kälkyys*.

Muistutus 4. Suomessakin joskus syntyy abstraktisia substantiveista. Esim. *koirus* vir. *foerus*, *neitsyys* vir. *neitŋuš*.

2) Adjektiviset johtopäätteet.

§ 134. Adjektivisia johtopäätteitä ei ole niin monta lajia kuin substantivisia. Ne ovat:

a) *Ne* (suom. nen), yleisin adjektivipääte. Se liitetään taikka nominativiin taikka genitiviin, s. o. taikka pysyy juurisanan loppukonsonantti pehmenemättä ja loppuvokaali katoa, taikka pysyy vokaali ja konsonantti pehmenee. Esim. *nurfne* l. *nurgane* (vart. *nurfa*) = nurkainen, *mändne* l. *männine* = mäntyinen. Viidennen luokan nomineista syntyneissä konsonantti kuitenkin ei pehmene. Esim. *offane* (vart. *offa*, nom. *oŋaš*) = okainen. (Siitä milloin loppuvokaali katoa, vertaa § 30 f 1).

Liitettynä:

1) *Substantiveihin* *ne*-pääte tavallisimmin merkitsee juurisanan runsautta, omistamista tai sisältämistä; usein myös ainetta, usein jotakin juurisanaan kuuluvaista, harvoin juurisanan kaltaista, taikka sen paikkeilla olevaista, taikka sillä ryvetettyä. Esim. *farwane* = karvainen, *järvene* = järvinen; *förwane* = korvainen, *lõngne* = lankainen; *fannune* = kannuinen, *füllane* l. *füldne* = syltäinen; *raudne* l. *rauane* = rautainen, *færane* = kaurainen, *wazene* l. *wasfne* = vaskinen, *lepne* l. *lepne* = leppäinen; *tubane* = tupainen, *talwine* l. *talwne* l. *tafne* = talvinen, *fülane* = kyläinen; *wargane* l. *wargne* = varkaantapainen, *raagne* l. *raagune* = risunkaltainen t. risullinen; *luhane* = luhdalla oleva, *ladwane* = latvassa oleva t. latvainen; *marjane* = marjainen, *leiwane* = leipäinen.

Poikkeus. Joskus pysyy konsonantti pehmenemättä, vaikka loppuvokaali ei ole kadonnut. Esim. fešene l. fešine = keskinen.

Päinvastoin joskus 5:n luokan substantiveissa konsonantti pehmenee. Esim. warwane l. warbane = varpainen, teiwane l. teibane = seipäinen.

Muistutus 1. Koska tämä johtopääte myös nominatiiviin liittyy, niin voi siten syntyä tämmöisiä muotoja kuin wäfine l. wäfjane = ulkona oleva, warine l. warjune = varjoisa, hōbene l. hōbedane = hopeinen. Joskus on merkitys näillä muodoilla erilainen. Esim. pōhine = pohjoinen, pōhjaue = pohjassa oleva. Niin myös taefne = munan ruskoisesta tehty, taefane = taulainen, paifne = paikallinen, paigane = paikattu.

Muistutus 2. Joskus, varsinkin kaksitavuisista e-päätteisistä, syntyy monikollisia muotoja. Esim. šijine l. šöene = sysinen, šawine l. šauene = savinen, öšgine l. öšene l. öšgne = olkinen, jašune l. jašane l. jašgue = jalkainen, härine = härkäinen, warjaue l. warjune = varjoinen, pišhadene = pyhäpäiväinen. Joskus on näillä muodoilla eri merkitys. Esim. šilmine = silmäinen l. silmällinen, šilmane = toissilmäinen, šaarine = saarnipuinen, šaarene = saarinen.

Joskus muuttuu loppuvokaali muutenkin. Esim. wäšine l. wäšene (wäše) = vähäinen, šiilinine l. šiilinine = kynsinen, fewadine l. fewadene (fewade) = keväinen, falewene l. falewine (vart. falewi) = verkainen, haššifune l. haššifane (haššifaš) = lähteellinen.

Muistutus 3. Keskiheittoiset ovat tämän päätteen edessä aina supistetussa muodossaan. Esim. wembłane = nuijainen, istmene = istuimellinen, šiilindrane = kyynäräinen.

Muistutus 4. Yksitavuisiin, pitkävokaalisiin juurisanoihin voipi mieltään myöten liittää päätteen ne tai ine. Esim. šiüline l. šiüüine = pyistä rikas, šoone l. šöine (vokaalimuutos tässä samalainen kuin ykstavuisten verbein imperfektissä) = soinen, puune l. puine = puinen, öšne l. öšine = öinen. Muutamilla on kuitenkin ainoasti ne-pääte: šiüune = suinen, jädne = jäinen.

Muistutus 5. Sanassa šugubane (šugune) = sukuinen on liika tavu väliin pistetty; sanoissa tänine (l. täninine) = tähänastinen, ja hašgane (l. hašganane) = akanainen päinvastoin on yksi tavu lyhyden vuoksi pois jätetty.

Muistutus 6. Eri merkityksensä, niinkuin suomessakin, on niillä, jotka us-päätteisistä abstraktisista ovat syntyneet. Ne

eivät pehmennä konsonanttiansa, siitä syystä kun *uē*-pääte ennen taisei olla pitkä. Esim. *förgune* = korkeuinen, *wanune* l. *wanadune* = ikäinen, *tarfune* = jolla on se ja se verta viisautta. *kuiwne* = kuivuinen on supistunut.

2) Adjektiveihin liitettynä se vaan on joutava jatke. Esim. *waiſne* l. *waiſ* = äänetön, *wagane* l. *wagune* l. *waga* = vakainen l. vakaa, *uudne* = uusi, *lühdane* l. *lühti* = lyhyt, *fehwine* l. *fehwane* l. *feh* = köyhä.

Monesti liittyy *ne*-pääte toisenkin adjektivisen johtopäätteen taikka verbein aktivin participion presensin perään. Esim. *wäetine* l. *wäeti* = voimaton, *offifane* l. *offifune* l. *offif* = oksainen, *wagufine* l. *waguſ* = vakainen, *igawene* = ikuinen, *tulewane* = tulevainen, *ülewene* = ylinen, taivaallinen, *ſalalifune* l. *ſalalif* = salainen.

3) Lukusanoihin liitettynä se merkitsee sitä, joka niin ja niin monta sisältää. Esim. *ühene* = yhtä sisältävä, *faheſfane* l. *faheſfamane* = kahdeksaa sisältävä, *wiitene* l. *wiidine* = viittä sisältävä.

4) Verbeihin liitettynä se merkitsee semmoista, joka voi olla verbin teon alainen taikka on verbin osoittamassa tilassa: *waane* (*waagida*) = punnittava, *waline* (*walida*) = valittava; *wäzine* = väsynyt, *ſündine* = sopiva. Useampia ei näy olevan.

5) Adverbeistakin se hyvin usein muodostaa adjektiveja. Esim. *tänawune* = täänvuotinen, *ſeeſtne* = sisällinen, *ſeelane* l. *ſeelne* = siellä oleva, *füllifine* = kallellaan oleva, *enniſtane* = entinen, *wiimatine* = äsköinen, *alatine* = alin-omainen.

b) *Gune* on harvinainen pääte, joka kappaleen ulkomuotoa osoittaa. Esim. *pitſfergune* = pitkänläntäinen, *ümmargune* = ympyräinen, *latergune* = litteä.

Muistutus. Alkuansa on se ollut *foune* = kuntainen, niinkuin vielä näkyy sanasta *pittefoune*.

c) *Rene* on vähentäväinen, mieliteleväinen pääte ja vaikuttaa juurisanaan aivan kuin substantiveja muodostaessaan. Esim. *ahtafene* l. *ahtufene* = ahtainen, *heledafene* = heleäinen, *kaunifene* = kaunokainen, *waenefene* l. *maezefene* = raukkainen.

d) *Mine*, joskus *mane* t. *mene* (suom. mainen) liittyy enimmäiten paikkaa tai aikaa osoittaviin adverbisiin tai adverbien juurisanoihin, usein komparativisella tai superlativisella lisämerkityksellä. Joskus merkitsee se juurisanan kaltaista. Loppuvokaalin katoomisesta sen edellä katso § 30 f 4. Esim. *feestmine* = sisällinen, *wälmine* l. *wälmine* = ulkonainen, *ülemine* = ylimmäinen, *tagumine* = taimmainen, *järgmine* l. *järgamine* = jälkimmäinen; *witremine* = viirumainen, *roopmine* = kaarenmuotoinen.

Adjektiveihin liitettynä on se vaan joutava jatke. Esim. *rušmine* l. *rušfe* = ruskea, *ainumane* = ainoa.

e) *Lane* (suom. lainen) ei pehmennä konsonanttia, vaan hylkää enimmäiten juurisanan loppuvokaalin (vert. § 30 f 3).

1) Adjektiveihin se tavallisimmin liittyy, muodostaen niiden merkityksen vähentävällä tavalla; joskus muuttaa se muuten merkitystä, joskus on joutava jatke. Esim. *wanafane* = vanhanlainen, *peendfane* = hienonlainen; *ferglane* = kevytmielinen (*ferge* = kepeä); *ifglane* l. *ifge* = ilkeä, *halplane* l. *halp* = hupsu.

2) Substantiveihin liitettynä se joskus merkitsee juurisanan kaltaista; useammin (arvattavasti hämmennys *line*-päätteen kanssa) juurisanan runsautta. Esim. *narrifane* = narrimainen, *hunftane* = ilkeä (sudentapainen); *ušflane* = uskollinen, *hirmfane* = pelkuri.

3) Lukusanoista tulevat: *üßflane* = yksinäinen, *ühtflane* = yhtäläinen, *fafßflane* l. *fahflane* = kahdella päällä oleva.

f) *£ine* (suom. llinen) pehmentää juurisanan loppukonsonantin (paitsi tietysti 5:n luokan sanoissa). Loppuvokaalin katoamisesta joskus sen edeltä katso § 30 f 3.

1) Substantiveihin liitettynä se tavallisesti merkitsee juurisanan runsautta, omistamista tai sisältämistä; välistä jotain juurisanaan kuuluvaista, tai juurisanan kaltaista; joskus juurisanan paikkeilla olevaa. Esim. *£ufaline* = sukallinen, *tu£aline* = tuskallinen, *offaline* = okainen, *ra£aline* = rahallinen, *waf£aline* = vaaksallinen; *waimufline* = hengellinen, *£ugufline* = sukuun kuuluva; *warrefline* = varrenkaltainen, *nae£efline* = naisenkaltainen; *£örwifline* = äärellä oleva, *rinnaline* (esim. *lapß*) = rinnoilla oleva.

Poikkeus. Parissa sanassa juurisanan konsonantti ei pehmene. Esim. *ruutufline* l. *ruudufline* (*ruut*) = ruudullinen, *puudufline* (*puud*) = puutteellinen.

Muistutus 1. Tätä päätettä ei sovi liittää *ja-* ja *me-*päätteisten sanain nominativiin. Esim. *wil£aline* (ei: *wififline*) = viljalinen, *liifimefine* = jäsenellinen.

Muistutus 2. Välistä nähdään monikollisia muotoja. Esim. *majufline* l. *majafline* = kotoinen, *offefline* l. *offafline* = oksillinen, *wörgufline* l. *wörgufline* = verkonkaltainen, *mägifline* l. *mäefline* = mäkinen, *paazifline* = paasillinen, *hoostefline* (ainoa, jossa monikon pitkä muoto näkyy) = hevosillinen.

Joskus on monikollisella ja yksiköllisellä muodolla eri merkitys. Esim. *fiimifline* l. *fiimufline* = silmillinen, *fiimafline* = toisilmäinen; *paigufline* = paikottainen, siellä täällä oleva, *paigafline* = paikalla oleva; *förwifline* = korvillinen, *förwafline* = vieressä oleva.

Muistutus 3. Joskus on myös keskiheittoisella ja supistumattomalla muodolla eri merkitys. Esim. *ußfline* = uskollinen, *ußufline* = sen tai sen uskoinen.

Muistutus 4. Liittosanoissa käyttää Virolainen hyvin usein line-päätetä, missä meillä on nen. Esim. kolmesarweline = kolmisarvinen, penisawaline = koiranhäntäinen.

2) Adjektiveihin liitettynä, joka ei kuitenkaan usein tapahdu, line-pääte enimmäiten on joutava jatke, joskus sentään vähän muodostaa merkitystä. Esim. argline l. arg = arka, warmaline l. warma = nopea, ripeä; termeline = terveellinen, fuureline = ylpeä, pitfalline = pitkällinen.

3) Verbeihin se myöskin harvoin liittyy, merkiten taipuvaisuutta juurisanan tekoon. Esim. walwaline (walwata) = valpas, tegeline = toimelias, liiguline = liikkuvainen, lepiline = leppyisä.

Sama merkitys on parilla substantiveista johdettulla: tööline = työhön taipuvainen, lennuline = hyvä lentämään, fäeline l. fäziline = helppo käsittää.

4) Adverbeihinkin se liittyy välistä. Esim. lauzaline (lauza) = julkinen, waraline = varhainen, füllaline = kylläinen.

g) Edane merkitsee yhtä kuin edellinen, vaan ei ole sinnepäinkään niin yleinen. Esim. nimeldane l. nimeline = nimellinen, rahulbane l. rahuline = rauhallinen, tarwıldane l. tarwiline = tarpeellinen, fuureldane l. funreline = ylpeä, pitfaldane l. pitfalline = pitkällinen.

Joskus harvoin vaihtavat e ja d sijansa. Esim. laiadlane l. laialdane = avara, wanadlane l. wanaldane = vanhanlainen, wähedlane = vähäinen.

Muistutus. Tämä johtopääte on nähtävästi syntynyt ablativin välityksellä, samoin kuin edellinen adessivin tai allativin kautta.

h) Rif, joskus harvoin rif (suom. lias) pehmentää konsonantin ja enimmäiten hylkää vokaalin edeltään (vert. § 30 f 2).

Muistutus. Ahrens arvelee tämän johtopäätteen olevan lainaa saksasta (lid). Vaan eipä niin kuitenkaan liene laita. Karjalassakin joskus kuuluu liiä-päätettä (esim. fitulifas = kituvainen, hafulifas = halukas), jonka sijasta kirjakieli viljelee liä:ta esim. toimelias, avulias. Edempänä saamme nähdä virossa fas- ja jas-päätteitten olevan yhtä. Ne on tässä vaan virossa lyhyiden vuoksi pois heitetty, samoin kuin substantivisissakin johtopäätteisissä olemme nähneet § 129 f Muist. 1.

1) Verbeihin liitettynä se merkitsee taipuvaisuutta verbin tekoon. Esim. fūgilif = utelias, muutlif = muuttelias, muuttelevainen, unuſlif = unohtelias, pōdelif l. pōderif = sairastelevainen.

Joskus se passivisesti merkitsee sitä, jota pitää tai helposti voi tehdä. Esim. pōlglif = poljettava tai polkemaan taipuisa, murdlif = murtuvainen tai murtelevainen, tundlif = helppo tuntea, teadlif = tietty. Näissä tapauksissa on luultavasti u-päätteinen verbi juurisanana.

2) Adjektiveihin liitettynä se enimmäiten on joutava jatke, joskus kuitenkin vähentää. Esim. wagalif l. waga = vakaa, ūlbfif l. ūlbe = ylpeä, riiaffif l. riiafas = riitaisa; niin myös participioista: wältawlif = välttävä, tegewlif = toimelias; wanalif = vanhanpuolinen, pitflif = pitkänläntäinen.

Joskus harvoin muodostuu merkitys toisellakin tavalla. Esim. raſffif (raſfe = raskas) = vaikea, puhtlif (puhtaſ = puhdas) = siisti, puhtautta rakastava.

3) Substantiveihin liitettynä se tavallisesti vastaa suomalaista päätettä llinen ja merkitsee siis juurisanan runsautta tai omistusta. Välistä sentään se merkitsee jotain juurisanaan kuuluvaista tai juurisanan kaltaista. Esim. fōōmalif = runsasruokainen, rōōmulif = riemullinen, pōōglif = pensaallinen, fūnflif l. fūnfrif = kumpuinen, mäkinen, wiitlif l. wiitrif = viettävä, kalteva;

perelif = perheellinen, pereesen kuuluva, fizelif = sisällinen, pörmlif = tomuun kuuluva, maallinen; feaduslif = säännönmukainen, fōbralif = ystävällinen, orjalif = orjallinen.

Joskus harvoin se merkitsee taipuvaisuutta juurisanaan. Esim. fōdalif = sotaisa, fōnalif = kuuliainen, raamatlif = hyvälukuinen. Niin myös adjektivistä syntynyt mõnušlif (mõnuš = sopiva) = taitava.

Muistutus 1. Sa-päätteiset substantivit eivät liitä tätä päätettä nominativiin, vaan me-päätteiset sen joskus tekevät. Esim. wiljalif = viljallinen, habelif = partainen, fūdalf l. fūbamlif = urhoollinen.

Muistutus 2. Joskus harvoin nähdään monikollisia muotoja. Esim. majulif l. majafif = kotoinen, fōsmilif = solmellinen.

Samaan tapaan muutenkin joskus vokaali muuttuu. Esim. wōželif (wōža) = vesainen, igelif l. igalif l. igerif = kauan kestäväinen.

Eri merkitys on näillä muodoilla sanoissa wōimulif = voimallinen, wōimafif = mahdollinen.

Muistutus 3. Sanoihin fūūdlif = syyllinen, ja undlif = unohtelias on ð pistetty väliin.

4) Joskus harvoin tämä päätte myös liittyy lukusanoihin ja adverbeihin. Esim. ühtlif = yhtäläinen; waštulif l. waštalif = vastahakoinen, pūštlif = pystynäinen.

i) Kaš, g. fa (suom. kas) pehmentää juurisanan konsonantin, paitsi 5:n luokan sanoissa, ja liitetään usein monikolliseen muotoon, niin että loppu-a muuttuu u:ksi tai i:ksi, e i:ksi, u ja i a:ksi. Esim. warrefaš = varrellinen, offafaš = okainen; falufaš l. falafaš = kalaisa, iwifaš l. iwafaš = jyvikäs, foorifaš = vahva-kuorinen, fūūžifaš = kynsikäs, tošjafaš (vart. tošfi = tolvanantapainen).

Muistutus. Joskus muuttuu muutenkin juurisanan loppuvokaali. Esim. juurafas l. juurefas = monijuurinen; pehmifas = pehmeänlainen, torafas l. tore = ylpeä; töuzafas (töuzen) = kohoavainen, fingafas (finguda) = ilkeä.

1) Substantiveihin liitettynä se merkitsee että juurisanana on runsaasti; taikka että juurisana on suuri, vahva, kelpo; taikka jotain juurisanan kaltaista, tahi siihen kuuluvaista. Esim. farwafas = karvainen, jutufas = monijuttuinen, hupaisa; ninafas = vahvanenäinen, fuufas = suulas, lennufas = hyvälentoinen, näufas = hyvännäköinen; pontfafas = könttyrämäinen, nuifas = nuijankaltainen; talwifas = talvinen.

Muistutus. Sa- sekä me-päätteiset liittävät tämän päätteen joskus nominatiiviinsa. Esim. wilifas = rikas, wiljafas = viljava, seemefas l. seemefas = siemenikäs, habefas = pitkäpartainen.

2) Adjektiveihin liitettynä se vähentää juurisanan merkitystä. Välistä se vaan on joutava jatke. Esim. mustafas = vähäisen musta, torefas = vähän raaka, punafas = punertava, paljufas = jokseenkin paljo, tazafas = jokseenkin tasainen; libafas l. liba = liukas, tumifas l. tume = tummanvärinen.

3) Verbeihin se harvoin liittyy, merkiten juurisanan tekoon taipuvaista. Esim. walafas = vietteinen, ronifas = taipuvainen kiipeemään, nurafas = nurisevainen, wetifas (wettida) = vettynyt. Passivisesti wiifas = helppo kuljettaa.

k) Saš on sama kuin edellinen pehmeämmässä muodossa. Enimmiten se merkitsee jotain juurisanan kaltaista; adjektiveihin liitettynä se vähentää merkitystä taikka on usein vaan joutava jatke. Esim. fõlujas l. fõlufas = täynnä helpeitä, tinajas l. tinafas = raskas (kuin lyyjy); mustijas l. mustafas, tõmmijas l. tõmmufas = vähän tumma, libajas l. libafas.

Ilman vastaavaa kovempaa muotoa esim. raudi-
jaš = raudankarvainen, tuhfijaš = tubkankarvainen, noo-
lijaš = nuolenmuotoinen; ülbijaš l. ülbe = ylpeä, uze-
jaš = runsas (vert. usea), fumejaš l. fume = sumuinen.

Muistutus. Verbeistä tullen se vaan näkyy olevan sillä
jatkettu substantivum actoris. Esim. õgijaš (õgida) = ahmatti,
nõubjaš (nõuda) = ahkera, toimelias.

l) S, g. ifu ei ole yleinen; se vaikuttaa juuri-
sanaan samoin kuin samallinen substantivinen johto-
pääte.

1) Substantiveihin liitettynä se merkitsee jotain
juurisanan kaltaista, juurisanaa runsaasti sisältävää tai
juurisanaan kuuluvaa. Esim. jašfiš = saksantapainen,
pügalif = pilkullinen, šõmerif = someroinen, fevadiš =
keväinen.

2) Adjektiveihin liitettynä on sillä joskus har-
voin vähentäväinen merkitys. Enimmiten on se mitä-
tön jatke. Esim. laizif = vähän laiska; imalif l. imal
= imelä, fitšif l. fitšjaš = ahdas, ħarwif l. ħarw = harva.

3) Verbeihin liitettynä se merkitsee verbin tekoon
taipuvaista. Esim. wedeliš (wedeleda) = vetelehtäväinen,
lepif (leppida) = leppyisä, eħmatif (eħmatada) = tai-
puvainen säikähtymään, torelif (toreleda) = riiteleväinen.

4) Lukusanoista tulevat üffif = yksinäinen, ja
poolif = puolinainen.

5) Välistä on tämä pääte vaan lyhennys faš-pää-
teestä. Esim. ħallif l. ħallifaš = vähän harmaa, wišaf
l. wišafaš l. wišajaš = hoikka.

m) S, g. wa (suom. va) merkitsee että juurisanaa
on runsaasti, taikka että se on suuri, vahva; harvoin
jotakin juurisanan kaltaista. Esim. liħaw = lihava,
wägew = väkevä; edew = hätäinen, tugew = tukeva;
jõgew = virtaava. Adjektivista: täħšaw = merkillinen.

Muistutus. Tätä päätettä ei käytetä paljon, melkein vaan lyhyttävuisiin, kakstavuisiin liitettynä.

n) *Ḥ*, *g*. *ḥa* (suom. *ija*) on jokseenkin yleinen, ja liittyy ilman juurisanan muuttumisetta enimmänsä substantiveihin, harvoin verbeihin tai adjektiveihin. Substantiveihin liittyneenä se melkein aina merkitsee runsautta, verbein yhteydessä taipumusta verbin tekoon, adjektivein merkitystä ei muuta ollenkaan. Esim. *rõõmuḥ* = riemuisa, *elūḥ* = eloisa, *teguḥ* l. (pehmeämmässä muodossa) *tehuḥ* = tehoisa; *jaḡuḥ* = jaettava, *mārfaḥ* (*mārgata*) = huomaavainen, *fündiḥ* (*fündida*) = sopiva; *iḥnuḥ* l. *iḥne* = ahne.

Muistutus. Joskus muuttuu kuitenkin juurisanan loppuvoakaali *e* i:ksi, *u* tai *e* a:ksi. Esim. *õnniḥ* = autuas, *armaḥ* (vart. *armu*) = armas, *ḥoogaḥ* l. *ḥooguḥ* (v. *ḥoogu*) = huokea, *ḥoolāḥ* = huoleellinen.

o) *Ṭu*, joskus harvoin *ti*, *g*. *tuma*, *tima* (suom. *ton*) pehmentää edellisen konsonantin ja liittyy sekä yksikköön että monikkoon.

1) Enimmänsä sillä on kieltäväinen merkitys. Esim. *põhjatū* = pohjaton, *jalutū* = jalaton. *Ṭi*-pääte on ainoasti kahdella: *ḥilmiti* l. *ḥilmitū* = silmitön, ja *wāṭi* = voimaton.

2) Monesti kuitenkin on merkitys päinvastoin semmoinen että juurisanana on suuressa määrässä. Esim. *fummatū* = eriskummallinen, *fonnatū* = perihäijy. Vertaa suomessakin esim. *raiwaton* = raivoisa).

3) Välistä on se erehdysmuoto ja oikeastaan passivin participion preteriti. Esim. *ḥaḡwatū*, *g*. *ḥaḡwatuma* (*ḥaḡwatada* = vaalistuttaa) = vaalentunut.

p) Harvinaiset ovat päätteet *l*, *n*, *r*, jotka substantiveihin, verbeihin ja adjektiveihin liittyvät. Esim. *wedel* = vetelä, *imāl* l. *imar* = imelä; *uzin* = ahkera, *ḥazin* (*ḥazida*) = puhdas, siivo; *awar* l. *awal* = avara,

fummer = kupera, paħar l. paħur = paha, waħur l. waħu l. waħw = vahva (juurisanana nähtävästi vanha länsisuomalainen sana: waħa = kallio).

r) Raš merkitsee taipuvaisuutta ja löytyy ainoasti sanoissa fuulaš l. fuilaš = suulas, šöölaš = syöläs, woolaš = virtaava, nopea. Tähän myös kuuluu šaališ = ahne.

s) llš, g. uše, löytyy ainoasti moitetta osoittavissa sanoissa tunguš = laiska, ja tuħnuš = typerä.

§ 135. Niinkuin yllä on näkynyt useimmilla adjektiivi-päätteillä on melkein sama merkitys niin että niitä sekaisin voi käyttää. Ovatpa sentään monesti eri merkitykset jakautuneet eri päätteille. Esim. naeruš = naurettava ja nauramaan halukas, naeruliš = nauretava ja hymyilevä, lempeä, naeruline l. naerune = hymyilevä, lempeä; õnneliš l. õnneline = onnellinen, õnniš = autuas; päewliš l. päewaline = jokapäiväinen, päewane = päivään kuuluva, päiväinen (liittosanoissa); raagline l. raagliš = täynnä risuja, raaglane l. raagne = risuista tehty, risunkaltainen; šönafaš = runsassainen t. kuuliainen, šönališ = kuuliainen, šönaline = sanoja sisältävä t. runsassanainen.

3) Verbein johtopäätteet.

§ 136. Suomessa on välistä verbillä ja sen nomenilla aivan sama vartalo. Niin on vielä paljon useammin laita virossa. Esim. *nizada* = imettää, *fõdada* = sotia, *tinada* = tinata, *õjada* = virrata, *punada* = olla punainen, *tammeda* = panna nahkaa peittoomaan, *talweda* = talvettua, *roosteda* = ruostua, *pehmeda* = pehmetä, *pantida* = pantata, *paarida* = parittaa, *pitfeerida* = pitseerata, *pattuda* = syyttää, *rooduda* = panna ruotuun, *ruttuda* = kiirehtiä; *naelata* = naulata, *näljata* = saattaa nälkään, *orjata* = palvella.

§ 137. Tavallisesti sentään virossakin edes loppuvokaali muuttuu, kun juurisana verbiksi tulee: a e:ksi, i:ksi, u:ksi esim. *põigeda* l. *põigida* = poikia, *pejida* = pesiä, *fõdida* = sotia, *filmida* l. *filmuda* = silmäillä, *naeluda* = naulata, *nõõluda* = neuloa, *tazuda* = tasata; e i:ksi esim. *fõlmida* = solmia, *fjulgida* = sylkeä; harvoin u i:ksi ja i a:ksi esim. *tangida* l. *tanguda* = tehdä suurimia, *rohida* = kitkeä ruohoa, *finada* = sinertää. Viidennen luokan verbeissä ovat kaikki muut loppuvokaalit a:ksi muuttuneet, joskus harvoin a e:ksi. Esim. *fõlmata* (vart. *fõlme*) = solmia, *taimata* (v. *taime*) = saada taimia, *fantata* (v. *fanti*) = kerjätä, *põigata* (v. *põifi*) = poiketa, *tolmata* (v. *tolmu*) = tomuta, *tilgata* (v. *tilfu*) = tippua; *naheta* (v. *nahfa*) = sitkestyä, *näleta* (v. *nälga*) = nähdä nälkää.

Poikkeus. Joskus e- ja eä-päätteiset adjektiviset juuris sanat pitävät en. Esim. *õieta* = oijeta.

§ 138. Suomessa on melkein kaikilla transitivisilla verbeillä vastaava, u tai y-päätteinen intransitivinen muoto. Semmoinen tavataan virossakin u-, joskus i-päätteellä, vaan ei usein; enemmiten on transitivisilla ja intransitivisilla sama muoto. Esim. tunduda = tuntua, tušfuda = tuskautua, tõmbuda = vetäytyä, lašfuda = laskeutua, teguda l. tegida = tekeytyä, pöördida = pyörtyä; tõmmata = temmata ja vetäytyä, anda = antaa ja antautua, hõõruda = hieroa ja hieroutua.

Muistutus 1. Niinkuin näkyy on näissä verbeissä vielä hiukka jälkeä vokaalisoinnusta.

Muistutus 2. Liqidan perästä ja ykstavuisiin juurisanoihin pistetään b väliin. Esim. tuulbuda = tuultua, mõidbuda = ryvettyä, juurbuda = juurtua.

Muutamissa yksitavuisista johdetuissa sanoissa näkyy muoto buda, bida, jota meillä Suu-Pohjassa yleisemminkin käytetään juobuda = juopua, jääbida = jäähtyä, hiiübida = hyytyä.

Muistutus 3. Virolaisilla ei myös ole enää erinäisiä reflexivisiä verbejä; vaan transitiviset, samoin kuin Länsi-Suomessa, välistä toimittavat niiden virkaa. Esim. jalutada l. jalutella = jaloitella, rõõmuštada = riemuita, furvastada = surra.

§ 139. Varsinaisia johtopäätteitä ovat:

a) ta, l:n, m:n, n:n, r:n perästä da (suom. tta, ta), enimmiten pehmentää edellisen konsonantin ja usein muuttaa loppuvokaalin. Keskiheittoiset liittävät tämän päätteän supistamattomaan muotoonsa ja heittävät siis loppuvokaalinsa pois; samoin myös ylimalkaan monitavuiset heittävät pois loppuvokaalin. Viidennen luokan nomenit liittävät päätteän nominativiin. Esim. jalutada (vart. jalga) = astuttaa; abitada (v. abi) = auttaa, rauatada l. rautada = raudoittaa; pipardada = varustaa pippurilla, šaduldada = satuloita; šaabastada = saapastaa.

Se merkitsee:

1) Verbeihin liitettynä teettämistä tai tekeytymistä (synnyttää faktitivisia verbejä). Esim. fannatada = kannattaa, imetada = imettää, närtjitada = lakastuttaa, joobutada = juovuttaa, fuimatada = kuivattaa, joota = juottaa; pissutada = hävittää ja säikähdyksestä lähteä karkuun (Kalevala pillastua).

Usein myös se liittyy toisten johtopäätetien jälkeen. Esim. idandada = idättää, mōisteldada = arvoitella, pirištada = pirstää.

Muistutus 1. Joskus harvoin katoa kaksitavuistenkin juuriverbein loppuvokaali. Esim. peastada (peazen) = päästää, haišta = haistaa.

Muistutus 2. Harvoin muuttuu loppuvokaali. Esim. haištutada l. haištata = haistattaa, ajutada l. ajada = ajaa, joozutada l. joošetada = juoksettaa, minitada l. minetada = astuttaa, lennutada l. lennatada = lennättää, möistetada l. möistatada = arvoittaa.

Muistutus 3. Sta-päätteisiä verbejä, jotka suomessa äkillistä tekoa merkitsevät, ei Räävelin murteessa ole; mutta muutamilla ta-päätteisillä on sama merkitys. Luultavasti on h, niinkuin muulloinkin usein, kadonnut. Loppuvokaali aina muuttuu a:ksi. Esim. röögatada (rööfida) = mylvähtää, seisatada = seisauttaa, turtšatada (turtšuda) = purskahtaa, farjatada (farjuda) = karjahtaa, tömmatada = tempaista.

Muistutus 4. Hyvin usein on ta-päätte joutava jatke. Esim. šörgitada l. šörfida = sorkutella, šammutada l. šammuda = samota, rängešada l. rängešda = vaivaloisesti työtä tehdä, laenatada l. laenata = lainata, jagatada l. jagada = jakaa.

Muistutus 5. Muutamilla faktitivisilla verbeillä on hiukan eroavainen, omituinen merkitys. Esim. pōetada (pōbeda = sairastaa) = sairasta hoitaa, šuretada (šurra = kuolla) = kuolemaan asti hoitaa, šoošetada (šoošda = kuolla) = odottaa kuolevaksi.

2) Substantiveihin liitettynä:

α) tavallisimmin varustamista l. varustaamista juurisanalla. Esim. fannatada l. fannutada (fanda) = varus-

taa korvalla t. sangalla, lihutada (liha) = lihoittaa, feeletada = varustaa (soittoa) kielillä, joenitada = viiruttaa, pügaldada = pyältää, teadustada = ilmoittaa; rohitada = ruohoittaa, sammaldada = sammaltua.

β) Melkein yhtä usein juurisanan synnyttämistä t. tekeytymistä. Esim. idutada = idättää, füngastada = tehdä tai tulla kuhmuiseksi, pezitada = pesiä, pulmetada l. pulmatada = pitää häitä, jülitada l. jületada = sylkeä, waletada = valehdella; põuatada = poudittua, fuitada = tulla kesäksi.

Samaa sukua ovat ne verbit, jotka merkitsevät nimittämistä joksikin (moittimalla tai hyväilemällä). Esim. füllatada = sanoa kullaksensa, featada, foeratada = haukkua siaksi, koiraksi.

γ) Usein juurisanan saattamista tai joutumista johonkuhun tilaan tai paikkaan. Esim. hirmutada = peloittaa, fimbutada = saattaa pulaan, ahdistaa, lufutada = lukita, tuuletada l. tuulitada l. tuulutada = tuuloittaa, alatada = alentaa, fõrwutada = panna viereen, foolitada = kouluttaa, unetada l. unitada l. unutada = unettaa; fülitada = käydä kylässä.

δ) Usein tekoa juurisanan avulla. Esim. fannustada = kannustaa, fäžitada = käsittää, fepitada = lyödä kepillä, pinfelbada = maalata pensselillä, piibutada = tupakoida, wifjatada = vitsailla, wõrgutada = pyytää verkolla.

ε) Joskus juurisanan pois-ottamista tai pois-joutumista. Esim. fidutada = perata kaloista sisukset, lehetada = riipiä pois lehdet tai keden pois kariseminen, foomuštada = suomustaa, wõimatada l. wõimutada = tehdä voimattomaksi.

ξ) Joskus tekemistä juurisanan tavan mukaan. Esim. meīsterdada = mestaroita, tāfutada = hirnua kuin orit, wraštada = varastaa.

η) Joskus muuten tekoa, jonka esineenä juurisana on. Esim. lehitada = liikuttaa kirjan lehtiä, farmutada = tukistaa, watsutada = täyttää vatsan, foolitada = pitää koulua.

Muistutus 1. Loppuvokaalit a ja e, niinkuin yllä on näkynyt, useimmiten muuttuvat u:ksi tai i:ksi, a myös e:ksi, varsinkin varustamista merkitsevissä verbeissä. — Harvoin muuttuu 5:n luokan nominein e tai a, niin myös muissa i ja u. Esim. laenatada l. laenetada (laene) = lainehtia, lemmutada (lemme) = kadottaa kettä, pilbutada (pilbas) = varustaa pilpuilla, pōnmutada (vart. pōuni) = paisuttaa, kopjutada (v. kopji) = koputtaa, pilitada l. pilutada (v. pifu) = pilkoittaa, foogitada l. foogutada (foogu) = vetää koukulla. — Joskus muuttuu lopputavun vokaali, vaikka konsonantti sen perästä seuraa. Esim. pugelbada (pugal) = tulla pilkulliseksi, pižerdada l. pižardada = (pižar) = pisartaa.

Muistutus 2. Tämmöisiä verbejä voi myös abstraktisista nomineista syntyä, jolloin pääte taikka liitetään nominatiiviin taikka vartaloon, josta lopputavu on pois karißut. Esim. julguštada = rohkaista, fiirustada l. fiirutada = kiirehdyttää ja kiirehtiä.

Muistutus 3. Joskus on eroitus merkityksessä kun loppukonsonantti on pehmenetty *tai pehmenemättä, ja loppuvokaali muuttunut tai muuttumatta. Esim. fšietada = varustaa köysillä, fšibetada = köyttää; teritada = teroittaa, teratada = ottaa jyvät erilleen.

3) Adjektiveihin liitettynä se melkein aina merkitsee tekemistä tai tulemista semmoiseksi, välistä olemista tai pitämistä semmoisena kuin juurisana osoittaa. Esim. lahjutada l. lahjatada = laihoittaa, fōwatada = koventaa, fergitada l. fergetada = keventää, filitada l. filetada = silittää, peenitada = hienontaa, iluštada = kaunistaa, enamdada = enentää, madaldada = mataloitaa, mudaštada (mudane) = tehdä mutaiseksi; tulištada

(tuline) = tulistua, röömuštada = riemastua ja riemasuttua; hullutada = hullutella, ihnuštada = olla ahne, fawaldada = kavaltaa; armastada = rakastaa, auuštada = pitää kunniaassa.

Muistutus 1. Loppu-a ja e, niinkuin yllä nähtiin, tavallisesti muuttuu monikolliseen muotoon; kumminkin löytyvät molemmat rinnakkain.

Muistutus 2. Viidennen luokan adjektiivit enimmäkseen liitvät tämän päätteen nominativiinsa, välistä kuitenkin vartaloon; molemmissa lopputavun vokaali voi muuttua. Esim. ahistada l. ahistada = ahdistaa; tiigatada l. tiigastada = inhoittaa, fitfitada (fitfas) = niukentaa.

Muistutus 3. Joskus on eri merkitys yksiköllisellä ja moniköllisellä muodolla. Esim. laizatada = olla laiskana, laizutada = tehdä laiskaksi; terwitada = tehdä terveeksi, teretada = tervehtiä.

Muistutus 4. Joskus harvoin myös johdetaan tämmöisiä verbejä lukusanoista. Esim. kolmitada = jakaa kolmia.

4) Partikeleihin liitettynä sitä myös välistä nähdään. Esim. ennatada = ennättää, finnitada = kiinnittää, ulatada = ulottaa, fuitada (fui = jos) = vetää verukkeita, juonitella, jahatada = sanoa jaa jaa (ikään kuin myöntyisi).

b) Sta (suom. sta), jonka edessä konsonantti pehmenee ja vokaalit muuttuvat: a välistä u:ksi, i:ksi tai e:ksi, e usein i:ksi tai u:ksi, joskus a:ksi, i joskus a:ksi, u joskus a:ksi tai i:ksi. Keskiheittoiset liitvät tämän päätteen supistettuun muotoonsa. Esim. hellistada = hellittää, farwuštada = tukistaa, loogestada = kaarruttaa, taivuttaa, punaštada = punastua, förgistada l. förguštada (förge) = ylpeillä, fergaštada = huojentua, foogistada l. foogustada (vart. foofu) = pyytää koukulla.

Muistutus. Transitivisissa vokaali tavallisimmin muuttuu, intransitivisissa on muuttumatta. Esim. fitfistada = sitkistyttää, fitfestada = sitkeystyä, fangeštada = kangistua.

Välistä eri vokaalilla eroitetaan muuten eri merkityksiä. Esim. unestada l. unustada = unohtaa, uništada = uneksia; rinnastada = panna riviin, rinuustada = ottaa kiinni rinnasta.

Merkitykset ovat:

1) Substantiveihin ja adjektiveihin liitettynä ai- van samat kuin edellisen päätteän. Esim. fäbištada l. fäbaštada = tuketa kaarnalla, fahjuštada = vahingoit- taa, lufuštada = lukita, fepištada = lyödä kepillä, iwaštada = puida jyvät erilleen, fojmištada = käydä könt- tyrästi, farmuštada = tukistaa; pimištada l. pimeštada = pimittää, ušfestada = kopeilla, pūhaštada = pitää pyhänä.

Muistutus. Tämä päätte paljon useammin kuin edellinen on intransitiivinen ja vastaa suomen etua.

2) Verbeihin liitettynä (joka harvoin tapahtuu) se merkitsee äkillistä teon alkamista. Loppuvokaali silloin melkein aina muuttuu a:ksi. Esim. peläštada (pelata) = pelästyä, tufaštada (tuffuda) = nukahtaa, fō- haštada (fōhida) = köhähtää, hingāštada (hingata) = hen- gästyä, mineštada = menehtyä, pyörtyä.

c) *ŕe*, (suom. *le*) jonka edellä kaikki loppuvokaa- lit e:ksi muuttuvat, liitetään ainoasti verbeihin ja mer- kitsee kauan aikaa tai vähin määrin tapahtuvaa tekoa. Esim. fožištella (fožištada) = kohistella, fibeleđa (fišada) = paljon liikkua, annelđa (anda) = annella, piirelđa (pii- rata) = pyöriellä piirissä, purelđa (purra) = pureskella, rawitšella (rawitšeda) = hoidella, ravita, tingelđa (tingida) = tingiskellä, ušelđa (uštuda) = huuhdella.

Muistutus 1. Niinkuin näkyy voi frequentatiivisia verbejä virossakin johtaa kaikenlaisista verbeistä, vaan enimmäkseen kuitenkin tapahtuu se a-päätteisistä.

Muistutus 2. Virossakin, samoin kuin meillä, on useam- pia tämmöisiä verbejä, joiden juurisanaa ei koskaan käytetä. Esim. nušelđa = nuhdella, hoobelđa = kerskaella, ommelđa = ommella.

Muistutus 3. Välistä edellisessä muistutuksessa mainitut ja muutenkin le-päätteiset verbit merkitsevät keskinäistä vaikutusta. Esim. kaubelda = tehdä kauppaa, tapelda = tapella, riielda = riidellä, möibelda = taistella.

Muistutus 4. Suomen pitempää frequentativista muotoa ehellä, ekenellä vastaa virossa ainoasti sana müüisteelda = myökennellä.

Muistutus 5. Keskiheitosta näissä verbeissä katso § 30 e.

d) *Eda* ei ole aina edellisestä syntynyt faktitivinen muoto, vaan liittyy välistä itsenäisesti nomineihin. Se pehmentää edellisen konsonantin ja muuttaa loppuvokaalin (paitsi lyhyttävuiusten) e:ksi. Esim. iħaldada = himoita, kãpeldada = varastaa, moieldada = syödä munnustella, jõnalɔada = kertoella.

Poikkeus. Sanassa tuzaldada (vart. tušta) on vokaali erehdyksestä pysynyt muuttumatta.

e) *Eda*, harvinainen päätte, jonka edellä loppukonsonantti pehmenee ja vokaali melkein aina muuttuu e:ksi, enimmäen osoittaa jotakin kõnttyräistä, epävakaaista tai renttumaista tekoa. Esim. kaperɔada = vaivalla tehdä, kõhmerɔada = kinastaa ylös, tõllerɔada = roikkua raskaasti; liperɔada = liehua, liimerɔada = liejua, hullerɔada = hullutella; lafardada = olla juoppo.

Poikkeus. Tavallisesta eriäväinen merkitys on sanoilla: iħerɔada = himoita, lemerɔada = kostua, pužerɔada l. pužardada = pusertaa.

Muistutus. Monesti tämä päätte vaan on vaihdos edellisestä. Esim. ĩingerɔada l. ĩingeldada = hengästyä, siperɔada l. sipeɔada = liikkua edestakaisin, jãmerɔada l. jãmelɔada = olla hämillä, pulassa.

f) *Ne* (suom. ne) muuttaa edellisen vokaali e:ksi (paitsi tavallisesti lyhyttävuiusten). Esim. joojeneda (vart. jooja) = lämmitä, puɔeneda (puɔu) = mureta, paħaneda

= paheta, alaneda = aleta. Sanasta wana voi tulla sekä wananeda että wanuneda = vanheta.

1) Adjektiveihin tai postpositionein vartalo-sanoihin ja adverbisiin liitettynä se merkitsee tulemistä siksi mitä juurisana osoittaa, usein enentävällä lisämerkityksellä. Esim. targeneda = viisastua, puhfeneda = puhjeta, tüheneda = tyhjetä, edeneda = edistyä; üleneda = yletä, tulla ylemmäksi.

2) Substantiveihin liitettynä se merkitsee juurisanan saamista. Esim. wägineda = voimistua, tugeneda = vahvistua. Poikkeavainen merkitys on sanalla aegneda = kypsyä.

3) Verbeihin liitettynä se on joutava jatke. Esim. aruneda l. aruda = haaroittua, algneda l. alata = alkaa, häbeneda l. häbeda = hävetä, figineda l. figida = sijitä.

Poikkeus. Joskus on kuitenkin juurisanalla eri merkitys. Esim. põbeda = sairastaa, põbeneda = sairastua. Joskus juurisana ei ole olemassa. Esim. põgeneda = paeta.

g) Nda sangen usein ei ole edellisestä syntynyt faktitivinen muoto, kumminkaan juurisanat ovat käyttämättömät. Se pehmentää konsonantin ja muuttaa ensimmäisen vokaalin e:ksi; lyhyttävuiset kuitenkin tavallisesti pitävät sen muuttumatta.

1) Adjektiveihin liitettynä se tavallisesti merkitsee tekemistä siksi mitä juurisana osoittaa, joskus tulemistä semmoiseksi tai olemista semmoisena. Esim. fõwandada l. fõwendada = koventaa, pehmendada = pehmentää, tuimendada = tehdä tai tulla tunnottomaksi, laizendada = laiskoitella.

Tähän myös voi lukea lukusanoista syntyneet: ühendada = yhdistää, poolendada = jakaa kahtia.

2) Substantiveihin liitettynä se merkitsee varustamista tai varustumista juurisanalla, juurisanan syn-

nyttämistä, tekemistä juurisanan avulla tai sen tavan mukaan. Esim. rašwendada = rasvata, rošendada = ruo-
hoittua, tilgendada = tippua, lainendada = lainehtia, füt-
fendada = kytkeä, lipendada = liehua kuin lippu.

h) Šse on luonnon-äänisten l. onomatopoietisten
verbein tavallinen pääte. Esim. lorifeda = loruta, fo-
hifeda = kohista.

Muistutus. Usein on niillä kuitenkin i-, u-, tai a-pää-
teiset sivumuodot.

IV. Runokieli.

§ 140. Runokieli monin suhtein eroaa tavallisesta, varsinkin siinä että se on täyteläisempi, suomenmukaisempi.

§ 141. Keskivokaalin heittoa se enimmäen ei viljele. Esim. *saatemate* 3 a: 2*), *lendamate* 4 a: 11, *jöudemassa* 4 a: 20, *hüüdematta* 6 a: 39, *fandemasta* 88 b: 4, *fandemize* 90 a: 4, *touzewada* 81: 3, *jootijalle* 5: 15, *jootajada* 6 a: 68, *algejaida* 85: d: 2, *köitafin* 91: 127, *pähfelid* 89: 9, *tapperilla* 45: 16, *fangurilla* 62 b: 9, *randemed* 62 a: 12, *niimusa* Kr. 5: 90, *raudene* 60 a: 5, *Saifjelane* Kr. 13: 3, *petteliffo* Kr. 5: 46, *fošteleffi* 81: 40, *andelesfid* 82: 31, *riidelema* 98 b: 10.

Muistutus 1. Kakstavuiset *a-* ja *e-*päätteiset verbit (§ 30 d) nomen-muodoissansa (paitsi aktiivin participion preteritissä) tuskin koskaan viljelevät keskiheittoa, vaan verbum finitumissa melkein aina.

Muistutus 2. *Œ* (gen. *me*), *š* (g. *fa*), *ne-* (g. *fe*) ja *li-*päätteellä syntyneet eivät kovin usein pidä keskivokaalia tallella. Samoin myös *e-*päätteiset verbit tavallisesti viskaavat sen pois.

Muistutus 3. Tavallisimmin on, niinkuin yllä näkyy, *e-*verbimuodoissa (substantivum actor'issa myös *i*) välivokaalina *a:n* sijasta. *Œ-*päätteisissä verbeissä sitä vastaan nähdään joskus *i*, *a* u. Esim. *Œadifis* 50 b: 30, *fündafema* 92 c: 1, *wihtufema* 92 c: 15.

Muistutus 4. Joskus tapahtuu päinvastoin runnoissa keskiheitto silloin kun tavallisessa kielessä vokaali on tallella. Esim.

*) Esimerkit ovat useimmiten otetut Neuss'in kokoelmasta *Ehstn. Volkslieder*, jota aina tarkoitetaan kun ainoasti numeroita on pantu. Eteen lisätty Kr. osoittaa että sana on otettu *Kreutzwald'in* kirjasta *Myth. u. Magische Lieder der Ehsten*.

meelifeba 24 b: 17, tiffid (tiftuda) 65: 7, wäänfid (wäänata) 65: 6, fašwud (fašwata) 69: 26, nutwad 6: 67.

Toiselta puolen on vokaali joskus tallella, kun se suomessa-kin on pois karissut. Esim. eitefege 75 a: 5.

§ 142. Viidennen luokan nomenit enimmiten ovat supistumatta, niin kuitenkin että h vokaalien välistä on kadonnut. Esim. räätäesta 65 b: 11, walmieffi 70 a: 11, rōngaaida 70 a: 27, walgeella 70 b: 9, findaad 74 b: 6. Niin myös semmoiset kuin pehmeestä 53 d: 12.

Muistutus 1. Jälkimmäinen vokaali on i:n perästä aina muuttunut e:ksi, niin myös joskus a:n perästä.

Muistutus 2. Joskus harvoin nähdään vielä h:kin tallella. Esim. walgehetta 59: 3, palweheida 50 b: 21. Genitivissä ameba (suom. hamehen) 92 a: 58 nähdään vielä alkuperäisempi muoto.

Muistutus 3. Sangen usein nähdään erehdysmuotoja, niin että sanat, jotka eivät 5:een luokkaan kuulukaan, saavat liian vokaalin. Esim. fešfeella 1: 3, nurmeella 56 a: 25.

Poikkeus. Yksikön genitivi on kuitenkin aina supistunut; niin ikään useimmiten monikon nominativi. Sama on myös aina verbein laita.

§ 143. Välistä nähdään vielä runoissa pehmenemättömiä muotoja, missä nykyinen kieli jo konsonantin pehmentää. Esim. genitivit jōge Kr. 5: 40, fāgo fulda Kr. 7: 8, wenda 4 b: 16; monikon nominativi haugid 25: 12; imperativi lenda Kr. 5 b: 83; johtosana aegofene Kr. 5 a: 89.

§ 144. Vokaalimuutoksissa runokieli siinä eroaa tavallisesta, että loppu-e monikon i:n edessä useimmiten pysyy. Esim. fannuffeida 92 a: 96, wammuffeila Kr. 10: 5, hōoneida 9: 15. Sitä vastoin a joskus suomen tavalla katoa. Esim. paremida 77: 28.

Passivin päätteen edessä loppu-a sangen usein muuttuu e:ksi niinkuin suomessa, koska se tavallisessa kielessä pysyy muuttumatta (monitavuisissa) tai katoa

(kaksitavuisissa keskiheittoisissa). Esim. armaštetud 81: 14, fannetafše 28: 82, hūūetafše 28: 52.

§ 145. Vokaalisoinnun jäljeksi ehkä voinee, niinkuin Ahrens tekee, arvata sitä että useammissa deklinationisijoissa a ja e vaihtelevat loppuvokaalina. Esim. neište 92 c: 50, female (adess.) Kr. 9 b: 8. Kuitenkin on huomattava että e sangen usein myös nähdään kovien vokaalien perässä. Jos se siis on muisto vokaalisoinnusta, niin on se jo hyvin sekavaksi haihtunut.

§ 146. Deklinationin suhteen poikkeaa runokieli sangen monessa kohdassa.

a) Nominativi kaksitavuisissa vartaloissa on melkein aina pitänyt loppuvokaalinsa; jos se on poissa, niin seuraava sana tavallisesti, niinkuin meidän Kalevalassa, alkaa vokaalilla. Monitavuisissakin välistä on loppuvokaali tallella, vaan harvoin. Esim. pøega 2: 10, furja lindu 1: 1; julg' ei 2: 13; päälifo 59: 9, fanguri 62 b: 10, moondeliffo 4: 21.

Muistutus 1. Kaksitavuiset e-päätteiset vartalot tavallisesti eivät vielä ole suomen tavalla muuttaneet e:tänsä i:ksi. Esim. tähte 3 b: 59, šolge 4: 12. (Vert. muuttamat jäljet nykyisessäkin kielessä § 42 f 2).

Muistutus 2. Huomattava on vanha muoto semmoisissa kuin esim. fabeda (fabe) 1: 6.

b) Partitivi:

1) Kaksitavuisissa, lyhyttavuisissa melkein aina saa alkuperäisen päätteensä da, niin hyvin yksikössä kuin monikossa. Esim. hābida 2: 58, mišada 2: 59, mōduda 8: 17; fāžida 9: 3.

Muistutus. I:fin vielä on tallella sanassa šonnida 50 b: 14.

2) Kaksitavuisissa, joiden alkutavu on pitkä, se on enimmäkseen samallinen kuin tavallisessa kielessä:

Välistä kuitenkin on silläkin pääte *da*. Esim. *mõõfada* 3 a: 59, *elfuda* 3 a: 60, *poudada* 3 b: 3.

Monikossa pistetään hyvin usein vähennyspääte väliin, jopa liitetään se toisinaan tavallisen partitivi-päätteen perään. Esim. *pääwafida* 7: 28, *kuubefida* 4 a: 63; *heinufida* 3 a: 44, *faerufida* 3 a: 45, *juffefida* 2: 65.

Muistutus 1. Joskus harvoin nähdään sekä tässä että edellisessäkin lohkossa melkein suomentapaisia partitivejä päätteellä *je* (*ja:n*, *jä:n* sijasta). Esim. *külwie* 3 a: 32, *peenie linoje* 3 a: 47, *raduje* 6 a: 3, *jõlmituie* Kr. 7: 14.

Muistutus 2. Joskus loppukonsonantti pehmenee. Esim. *karrada* 3 a: 61, *jõleda* 20: 17.

3) Monitavuiset vartalot, ykstavuiset, *e*-päätteiset, jotka *e:nsä* kadottavat (§ 42 *b*) ynnä 5:n luokan sanat saavat hyvin usein *a:n*, (tai joskus *e:n*) tavallisen päätteensä lisäksi. Esim. *tünderida* 10: 23, *õnnistušta* 2: 70, *fullašta* 4 a: 15, *jõõtajada* 6 a: 67, *peffitaida* 13: 23, *teeda* 12: 1, *maada* 12: 2, *kätta* 2 b: 35, *faanta* 6 a: 79, *merde* 7: 6, *fašteta* 2 b: 33, *taewašta* 10: 12.

Muistutus. Huomattava on että yksikön partitivin *t* (monitavuisissa sanoissa) tässä vokaalin perästä pehmenee *d:ksi*; 5:n luokan sanoissa ei se kuitenkaan tapahdu, koska siinä suomessa on *tt*. Katso säännön esimerkkejä. Päin vastoin nähdään joskus runoissa erehdysmuotona *t* yksi- ja kaksitavuisissa sanoissa, kun pitäisi olla *d*. Esim. *püüt* 42 a: 73, *jeinata* 28: 11.

c) Illativi:

1) Kaksitavuisiin lyhyttavuisiin nomineihin ja niin myös 3:een infinitiviin tavallisimmin liittää päätteen *je* (joskus *ja*). Esim. *külaje* 52 b: 29, *tubaje* 3 a: 56, *li-guja* Kr. 8: 8; *laulemaie* 52 b: 1, *lašfemaia* 24 b: 5.

Se sama pääte nähdään muissakin nomen-lajeissa, vaikka paljo harvemmin. Esim. *faendelaie* 2: 7, *liiwa-kuite* 3 a: 34, *famberie* 3 b: 10, *fiidie* 3 a: 48, *faeraje* 3 a: 49, *laaneeie* 10: 4, *taewaaie* 10: 10.

Muistutus. Tämä päätte *je*, ja nähtävästi on syntynyt alkuperäisestä *he*, *ha*, joista edellinen on tavallinen illativi-päätte vöron murteessa ja samoin myös usein Wiipurin seuduilla meillä. Sen *h* on sitten pehmennyt *j*:ksi (vert. § 15).

2) Välistä myös päättyy *šfa*:han joten se siis on inessivin kaltainen. Esim. *arošfa* 61: 8, *nõmmesfa* 61: 9, *Wiiburisfa* 74 a: 21, *laaneesfa* 11: 21.

d) Essivi tavataan runoissa joskus, vaikka kuitenkin jo translativi enimmiten toimittaa sen viran appositioni-sijana. Päätteenä on sillä *na*, *ni*, *ne*. Esim. *neiffina* 56 a: 9, *ennefini*, *wasfefini* 24 c: 3, 4, *edone* 77: 14.

e) Translativin päätte on hyvin usein vokaalinen, enimmiten *ffi* t. *fje*, jopa joskus *fja*. Joskus se on pehmennyt ja kuuluu *šfa*, *šje*. Esim. *uffeffi* 10: 30, *ar-maaffi* 7: 25, *fimiffje* 7: 41; *feigefje eafje* 34: 43, *puuffa* Kr. 3: 9, *walmiesfa* Kr. 10: 15.

Välistä myös viljellään Translativin sijasta, niinkuin Viron maakunnan murteessa on tapana, elativia. Esim. *jüüsta* 96 d: 8, *wõöraasta* 98 b: 9, *naaberista* 98 d: 18, *tooreesta* 21 a: 18, *tundideest* 43 b: 12. (Vert. Kalevalassakin 48: 47—9.

f) Allativin *l* on tavallisesti suomen tavalla kaksinkertainen, kun sana tulee neli- tai viis-tavuiseksi; sama on myös abessivin *t*:n laita. Esim. *šõgaralle* 2: 61, *päiwidelle* 3 c: 24; *kutsumatta* 24 c: 14, *lähetamatta* 24 c: 15. Joskus on abessivin *t* kaksinkertainen kolmitavuisissakin sanoissa. Esim. *fäimatta* 24 c: 16.

Allativin loppuvokaalina sangen usein on *a* *e*:n sijasta, joten se sekaantuu adessivin kanssa. Esim. *põrmandalla* 12: 11, *tülila* 11: 18.

Muistutus. Vaikka runot ylimalkaan täydellisempiä päätteitä rakastavat, nähdään kuitenkin joskus loppuvokaaliton allativi. Esim. *izal'* 46 a: 5.

g) Adessivi, Ablativi, Inessivi ja Elativi ovat hyvin usein loppuvokaalilla varustetut, etenkin kun sana tulee kaksi- tai neli-tavuiseksi. Kolmitavuisissa sanoissa sitä vastoin ei nähdä usein vokaalia lopussa. Esim. teela 31: 1, läwela 9: 9, futjarilla 3 a: 12, maalta 1: 9, falalta 4 a: 9, wainiulta 3 a: 3, pihuza 2: 15, meršja 4 a: 66, faendelašja 2: 17, waarnašja 6: 47, maasta 28: 4, foiašta 3 a: 14, fuuzifušta 2: 2.

Muistutus 1. Inessivin s on enimmäen kaksinkertainen samoin kuin suomessa; niin myös adessivin l, silloin kun sana nelitavuiseksi tulee, muuten harvoin.

Muistutus 2. Adessivin ja inessivin loppuvokaalina on usein e, joten ne sekaantuvat allativin ja illativin kanssa. Esim. wajele 6: 52, ofabelle 13: 29, woodiesse 6: 51, taewaasse 7: 48.

h) Monikossa nähdään paljon useammin kuin tavallisessa kielessä lyhyempää muotoa (Katso § 36 o). Välistä on d tai t pois karissut, vaan tavut kuitenkin yhteen sulaumatta. Esim. paršjella 92 a: 93, paadiella 58 b: 7, tüffiesse 81: 18.

Usein on tavallisen pitkän monikkopäätteen edellä vokaali muuttunut samalla tavalla kuin lyhyessä muodossa. Myös vaihtelevat joskus d ja t tavallisen sijansa. Esim. jalgudelt 52 b: 23, fäzidel 42 a: 86; paelutešta 12: 71, raufatelle 92 a: 28.

§ 147. Komparativin nominativi on useimmiten suomenmukainen, niin kuitenkin että sen loppuvokaalina välistä on a, niinkuin myös meidän rantamurteissa paikoittain on tapana. Esim. alembi 94 b: 29, raipeemba 94 b: 30, haigeemba 63 b: 4.

§ 148. Ensimmäisen ja toisen personan pronomenien partitivi on usein minda 42 a: 22, šinda, usein vielä täydellisempänä minuda 9: 2, šinuda. Tämä jälkimäinen muoto näyttää selvästi mistä nykyinen muoto

ja myös karjalaiset minut, finut ovat syntyneet. Usein sentään nähdään myös runoissa mind, find, ja joskus minu 44 b: 1, finu 12: 56.

§ 149. Sangen usein nähdään vielä possessivisia pronomensuffixeja. Sen verran on kuitenkin niiden käyttäminen runoissakin unohtunut, että kaikki personat toimitetaan yksillä päätteillä ni, ne, na. Esim. yksik. 1 pers. kuuladana fullastana 94 b: 1, wennaltane 95 e: 10, saanjeni 3 c: 88; 2 pers. izani 3 c: 95, röömullana 3 b: 48; 3 pers. pöllejeni 3 b: 8, aidaastana 3 a: 13, eladesjana 43 b: 3; mon. 1 pers. wardaleni 101 f: 17.

Yksikön 2:n personan suffixina nähdään kuitenkin fi, ja sanoissa kodanesi Kr. 13: 26, tehtutasa j. n. e. 85 e: 2—5. — Erehdysmuotona nähdään joskus gi. Esim. tullesfagi y. m. 85 a: 4—6, fängisfagi 85 g: 3.

Muistutus. Tavallisesti nähdään sentään sen verta eroitusta, että ne, ni 1:sta, ja 2:sta, na 3:sta personaa toimittaa.

§ 150. Verbein konjugationi poikkeee seuraavissa kohdissa:

a) Presens-ajan yksikön 3:s persona on joskus kadottanut b:nsä. Esim. löngutele, paugutele 37: 1, 2.

b) Imperfektin päätteenä on useammin kuin tavallisessa kielessä (ei kuitenkaan yleisesti) i. Esim. imeštid 10: 37, löfjutin 50 b: 25, öpeti 92 a: 98, tapid 13: 6, annid 5: 11, fuuluteli 11: 4, furnid 2: 55, kašwin 50 c: 47.

Muistutus 1. E silloin Karjalan tavalla muuttuu edelläkäyvän n:n, r:n mukaan. Esim. feanid 65 a: 8, murrid 98 b: 36.

Muistutus 2. Joskus katoa lopusta i. Esim. kumarb' 92 a: 56, wött' 95 e: 10, wihtel' 92 a: 93.

Muistutus 3. Joskus pehmenee verbin konsonantti tavallisen imperfekti-päätteen edessä. Esim. aunes (audus) 7: 33, lennas (lendas) 8: 4.

Erehdysmuoto. Frequentativisissa verbeissä i joskus vaihtelee sijansa edellisen tavun e:n kanssa, taikka muuttuu a:ksi. Esim. löigatille 12: 37, farjatella 12: 52.

c) Koncessivia, jota ei nykyinen kieli enää tunne, runot jokseenkin paljon viljelevät. Yksikön 3:lla personalla ja passivilla on enimmäiten pääte neſſe, neſſi tai pehmenneenä neſſe, neſſa. Tämä pääte vastannee suomen runoissa tavallista nehe, nehen. Esim. wiinen 3 b: 74, läine 3 c: 11, teaneb 85 h: 8, kuuluneffi, murdunesſe 24 d: 8, 9, puutuneffe 31: 32, tehtaneffe 70: 3, hiiütaneffi 85 b: 14.

d) Konditionalin pääte nähdään joskus pehmenneenä. Esim. upuſſe 67: 7.

e) Imperativin monikon 1:ssä personassa nähdään välistä vielä täydellinen pääte me. Esim. hoïdageme 3 d: 5. Vertaa myös muistutusta Neuss'in kokoelmaan s. 449.

f) Ensimmäisen infinitivin translativin tapaamme vielä sanoissa fuuldaffeni, nähjaffeni 47 a: 13, 14. Välistä viljellään myös länsisuomen tavalla 1:n infinitivin illativia. Esim. punetaie Kr. 2 b: 18, ammuſtaie, puretaie Kr. 13: 14, 15, waadataie 14: 4.

Muistutus. Muuten on välistä tämän infinitivin pääte vähä toisellinen kuin tavallisessa kielessä. Esim. öiendata (öiendada) 38: 43, paranda (parandada) 38: 42.

g) Toisen infinitivin inessivi nähdään hyvin usein suomen tavalla loppuvokaalilla varustettuna. Esim. minneſſa 13: 35, fäieſſana 13: 38.

Instruktivia nähdään myös joskus harvoin, vaikka runotkin sen sijasta tavallisesti viljelevät inessiviä. Esim. kuuladelle 84 b: 1, oogadelle, leinadelle 52 b: 9, 10, mängitani Kr. 9 b: 38 (vert. päätteen suhteen § 118 o 4, 5). iffenti 45: 24.

Muistutus. Välistä poikkeaa inessivissä tämän infinitivin päätte tavallisesta. Esim. nuttedes (nuttes) 100 a: 12, purjetes (purjetades) 1: 15, kannatesja (kannatades) 88 b: 40, ütletesja (üteldes) 88 a: 2, toimetesja (toimetades) Kr. 5: 50.

h) Kolmas infinitivi ilmautuu samoissa deklinationisijoissa kuin tavallisessakin kielessä, ja noudattaa muuten sijapäätteitten suhteen 146:ssä §:ssä esitettyjä sääntöjä.

i) Aktivin participion presenssiä käytetään vielä attribuuttina. Esim. wedawad herjad 82: 41.

Participion preteritin päätte jo hyvin usein, samoin kuin nykyisessä kielessä, kadottaa vokaalinsa. Esim. teind 6 a: 76, wiiznud 6 b: 31. — Sanassa jöitna 92 c: 25 ilmautuu itäsuomalainen essivi-muoto.

k) Passivin presensissä viljellään useammin kuin tavallisessa kielessä lyhyempää muotoa. Pitemmän muodon liite on usein šfe:ksi pehmennyt. Esim. wiia 3 b: 80; annetasfe 85 d: 6, faewetasfe 43 b: 19.

Imperfektin päätte on hyvin usein ie (=suomen išin, vert. illativia). Esim. faewatie 96 d: 8, wi:fitie 70 a: 8.

l) Passivin participion preteritiä partitiivissa suomen tavalla käytettynä (merkityksessä: sen perästä kun on tehnyt) nähdään sanoissa tehtutaja, nähtutaja, footutaja, löödutaja 85 e: 2—5.

Muistutus. Samoin kuin näissä nähdään muulloinkin joskus tämän participion loppu-d t:ksi muuttuneena. Esim. ömmelbut 92 a: 160. Joskus on tämä loppukonsonantti pois karissut niinkuin suomessa. Esim. limitetu, wärmitetu 45: 2, 3. Joskus on loppuvokaalikin poissa. Esim. ošet' orja, peaset' pääwa 63 a: 6.

m) Ainoa personallisen negativisen konjugationin esimerkki on en lää 3 b: 21.

n) Joskus nähdään reflexivisiä muotoja. Esim. wöödelefji (tekstissä väärin: wööde läffi!) 3 a: 72.

Enimmiten näkyy tämä reflexivinen pääte kuitenkin vaan olevan joutava jatke, niinkuin Kalevalassakin usein. Esim. poeſſe 96 c: 17, lendeleſſe, loofeleſſe 8: 3, hoapeleſſe 60 b: 3.

§ 151. Adverbipäätteenä käytetty elativi on usein a:lls varustettu, samoin kuin meidän Agricolankin Uudessa Testamentissa. Esim. laſſeeſtä 53 d: 11, targaſta 59: 20, wirguſta 74 c: 15.

§ 152. Vähennyspäätteenä viljelevät runot joskus nykyisessä kielessä tavattomaksi käynyttä ne. Esim. fanane 43: 8, neitiſelle 64: 4.

Eane-pääte on joskus vielä laine, aue samaten aine. Esim. Karjalaine 34: 9, hõbedaiſi Kr. 2 c: 2.

Verbein johtopäätteistä on frequentativinen le erittäin tavallinen.

§ 153. Edellisessä on jo vähä väliä osoiteltu useampia erehdysmuotoja, jotka todellisten vanhain muotojen seassa löytyvät. Mutta harjoittaapa Virolainen semmoista *licentia poetica*'a vielä paljon laajemaltakin, synnyttäen kaikellaisia olemattomia muotoja värssymitan täytteeksi.

a) Yksikön nominativin sijasta nähdään joskus partitivi. Esim. linapääda 92 a: 71, izada 6 a: 17. Monikossa joskus liittyy vokaali lisään. — Esim. wõttiati 12: 81.

b) Genitivin päätteen n on joskus säilynyt, mutta silloin saanut vokaalin tuekseen. Esim. waezene 103 a: 20, neitiſina 91 a: 61. — Monikossa on loppuvokaali joskus a:ksi muuttunut. Esim. täpitiſta Kr. 2 a: 15.

c) Partitivin da on välistä muuttunut na:ksi, la:ksi. Esim. nurmena, piſwena 91: 11, 12, jaſgula 42 a: 91.

d) Inessivilla nähdään illativin pääte je. Esim. fodoje 81: 22. Vielä useammin, erittäinkin 3:ssa infi-

nitivissä, on tämän päätteen jälkeen inessivin oikea päätte liitetty. Esim. *šōdajēs* 92 a: 70, *otšimaies* 45: 8, *koolemaies* 39: 7.

Muutenkin nähdään joskus kaksi sijapäätettä päällekkäin. Esim. *weletada* 92 a: 145, *ōdetata* 42 a: 29, *pežidas* 1: 14, *jōgenal* 32: 6, *urfauesje* 84 f: 74, *rindauesje* 40 b: 2, *pōhjaneni* 84 f: 63.

e) Monikon *de* on välistä muuttunut *ne:ksi*, *na:ksi*. Esim. *tusfauesja* 45: 69, *neitšinalle* 92 a: 80. Joskus myös nähdään kaksinkertaiset monikkopäätteet päällekkäin. Esim. *wettedele* 3 c: 45.

f) *Se*-päätteiset vartalot joskus nähdään taivutettuna, niinkuin nominativi-muoto olisi vartalona. Esim. *endiništ* 48 a: 1, *Wanemuinešt* 51 b: 5, *Kr.* 2 a: 9.

g) Adjektivinen päätte *ne* on välistä muuttanut loppuvokaalinsa *a:ksi*. Esim. *ōlgana* 92 a: 50, *mešina* 92 a: 123, *fewadina* 56 a: 7.

§ 154. Monestikin voi vielä värssymitasta selvään nähdä minkä oikean, väärin-ymmärretyn muodon sijaan erehdysmuoto on tullut. Esim.

Dh šida endiništ (endišta) *eluda* 48 a: 1.

Kolm' oli muna pežidas (pežasja) 1: 4.

Neljas jōgenal neitšina (neitšina *jōela*) 32: 6.

Weli ei tunnud weletada (weledaža = *veljeänsä*) 92 a: 145.

Miš teeb neitši šōdajēs (*šōasja*) 92 a: 70.

Räidi kolmford otšimaies (*otšimašja*) 45: 8.

Painovirheitä.

Sivu	4 r.	1 ylh.	seisoo:	entseftää	lue: entseftää
"	17 "	10 "	"	aina	" aivan
"	18 "	2 "	"	i:tä	" y:tä
"	32 "	15 alh.	"	juoma	" jooma
"	34 "	10 ylh.	"	pergi	" härgi
"	36 "	6 alh.	"	isinä	" siinä
"	66 "	16 "	"	§ 42	" § 43
"	68 "	12 "	"	§ 43	" § 44
"	70 "	16 ylh.	"	je	" jen
"	70 "	8 alh.	"	§ 44	" § 45
"	79 "	5 ylh.	"	fiuzatuzele	" fiuzatuzeft
"	79 "	6 "	"	fiuzatuzeta	" fiuzatuzele
"	79 "	7 "	"	fiuzatuzeft	" fiuzatuzeta
"	80 "	1 "	"	fiüünel	" fiüünelst
"	85 "	6 "	"	juurt	" juurt
"	113 "	13 "	"	2:n	" 1:n
"	" "	7 alh.	"	2:n	" 1:n
"	116 "	13 "	"	2:n	" 1:n
"	117 "	10 ylh.	"	vähennetään	" vähetään
"	118 "	13 "	"	2:n	" 1:n
"	122 "	1—3 "	"	1, 2, 3,	" 3
"	123 "	1 "	"	2	" 1
"	" "	2 "	"	3	" 2
"	137 "	1 alh.	"	asjateftbagn	" asjatefti
"	147 "	16 "	"	directassa	" indirectassa
"	160 "	15 "	"	ne-päätteen	" je-päätteen
"	162 "	3 ylh.	"	haudattavasti	" haudottavasti
"	165 "	16 "	"	tästä, lähtein	" tästä lähtein
"	175 "	2 "	"	uſje	" uſjen
"	176 "	14 "	"	faktivisen	" faktitivisen
"	180 "	1 alh.	"	mafifas	" mafifas
"	181 "	4 "	"	es-faf-	" es fak-
"	191 "	11 ylh.	"	jurisanaan	" juurisanaan
"	198 "	9 alh.	"	e ja b	" l ja b
"	206 "	18 "	"	käytetään	" käytetään:

Ojennuksia ja Lisäyksiä:

Sivu	7 r.	7 ylh.	seisoo: voi	lue: voinut, niin kauan kuin vielä sijapääteet olivat vokaaliset,
"	"	"	"	" on oli
"	"	"	" 10 "	" käytetään " käytettiin
"	15	"	13 alh. lisää: <i>Muistutus</i> 2.	Vanhemmissa virolaisissa kirjoissa kirjoitettiin kuitenkin kaikkein nominein loppu-u oksi.
"	32	"	8 alh. seisoo: diftongisissa	lue: varsinais - diftongisissa,
"	37	"	13 " jätä pois: r:n	
"	"	"	11 " "	naeretagu = naurettakoon
"	63	"	16 " lisää: Sanasta jüli tulee jülfefe t. jüffe, ainoa esimerkki tämmöisestä konsonantin kertomisesta.	
"	96	"	10 ylh. seisoo: varsinaisiksi	lisää: ja pannaan genitiiviin.
"	"	"	11 " "	pysyvät lue: taivutetaan
"	106	"	2 " lisää: <i>Muistutus</i> 3.	Ainoasti imperativin monikon 1:nen persona saa personapäätteen; 2:nen on ilman.
"	106	"	16 alh. "	Kolmannen infinitivin illativia yhdessä presensin yksikön 1:n personan kanssa käytetään tavallisesti viron kieliopissa teemana, ei, niinkuin meillä, 1:stä infinitiviä.
"	111	"	4 " jätä pois: naeretagu = naurettakoon	
"	112	"	7 ylh. lisää: ja naera tulee naerdafje.	
"	171	"	5 alh. "	<i>Poikkeus.</i> Eriskummallinen lisäys on edellisellä jäsenellä liittosanoissa utetall = uuhi-lammas, hobut-wars = tam-mavarsa, täfut-wars = oris-varsa. Sammallainen lisätty t nähdään myös meillä Laatokan rantamailla paikkanimissä.
"	176	"	21 " "	Esim. lisää: istutis I. istutus = istukas, istutus = istuttaminen; jahwates, jahwatis I. jahwatus = jauhattava vilja, jahwatus = jauhaaminen.
"	180	"	15 alh. "	uri, lisää: uru
"	"	"	" "	jonka lue: joiden
"	"	"	14 " "	loppuvokaali lisää: välistä

